

Nr 3

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om bankrörelse, m. m.; given Stockholms slott den 17 december 1954.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om bankrörelse;
- 2) lag angående införande av nya lagen om bankrörelse;
- 3) lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen; samt
- 4) lag angående ändrad lydelse av 36 § lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.

GUSTAF ADOLF

Per Edvin Sköld

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionsförslaget grundar sig på det betänkande, som år 1952 avgavs av 1949 års banklagssakkunniga. I vissa särskilda hänseenden avviker dock förslaget från vad de sakkunniga förordat.

Gällande lag om bankrörelse är av år 1911. Lagen reglerar bl. a. de bolagsrättsliga frågor, som berör bankaktiebolagen. Reglerna i denna del har i huvudsak samma innehåll som motsvarande stadganden i 1910 års aktiebolagslag. I och med att denna lag numera ersatts av 1944 års aktiebolagslag har överensstämmelsen mellan den allmänna aktiebolagslagstiftningen och lagstiftningen angående bankaktiebolagen gått förlorad i betydande utsträckning.

Den översyn av 1911 års banklag, som resulterat i det föreliggande lagförslaget, föranleddes i första hand av behovet att återställa sambandet mellan den allmänna aktiebolagslagstiftningen och banklagstiftningen. I enlighet härmed har de bolagsrättsliga bestämmelserna i lagförslaget i stort sett utformats med nya aktiebolagslagen som förebild.

Också beträffande själva bankverksamheten innefattar lagförslaget åtskilliga förändringar i förhållande till bestämmelserna i gällande banklag. Särskilt intresse i detta hänseende tilldrar sig reglerna om bankernas befohgenhet att utlämna krediter utan säkerhet och tidsbundna lån samt bestämmelserna angående inlåningsrättens omfattning och skyldigheten att hålla kassareserv.

Rätten att bevilja krediter utan särskild säkerhet — s. k. blancokrediter — samt tidsbundna lån har utvidgats i förslaget. Blancokrediter skall sålunda kunna lämnas åt småföretagare till belopp av högst 75 000 kronor i varje särskilt fall och sammanlagt motsvarande högst tio procent av bankens fonder. Beträffande tidsbundna lån innebär förslaget, att dylika lån, individuellt begränsade till 150 000 kronor, skall få beviljas till sammanlagt belopp motsvarande högst 20 procent av fonderna. För statsgaranterade lån skall vissa särbestämmelser gälla.

I avvaktan på att vissa problem beträffande bl. a. gränsdragningen mellan olika kreditinstituts verksamhetsområden blir ytterligare utredda har lagförslagets regler om inlåningsrätten utformats i huvudsak efter mönster av de provisoriska bestämmelser, som gällt på detta område sedan ett antal år tillbaka. Vissa jämkningar har dock vidtagits. Sålunda har till s. k. täckningsfria tillgångar, d. v. s. så riskfria placeringar att de får motsvaras av inlåning utan särskild täckning i bankens fonder, hänförts bottenlån i fast egendom och i tomträtt samt krediter mot säkerhet av vissa fullgoda obligationer, allt intill sammanlagt belopp motsvarande tre gånger bankens fonder och högst 100 miljoner kronor. Under särskilda omständigheter skall Kungl. Maj:t kunna medge bank att icke inräkna upptaget förlagslån i inlåningen och att högst intill belopp motsvarande halva aktiekapitalet räkna förlagslånet till fonderna.

Skyldigheten att hålla kassareserv är i gällande banklag begränsad att gälla endast i förhållande till de förbindelser, som det åligger bank att fullgöra vid anfordran. På denna punkt innefattar lagförslaget den ändringen, att kassareservplikten skall ställas i relation också till annan inlåning. Sålunda skall kassareserven jämte den kontanta kassan motsvara minst summan av dels 25 procent av avistaförbindelserna och vissa med dem jämförbara skulder, dels fyra procent av övriga förbindelser. Garantiförbindelser skall icke motsvaras av någon kassareservförpliktelse. Förslaget förutsätter, att vid sidan av banklagens kassareservregler skall liksom för närvarande finnas en penningpolitiskt betingad, fristående kassareservlagstiftning.

Bland de nyheter, som i övrigt rör bankverksamheten, må nämnas att insättningsmaximum för sparkasseräkning höjts från 8 000 kronor till 15 000 kronor samt att filialbildning i kommun, där banken tidigare driver verksamhet vid kontor, ej skall kräva myndighets tillstånd. Vill banken däremot utsträcka sitt kontorsnät till ny kommun, förutsätter detta Kungl. Maj:ts medgivande. Medgivandet innebär normalt, att banken i fortsättningen fritt kan inrätta ytterligare kontor i den nya kommunen, men undantagsvis kan Kungl. Maj:t förordna, att medgivandet icke skall avse flera kontor än ett.

Till sist kan omnämnas att lagförslaget stadgar viss tillsyn över placeringen av medel, tillhöriga bankernas fria pensionsstiftelser, d. v. s. stiftelser, som icke är underkastade lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.

Den föreslagna lagen är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1956.

Fö r s l a g
till
lag om bankrörelse

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §.

Bankrörelse må, förutom av Sveriges riksbank, drivas endast av bankaktiebolag, som därtill erhållit Konungens tillstånd (oktroj).

Med bankrörelse förstås i denna lag sådan verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning som av bank allmänligen begagnas.

Angående postsparbanken och postgirorörelsen samt sparbank, centralkassa för jordbrukskredit och järnkontoret är särskilt stadgat.

2 §.

Ej må annan än riksbanken, bankaktiebolag, postsparbanken, sparbank och Sveriges allmänna hypoteksbank i sin firma eller eljest vid beteckning av affärsrörelsen använda ordet bank. Beträffande användningen av ordet bank i registrerad understödsförenings firma är särskilt stadgat.

3 §.

Bankaktiebolag skola stå under tillsyn av en för hela riket gemensam tillsynsmyndighet, varom förmåles i 162 §.

För inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna lag skola anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är föreskrivet, skall föras bankregister hos registreringsmyndighet, varom förmåles i 174 §.

Om bankaktiebolags bildande

4 §.

1 mom. De som vilja stifta bankaktiebolag skola upprätta bolagsordning samt därå söka Konungens stadfästelse.

Stiftarna skola vara myndiga här i riket bosatta svenska medborgare och till antalet minst tio.

Den som är i konkurstillstånd kan ej vara stiftare.

Konungen prövar bolagsordningens överensstämmelse med denna lag samt lag och författning i övrigt, så ock om och i vad mån därutöver, med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av bolagets rörelse, särskilda bestämmelser må erfordras.

Finnes den tillämnade rörelsen vara nyttig för det allmänna, stadfäster Konungen bolagsordningen samt beviljar oktroj för en tid av högst tio år och därutöver intill slutet av då löpande räkenskapsår.

2 mom. Å beslut om ändring av stadfäst bolagsordning skall ock sökas Konungens stadfästelse. Konungen må uppdraga åt tillsynsmyndigheten att i Konungens ställe meddela stadfästelse å ändringsbeslut.

3 mom. Ansökan om stadfästelse skall inlämnas till tillsynsmyndigheten.

4 mom. Vid meddelande av oktroj äger Konungen stadga skyldighet för bankaktiebolag att vid huvudkontoret och avdelningskontor, som bestämmes av Konungen, mottaga värdehandlingar till förvaring och förvaltning i enlighet med de i föräldrabalken och eljest i lag givna bestämmelserna.

5 §.

Bolagsordning för bankaktiebolag skall angiva:

1. bolagets firma;
2. de rörelsegrenar bolaget må utöva;
3. aktiekapitalet eller, där detta skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet;
4. det belopp varå aktie skall lyda (nominella beloppet);
5. den ort inom riket, där bolagets styrelse skall hava sitt säte;
6. antalet styrelseledamöter och, där suppleanter för dem skola finnas, antalet styrelsesuppleanter, antalet revisorer, tiden för styrelseledamots uppdrag, så ock, där styrelseledamot och styrelsesuppleant ej skola väljas å bolagsstämma, huru de skola tillsättas;
7. tiden för ordinarie bolagsstämmas hållande och vilka ärenden som skola förekomma å ordinarie stämma, utöver dem som omförmälas i 106 §; samt

8. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till aktieägarnas kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna.

Antalet styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och revisorer kan så bestämmas, att lägsta och högsta antalet anges.

6 §.

Bankaktiebolags firma skall innehålla ordet bank.

Ny firma skall tydligt skilja sig från annan, förut i laga ordning registrerad, ännu bestående banks firma, så ock från benämning å utländsk bankinrättning, som är allmänt känd här i riket.

7 §.

Aktiekapitalet skall fördelas i aktier å lika belopp i svenskt mynt. Där aktiekapitalet skall, utan ändring av bolagsordningen, kunna bestämmas till lägre eller högre belopp, må lägsta beloppet ej utgöra mindre än tredjedelen av högsta beloppet.

Vad för aktie skall inbetalas må ej bestämmas till lägre belopp än nominella beloppet. Betalningen skall erläggas i penningar, där den ej må annorledes fullgöras efter vad i 26, 187 och 189 §§ sägs. Sedan för aktie full betalning blivit erlagd, är aktieägaren icke pliktig att ytterligare tillskjuta något.

Aktie är mot bolaget odelbar. Å aktierna skola utfärdas brev, vilka ställas till viss man.

8 §.

1 mom. Skall för bankaktiebolag, vars aktiekapital skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, förbehåll träffas om aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier enligt bestämda grunder efter vad i 45 § sägs, eller skola, i den mån sådant må ske, grunderna för utövande av rösträtt och fattande av beslut å bolags-

stämman avvika från vad därom finnes föreskrivet i denna lag, skall bestämmelse härom intagas i bolagsordningen.

Skall kalenderåret ej utgöra bolagets räkenskapsår, angives räkenskapsåret i bolagsordningen.

Där ej alla aktier skola medföra samma rätt, skall bolagsordningen angiva det belopp, vartill aktier av olika slag må kunna utgivas, och den rätt de skola medföra. Skola aktierna icke medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall, såframt aktiekapitalet skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, i bolagsordningen särskilt angivas den rätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som vid aktiekapitalets ökning må tillkomma varje slag av aktier.

2 mom. Ej må i bolagsordningen bestämmas annan inskränkning i rätten att förfoga över aktie än som framgår av 18 §.

Ej heller må i bolagsordningen intagas bestämmelse, som inskränker bolagsstämmas rätt att besluta om bildande av stiftelse enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser eller om överföring av vinstmedel till sådan stiftelse.

9 §.

Sedan oktroj beviljats, skola stiftarna upprätta teckningslista. Teckningslistan, som skall vara försedd med stiftarnas bevittnade namnunderskrifter, skall angiva:

1. det belopp, som skall inbetalas för aktie;
2. den tid, inom vilken inbetalning av aktie skall ske, samt, där inbetalningen må äga rum i poster, tiden för varje inbetalning;
3. där i bolagsordningen minimi- och maximikapital angivits men allenast visst belopp understigande maximikapitalet skall få tecknas, storleken av detta belopp; samt
4. den tid, ej överstigande sex månader från det oktroj beviljats, inom vilken konstituerande stämman skall hållas.

I teckningslistan skall jämväl intagas erinran om den i 18 § stadgade inskränkningen i rätten att förvärva aktier. Äga andra än stiftare teckna aktier, må i teckningslistan föreskrivas, att tilldelning av aktier, som ej tillkomma stiftarna på grund av teckning före listans framläggande, skall ske efter stiftarnas bestämmande. Meddelas ej sådan föreskrift, skall i teckningslistan angivas den beräkningsgrund, efter vilken de aktier, som tecknas efter listans framläggande, i händelse av överteckning skola å konstituerande stämman fördelas mellan tecknarna.

10 §.

1 mom. Teckning av aktier skall ske å teckningslistan i huvudskrift eller i avskrift som bestyrkts av notarius publicus eller landsfiskal eller av stiftarna. Vid teckningslistan skola vara fogade på enahanda sätt styrkta avskrifter av oktrojbeslutet och bolagsordningen.

Innan teckningslistan framlägges i huvudskrift eller avskrift, skall teckning av stiftarna hava ägt rum med angivande av dagen därför.

2 mom. Varje stiftare skall teckna minst en aktie. Av annan än stiftare må tecknas allenast det antal aktier, vilket återstår efter den teckning, som gjorts av stiftarna innan teckningslistan framlagts. Å varje lista skall finnas uppgift om det antal aktier, som envar av stiftarna tecknat, så ock om dagen för listans framläggande.

När aktieteckning sker, böra tecknarna vid sina namn angiva yrke och postadress.

11 §.

Ej må stiftare eller annan njuta gottgörelse av bankaktiebolaget för dess bildande utöver ersättning för utgifter, som för bildandet varit uppenbarligen nödvändiga. Ej heller må, utom i fall varom stadgas i 189 §, stiftare förbehålla sig eller annan särskild förmån eller rättighet.

12 §.

Aktieteckning är ogiltig, där den göres annorledes än å teckningslista i huvudskrift eller sådan avskrift som i 10 § 1 mom. sägs, eller där listan saknar uppgift om aktieteckning av stiftarna efter vad i 10 § 2 mom. stadgas.

Aktieteckning med villkor är, utom i fall som sägs i 189 §, ogiltig.

13 §.

Har ej beslut om bankaktiebolagets bildande fattats å konstituerande stämma inom den i teckningslistan föreskrivna tiden eller å stämma, till vilken frågan uppskjutits enligt 15 §, jämförd med 23 § 1 mom. tredje stycket lagen om aktiebolag, är aktieteckningen icke vidare bindande.

Detsamma skall gälla, där ansökan om bolagets registrering icke gjorts inom ett år efter det oktroy beviljats eller genom lagakraftgående beslut ansökan om bolagets registrering blivit avslagen.

14 §.

Ej må, sedan bankaktiebolaget registrerats, sådan grund för aktietecknings ogiltighet, som avses i 12 § och 13 § första stycket, göras gällande, utan så är att den hos registreringsmyndigheten anmälts före registreringen.

15 §.

1 mom. Konstituerande stämma skall utlysas av stiftarna att inom tid, som blivit bestämd i teckningslistan, hållas å ort inom riket. Å stämman skola stiftarna framlägga de listor, å vilka aktieteckning skett, jämte oktroybeslutet och bolagsordningen. Om tilldelning av aktier skall ske efter stiftarnas bestämmande, skall framläggas en av stiftarna undertecknad handling med uppgift om tilldelningen.

2 mom. Å konstituerande stämman skall till avgörande företagas, huruvida bankaktiebolaget skall komma till stånd. Biträdes beslut om bolagets bildande av samtliga närvarande röstberättigade, eller finnas vid omröstning de flesta röstande med ett sammanlagt aktiebelopp av mer än halva det vid stämman företrädde aktiekapitalet och minst en fjärdedel av hela aktiekapitalet hava förenat sig därom, skall bolaget anses bildat. I annat fall är frågan om bolagets bildande förfallen.

3 mom. I övrigt skall beträffande konstituerande stämma i tillämpliga delar gälla vad i 21 och 22 §§, 23 § 1 mom. tredje stycket samt 25 § lagen om aktiebolag finnes stadgat.

16 §.

Är bankaktiebolag bildat, skall å konstituerande stämma förrättas val av styrelse och revisorer.

17 §.

I fråga om talan å beslut, som fattats på konstituerande stämman, skall vad om talan å bolagsstämmobeslut är stadgat i 115 § 1 mom. första stycket och andra stycket första punkten samt 2 mom. så ock i 116 § äga motsvarande tillämpning. Har bankaktiebolag i strid med vad i 164 § 1 mom. sägs blivit registrerat, ehuru sådan grund till klander mot beslutet om bolagets

bildande förelåg som avses i 115 § 1 mom. andra och tredje styckena, är beslutet gällande, om klandertalen ej instämts inom föreskriven tid eller instämd klandertalan ogillats.

18 §.

Aktie i bankaktiebolag må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas endast av svenska medborgare, av svenska bolag och föreningar, som utan hinder av bestämmelserna i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag äga förvärva fast egendom eller gruva, ävensom av andra svenska samfälligheter och stiftelser. Har aktieförvärv skett annorledes än genom teckning eller överlåtelse, skall vad nyss stadgats icke i något fall medföra hinder för aktieägaren att med stöd av den företrädesrätt till teckning eller erhållande av nya aktier, vilken enligt denna lag eller den vid förvärvet gällande bolagsordningen är förenad med de förvärvade aktierna, bekomma ytterligare aktier.

Förvärv av aktie, som skett i strid med innehållet i första stycket, är ogillt.

19 §.

Sedan styrelse och revisorer utsetts, må bankaktiebolaget enligt föreskrifterna i denna lag registreras, såframt bolagets aktiekapital, som är det tecknade belopp för vilket tilldelning av aktier ägt rum, efter avdrag för aktier som må hava förklarats förverkade enligt 28 §, uppgår till minimikapitalet samt full betalning behörigen erlagts för aktier med sammanlagt nominellt belopp ej understigande minimikapitalet.

20 §.

Innan bankaktiebolaget registrerats, kan det ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. Sedan styrelse blivit utsedd, äger den dock föra talan i mål rörande bolagsbildningen, så ock eljest vidtagna åtgärd för utbekommande av tecknat aktiebelopp.

I fråga om ansvarighet för stiftare, styrelsen, annan ställföreträdare för bolaget eller aktieägare, som handla å bolagets vägnar innan det registrerats, så ock beträffande giltigheten av avtal, som ställföreträdare ingått för oregistrerat bolag, skola bestämmelserna i 28 § andra stycket samt 29 och 30 §§ lagen om aktiebolag äga motsvarande tillämpning, därvid i nämnda lagrum upptagna hänvisningar till 32, 87 och 204 §§ samma lag i stället skola avse 22, 81 och 173 §§ denna lag.

21 §.

Bliver bankaktiebolaget ej registrerat, äro styrelseledamöterna, en för alla och alla för en, ansvariga för att vad styrelsen uppburit å tecknade aktier återbäres till aktieägarna, efter avdrag för kostnad till följd av åtgärd, som må vidtagas enligt 20 § första stycket. Återbäringen skall ock omfatta förkovran, där sådan uppkommit.

22 §.

Ansökan om bankaktiebolagets registrering skall göras av styrelsen senast ett år från det oktroj beviljats.

Ansökningen skall beträffande styrelseledamot och styrelsesuppleant innehålla uppgift om fullständiga namnet ävensom hemvist, så ock förklaring att dessa personer äro svenska medborgare och ej äro omyndiga.

I ansökningen skall uppgivas, av vilka och huru bolagets firma skall tecknas, där den ej tecknas av styrelsen allenast på grund av denna lag. Skall firman tecknas av annan person än som avses i andra stycket, gäller vad där är stadgat även i fråga om sådan firmatecknare.

Bolagets postadress skall angivas.

Vid ansökningen skola fogas:

1. de listor, å vilka aktieteckningen ägt rum, jämte avskrift av desamma;
2. avskrift av protokollet vid konstituerande stämman;
3. två avskrifter av oktrojbeslutet och bolagsordningen;
4. avskrift av den i 15 § 1 mom. omförmälda handlingen rörande tilldelningen av aktier;

5. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad handling, innehållande uppgift *dels* om det tecknade belopp, för vilket tilldelning av aktier ägt rum, samt om det belopp, för vilket aktier må hava förklarats förverkade enligt 28 §, *dels* angående det belopp, som inbetalts å aktiekapitalet, och, där aktiekapitalet icke blivit till fullo inbetalt, sammanlagda nominella beloppet av de aktier, som till fullo betalats, *dels ock* om det sätt varpå inbetalningen skett.

Har ej å ansökningen varje styrelseledamot och styrelsesuppleant eller annan, som är bemyndigad att teckna bolagets firma, egenhändigt skrivit sin av vittnen styrkt namnteckning, skall vid ansökningen fogas en särskild bilaga, därå namnteckningen finnes och blivit styrkt av vittnen.

Om aktiebrev och aktiebok

23 §.

Aktiebrev skola undertecknas av styrelsen samt angiva bankaktiebolagets firma, ordningsnummer å den eller de aktier, å vilka breven lyda, akties nominella belopp och dagen för utfärdandet. Styrelseledamots namnteckning må kunna återgivas genom tryckning eller på annat dylikt sätt; dock skall varje aktiebrev vara egenhändigt underskrivet av minst en styrelseledamot.

I varje brev å aktie skall angivas den i 18 § bestämda inskränkningen i rätten att förvärva aktier. Kunna, då aktiebrev utgivas, enligt bolagsordningen aktier av olika slag finnas, skall aktieslaget anmärkas i aktiebrevet. Har i bolagsordningen intagits förbehåll, som i 45 § sägs, skall ock förbehållet angivas i varje brev å aktie som det avser.

Aktiebrev må ej utgivas, innan bolaget registrerats och full betalning erlagts för den eller de aktier varå brevet lyder. Vid ökning av aktiekapitalet må brev utgivas å högst så många aktier som enligt 42 § registrerats såsom till fullo betalda. Angående utgivande av brev å nya aktier vid sådan ökning av aktiekapitalet, som avses i 44 §, stadgas i nämnda paragraf. Aktiebrev må ej till aktieägaren utgivas, med mindre denne införts i aktieboken.

Angående utdelningskuponger till aktiebrev är stadgat i lagen om skuldebrev.

24 §.

Har aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, överlätet och kommit i förvärvarens besittning och finnes sedan, att den, som verkställde överlåtelsen, ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äger nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro, och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelse till viss man eller in blanco.

Förvärvaren skall anses hava varit i ond tro, ej allenast där han visste, att den, som verkställde överlåtelsen, icke var den, å vilken handlingen var ställd eller senast överläten, eller berättigad att handla å dennes vägnar, utan ock där han försummat att med skälig omsorg pröva, huruvida så var fallet. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, är förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev gäller ock i fråga om pantsättning av dylik handling.

Har den, som till grund för förvärv av aktiebrev åberopar annat fång än överlåtelse, blivit införd i aktieboken, skall vid senare överlåtelse eller pantsättning av aktiebrevet vad förut i denna paragraf är stadgat äga tillämpning jämväl med avseende å förstnämnda fång.

Överlåtelse eller pantsättning av aktiebrev är ej gällande mot överlåtarens eller pantsättarens borgenärer, med mindre den till vilken överlåtelse eller pantsättning skett fått handlingen i besittning.

25 §.

1 mom. Över bankaktiebolags samtliga aktier har styrelsen att ofördröjligen efter bolagets bildande upplägga en aktiebok. Denna må bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem.

I aktieboken skola genom styrelsens försorg aktierna upptagas i nummerföljd med uppgift å aktietecknarna.

Av förvärvare vid konstituerande stämman eller hos styrelsen anmälda och styrkta förändringar i äganderätten till aktie skola ofördröjligen införas i aktieboken, där ej hinder möter av stadgandet i 18 §. Om förvärv av aktie ägt rum annorledes än genom överlåtelse, skall, om förvärvet ej införts i aktieboken, införing därav ske, när senare förvärv av aktien införas. Har förvärv av aktie ägt rum annorledes än genom överlåtelse, skall fångets beskaffenhet anmärkas i aktieboken. I denna skall antecknas dagen då införing sker.

Det åligger styrelsen att omedelbart före bolagsstämma vara tillstådes för att pröva de frågor om nya aktieägares införande i aktieboken som då kunna yppas. Dock skall, där enligt bolagsordningen rätten till deltagande i bolagsstämmas förhandlingar gjorts beroende av att anmälan därom sker viss tid före stämman, styrelsesammanträde för prövning av frågor som nyss sagts hållas omedelbart före anmälningstidens utgång.

Styrelsen åligger att låta envar, som sådant önskar, å bankaktiebolagets huvudkontor taga kännedom om aktieboken å de tider banken hålles öppen för allmänheten, ävensom, mot avgift, erhålla till riktigheten styrkt utdrag därur.

2 mom. Där hinder ej möter av stadgandet i 18 §, må styrelsen ej vägra att i aktieboken sasom ägare införa den som företer aktiebrev, såframt han kan till stöd för sin rätt till aktien åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelse. Är sista överlåtelsen tecknad in blanco, må införing ej ske med mindre namnet utsättes i överlåtelsen.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning vid införing av förvärv på grund av skriftlig överlåtelse av aktiebrev, om förvärvet skett efter förvärv som ägt rum annorledes än genom överlåtelse och sistnämnda fång blivit införd i aktieboken.

Den till vilken aktie övergått är ej gentemot bolaget att anse såsom aktieägare, innan han införts i aktieboken.

När ny ägare av aktie införas i aktieboken, skall brevet föras med på-

skrift om införingen med angivande av dagen därför. Har förvärvet skett annorledes än genom överlåtelse, skall tillika fångets beskaffenhet anmärkas i påskriften.

Om inbetalning av aktiekapital

26 §.

Senast inom två månader från bankaktiebolags bildande skall aktie till fullo betalas.

Ej må kvittning ske av skuld på grund av aktieteckning mot fordran hos bolaget, med mindre styrelsen det medgiver. Kvittning må icke medgivas, där den skulle lända till nackdel för bolaget eller dess borgenärer.

Innan styrelse valts, må inbetalning å aktie verkställas allenast genom insättning för bolaget å bankräkning, varom stadgas i 187 §.

27 §.

Fordran å oguldet aktiebelopp må ej av bolaget överlätas eller pantsättas.

28 §.

Fullgöres ej inbetalning å aktie i rätt tid, äger styrelsen utsöka det förfallna beloppet, och skall ränta därå gäldas efter sex procent om året från förfallodagen.

Verkställes ej inbetalning inom en månad efter anmaning, äger styrelsen, där annan anmäler sig vilja övertaga aktien, förklara denna övertagen av honom eller, i annat fall, förklara aktien förverkad. Då aktie förklarats förverkad, kan vad å aktien inbetalts ej återfordras. Har aktie förklarats övertagen av annan, må ej heller vad som tidigare inbetalts återfordras, förrän den som övertagit aktien till fullo betalt denna.

Har från aktietecknare aktie övergått å annan, må aktien ej av styrelsen förklaras övertagen eller förverkad, med mindre anmaning enligt andra stycket gjorts hos den som senast i aktieboken införts såsom ägare till aktien.

I avseende å den, som förklarats hava övertagit aktie, skall vad om aktietecknare är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Anmaning skall innehålla erinran om påföljden av att den ej efterkommes. Anmaning skall anses vara given, när den kungjorts på det sätt, som gäller för kallelse till ordinarie bolagsstämma, samt, där aktietecknares postadress uppgivits eller upplysning om adressen utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt kan inhämtas, till honom försänts i rekommenderat brev.

29 §.

Ändå att aktie av styrelsen förklarats övertagen eller förverkad, är aktietecknaren, där bankaktiebolaget försattes i konkurs på ansökan som gjorts inom två år från utgången av den för aktiernas inbetalning bestämda tiden, skyldig att, såvitt borgenärsers rätt därpå beror, fullgöra återstående inbetalning å aktien.

30 §.

Fullgöres, efter det ansökan om bankaktiebolagets registrering gjorts, ytterligare inbetalning å aktier, skall inom sex månader efter inbetalningen anmälan om sålunda inbetalt belopp göras för registrering. Anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter, skall innehålla uppgift om det sätt varpå inbetalningen skett.

I anmälningen skall ock för registrering uppgivas sammanlagda nominella beloppet av alla de aktier som vid tiden för anmälningen äro till fullo betalda.

31 §.

Hava, sedan ansökan om bankaktiebolagets registrering gjorts, aktier förklarats förverkade, åligger det styrelsen eller verkställande direktör att för registrering av den sålunda skedda minskningen av aktiekapitalet ofördröjligen anmäla antalet förverkade aktier.

Om å dessa aktier något var inbetalt och registrering därav skett, skall anmälningen innehålla uppgift därom; och skall i registret införas, att det belopp, som förut registrerats såsom inbetalt å aktiekapitalet, minskats med det belopp, som inbetalts å de förverkade aktierna.

Om aktiekapitalets ökning

32 §.

Ökning av aktiekapitalet medelst ny aktieteckning må beslutas av bolagsstämma. Erfordras för beslutet ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet, må beslutet fattas först sedan stadfästelse å ändringen meddelats.

Förslag till ökningsbeslut, så ock ett av samtliga styrelseledamöter undertecknat yttrande över den föreslagna kapitalökningens betydelse för bankaktiebolaget skola genom styrelsens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängliga för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Där ej balansräkningen för nästföregående räkenskapsår fastställs å stämman, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den senaste fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser;

2. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad berättelse, däri upplysning lämnas, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för dess ställning vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över berättelsen.

33 §.

Beslutet om aktiekapitalets ökning skall angiva:

1. det belopp, varmed aktiekapitalet må ökas;

2. där enligt bolagsordningen aktier av olika slag kunna finnas, till vilket aktieslag de nya aktierna skola hänföras;

3. den företrädesrätt att teckna nya aktier, som enligt denna lag eller bolagsordningen må tillkomma aktieägare;

4. den tid, ej understigande en månad från den dag då beslutet enligt 35 § kungjorts i tidningarna, inom vilken aktieägare må begagna företrädesrätt till teckning;

5. akties nominella belopp och det belopp som skall inbetalas för aktie;

6. den beräkningsgrund, efter vilken vid övertäckning de aktier som icke tecknats med företrädesrätt skola av styrelsen fördelas, där ej jämlikt stämmans beslut fördelningen skall ankomma på styrelsen; samt

7. det räkenskapsår, för vilket vinstutdelning å de nya aktierna först må utgå, varvid dock detta år må bestämmas senast till året efter det räkenskapsår, under vilket aktierna skolat till fullo inbetalas.

I ökningsbeslutet skall ock angivas det belopp, vartill aktiekapitalet uppgår vid beslutets fattande, och vad därav svarar mot aktier som registrerats såsom till fullo inbetalda. Har ökning av aktiekapitalet förut beslutats, skall beträffande sista ökningen anmärkas, huruvida aktier som icke förklarats förverkade ännu ej registrerats såsom till fullo inbetalda.

Bestämmelse må i ökningsbeslutet meddelas, att det tecknade belopp, för vilket tilldelning av nya aktier sker, skall uppgå till visst angivet minimibelopp för att aktieteckningen skall bliva bindande.

I fall, då beträffande de nya aktierna skall gälla sådant förbehåll om aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier som avses i 45 §, skall i beslutet intagas erinran därom.

34 §.

Bolagsstämman beslut om aktiekapitalets ökning skall av styrelsen eller verkställande direktör ofördröjligen anmälas för registrering.

Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av protokoll rörande beslutet, så ock i huvudskrift och avskrift det i 32 § andra stycket första punkten omförmälda yttrandet samt berättelse och yttrande som avses i nämnda stycke 2 och 3.

Om villkor för registrering av beslutet är stadgat i 167 § 1 mom.

35 §.

Sedan bolagsstämman fattat beslut om aktiekapitalets ökning, skola teckningslista och kungörelse om beslutet upprättas samt undertecknas av samtliga styrelseledamöter.

I såväl teckningslistan som kungörelsen skall upptagas bolagsstämman beslut om aktiekapitalets ökning ävensom erinran om den i 18 § stadgade inskränkningen i rätten att förvärva aktier. Har i ökningsbeslutet bestämmelse ej meddelats om tiden för betalning av nya aktier, skall sådan bestämmelse upptagas i teckningslistan och kungörelsen.

Sedan ökningsbeslutet registrerats, skall styrelsen låta införa kungörelsen i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där styrelsen har sitt säte. Det åligger ock styrelsen att ofördröjligen i rekommenderat brev om bolagsstämman beslut underrätta varje aktieägare, om vars postadress upplysning utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt kan inhämtas.

36 §.

Där alla förutvarande aktier medföra lika rätt till andel i bankaktiebolagets tillgångar och vinst, är varje aktieägare berättigad att, i den mån det kan ske, av de nya aktierna efter teckning erhålla det antal som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet. Finnas aktier av olika slag och medföra dessa icke lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i fråga om företrädesrätten till teckning av nya aktier gälla vad i bolagsordningen föreskrives.

37 §.

Aktieägare, som vill begagna honom tillkommande företrädesrätt till teckning av nya aktier, är skyldig att förete det eller de aktiebrev, å vilka teckningsrätten grundas; och skall genom styrelsens försorg sådant aktiebrev förses med påskrift att teckningsrätten begagnats.

38 §.

Teckning av de nya aktierna skall ske å teckningslistan i huvudskrift eller i avskrift, som bestyrkts av notarius publicus eller landsfiskal eller av två styrelseledamöter.

Vid teckningslistan skola vara fogade ett exemplar av bolagsordningen samt i avskrift de enligt 32 §, jämte förslaget till ökningsbeslut, framlagda handlingarna, så ock avskrift av kungörelsen om ökningsbeslutet samt i huvudskrift eller avskrift av styrelsen eller verkställande direktör undertecknad uppgift om de tidningar, i vilka kungörelsen om ökningsbeslutet varit införd, och om dagen därför, eller ock ett exemplar av dessa tidningar. Å varje teckningslista skall finnas uppgift om dagen för listans framläggande.

När aktieteckning sker, böra tecknarna vid sina namn angiva yrke och postadress.

39 §.

Teckning av ny aktie är ogiltig, där den ej göres å teckningslista i huvudskrift eller sådan avskrift som i 38 § sägs.

Teckning med villkor är, utom i fall varom stadgas i 189 §, ogiltig.

Ej må sådan grund för aktieteckningens ogiltighet, som i första och andra styckena avses, göras gällande, utan så är att den anmälts hos registreringsmyndigheten, innan registrering jämlikt 42 § ägt rum i anledning av anmälan, som gjorts efter det aktien till fullo betalats.

40 §.

Sedan teckning av nya aktier avslutats, skall ofördröjligen genom styrelsens försorg tilldelning av nya aktier till aktietecknarna ske med tillämpning av vad i 36 § samt i ökningsbeslutet enligt 33 § första stycket 6 är föreskrivet. Rörande tilldelningen skall skriftlig uppgift upprättas och undertecknas av styrelsen. Aktierna skola genom styrelsens försorg ofördröjligen upptagas i aktieboken.

41 §.

Senast ett år från det bolagsstämmans beslut om aktiekapitalets ökning fattades eller, om registrering av ökningsbeslutet vägrats och besvär däröver anförts, inom ett år från det besvären blivit bifallna, skall full betalning för ny aktie erläggas.

Vad i 7 § samt 28 och 29 §§ är stadgat om betalning för aktie skall äga motsvarande tillämpning vid ny aktieteckning.

42 §.

1 mom. Senast sex månader efter utgången av den för inbetalning av de nya aktierna bestämda tiden skall för registrering anmälas, huru många nya aktier som till fullo betalats. Anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter, skall innehålla uppgift om det sätt varpå inbetalningen skett.

I anmälningen skall för registrering uppgivas det tecknade belopp, för vilket tilldelning av nya aktier skett. Vid anmälningen skola fogas:

1. teckningslistorna jämte avskrift av desamma;
2. ett exemplar av de tidningar, i vilka kungörelsen angående bolagsstämmans beslut om ökningen varit införd; samt
3. avskrift av den i 40 § omförmälda uppgiften rörande tilldelningen av nya aktier.

Innehåller ökningsbeslutet bestämmelse om minimiteckning, må registrering ej ske, med mindre full betalning erlagts för nya aktier med sammanlagt nominellt belopp ej understigande minimibeloppet. Har, enligt vad i 167 § 2 mom. sägs, i registret antecknats att den tidigare anteckningen om ökningsbeslutets registrering avföres ur registret, är aktieteckningen icke vidare bindande, och skall vad å de tecknade aktierna inbetalats återbäras till aktietecknarna jämte fem procent ränta därå.

2 mom. Bliva efter anmälan som avses i 1 mom. nya aktier ytterligare till fullo betalda, skall inom sex månader efter inbetalningen antalet sådana aktier anmälas för registrering. Anmälningen skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter samt innehålla uppgift som i 1 mom. första stycket sägs.

3 mom. Aktiekapitalet skall, så snart registrering skett i anledning av anmälan enligt 1 eller 2 mom., anses ökat med sammanlagda nominella beloppet av det antal nya aktier som anmälts hava till fullo betalats.

4 mom. Om nya aktier förklarar förverkade, skola inom sex månader därefter styrelsen eller verkställande direktör för registrering anmäla antalet förverkade aktier. Med sådan anmälan skall dock anstå, till dess anmälan sker jämlikt 1 mom.

43 §.

Utan hinder av vad i 32—42 §§ finnes stadgat må styrelsen besluta aktiekapitalets ökning under förutsättning av bolagsstämmans godkännande. I sådant fall skall vad i nämnda paragrafer är föreskrivet äga motsvarande tillämpning, därvid dock skall iakttagas vad nedan är särskilt stadgat.

Sedan styrelsen fattat beslut om aktiekapitalets ökning, må kungörelse och underrättelse om beslutet samt aktieteckning ske.

Å bolagsstämmans beslut om godkännande av styrelsens ökningsbeslut samt å styrelsens skyldighet att viss tid före stämman hålla handlingar tillgängliga och på stämman framlägga handlingarna skola bestämmelserna i 32 § äga tillämpning.

Vad i 34 och 41 §§ sägs beträffande bolagsstämmas beslut om aktiekapitalets ökning skall tillämpas å bolagsstämmans beslut om godkännande av kapitalökningen.

Innan ökningsbeslutet godkänts av bolagsstämman, må ej de nya aktierna upptagas i aktieboken eller den i 42 § 1 mom. föreskrivna anmälningen för registrering äga rum.

44 §.

1 mom. Finnas i bankaktiebolag, enligt den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen och bolagsstämmans beslut i anledning av bolagets vinst enligt balansräkningen, besparade vinstmedel, som ej avsatts till reservfond, må aktiekapitalet ökas genom överföring av sådana vinstmedel.

I avseende å ökningsbeslutet skall gälla vad i 32 § första stycket är stadgat. Ökningsbeslutet skall angiva det belopp varmed aktiekapitalet skall ökas och, där enligt bolagsordningen aktier av olika slag kunna finnas, till vilket aktieslag de nya aktierna skola hänföras. Tillika skall beträffande ökningsbeslutets innehåll gälla vad i 33 § första stycket 7 och andra stycket sägs.

Förslag till ökningsbeslut skall genom styrelsens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängligt för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Är stämman ej ordinarie bolagsstämma,

skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för samma år;

2. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad handling, innehållande dels upplysning, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande, dels ock försäkran, att anledning ej yppats att balansräkningen upprättats i strid med bestämmelserna i 91 §; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över sistnämnda handling.

Där alla förutvarande aktier medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, är varje aktieägare berättigad att av de nya aktierna erhålla det antal, som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet. Finnas aktier av olika slag och medföra dessa icke lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i fråga om rätten att erhålla nya aktier gälla vad i bolagsordningen föreskrives.

2 mom. Beslutet om ökningen skall genom styrelsens försorg kungöras på sätt i 35 § stadgas. Ökningsbeslutet skall därefter av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Vid anmälningen skola fogas dels två avskrifter av protokoll, som förts i ärendet, dels ett exemplar av de tidningar, i vilka beslutet varit infört, dels ock avskrift av den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen eller, där beslutet ej fattats å ordinarie bolagsstämma, av de handlingar, som efter vad i 1 mom. tredje stycket sägs skola hava framlagts å bolagsstämman.

Aktiekapitalet skall, så snart registrering av beslutet skett, anses ökat med det belopp, som enligt beslutet skall överföras till aktiekapitalet.

De nya aktierna skola i aktieboken upptagas i nummerföljd.

Ej må brev å ny aktie utlämnas till aktieägare, innan registrering av beslutet om ökningen skett och aktieägaren företett det eller de aktiebrev, varå rätten att erhålla ny aktie grundas. Genom styrelsens försorg skall sådant aktiebrev förses med påskrift angående uppvisandet. När brev å ny aktie utlämnas, skall ägaren införas i aktieboken.

Om aktiekapitalets nedsättning

45 §.

I bankaktiebolag, vars aktiekapital kan utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, må aktiekapitalet, såframt förbehåll därom träffats i den vid bolagets bildande stadfästa bolagsordningen, kunna genom inlösen av aktier med ekonomisk företrädesrätt nedsättas enligt grunder som stadgas i förbehållet, dock ej under det i bolagsordningen bestämda minimikapitalet.

Sådan nedsättning av aktiekapitalet må även äga rum, där efter bolagets registrering stadfästelse meddelats å ändring av bolagsordningen, varigenom förbehåll som avses i första stycket intages i denna. I dylikt fall må dock nedsättningen ske allenast genom inlösen av aktier med företrädesrätt, utgivna på grund av sådant beslut om ökning av aktiekapitalet, som av bolagsstämman eller, enligt 43 §, av styrelsen fattats, sedan ändringen av bolagsordningen registrerats.

Då enligt de i förbehållet stadgade grunderna blivit bestämt att vissa aktier

skola inlösas, skall styrelsen eller verkställande direktör ofördröjligen göra anmälan för registrering av aktiekapitalets nedsättning med motsvarande belopp. Vid anmälan skall fogas, där inlösen beslutats av bolagsstämma, två avskrifter av protokollet i ärendet samt i annat fall i två exemplar en av styrelsen underskriven handling rörande bestämmandet av vilka aktier som skola inlösas. Då registrering skett, skall aktiekapitalet anses nedsatt, och må inlösen ej dessförinnan ske.

När aktie inlöses, skall aktiebrevet genom styrelsens försorg förses med påskrift om inlösandet.

46 §.

1 mom. Beslut om nedsättning av aktiekapitalet i annat fall än i 45 § sägs fattas av bolagsstämma efter vad i 111 och 112 §§ stadgas.

Förslag till nedsättningsbeslut skall genom styrelsens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bankaktiebolaget tillgängligt för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Där ej balansräkningen för nästföregående räkenskapsår fastställs å stämman, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den senaste fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser;

2. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad berättelse, däri upplysning lämnas, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för dess ställning, vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över berättelsen.

Handlägges nedsättningsfrågan å två stämmor, skall vad i andra stycket sägs gälla beträffande båda stämmorna.

Nedsättningsbeslutet skall angiva det belopp varmed aktiekapitalet skall nedsättas och det sätt varpå nedsättningen jämlikt 2 mom. skall genomföras. I beslutet skall ock upptagas föreskrift, att det nedsättningen motsvarande beloppet skall återbetalas till aktieägarna, eller att det skall avsättas till reservfonden, eller att det skall avsättas till en särskild fond att användas enligt beslut av bolagsstämma. Rörande olika delar av nämnda belopp kunna olika sådana föreskrifter meddelas.

Inom fyra månader från det nedsättningsbeslutet fattades eller, om klandertalan därå anställes, från det denna talan genom lagakraftgående dom ogillades, skall nedsättningsbeslutet av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av protokoll som förts i ärendet, så ock avskrift av den för nästföregående år fastställda balansräkningen eller, där fastställelse av balansräkningen ej skett i samband med nedsättningsbeslutet, av de i andra stycket 1, 2 och 3 omnämnda handlingarna.

Har anmälan ej inkommit inom föreskriven tid, är nedsättningsbeslutet förfallet.

2 mom. Nedsättning av aktiekapitalet genomföres genom inlösen av aktier, genom indragning av aktier utan återbetalning eller genom minskning av aktiernas nominella belopp.

Genom styrelsens försorg skall, när aktie inlöses eller nominella beloppet minskas mot återbetalning av aktiekapital, aktiebrevet förses med påskrift därom. Påskrift skall ock, så snart ske kan, verkställas, när aktie indragits eller nominella beloppet minskats utan återbetalning.

47 §.

1 mom. Beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 46 § må, där beslutet icke innefattar föreskrift, att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden, ej bringas till verkställighet utan rättens tillstånd.

Rättens tillstånd skall av styrelsen sökas senast inom sex månader efter det nedsättningsbeslutet registrerades. Vid ansökningen skall fogas bevis att beslutet blivit registrerat. Rätten skall utfärda kallelse å bolagets borgenärer, med föreläggande för den som vill bestrida ansökningen att sist å viss dag, sedan sex månader förflutit, skriftligen hos rätten göra anmälan därom vid äventyr att han eljest anses hava medgivit ansökningen. Kallelsen skall anslås i rättens kansli sex månader före inställelsedagen samt kungöras i allmänna tidningarna och minst en tidning i orten tre gånger, första gången fem och tredje gången sist två månader innan den dagen inträffar. Styrkes inför rätten, att de borgenärer, vilka hos rätten bestritt ansökningen, blivit till fullo förnöjda för sina fordringar eller medgivit aktiekapitalets nedsättning eller att säkerhet, som av rätten godkännes, ställts för deras fordringar, skall ansökningen bifallas.

Har stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, hos bolaget fordran, som avses i 2 § nämnda lag, skall fordringen ej utgöra hinder mot bifall till ansökningen, där inför rätten visas att å fordringen avbetalats så stor del som svarar mot nedsättningen av aktiekapitalet.

Om ansökan, som gjorts inom föreskriven tid, så ock om beslut, som meddelats i anledning av ansökningen, skall genom rättens försorg underrättelse ofördröjligen avsändas till registreringsmyndigheten.

Rättens beslut, varigenom tillstånd till nedsättningens verkställande givits, skall inom sex månader sedan beslutet vunnit laga kraft av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Anmälningen skall vara åtföljd av rättens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av lagakraftbevis.

Aktiekapitalet skall anses nedsatt, då rättens beslut om tillstånd blivit registrerat.

2 mom. Sådan nedsättning av aktiekapitalet, som avses i 1 mom., är, där bolaget försättes i konkurs på ansökan som gjorts inom ett år från det rättens beslut om tillstånd till nedsättningen efter verkställd registrering kungjordes i allmänna tidningarna, utan verkan mot borgenär, som ej samtyckt till nedsättningen eller som vid fordringens tillkomst ej ägde eller, enligt vad i 173 § stadgas, skall anses hava ägt kännedom om rättens beslut, varigenom nedsättning medgivits.

48 §.

Innefattar beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 46 § föreskrift att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden, skall aktiekapitalet anses nedsatt, då beslutet om nedsättningen blivit registrerat. I sådant fall må vinstutdelning till aktieägare icke äga rum, utan att rättens tillstånd därtill erhållits eller aktiekapitalet enligt verkställd registrering är ökat med ett mot nedsättningen svarande belopp.

Ansökan om rättens tillstånd till sådan vinstutdelning skall göras av styrelsen. Vid ansökningen skall fogas bevis att beslutet om nedsättningen blivit registrerat. Rätten skall utfärda kallelse å bankaktiebolagets borgenärer,

med föreläggande för den, som vill bestrida ansökningen, att sist å viss dag, sedan tre månader förflutit, skriftligen hos rätten göra anmälan därom vid äventyr att han eljest anses hava medgivit ansökningen. Kallelsen skall anslås i rättens kansli tre månader före inställedagen samt kungöras i allmänna tidningarna och minst en tidning i orten tre gånger, första gången två månader och tredje gången sist en månad innan den dagen inträffar. Bestrides ej ansökningen eller styrkes inför rätten, att de borgenärer, vilka hos rätten bestritt ansökningen, blivit till fullo förnöjda för sina fordringar eller medgivit vinstutdelning eller att säkerhet, som av rätten godkännes, ställts för deras fordringar, skall rätten lämna tillstånd att utan hinder av nedsättningen vinstutdelning därefter må äga rum.

Har stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, hos bolaget fordran, som avses i 2 § nämnda lag, utgör fordringen ej hinder mot bifall till ansökningen om tillstånd till vinstutdelning till aktieägarna, men skall, där vinstutdelning äger rum innan aktiekapitalet enligt verkställd registrering ökats med ett mot nedsättningen svarande belopp, skyldighet åvila bolaget att erlägga betalning för så stor del av stiftelsens fordran vid tiden för nedsättningsbeslutet som vinstutdelningen motsvarar av aktiekapitalet efter nedsättningen. Sådan skyldighet upphör när å fordringen avbetalats så stor del som svarar mot nedsättningen av aktiekapitalet.

Rättens beslut, varigenom tillstånd till vinstutdelning givits, skall, sedan det vunnit laga kraft, av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Anmälningen skall vara åtföljd av rättens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av lagakraftbevis.

49 §.

Egen aktie må bankaktiebolag ej förvärva i annan ordning än i 45 eller 46 § sägs eller mottaga såsom pant. Avtal, som träffats i strid med förbud varom nu sagts, är ogillt.

Om reservfond så ock om bolagsstämmas rätt att genom vinstutdelning eller eljest förfoga över bolagets egendom

50 §.

Av bankaktiebolags årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, skola minst femton procent avsättas till reservfond. Vid beräkning av det belopp, som sålunda minst skall avsättas, må ej från årsvinsten avdragas den andel däri, som kan hava tillerkänts styrelseledamot eller annan såsom arvode (tantien). Sedan fonden uppgått till ett belopp motsvarande femtio procent av aktiekapitalet, må vidare avsättning till fonden upphöra; nedgår fonden under det sålunda stadgade beloppet, skall avsättning därtill ånyo vidtaga.

Till reservfonden skall alltid läggas vad på grund av aktieteckning må hava erhållits för aktierna utöver det nominella beloppet, så ock, där aktie förklarats förverkad, vad dessförinnan blivit inbetalt å aktien.

Nedsättning av reservfonden må beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått å bolagets verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga, till framtida förfogande avsatta medel.

51 §.

1 mom. Ej må till aktieägarna annorledes än i följd av aktiekapitalets nedsättning efter ty i 45 och 47 §§ sägs utbetalas annat än den vinst, som förefinnes enligt fastställd balansräkning för sista räkenskapsåret, i den mån vinsten icke skall avsättas till reservfond. Angående förbud mot vinstutdelning är för visst fall stadgat i 48 §.

2 mom. Beslutas och verkställs vinstutdelning i strid med vad i 1 mom. eller 48 § stadgats eller med bestämmelse i bolagsordningen, äro de, som uppburit sådan utdelning, skyldiga att återbära denna jämte fem procent ränta därå.

Detsamma gäller, om utdelning skett av vinst som utvisats av fastställd balansräkning till följd därav att balansräkningen upprättats i strid med bestämmelser som avses i 91 och 92 §§; dock må utdelningen ej återkrävas från den, som vid dess uppbärande varken insåg eller bort inse balansräkningens oriktighet.

För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, äro de, som medverkat till beslutet om vinstutdelning eller verkställande av detta eller till upprättandet eller fastställandet av oriktig balansräkning, ansvariga efter de be-
träffande skadeståndsskyldighet i 177, 180 och 181 §§ stadgade grunderna.

3 mom. Sker nedsättning av aktiekapitalet medelst inlösen av aktier i strid med förbehåll som i 45 § sägs eller med bestämmelserna i nämnda paragraf eller äger nedsättning av aktiekapitalet rum i förening med återbetalning till aktieägarna enligt 47 § utan iakttagande av vad där i 1 mom. är föreskrivet, skall vad i 2 mom. första och tredje styckena här ovan är stadgat om återbäringsskyldighet och om ansvarighet för brist vid återbäringen äga motsvarande tillämpning.

52 §.

Det tillkommer bolagsstämma att i enlighet med bolagsordningens föreskrifter besluta, huruvida och i vad mån utdelning skall ske av den vinst som enligt 51 § må utbetalas till aktieägarna.

Bolagsstämma må ej besluta om användande av bolagets vinstmedel eller övriga tillgångar eller om åtagande av förpliktelser för ändamål, som uppenbarligen är främmande för föremålet för bankaktiebolagets verksamhet eller för verksamhetens syfte. Dock äger bolagsstämma använda tillgångar till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, såvitt det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt.

Bolagsstämma må ej heller, med mindre annat följer av vad i denna lag eller bolagsordningen är stadgat, besluta om sådan användning av bolagets tillgångar eller eljest om sådan åtgärd, att uppenbarligen fördel beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare.

Om rörelsen

53 §.

Med den inskränkning nedan sägs må bankaktiebolag, jämte in- och utlåning av penningar, idka annan verksamhet som därmed står i samband.

Om rätt för bankbolag att idka fondkommissionsrörelse är särskilt stadgat.

54 §.

Bankaktiebolag må för egen räkning driva handel allenast med guld samt in- och utländskt mynt, växlar, checkar, anvisningar ävensom obliga-

tioner och andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar, utom sådana som medföra rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare (*förlagsbevis*). Egendom, varmed bolag ej må driva handel för egen räkning, äger bolag ej heller förvärva, där ej nedan i denna paragraf eller i 55 § annorlunda stadgas.

Bankbolag må förvärva:

dels fast egendom eller tomträtt, såframt med fånet åsyftas att bereda banken lokaler för dess inrymmande, eller bostadsrätt till lägenhet för sådant ändamål, aktie i bolag, som uteslutande har till syfte att förvalta för omförmälda användning förvärvat fast egendom eller tomträtt och vars aktiekapital uppgår till minst en tredjedel av egendomens bokförda värde, eller förlagsbevis, utfärdat av bolag, som nu nämnts;

dels inventarier, vilka anskaffas för rörelsen eller till fastighet, som bankbolaget äger, eller till lokaler, som bolaget i övrigt innehaver;

dels ock, såframt tillstånd därtill lämnas av Konungen, aktie i annat svenskt bankbolag, i utländskt bankföretag eller i svenskt aktiebolag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, ävensom förlagsbevis, utfärdat av bolag eller företag som nu nämnts.

55 §.

Till skyddande av fordran må bankaktiebolag å offentlig auktion eller fondbörs inköpa egendom, som är för fordringen utmätt eller pantsatt, så ock såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom, där uppenbart är att bolaget eljest skulle lida avsevärd förlust, dock icke i någotdera fallet egen aktie. Om sålunda inköpt eller övertagen egendom utgöres av fastighet, gruva, fabrik eller annan liknande anläggning eller fartyg, må bankbolag i utbyte mot sådan egendom jämte tillhörande lös egendom förvärva aktie i bolag, som bildas för förvaltning av ifrågakvarande egendom eller för fortsättande av en därmed bedriven verksamhet, eller förlagsbevis, utfärdat av sådant bolag. Bankbolag må ock förvärva aktie i bolag, vari bankbolaget enligt bestämmelserna i detta stycke förut förvärvat aktie, där uppenbar fara är, att bankbolaget eljest skulle lida förlust.

Har bankbolag med stöd av vad i första stycket stadgas förvärvat aktie i bolag eller av aktiebolag utfärdat förlagsbevis, må bankbolaget, om aktiebolaget överlåter sina tillgångar å annat aktiebolag, utbyta aktie eller förlagsbevis, som sålunda förvärvats, mot aktie i det andra aktiebolaget eller förlagsbevis utfärdat av detta bolag.

Egendom, som bankbolag förvärvat med stöd av bestämmelserna i denna paragraf, skall åter avyttras, så snart lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för bolaget.

Angående förvärv enligt denna paragraf skall anmälan ofördröjligen göras hos tillsynsmyndigheten.

56 §.

Bankaktiebolag må icke bevilja kredit, utan att säkerhet som av bolaget prövas betryggande ställes antingen i fast eller lös egendom eller ock i fordringsrätt jämväl mot annan än den, åt vilken krediten beviljas. Utan hinder av vad sålunda stadgas må dock

1. stat, kommun eller annan därmed jämförlig samfällighet ävensom allmän kassa eller inrättning, vars reglemente blivit av Konungen fastställt, så ock bankbolag, sparbank eller utländskt bankföretag kunna erhålla kredit utan särskild säkerhet;

2. kortvarig kredit kunna utan särskild säkerhet beviljas affärsidkare i och för hans rörelse, därest med hänsyn till omständigheterna trygghet för förbindelsens fullgörande ändock kan anses föreligga;

3. av vederhäftig person dragen växel, betalbar å annan ort, kunna diskonteras, ehuru accept å densamma ej erhållits; samt

4. kredit utan särskild säkerhet till ett belopp i varje särskilt fall av högst sjuttiofemtusen kronor och sammanlagt högst en tiondel av bankbolagets eget kapital kunna lämnas småföretagare.

57 §.

Är lån icke ställt att betalas inom sex månader, skall bankaktiebolaget förbehålla sig rätt att uppsäga lånet till återbetalning senast inom sagda tid.

Utan att förbehålla sig rätt som i första stycket sägs må bankbolag i enlighet med närmare bestämmelser i bolagsordningen utlämna lån med längre löptid än sex månader till sammanlagt belopp av högst tjugu procent av bolagets eget kapital, dock att beträffande lån, för vilkas fulla gäldande staten är ansvarig, nämnda belopp må överskridas med sammanlagt högst fem procent av bolagets eget kapital. Lån som nu sagts må, där icke staten är ansvarig för lånets fulla gäldande, icke ställas på längre återbetalningstid än tio år och ej heller uppgå till högre belopp i varje särskilt fall än etthundrafemtiotusen kronor. Beträffande lån, för vars fulla gäldande staten icke är ansvarig och för vilket säkerheten utgöres av borgen av annan än kommun eller därmed jämförlig samfällighet, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbetalning i förhållande till den tid, för vilken lånet beviljats.

58 §.

Bankaktiebolag må icke bevilja kredit till verkställande direktör i bolaget eller ställföreträdare för verkställande direktör eller till befattningshavare, åt vilken uppdragits att ensam eller i förening med annan avgöra på styrelsen ankommande ärenden, eller till revisor eller revisorssuppleant, ej heller till den som är gift med sådan person; och skall detsamma gälla beträffande bolag, förening eller annan sammanslutning, däri någon som nyss sagts i egenskap av delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse. Utan hinder av vad sålunda stadgats må dock kredit beviljas dels mot säkerhet av värdehandling, vari omyndigs medel må utan överförmyndares samtycke anbringas, dels utan dylik säkerhet åt sammanslutning som nyss nämnts genom diskontering av växlar grundade å verkliga handelsaffärer, dels ock, såvitt angår kredit om högst tjugufemtusen kronor till befattningshavare som sägs i detta stycke, mot pant som provas i och för sig innebära fullgod säkerhet.

Bankbolag må ej vid beviljande av kredit såsom säkerhet godtaga borgen av eller fordringsbevis utfärdat av person eller sammanslutning som i första stycket sägs. Ej heller må kredit beviljas mot växel, varå person eller sammanslutning som nu sagts är acceptant, trassent eller endossent, dock med undantag för växel, som är grundad å verklig handelsaffär och för vilken betalningsskyldighet åligger sådan sammanslutning.

Till den som utan att vara befattningshavare, varom i första stycket sägs, är ledamot av bankbolagets styrelse eller till sammanslutning, vari sådan styrelseledamot såsom delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse, må kredit icke beviljas utan mot pant, som provas i och för sig innebära fullgod säkerhet, eller genom diskontering av växel, vilken är grundad å verklig handelsaffär.

59 §.

I fråga om kredit mot pant av aktier skall bankaktiebolag särskilt iakttaga

att vid kreditens meddelande förefinnes en med hänsyn till de pantsatta aktiernas beskaffenhet och omständigheterna i övrigt skäligen marginal mellan aktiernas marknadsvärde och kreditbeloppet; samt

att kreditbeloppet såvitt möjligt icke vid någon tidpunkt under kreditens fortbestånd överstiger aktiernas marknadsvärde.

Bankbolag må icke såsom pant mottaga aktie i bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse.

Vad nu stadgats om kredit mot pant av aktier skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kredit mot pant av förlagsbevis.

Föreskriften i 49 § angående förbud för bankbolag att som pant mottaga egen aktie skall även gälla i fråga om förlagsbevis som bolaget utställt.

60 §.

Vad i 56—59 §§ stadgats angående kredit skall äga motsvarande tillämpning i fråga om garantiförpliktelse, som bankaktiebolaget ikläder sig.

61 §.

Bankaktiebolag är pliktigt ägna särskild uppmärksamhet däråt, att icke åt samma eller med varandra i väsentlig ekonomisk intressegemenskap förbundna kredittagare eller mot säkerhet av aktier i samma eller i dylik gemenskap förbundna aktiebolag beviljas kredit i sådan omfattning, att därav kan uppkomma fara för bankbolagets säkerhet. Med kredit skall härvid jämnställas borgen och annan garantiförpliktelse till bankbolaget ävensom av bolaget ingången garantiförpliktelse för kredittagaren.

62 §.

Bankaktiebolag äger mottaga inlåning med dels ett belopp motsvarande summan av

- a) bolagets inneliggande kassa;
- b) vad för bolagets räkning inestår hos riksbanken eller riksgäldskontoret eller å postgiro eller hos annat inländskt bankbolag, svenska jordbrukskreditkassan eller centralkassa för jordbrukskredit;
- c) bolaget tillhöriga, å inländsk penninginrättning dragna checkar samt av inländsk bank, svenska jordbrukskreditkassan eller centralkassa för jordbrukskredit utställda egna växlar, betalbara vid anfordran;
- d) marknadsvärdet, dock högst nominella värdet, å bolaget tillhöriga av svenska staten utfärdade skattkammarväxlar samt å sådana bolaget tillhöriga obligationer, vilka utfärdats av svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller konungariket Sveriges stadshypotekskassa, under förutsättning att obligationernas återstående löptid icke överstiger fem år;
- e) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å sådana bolaget tillhöriga obligationer, som avses under d)
- f) men vilkas återstående löptid överstiger fem år;
- g) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å andra bolaget tillhöriga inhemska obligationer, vilka äro av fullgod beskaffenhet; samt
- h) intill ett sammanlagt belopp, motsvarande högst tre gånger bolagets eget kapital och högst etthundra miljoner kronor, fordringar, för vilka säkerheten utgöres av

fullgoda inhemska obligationer, därvid obligationerna skola medräknas till så stor del av sitt värde som angives under d)—f) här ovan,

inteckning i jordbruksfastighet eller sådan bostads- eller affärsfastighet, som är belägen inom område, för vilket stadsplan eller byggnadsplan fastställts, inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet, eller

inteckning i tomträtt till bebyggd fastighet, såvida den eller de byggnader, som finnas uppförda därå, äro avsedda väsentligen för bostadsändamål, inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet å byggnaderna;

dels ock ett belopp motsvarande, om bolagets eget kapital icke överstiger fem miljoner kronor, fem gånger det egna kapitalet samt, om bolagets eget kapital är större än nyss sagts, tjugufem miljoner kronor ökat med tio gånger skillnaden mellan bolagets eget kapital och fem miljoner kronor.

Såsom inlåning anses *dels* bankbolags samtliga skuldförbindelser utom vad som må vara uttaget av krediter i räkning, som bolaget beviljat, *dels* beloppet av de garantiförbindelser, som bolaget iklätt sig, i den mån dessa förpliktelser icke täckas av hos bolaget insatta, till bolaget pantförskrivna medel.

På ansökan av bankbolag äger Konungen, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt tillsynsmyndigheten, medgiva att av bolaget utställda förlagsbevis icke skola anses såsom inlåning samt att med bolagets eget kapital må likställas, intill ett belopp motsvarande högst hälften av bolagets aktiekapital, nominella värdet å förlagsbevis, utställda av bolaget.

63 §.

Bankaktiebolag är skyldigt att hålla en med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräcklig kassareserv, bestående av tillgångar som kunna med lätthet förvandlas i penningar.

Kassareserven skall jämte den inneliggande kassan minst uppgå till belopp lika med summan av

a) tjugufem procent av de förbindelser, som det åligger bolaget att fullgöra vid anfordran eller efter uppsägning inom kortare tid än en månad, garantiförbindelser och inlåning å sparkasseräkning undantagna;

b) fyra procent av sådana bankbolagets förbindelser, som ej skola motsvaras av kassareserv enligt a), garantiförbindelser samt obligationer eller därmed jämförliga förbindelser undantagna.

Nedgår kassareserv under vad nu är sagt, skall den, så snart det kan ske, åter uppbringas till föreskrivet belopp.

Pantsatt sådan tillgång, som i första stycket sägs, må icke inräknas i kassareserven; dock att, där tillgången utgör säkerhet för avtalad kredit, som ej av bankbolaget till fullo begagnats, den må beräknas till det belopp, som bolaget enligt avtalet är berättigat att vid anfordran ytterligare utbekomma.

64 §.

Ej må bankaktiebolag vid avtal om kredit eller eljest i sin rörelse förbehålla sig andel i vinst på affär, som bolaget självt icke äger avsluta.

Ej heller annorledes må bankbolag, där ej fråga är om utdelning å aktier eller vad bolaget såsom ägare av aktier eljest kan tillkomma, beredas andel i vinst på verksamhet, som bolaget självt icke äger bedriva.

65 §.

Vid beviljande av kredit må bankaktiebolag icke göra förbehåll därom, att kreditbeloppet eller del därav skall insättas hos bolaget för längre tid än sex månader eller på längre tids uppsägning än sex månader.

66 §.

Bankaktiebolag må ej utfärda tryckta eller graverade, till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser eller ikläda sig ansvarighet för sådana förbindelser.

Vad sålunda stadgats skall dock ej gälla av bankbolaget utställda räntebärande förlagsbevis lydande å minst etthundra kronor.

67 §.

Insätts penningar hos bankaktiebolag för att där innestå viss tid, mot eller utan ränta, skall bevis, som bolaget därom utfärdar, ställas till viss man och innehålla, att överlåtelse må ske endast till viss man samt att överlåtelsen bör till nye ägarens säkerhet anmälas hos bolaget.

En och samma insättares tillgodohavande på sparkasseräkning eller därmed likartad räkning må icke annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet ökas utöver femtontusen kronor. Då, efter vad i 70 § stadgas, för samma person utfärdats flera motböcker, skall dock vad nyss är sagt gälla i fråga om tillgodohavandet enligt varje särskild motbok.

Bankbolag må icke ikläda sig skyldighet att annorledes än viss tid, minst en vecka, efter uppsägning återbetala å sparkasseräkning insatta medel; styrelsen dock obetaget att, då sådant provas kunna ske utan olägenhet, medgiva utbetalning utan avvaktan på uppsägningstidens utgång. Insättning å sparkasseräkning antecknas i motbok som utlämnas till räkningshavaren. Då medel å sådan räkning lyftas, skall anteckning därom göras i motboken. Ej må bolaget träffa förbehåll, som skulle medföra att betalning till annan än rätt innehavare av motboken kunde återopas av bolaget.

I fråga om efterlysning och dödande av förkommen motbok gäller vad därom är särskilt stadgat.

68 §.

För inrättande av avdelningskontor i kommun, där bankaktiebolaget icke förut driver bankverksamhet vid kontor, fordras Konungens tillstånd. Sådant tillstånd må lämnas endast om verksamheten i kommunen finnes kunna vara till nytta för det allmänna.

Vid meddelande av tillstånd äger Konungen föreskriva, att tillståndet icke skall innebära rätt för bolaget att i kommunen driva verksamhet vid flera kontor än ett.

Inrättas avdelningskontor, då tillstånd ej erfordras, åligger det bolaget att ofördröjligen göra anmälan till tillsynsmyndigheten.

69 §.

Inom kommun, där bankaktiebolag icke är berättigat att utöva verksamhet vid kontor, må bolaget icke idka in- eller utlåning genom ombud eller eljest hava ombud för främjande av sin in- eller utlåning.

Vad sålunda stadgats gäller dock icke i fall, då det ombud som anlitas är annat bankbolag, sparbank eller kassa för jordbrukskredit.

70 §.

Omyndig må utan särskild tillåtelse av förmyndaren förfoga över medel, som den omyndige, efter det han fyllt sexton år, själv insatt hos bankaktiebolag. Sådana medel må ej av bolaget utbetalas till förmyndaren utan den omyndiges samtycke. Har förmyndaren erhållit överförmyndarens tillstånd att omhändertaga medlen och därom hos bolaget företett bevis, äger

den omyndige ej längre förfoga över medlen. I fall varom nu är sagt skall anteckning, att den omyndige ej äger förfoga över innestående medel, verkställas å bevis eller i motbok, som av bolaget utlämnats, när beviset eller motboken företes hos bolaget.

I fråga om medel, som stå under förvaltning av förmyndare eller god man efter vad i föräldrabalken är stadgad, må, utom såvitt angår ränta som innestått kortare tid än ett år, uttag utan överförmyndarens tillstånd göras allenast såframt förbehåll därom skett enligt 15 kap. 9 § andra stycket nämnda balk. Överförmyndaren äger när som helst förordna, att förbehållet ej skall gälla. Har sådant förordnande meddelats, skall anteckning därom verkställas å bevis, som utfärdats om insättningen, eller i motbok som utlämnats av bankbolaget. Överförmyndare, förmyndare och god man äga på begäran erhålla bevis angående beloppet av de medel, som insätts eller innestå, så ock, om meddelat tillstånd icke blivit använt, intyg därom.

Utan hinder därav, att motbok rörande insättning å sparkasseräkning eller därmed likartad räkning förut utfärdats, må ny motbok utfärdas för den, till vilkens förmån medel insätts med förbehåll som i andra stycket avses, så ock för omyndig, som fyllt sexton år, för vilken utfärdats motbok å medel, varöver den omyndige ej äger själv förfoga. Innestå medel, som förvaltas av förmyndare eller god man, å motbok med sådant förbehåll, må annan motbok utfärdas för insättning av medel utan förbehåll.

Om styrelse och firmateckning

71 §.

För bankaktiebolag skall finnas en styrelse bestående av minst fem högst femton ledamöter.

Styrelsen skall förvalta bankbolagets angelägenheter i enlighet med vad i denna lag är stadgat.

72 §.

Styrelseledamöterna skola vara myndiga, här i riket bosatta svenska medborgare.

Av styrelseledamöterna må icke flera än en för varje påbörjat femtal vara befattningshavare i banken.

73 §.

Styrelsen väljes å bolagsstämma; dock må enligt bestämmelse, som inlagits i bolagsordningen, en eller flera av ledamöterna kunna tillsättas i annan ordning.

Styrelseledamot skall utses för tid intill dess ordinarie stämma hållits och må icke utses för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter valet. Ändå att den tid, för vilken styrelseledamot blivit utsedd, ej gått till ända, må han skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Styrelseledamot äger ock rätt att avgå före utgången av nämnda tid. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen, så ock, där styrelseledamot ej är vald å bolagsstämma, hos den som tillsatt honom.

Om styrelseledamot, som är vald å bolagsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara styrelseledamot uppkommer enligt 72 § och suppleant ej finnes, åligger det övriga styrelseledamöter att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot för återstående mandattid. Meddelas icke annan föreskrift i bolagsordningen, må

dock med valet anstå till nästa ordinare bolagsstämma, såframt styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter samt antalet ej understiger fem.

74 §.

Styrelsen skall inom sig utse verkställande direktör att under styrelsens inseende leda verksamheten, däri inbegripet att i den utsträckning styrelsen bestämmer avgöra ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsens egen prövning. Där förhållandena så påkalla, må flera verkställande direktörer utses. Styrelsen skall även förordna styrelseledamot eller styrelsesuppleant att vara ställföreträdare för verkställande direktör.

Styrelsen må jämväl uppdraga åt annan än verkställande direktör att ensam eller i förening med annan avgöra ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsens egen prövning

Angående den befogenhet i olika avseenden, som skall tillkomma verkställande direktör eller person som avses i andra stycket, åligger det styrelsen att meddela föreskrifter i en för ett år i sänder fastställd instruktion. Avser uppdraget beviljande av kredit, skola grunderna för kreditgivningen fastställas. Hava flera verkställande direktörer utsetts, skall instruktionen angiva huru ledningen av bankens verksamhet skall mellan dem fördelas. Styrelsen skall, så snart kan ske, till tillsynsmyndigheten insända avskrift av instruktionen ävensom, där ändringar vidtagas i densamma, meddela myndigheten därom.

Uppdrag som sägs i denna paragraf må när som helst återkallas eller inskränkas. Utan hinder av uppdrag äger styrelsen själv avgöra ärende av varje slag.

Styrelsen må icke åt enskild styrelseledamot eller annan uppdraga att avgöra ärende, som avser:

1. inrättande eller indragning av avdelningskontor eller övertagande av annan bankrörelse;

2. förvärv eller avyttring av fastighet, avsedd för bankens inrymmande;

3. beviljande av kredit till person, vilken är sådan befattningshavare som i 58 § första stycket sägs eller ledamot av bankaktiebolagets styrelse eller av den särskilda styrelse, som kan finnas inrättad vid avdelningskontor, eller till bolag, förening eller annan sammanslutning, vari sådan person är styrelseledamot eller såsom delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse; styrelsen dock obetaget att för person eller sammanslutning, som nu nämnts, fastställa vissa gränser, inom vilka utan styrelsens beslut i varje särskilt fall kredit må beviljas vederbörande i och för en av honom idkad rörelse;

4. förvärv av aktie eller förlagsbevis i andra fall än då fråga är om aktie eller förlagsbevis, som är för bankbolagets fordran utmätt eller pantsatt;

5. fastställande av allmänna räntesatser för in- och utlåning; dock att beslut, där så påkallas av allmän ränteförändring, må utan styrelsens hörande meddelas för tiden intill nästkommande styrelsesammanträde;

6. antagande eller entledigande av ordinarie befattningshavare.

I denna paragraf meddelade bestämmelser angående kredit skola gälla även i fråga om garantiförpliktelse, som bankbolag ikläder sig.

75 §.

Verkställande direktör eller annan befattningshavare, åt vilken uppdragits att ensam eller i förening med annan avgöra på styrelsen ankommande ärenden, må icke vara ledamot av styrelsen i bolag, vars huvudsakliga

verksamhet består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse. I styrelsen för annat bolag må han icke vara ledamot, med mindre bankbolagets styrelse genom beslut, som biträdes av minst två tredjedelar av samtliga ledamöter, i varje särskilt fall därtill lämnar tillstånd. Den för vilken tillstånd ifrågasättes må icke deltaga i beslutet. Kallelse till styrelsesammanträde, då prövning av fråga om tillstånd äger rum, skall innehålla uppgift att sådan fråga förekommer vid sammanträdet.

76 §.

Vad i denna lag är stadgat om styrelseledamot och verkställande direktör skall i tillämpliga delar gälla beträffande styrelsesuppleant och ställföreträdare för verkställande direktör.

I bolagsordningen må närmare bestämmelser upptagas om de förutsättningar, under vilka suppleant eller verkställande direktörs ställföreträdare äger inträda i tjänstgöring, så ock, där flera suppleanter eller ställföreträdare finnas, om ordningen för deras inträde. Sådana bestämmelser må jämväl meddelas av den som utsett suppleanten. Bestämmelse som i detta stycke sägs må ej registreras.

77 §.

Inom styrelsen skall en ledamot vara ordförande. Har bolagsstämman ej utsett ordförande eller skall, där en eller flera ledamöter tillsatts i annan ordning än genom val å bolagsstämman, sådan ledamot ej enligt bolagsordningen tillika vara styrelsens ordförande, skall styrelsen välja ordförande. Vid lika röstetal skall valet avgöras genom lottning.

Verkställande direktör eller annan befattningshavare i banken må icke vara ordförande.

78 §.

Det åligger ordföranden att tillse att sammanträden hållas så ofta bolagsordningen föreskriver och eljest då så erfordras. Framställer styrelseledamot begäran om sammankallande av styrelsen, skall hans begäran efterkommas.

Vid styrelsens sammanträden skola föras protokoll, vilka skola till riktheten bestyrkas av ordföranden och den ledamot styrelsen därtill utses. Styrelseledamot är berättigad att på begäran få särskild från styrelsens beslut avvikande mening antecknad till protokollet. Protokollen skola föras i nummerföljd och förvaras på betryggande sätt.

79 §.

Styrelsen är beslutsför, där de vid sammanträde tillstädesvarandes antal överstiger hälften av hela antalet styrelseledamöter, såframt ej för beslutförhet högre antal föreskrivits i bolagsordningen. Ärende må dock icke företagas, med mindre såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter eller, vid förfall för någon av dem, suppleant för honom erhållit tillfälle att deltaga i ärendets behandling.

Såsom styrelsens beslut gäller, där föreskrift om särskild röstpluralitet ej givits i bolagsordningen, den mening, om vilken vid sammanträde de flesta röstande förena sig, och vid lika röstetal den mening, som biträdes av ordföranden. Är styrelsen icke fulltalig, må beslut anses föreligga allenast där av de tillstädesvarande ett antal överstigande en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter enat sig.

80 §.

Ledamot av styrelsen må ej handlägga fråga rörande avtal mellan honom och bankaktiebolaget eller sådan fråga om avtal mellan bolaget och tredje man, i vilken han äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bolagets. Ej heller må han deltaga i beslut angående avtal mellan bolaget och tredje man, som han ensam eller jämte annan äger företräda. Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande gåva från bolaget, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man.

81 §.

Styrelsen äger, i den mån annat icke följer av vad i denna lag är stadgat, att handla å bankaktiebolagets vägnar i förhållande till tredje man samt att företräda bolaget inför domstolar och andra myndigheter. Samma behörighet tillkommer ock dem som efter vad i 82 § sägs äga teckna bolagets firma.

82 §.

1 mom. Bankaktiebolags firma skall tecknas av minst två personer i förening.

2 mom. Bemyndigande för styrelseledamot eller styrelsesuppleant att teckna bankbolagets firma må meddelas av styrelsen. Styrelsen äger ock bemyndiga annan än nu sagts att teckna bolagets firma, om tillåtelse därtill givits i bolagsordningen eller av bolagsstämman; dock må i dylikt fall bemyndigande ej lämnas den som är omyndig eller den som icke är här i riket bosatt svensk medborgare.

Styrelsen må föreskriva att firmatecknare bör underskriva sitt namn endast såsom kontrasignant. Dylik firmatecknare äger teckna bankbolagets firma endast tillsammans med firmatecknare, som ej är kontrasignant. Föreskrives annan inskränkning i rätten att teckna bolagets firma än nu sägs, må den ej registreras.

Bemyndigande att teckna bankbolagets firma må när som helst av styrelsen återkallas.

83 §.

Styrelsen eller annan, som jämlikt 81 § är ställföreträdare för bankaktiebolaget, må ej förfoga över dess tillgångar eller iklåda det förpliktelser eller eljest vidtagna åtgärd i strid med vad i 52 § andra stycket första punkten och tredje stycket är stadgat beträffande bolagsstämma. Styrelsen äger dock till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång, som i förhållande till bolagets ställning är av ringa betydelse.

84 §.

I förhållande till bankaktiebolaget åligger det styrelsen att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter som meddelas i bolagsordningen eller av bolagsstämma. Detsamma skall gälla annan ställföreträdare för bolaget samt den som har befogenhet att avgöra på styrelsen ankommande ärenden; och äro dessa jämväl skyldiga att hörsamma föreskrift som meddelas av styrelsen.

Föreskrift, vilken såsom stridande mot denna lag eller bolagsordningen finnes ej vara gällande, må dock ej efterkommas, ej heller föreskrift av bolagsstämma om sådan åtgärd avseende förvaltningen av bolagets ange-

lägenheter, vars verkställighet styrelsen finner innebära ett uppenbart åsidosättande av bolagets intressen.

Den som enligt 80 § icke må för bankbolaget handlägga fråga om avtal äger ej heller befogenhet att utan särskilt uppdrag av styrelsen företräda bolaget i avseende å avtalet.

85 §.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare företagit rättshandling å bankaktiebolagets vägnar men därvid handlat i strid med vad i 83 § är stadgat eller med föreskrift, som avses i 84 §, eller eljest överskridit sin befogenhet, är rättshandlingen ej gällande mot bolaget, såframt tredje man insåg eller bort inse att sådant överskridande förelåg.

Har styrelsesuppleant utövat styrelseledamots befogenhet, är det förhållandet, att förutsättning för hans inträde i styrelseledamots ställe saknades, utan verkan gentemot tredje man, där denne ej insåg eller bort inse nämnda förhållande.

86 §.

Skriftlig handling, som utfärdas för bankaktiebolag, bör undertecknas med bolagets firma, och skola de, som teckna firman, därvid underskriva sina namn.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare för bankbolaget utfärdat handling utan firmateckning och framgår icke av dess innehåll, att den utfärdats å bolagets vägnar, svara de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för bolaget, samt den, till vilken handlingen ställts, av bolaget erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

87 §.

Angående behörighet för styrelseledamot, så ock för den, som eljest bemyndigats teckna bankaktiebolagets firma, att mottaga delgivning i rättegång mot bolaget är stadgat i rättegångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga tillämpning jämväl då annat meddelande skall delgivas bolaget.

Vill styrelsen kära till bankbolaget, skall styrelsen kalla aktieägarna till bolagsstämma för val av ställföreträdare att föra bolagets talan i tvisten. Stämning delgives genom att föredragas å stämman.

88 §.

Sker ändring i avseende å de till styrelseledamöter eller styrelsesuppleanter utsedda personerna eller i fråga om rätten att teckna bankaktiebolagets firma eller ändras bolagets postadress eller ändrar styrelseledamot, styrelsesuppleant eller särskild firmatecknare hemvist, skall styrelsen eller verkställande direktör därom ofördröjligen göra anmälan för registrering. Å denna anmälan skall vad i 22 § andra, tredje och sjätte styckena sägs äga motsvarande tillämpning. Vid anmälan, som ej avser allenast ändring av hemvist eller av bolagets postadress, skall fogas avskrift av protokoll eller annan handling som bestyrker anmälningen.

Rätt att göra anmälan enligt första stycket tillkommer den som beröres av anmälningen.

Om styrelsens årsredovisning

89 §.

Det åligger styrelsen att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av bankaktiebolagets angelägenheter genom avlämnande av balansräkning, avseende bolagets ställning vid räkenskapsårets utgång, vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse. Dessa redovisningshandlingar skola vara underskrivna av samtliga styrelseledamöter.

Har beträffande redovisningshandling avvikande mening antecknats till styrelsens protokoll, skall yttrandet fogas till redovisningshandlingen.

Minst en månad före ordinarie bolagsstämma skall styrelsen till revisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna för det förflutna räkenskapsåret.

90 §.

Räkenskapsår för bankaktiebolag skall vara helt år, dock må räkenskapsår vid rörelsens början ävensom vid omläggning av räkenskapsår avse del av år eller utsträckas att omfatta högst aderton månader.

91 §.

Jämte vad i bokföringslagen är stadgat skola i avseende å bankaktiebolags inventarium, balansräkning samt vinst- och förlusträkning gälla följande bestämmelser.

1 mom. Tillgångarna må, såframt ej nedan annorlunda stadgas, icke upptagas vare sig över verkliga värdet eller till högre belopp än det vartill kostnaderna för deras anskaffning uppgått.

2 mom. Andra tillgångar än sådana, som äro avsedda till stadigvarande bruk för bankbolaget, må, såframt upplysning om förhållandet lämnas i förvaltningsberättelsen, upptagas till högre belopp än som motsvarar kostnaderna för deras anskaffning, dock ej över verkliga värdet.

3 mom. Hava under räkenskapsåret kostnader nedlagts för förbättring å tillgång avsedd till stadigvarande bruk för bankbolaget eller hava sådana kostnader balanserats från tidigare räkenskapsår, må de inräknas i anskaffningskostnaderna.

Tillgång varom nu sagts må ej eljest upptagas till högre belopp än det vartill den var uppförd i närmast föregående balansräkning. Dock må tillgång, vilken måste anses äga ett bestående värde väsentligt överstigande nämnda belopp, upptagas till högst detta värde, såframt tillsynsmyndigheten medgivit uppskrivningen. I fråga om fast egendom må ej i något fall uppskrivning ske över senast fastställda taxeringsvärdet.

4 mom. Osäkra fordringar skola upptagas högst till det belopp varmed de beräknas komma att inflyta. Värdelösa fordringar må icke upptagas såsom tillgång.

5 mom. Kostnader för bolagsbildningen eller för ökning av aktiekapitalet, så ock förvaltningskostnader må icke upptagas såsom tillgång.

92 §.

1 mom. I balansräkningen skola tillgångar och skulder fördelas i poster på sätt som må anses påkallat med hänsyn till verksamhetens art och allmänna bokföringsgrunder.

2 mom. Fond må ej redovisas under benämningen pensionsfond eller understödsfond eller under annan benämning, som utmärker att fonden bildats för tryggnad av pension eller eljest för anställdas eller deras anhö-

rigas välfärd. Har efter vad i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser är stadgat sådan stiftelse bildats, skall skuld på grund av överföring av medel från bankaktiebolaget till stiftelsen redovisas i särskild post med upptagande av stiftelsens benämning, därvid skuld på grund av överföring som beslutats vid balansräkningens fastställande, skuld för ränta för det år balansräkningen avser, i den mån den ej avräknats mot utgifter, och skuld på grund av tidigare överföringar skola angivas för sig.

3 mom. Inom linjen skall anmärkas sammanlagda beloppet av bankaktiebolagets borgens- och övriga garantiförpliktelser, i den mån de icke upptagits bland skulderna. Tillika skall inom linjen upptagas av bolaget ställda panters sammanlagda bokförda värde.

Inom linjen skall ock angivas sammanlagda beloppet för år av pensioner, utgående på grund av förpliktelser, vilka ej upptagits såsom skuld i balansräkningen eller motsvaras av där upptagen skuld till pensionsstiftelse. Pensionsförpliktelser, som i närmast föregående balansräkning upptagits såsom skuld, må ej redovisas inom linjen.

93 §.

Vinst- och förlusträkning skall så uppställas att en tillfredsställande redovisning erhålles för huru vinsten eller förlusten för räkenskapsåret uppkommit. Därvid skall iakttagas att intäkter och kostnader fördelas i lämpliga poster.

94 §.

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bankaktiebolaget, upplysning lämnas om sådana för bedömningen av bolagets ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens förvaltning viktiga förhållanden, vilka ej framgå av balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen, så ock om händelser av väsentlig betydelse för bolaget, jämväl där de inträffat efter räkenskapsårets slut.

I förvaltningsberättelsen skall uppgivas medelantalet under räkenskapsåret i bankbolagets tjänst anställda personer. I den mån motsvarande uppgifter ej lämnas i vinst- och förlusträkningen, skall ock i särskilda poster upptagas sammanlagda beloppet av utbetalda löner och ersättningar under räkenskapsåret dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels ock till övriga befattningshavare i bolaget.

Har uppskrivning av tillgång, avsedd till stadigvarande bruk för bolaget, verkställt för räkenskapsåret, skall redogörelse lämnas för grunden till uppskrivningen, för det belopp varmed uppskrivning skett och för användningen av beloppet. Att i förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning, därest andra tillgångar upptagits till högre belopp än kostnaderna för deras anskaffning, stadgas i 91 § 2 mom.

Styrelsen skall i förvaltningsberättelsen framställa förslag i anledning av bankbolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen.

Om revision

95 §.

Styrelsens förvaltning och bankaktiebolagets räkenskaper skola granskas av minst två å bolagsstämma valda revisorer samt, enligt vad i 149 § är stadgat, en eller flera revisorer utsedda av tillsynsmyndigheten.

Då revisorer väljas å bolagsstämma, skola lika många suppleanter utses.

96 §.

Revisorer och revisorssuppleanter skola årligen utses för tid intill dess nästa ordinarie stämma hållits. Å bolagsstämma vald revisor må, ändå att den tid för vilken han blivit utsedd ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av stämman.

Den som utsetts till revisor eller revisorssuppleant skall ofördröjligen underrättas därom.

97 §.

1 mom. Revisor skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare. Samtliga revisorer skola vara med det ekonomiska livet väl förtrogna personer.

Minst en av de å bolagsstämma valda revisorerna skall vara av handelskammare i riket auktoriserad revisor.

Till revisor må ej utses den, som är befattningshavare i bankaktiebolaget eller eljest intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller till annan befattningshavare i ledande ställning i bolaget, ej heller styrelseledamots eller sådan befattningshavares make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svägerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svägerlag, att den ene är gift med den andres syskon.

2 mom. Har bolagsstämma ej utsett revisorer till antal som i denna lag och bolagsordningen är föreskrivet eller hava revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelse i 1 mom., åligger det styrelsen och styrelseledamot att ofördröjligen om förhållandet göra anmälan till tillsynsmyndigheten. Anmälan må göras även av aktieägare eller borgenär.

3 mom. Vad i denna paragraf stadgats om revisor skall äga motsvarande tillämpning å revisorssuppleant.

98 §.

Revisorerna skola inom sig utse en ordförande att leda revisionen. Revisorerna skola sammanträda så ofta de finna nödigt. Det åligger ordföranden att kalla till sammanträde.

Vid revisorernas sammanträden skall föras protokoll.

99 §.

Det åligger revisorerna vid fullgörandet av sitt uppdrag

att granska bankaktiebolagets böcker och andra räkenskaper;

att taga del av styrelsens och bolagsstämmans protokoll samt av de föreskrifter rörande bolagets kreditgivning, som utfärdats av styrelsen eller verkställande direktör;

att verkställa inventering eller kontrollera verkställd inventering av bolagets kassa och övriga tillgångar;

att tillse huruvida bolagets organisation av och kontroll över bokföringen och medelsförvaltningen är tillfredsställande; samt

att, sedan de redovisningshandlingar som i 89 § omförmälas avgivits för bolaget, granska nämnda redovisningshandlingar.

Minst en gång varje halvår skola revisorerna:

granska större krediter och andra större placeringar av bankbolagets medel;

granska av styrelsen vidtagna åtgärder i fråga om förvaltning och avyttring av jämlikt 55 § inköpt eller övertagen egendom;

taga del av de förelägganden och erinringar, som av tillsynsmyndigheten kunna hava gjorts till styrelsen eller verkställande direktör; samt

taga del av rapporter över inspektioner och undersökningar rörande bolagets huvud- och avdelningskontor samt rörande av bolaget ägda företag av större betydelse.

I övrigt skola revisorerna vidtaga de åtgärder som för ett behörigt fullgörande av revisionsuppdraget må vara erforderliga.

100 §.

De å bolagsstämma valda revisorerna hava att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som meddelas av bolagsstämma och ej innefatta inskränkning i deras i lag stadgade skyldigheter eller eljest strida mot lag eller författning eller mot bolagsordningen.

Styrelsen skall giva revisor tillgång till bankaktiebolagets böcker, räkenskaper och andra handlingar samt i övrigt det biträde, som av honom påkallas för uppdraget. Av revisor begärd upplysning angående förvaltningen må ej av styrelsen vägras.

Revisorerna skola skriftligen delgiva styrelsen de erinringar i fråga om bankbolagets verksamhet, till vilka deras granskning må giva anledning.

101 §.

Revisorerna skola för varje räkenskapsår avgiva en av dem undertecknad revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två veckor före ordinarie bolagsstämman. Revisorerna skola ock inom samma tid till styrelsen återställa de till dem överlämnade redovisningshandlingarna. Därvid skola revisorerna hava å balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen tecknat påskrift med yttrande, huruvida dessa handlingar överensstämma med bolagets av dem granskade böcker eller icke, och skall påskriften i övrigt beträffande granskningen innefatta hänvisning till revisionsberättelsen.

102 §.

Revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av revisorernas granskning samt uttalande, huruvida anmärkning i avseende å de till revisorerna överlämnade redovisningshandlingarna, bankaktiebolagets bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av bolagets angelägenheter föreligger eller icke. Föreligger anledning till anmärkning, skall denna angivas i revisionsberättelsen. Revisorerna äga ock i berättelsen meddela erinringar, som de anse böra komma till aktieägarnas kännedom.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande angående omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen;
bankbolagets förvaltningsutgifter;
den inre kontrollen inom bolaget;
fastställelse av balansräkningen;
ansvarsfrihet för styrelseledamöterna; samt
styrelsens förslag i anledning av bolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen.

Har tillgång upptagits till högre värde än i senaste fastställda balansräkning eller har tillgång som anskaffats under räkenskapsåret upptagits till högre värde än anskaffningskostnaden, skall särskilt uttalande därom göras i revisionsberättelsen.

Revisor, som hyser från de i revisionsberättelsen gjorda uttalandena skiljaktig mening eller eljest finner särskilt uttalande påkallat, äger till revisionsberättelsen foga yttrande därom, såframt han ej avgiver särskild revisionsberättelse.

103 §.

Hör till bankaktiebolag stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, skall revisorernas granskning avse jämväl stiftelsens förvaltning samt dess räkenskaper; och skall vad som stadgas i 100 § andra stycket beträffande bolagets styrelse äga motsvarande tillämpning å styrelse eller god man för stiftelsen.

Där stiftelse, som sägs i första stycket, står under särskild förvaltning, skola revisorerna, samtidigt med överlämnande till bankbolagets styrelse av revisionsberättelsen, till styrelsen eller gode mannen för stiftelsen överlämna särskilt yttrande rörande granskningen av stiftelsens förvaltning och räkenskaper. I revisionsberättelsen skola revisorerna yttra sig om granskningen av stiftelsens förvaltning och dess räkenskaper.

Om bolagsstämma

104 §.

Aktieägares rätt att deltaga i handhavandet av bankaktiebolagets angelägenheter utövas å bolagsstämma. I fråga om aktieägares deltagande i förhandlingarna och aktieägares rösträtt så ock beträffande styrelseledamöters och revisorers närvaro vid bolagsstämma samt förfarandet i övrigt å stämma skall i tillämpliga delar gälla vad som finnes stadgat i 114—119 §§ lagen om aktiebolag, därvid dock skall iakttagas, att i 114 och 119 §§ upptagna hänvisningar till bestämmelser i 39 och 133 §§ nämnda lag i stället skola avse motsvarande bestämmelser i 25 och 110 §§ denna lag.

Bolagsstämma skall sammanträda å den ort, där styrelsen har sitt säte, såframt ej enligt bolagsordningen stämma må hållas å annan ort inom riket.

105 §.

Den som vill föra talan såsom fullmäktig för aktieägare å bolagsstämma skall, där ej aktieägaren å stämman muntligen bemyndigar honom därtill, styrka sin behörighet genom skriftlig dagtecknad fullmakt. Fullmakt är ej gällande för stämma, som börjar senare än fem år efter fullmaktens utfärdande.

106 §.

1 mom. Inom tre månader efter utgången av varje räkenskapsår skall hållas ordinarie bolagsstämma, å vilken styrelsen har att framlägga redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det sistförflutna räkenskapsåret.

Genom styrelsens försorg skola de handlingar, som sålunda skola framläggas å stämman, under minst två veckor närmast före denna å bankaktiebolagets huvudkontor hållas tillgängliga för aktieägarna i tillräckligt antal exemplar ävensom ofördröjligen översändas till aktieägare som med uppgivande av postadress anhåller därom.

2 mom. Å ordinarie bolagsstämma skola till avgörande företagas frågorna om fastställelse av balansräkningen med de ändringar eller tillägg, som må finnas erforderliga, samt om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna för den tid redovisningen omfattar. Stämman skall ock fatta beslut i anledning av bankbolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen.

Med beslut i nämnda frågor skall dock anstå till fortsatt stämma å viss dag minst en och högst två månader därefter, om det påfordras av aktieägare, vilkas sammanlagda röstetal utgör minst en femtedel av röstetalet

för samtliga vid stämman företrädde aktier eller som företräda sammanlagt minst en tiondel av hela aktiekapitalet. Utöver nämnda tid är uppskov med sådant beslut ej medgivet.

Om skyldighet att inom viss tid till tillsynsmyndigheten insända avskrift av balansräkningen jämte andra handlingar stadgas i 152 §.

107 §.

1 mom. Aktieägare är berättigad att få ärende hänskjutet till prövning å ordinarie stämma, såframt han hos styrelsen skriftligen framställer yrkande därom minst tio dagar före stämman. Föranleder yrkandet särskilt tillkännagivande och meddelande till aktieägarna, skola kostnaderna därför gäldas av den som framställt yrkandet.

2 mom. Styrelsen äger, när den finner lämpligt, kalla aktieägarna till extra bolagsstämma.

Revisorerna må, om deras granskning föranleder därtill, skriftligen med angivande av skälet påfordra, att styrelsen skall utlysa extra bolagsstämma att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka sådan påfordran, äga revisorerna själva utlysa stämma. Äro icke samtliga revisorer ense om stämmas utlysande, gäller den mening, varom de flesta förena sig, eller vid lika röstetal deras mening, som anse extra stämma böra hållas.

Extra bolagsstämma skall ock av styrelsen utlysas, då det för uppgivet ändamål skriftligen påfordras av aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet eller den mindre del därav som kan vara bestämd i bolagsordningen.

3 mom. Kallelse till bolagsstämma skall utfärdas av styrelsen i enlighet med bolagsordningens föreskrifter. Kallelseåtgärderna skola vara vidtagna senast två veckor före ordinarie och senast en vecka före extra stämma. Uppskjutes stämma till dag som infaller mer än en månad därefter, skall kallelse utfärdas till den fortsatta stämman.

Där för giltighet av bolagsstämmobeslut erfordras att det fattas å två på varandra följande stämmor, må kallelse till sista stämman ej ske, innan första stämman hållits. Är icke någon av stämmorna ordinarie, skola mellan dem förflyta minst två månader. Kallelse till sista stämman skall, där för besluts giltighet erfordras att det å denna stämma biträdas av minst nio tiondelar utav samtliga röstande eller utav samtliga röstande för aktier av visst slag, ske i rekommenderat brev till varje i aktieboken införd aktieägare eller i sist angivna fall till varje ägare av aktie av nämnda slag, om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas.

4 mom. Om kallelse till bolagsstämma och förteckning över ärenden, som skola förekomma å stämma, skall i övrigt gälla vad som föreskrives i 124 § lagen om aktiebolag, därvid i nämnda lagrum gjord hänvisning till 121 § samma lag i stället skall avse 1 mom. ovan i denna paragraf.

108 §.

Styrelsen är pliktig att å ordinarie bolagsstämma, i den mån det av aktieägare äskas och kan ske utan förfång för bankaktiebolaget eller nämnvärd olägenhet för enskild, meddela till buds stående närmare upplysningar angående förhållanden, som kunna inverka på bedömandet av värdet av bankaktiebolagets tillgångar, av dess ställning i övrigt och av resultatet av dess verksamhet samt av styrelsens förvaltning av bolagets angelägenheter.

Det åligger styrelsen att jämväl eljest å bolagsstämma meddela aktieägare

upplysning efter vad nu är sagt i avseende å ärende, som skall förekomma å stämman.

Om för lämnande av begärd upplysning erfordras uppgifter, som ej äro tillgängliga å stämman, skall upplysningen inom två veckor därefter skriftligen hos bankbolaget hållas tillgänglig för aktieägarna ävensom översändas till aktieägare, som framställt begäran om densamma.

Finner styrelsen att begärd upplysning icke kan av styrelsen utan förfång för bankbolaget eller nämnvärd olägenhet för enskild lämnas å stämman, skall upplysningen i stället lämnas till bolagets revisorer inom två veckor därefter. Revisorerna skola inom en månad efter stämman till styrelsen avgiva skriftligt yttrande, huruvida den begärda upplysningen lämnats till dem samt huruvida upplysningen enligt deras mening bort föranleda ändring i revisionsberättelsen eller eljest giver anledning till erinran. Där det är fallet, skall ändringen eller erinringen angivas i yttrandet. Revisorernas yttrande skall av styrelsen hållas hos bolaget tillgängligt för aktieägarna samt i avskrift översändas till aktieägare, som framställt begäran om upplysningen.

Om talan mot styrelseledamot m. fl.

109 §.

Vad som stadgas i 128—132 §§ lagen om aktiebolag angående ansvarsfrihet för styrelseledamot, om talan mot styrelseledamot å förvaltningen, om skadeståndstalan mot stiftare, revisor eller aktieägare samt om uppgörelse beträffande skadeståndsskyldighet, som åvilar stiftare, styrelseledamot eller revisor gentemot bolaget, skall äga motsvarande tillämpning i avseende å bankaktiebolag. Därvid skall iakttagas att i nämnda paragrafer upptagna hänvisningar till 48, 63, 64, 66, 127, 208 och 210 §§ samma lag i stället skola avse 32, 43, 44, 46, 108, 177 och 179 §§ denna lag.

Talan om skadestånd på grund av förvaltningsåtgärd, som med stöd av uppdrag, varom förmäles i 74 § andra stycket, vidtagits av uppdragshavare, må ej av bankbolag väckas, sedan ett år förflutit från det redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det räkenskapsår, under vilket åtgärden vidtagits, framlagts å bolagsstämma, såframt icke förhållande föreligger varom stadgas i 128 § fjärde stycket lagen om aktiebolag. Försättes bolaget i konkurs på ansökan, vilken gjorts inom två år från sagda stämman, skall i fråga om konkursboets rätt att föra talan mot uppdragshavaren gälla vad som stadgas i 131 § tredje stycket nämnda lag. Beträffande aktieägares rätt att å bolagets vägnar föra skadeståndstalan mot uppdragshavaren samt om uppgörelse mellan bolaget och denne skall vad som stadgas i 130 § första stycket och 132 § samma lag äga motsvarande tillämpning.

Om ändring av bolagsordningen och vissa andra fall, då särskild röstpluralitet å bolagsstämma erfordras

110 §.

1 mom. Beslut, som innefattar sådan ändring av bolagsordningen att rättsförhållandet mellan redan utgivna aktier rubbas, är ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom. Försämras genom beslutet allenast vissa aktiers rätt, erfordras dock samtycke endast av ägarna till nämnda aktier, och skall därjämte angående beslutets fattande å två på varandra följande bolagsstämmor gälla vad som är för varje särskilt fall stadgat i 2 och 4 mom.

Finnas aktier av olika slag och rubbas genom beslutet rättsförhållandet mellan aktieslagen, erfordras för giltighet av beslutet, utöver vad i 2 eller 4 mom. är stadgat, allenast att beslutet å den sista stämman biträtts av nio tiondelar av samtliga röstande för det slag av aktier, vilkas rätt genom beslutet försämras, och att de som biträtt beslutet tillika företrätt nio tiondelar av på stämman företrädde aktier av detta slag.

För giltighet av beslut om sådan ändring av bolagsordningen, att det där bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet höjes eller att det belopp, vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, höjes eller sänkes eller att nytt aktieslag skall kunna utgivas, erfordras, ändå att genom beslutet rättsförhållandet rubbas mellan aktier av olika slag, iakttagande allenast av vad som är för varje särskilt fall stadgat i 3 och 4 mom.

2 mom. Beslut om ändring av bolagsordningen, som avser grunderna för utövande av rösträtt och för fattande av beslut å bolagsstämma, är ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor, därav minst en ordinarie, samt å den sista stämman biträtts av minst nio tiondelar av samtliga röstande och de som biträtt beslutet tillika företrätt minst nio tiondelar av det på stämman företrädde aktiekapitalet.

Innebär ett i samband med nedsättningsbeslut enligt 46 § fattat beslut allenast sådan ändring av bolagsordningen i ämne varom i detta mom. förmäles, som erfordras för att förhindra att förhållandet mellan aktier av olika slag rubbas genom nedsättningen, gäller med avseende å sistnämnda beslut vad i 4 mom. stadgas.

3 mom. Där aktier av olika slag finnas och dessa ej medföra lika rätt till andel i bankaktiebolagets tillgångar och vinst, är beslut om sådan ändring av bolagsordningen, att det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet eller det belopp, vartill aktier skola kunna utgivas av något av nämnda slag, höjes eller ock att nytt aktieslag skall kunna utgivas, icke giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor, därav minst en ordinarie, samt å den sista stämman biträtts av minst tre fjärdedelar av samtliga röstande och, där genom beslutet visst aktieslags rätt försämras, de som biträtt beslutet tillika utgjort minst tre fjärdedelar av de för sistnämnda slag av aktier röstande och företrätt minst nio tiondelar av på stämman företrädde aktier av detta slag. I samband med sådant beslut må beslut i samma ordning fattas om den ändring av bolagsordningen, att det belopp, vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, sänkes.

4 mom. Beslut om annan ändring av bolagsordningen än ovan avses är ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträtts av minst två tredjedelar av samtliga röstande.

111 §.

Beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 46 § är, där icke samtliga aktieägare förenat sig därom, ej giltigt, med mindre beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträtts av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Rubbas genom beslutet rättsförhållandet mellan aktierna, erfordras därjämte å den sista stämman samtycke av ägarna av de aktier, vilkas rätt genom beslutet försämrats.

Har i bankaktiebolag, där aktier av olika slag finnas, beslut fattats, som avser nedsättning av aktiekapitalet genom minskning med lika belopp av samtliga aktier av visst slag, och innehåller beslutet tillika att till reservfonden skall avsättas ett mot nedsättningen svarande belopp, är, änskönt

genom beslutet den rätt som tillkommer dessa aktier försämrats, beslutet giltigt, såframt minst en av stämmorna varit ordinarie och beslutet å den sista stämman biträts av minst nio tiondelar av samtliga röstande för nämnda slag av aktier och de som biträtt beslutet tillika företrätt minst nio tiondelar av på stämman företrädde aktier av detta slag.

Erfordras för beslut om nedsättning av aktiekapitalet, som avses i 46 §, ändring av vad i bolagsordningen stadgas rörande aktiekapitalet eller rörande akties nominella belopp, skall beslut om sådan ändring av bolagsordningen fattas i sammanhang med nedsättningsbeslutet.

112 §.

Är för giltighet av beslut, som avses i 110 eller 111 §, ytterligare något villkor bestämt i bolagsordningen, skall det lända till efterrättelse.

113 §.

Beslutas sådan ändring av bolagsordningen, att nytt aktieslag skall kunna utgivas, eller i bankaktiebolag, där aktier av olika slag finnas, sådan ändring av bolagsordningen, att det där bestämda aktiekapitalet eller maximekapitalet eller det belopp, vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, höjes, skall i beslutet angivas det belopp, vartill aktier av varje särskilt slag skola kunna utgivas, och, där beslutet avser utgivande av nytt aktieslag, den rätt som i förhållande till de förutvarande aktierna skall tillkomma det nya aktieslaget.

Skola aktierna icke medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i beslutet särskilt angivas den rätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som vid aktiekapitalets ökning skall tillkomma varje slag av aktier.

114 §.

Sedan stadfästelse meddelats å beslut om ändring av bolagsordningen, skall beslutet av styrelsen ofördröjligen anmälas för registrering. Ändringsbeslutet må ej gå i verkställighet innan registrering skett. Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av beslutet om stadfästelse.

Om talan å bolagsstämmobeslut

115 §.

1 mom. Menar styrelsen, att beslut, som fattats å bolagsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller bolagsordningen, äger styrelsen därå väcka talan mot bankaktiebolaget. Samma talerätt tillkommer ock styrelseledamot och aktieägare ävensom den som förmår visa, att styrelsen obehörigen vägrat att införa honom såsom aktieägare i aktieboken.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast aktieägares rätt, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, är beslutet gällande.

Hava vid bolagsstämmobeslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller bolagsordningen upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, är, ehuru klandertalan ej väckts, beslutet icke gällande, utan så är att i strid med 164 § 2 mom. registrering av beslutet ägt rum.

2 mom. Har talan å bolagsstämmobeslut väckts, äger domstolen, när skäl därtill förekommer, att innan målet avgöres förordna, att beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där beslutet är av beskaffenhet att böra

registreras, meddelande ofördröjligen genom rättens försorg avsändas för registrering.

Domstols dom, varigenom bolagsstämmbeslut upphävs eller ändrats, gäller jämväl för de aktieägare som ej fört talan.

116 §.

Har bolagsstämman bestämt arvode åt styrelseledamot, revisor eller tjänsteman i bankaktiebolaget eller eljest åt någon för fullgörande av honom meddelat uppdrag, äga aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet, inom tre månader från beslutets dag hos rätten göra skriftlig ansökan om prövning av arvodets storlek, därest det förmenas vara för högt; och äger rätten efter vederbörandes hörande jämka arvodet, om det finnes uppenbarligen vara bestämt till oskäligt belopp.

Om förlängning av oktroj

117 §.

Ansökan om förlängning av bankaktiebolag meddelad oktroj skall, ställd till Konungen, inlämnas till tillsynsmyndigheten sist sexton månader före utgången av den löpande oktrojen.

Beslut om sådan ansökan skall fattas å ordinarie bolagsstämman. Vid ansökningen skall fogas avskrift av protokoll som förts i ärendet.

Om likvidation och upplösning

118 §.

Bolagsstämman äger besluta, att bankaktiebolaget skall träda i likvidation. I andra fall än i 119 och 120 §§ sägs är sådant beslut icke giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträts av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Är för giltighet av beslutet ytterligare något villkor bestämt i bolagsordningen, skall det lända till efterrättelse.

Föreligger ej fall som i 119 eller 120 § sägs, må bolagsstämman kunna i beslutet föreskriva, att likvidationen skall inträda först å viss kommande dag högst två månader därefter, dock senast å första dagen av nästa räkenskapsår.

119 §.

Har bankaktiebolaget icke öppnat sin rörelse inom ett år från bolagets bildande,

eller har bolagets hela rörelse överlåtits,

eller har meddelad oktroj gått till ända utan att ny oktroj beviljats,

eller har Konungen förklarat oktrojen förverkad,

och har ej på grund av anmälan inom sex veckor därefter enligt 127 § i registret blivit infört att bolaget trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot eller aktieägare eller på anmälan av tillsynsmyndigheten och efter bolagets hörande, förklara att bolaget skall träda i likvidation; och skall rätten förelägga bolaget att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att registrering skett på grund av anmälan enligt 127 §, vid äventyr att eljest likvidatorer förordnas av rätten.

Genom rättens försorg skall ofördröjligen avsändas dels för registrering meddelande om beslutet att bolaget skall träda i likvidation, dels ock till tillsynsmyndigheten underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

120 §.

Yppas anledning till antagande att bankaktiebolag gjort sådana förluster att en tiondel av aktiekapitalet gått förlorat, åligger det styrelsen att ofördröjligen upprätta särskild balansräkning för utvisande av bolagets ställning. I balansräkningen skola tillgångarna upptagas enligt vad därom stadgas i 91 §. Visar balansräkningen, att aktiekapitalet till en tiondel gått förlorat, skall styrelsen, sedan yttrande däröver inhämtats av revisorerna, ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för prövning av balansräkningen och frågan om bolaget skall träda i likvidation. Minst en vecka före stämman skola genom styrelsens försorg avskrift av balansräkningen och av revisorernas yttrande avsändas till tillsynsmyndigheten samt huvudskriften eller avskrift hållas hos bolaget tillgänglig för aktieägarna. Huvudskriften skall ock framläggas å stämman.

Har ej senast vid den bolagsstämma, varom nyss nämnts, av aktieägare tillskjutits vad som erfordras för att fylla bristen i aktiekapitalet, äger styrelseledamot eller aktieägare hos rätten göra ansökan att bolaget skall förklaras skyldigt att träda i likvidation. Anmälan om förhållande som nu sagts må ock göras av tillsynsmyndigheten.

Sker ansökan eller anmälan, skall rätten ofördröjligen utfärda kallelse å bolaget samt å aktieägare, som vilja yttra sig i ärendet, att inställa sig för rätten å utsatt dag, minst två och högst fyra månader därefter, då frågan om bolagets trädande i likvidation skall prövas av rätten. Kallelsen skall delgivas bolaget på sätt om stämning i tvistemål är stadgat. Det åligger styrelsen att genast utlysa bolagsstämma för meddelande om kallelsen.

Visas att aktiekapitalet till den del som i första stycket sägs gått förlorat, och har ej senast å den för ärendets handläggning utsatta dagen anmälts och styrkts att bristen i aktiekapitalet blivit fylld, skall rätten förklara bolaget skyldigt att träda i likvidation. I fråga om beslutet och om förordnande av likvidatorer, så ock om avsändande av meddelande för registrering och underrättelse till tillsynsmyndigheten skall gälla vad som stadgas i 119 §.

121 §.

Aktieägare, som verkställt tillskott för återställande av aktiekapitalet enligt vad i 120 § sägs, äga att av bankaktiebolagets blivande behållna vinstmedel erhålla åter vad av dem blivit tillskjutet jämte ränta efter den räntesats som avtalats, dock högst sex procent om året, innan annan utdelning må ske. Träder bolaget i likvidation, förrän sådant tillskott blivit till fullo återguldadt, skall, sedan bolagets skulder blivit betalda, tillskottet, dock utan beräkning av ränta för tid efter bankrörelsens upphörande, återgäldas av bolagets tillgångar så långt de därtill förslå, innan någon utskiftning å aktierna må äga rum.

Har, efter det tillskott enligt 120 § förekommit, i anledning av uppkommen förlust nytt tillskott gjorts, skola de aktieägare, som verkställt senare tillskott, i förhållande till aktieägare som förut verkställt tillskott äga sådan företrädesrätt, varom förmäles i första stycket.

122 §.

I ärende varom i 119 och 120 §§ förmäles skall för de kostnader som sökanden fått vidkännas för delgivning eller kungörelse av kallelse samt för expeditioner i ärendet gottgörelse till honom utgå av bankaktiebolagets medel, där bolaget förklarats skola träda i likvidation eller rätten eljest prövar skäligt att gottgörelse utgår.

Har ärendet upptagits på grund av anmälan från tillsynsmyndigheten,

skola kostnaderna för kungörelse och delgivning av kallelse gäldas med bolagets medel. Om dessa ej lämna tillgång därtill, skall kostnaden gäldas av statsverket.

123 §.

Beslutar bolagsstämman, att bankaktiebolaget skall träda i likvidation, skall stämman välja två eller flera likvidatorer. Stämman må ock utse en eller flera suppleanter.

Har rätten enligt 119 eller 120 § förklarat att bolaget skall träda i likvidation, åligger det styrelsen att genast sammankalla bolagsstämman för val av likvidatorer, ändå att ändring sökes i beslutet.

Då likvidatorer utsetts å bolagsstämman eller förordnats av rätten, skall bolaget anses hava trätt i likvidation, såframt ej bolagsstämman, efter vad i 118 § sägs, beslutat att likvidationen skall inträda först å senare dag.

124 §.

Utser ej bolagsstämman likvidatorer inom en månad efter det balansräkning framlagts å stämman, ändå att aktiekapitalet till den del som i 120 § sägs gått förlorat, äro de, som med vetskap om förhållandet deltaga i beslut om fortsättande av bankaktiebolagets verksamhet eller handla å dess vägnar, ansvariga för uppkommande förbindelser en för alla och alla för en såsom för egen skuld. Fylles bristen i aktiekapitalet, äger ej ansvarighet rum för förbindelse, som därefter uppkommer.

125 §.

Likvidator skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare.

Uppdraget att vara likvidator gäller intill dess likvidationen blivit avslutad, men den som meddelat uppdraget må när som helst entlediga likvidatorn och utse annan i hans ställe. Bolagsstämman äger ock utse likvidator i stället för likvidator, som förordnats av rätten i annat fall än nedan i fjärde stycket sägs.

Om likvidator, som är vald å bolagsstämman, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara likvidator uppkommer enligt första stycket och suppleant ej finnes, åligger det övriga likvidatorer att ofördröjligen sammankalla stämman för val av ny likvidator.

Visar likvidator uppenbarligen motvilja eller försummelse vid fullgörande av sitt uppdrag, äger rätten, på anmälan av tillsynsmyndigheten eller likvidationsrevisor och efter likvidatorns hörande, entlediga honom och förordna annan i hans ställe. Har rätten entledigat likvidator och i hans ställe förordnat annan, skall underrättelse därom med angivande av dennes fullständiga namn och postadress genom rättens försorg ofördröjligen avsändas till tillsynsmyndigheten.

Vad i denna paragraf är stadgat om likvidator skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant för likvidator.

126 §.

Finnes bankaktiebolag, som enligt verkställd registrering trätt i likvidation, sedermera sakna till registret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten på ansökan av aktieägare, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beröende av att någon finnes som äger företräda bolaget, eller på anmälan av tillsynsmyndigheten förordna likvidatorer.

Genom rättens försorg skall till tillsynsmyndigheten ofördröjligen avsändas underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

127 §.

Likvidatorerna skola ofördröjligen för registrering anmäla att bankaktiebolaget trätt i likvidation eller, där likvidationen efter vad i 118 § sägs skall inträda å viss kommande dag, att bolaget träder i likvidation nämnda dag. Anmälningen skall innehålla uppgift om dagen för val eller rättens förordnande. I övrigt skall beträffande anmälan för registrering rörande likvidator eller suppleant för honom eller i fråga om rätt att under likvidationen teckna bolagets firma eller om ändring av bolagets postadress vad som för där avsedda fall är stadgat i 22 och 88 §§ äga motsvarande tillämpning.

128 §.

Å den bolagsstämma, vid vilken likvidatorer utses, skall jämväl väljas en eller flera likvidationsrevisorer att granska likvidatorernas förvaltning och bolagets räkenskaper under likvidationen. Hava likvidatorer förordnats av rätten, skola de ofördröjligen sammankalla aktieägarna till stämma för sådant val. Bolagsstämma må ock utse en eller flera suppleanter. Likvidationsrevisor och suppleant må när som helst entledigas och annan utses i hans ställe.

Vad som är stadgat i 96 § andra stycket, 97 §, 98 §, 99 § första och tredje styckena, 100 §, 103 § första stycket och 107 § 2 mom. om revisor och suppleant för revisor samt om revisors rättigheter och skyldigheter skall i tillämpliga delar gälla beträffande likvidationsrevisor och suppleant, där ej annat följer av vad nedan föreskrives.

Angående likvidationsrevisor som förordnas av tillsynsmyndigheten stadgas i 158 §.

129 §.

Då bankaktiebolaget trätt i likvidation, åligger det styrelsen att ofördröjligen avgiva redovisning för sin förvaltning av bolagets angelägenheter under tid, för vilken redovisningshandlingar ej förut framlagts å bolagsstämma.

Redovisningshandlingarna skola av likvidatorerna ofördröjligen i huvudskrift eller avskrift överlämnas till revisorerna, som hava att inom en månad avgiva revisionsberättelse. Redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen skola av likvidatorerna så snart ske kan framläggas å bolagsstämma; och skall å denna stämma till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter för den tid redovisningen omfattar.

I fråga om styrelsens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande å bolagsstämma, tillhandahållande under viss tid före denna och insändande till tillsynsmyndigheten, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av talan mot styrelseledamot eller den som erhållit uppdrag enligt 74 § andra stycket skall i tillämpliga delar gälla vad i denna lag förut rörande dessa ämen föreskrivits.

130 §.

1 mom. Vad som är stadgat i 107 § 1 och 2 mom. om rätt för aktieägare att få ärende hänskjutet till prövning å bolagsstämma och att påfordra utlysande av stämma skall äga motsvarande tillämpning under likvidation, varvid såsom ordinarie skola anses stämmor enligt 129, 138 och 141 §§.

2 mom. Om kallelse till bolagsstämma under likvidation skall gälla vad om kallelse till extra stämma är stadgat; dock skola föreskrivna kal-

lelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämman som avses i 129, 138, 141 eller 146 §.

131 §.

Det åligger likvidatorerna att söka kallelse å bankaktiebolagets okända borgenärer samt upprätta och i bolagets inventarietbok införa inventarium och balansräkning.

I inventarium och balansräkning för bankaktiebolag i likvidation skola upptagas bolagets tillgångar och skulder, tillgångarna till verkliga värdet. Aktiekapitalet skall i balansräkningen upptagas inom linjen. Finnes skuld till stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, skall skulden i balansräkningen redovisas i särskild post. I övrigt skall beträffande inventarium och balansräkning för bankaktiebolag i likvidation gälla vad i 7 och 8 §§ bokföringslagen är stadgat.

Likvidatorerna skola ofördröjligen överlämna ett av dem underskrivet exemplar av balansräkningen till likvidationsrevisorerna.

132 §.

Hava under likvidationen bankaktiebolagets tillgångar så nedgått i värde, att fara är för handen, att de ej fullt förslå till skuldernas gäldande, och är ej ställningen sådan, att bolagets egendom genast bör avträdas till konkurs, skola likvidatorerna om ställningen, så snart det kan ske, lämna meddelande å bolagsstämma och till denna kalla jämväl de kända fordringsägare, vilka ännu icke erhållit betalning.

133 §.

Likvidatorerna skola förvalta bankaktiebolagets angelägenheter under likvidationen. Det åligger dem att så snart ske kan förvandla bolagets egendom i penningar, i den mån det erfordras för likvidationen, samt att verkställa betalning av bolagets skulder. Bolagets rörelse må fortsättas allenast i den mån det är nödvändigt för en ändamålsenlig avveckling. Likvidatorerna skola ock föranstalta om skifte av bolagets behållna tillgångar.

Har ombud förordnats av tillsynsmyndigheten enligt 158 §, må bolagets egendom ej avyttras under hand utan ombudets samtycke. Finnes han hava utan skäl vägrat sitt samtycke, åger myndigheten på ansökan av likvidatorerna tillåta försäljningen. Samtycke, som nu är sagt, är ej av nöden, där likvidatorerna vilja till gällande börspris överlåta å fondbörs noterat värdepapper.

134 §.

Med de jämkningar, som följa av vad i 133 § eller eljest om likvidation är stadgat, skall i fråga om likvidatorers befogenhet att företräda bankaktiebolaget så ock om deras rättigheter och skyldigheter i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i denna lag är stadgat angående styrelse eller styrelseledamot.

135 §.

Under likvidation skall bankaktiebolagets firma tecknas med tillägg av orden »i likvidation». I övrigt skall vad i 86 § första stycket finnes föreskrivet i fråga om undertecknande av handling, som utfärdas för bolaget, äga motsvarande tillämpning under bolagets likvidation.

Har av likvidatorerna eller annan ställföreträdare för bolaget handling utfärdats utan sådan firmateckning som i första stycket sägs och framgår icke av handlingens innehåll såväl att den utfärdats å bolagets vägnar som ock att bolaget är i likvidation, svara de, som undertecknat handlingen, för

vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för bolaget och att detta var i likvidation, samt den till vilken handlingen ställts av bolaget erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställt eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

136 §.

Det åligger likvidatorerna att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av bankaktiebolagets angelägenheter genom avlämnande av balansräkning avseende bolagets ställning vid räkenskapsårets utgång, likvidationsräkning och förvaltningsberättelse. Dessa redovisningshandlingar skola vara underskrivna av samtliga likvidatorer. Vad som är stadgat i 89 § andra stycket skall äga motsvarande tillämpning.

Likvidatorerna skola i likvidationsräkningen upptaga redovisning för inkomster och utgifter under räkenskapsåret, därvid inkomsterna å försäljning av bolagets tillgångar skola fördelas efter de i balansräkningen upptagna tillgångsposterna samt bland utgifterna skola för sig upptagas dels belopp, som erlagts i betalning för bolagets skulder, och dels övriga utgifter i lämpliga poster.

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, upplysning lämnas om likvidationens gång. Hava tillgångar i balansräkningen upptagits till lägre eller högre värde än i närmast föregående balansräkning, skola i förvaltningsberättelsen angivas de belopp, med vilka nedsättning eller höjning skett av de under särskild post i balansräkningen upptagna tillgångarnas sammanlagda värde.

Har likvidationen ej avslutats inom två år, skola i nästa förvaltningsberättelse de hinder uppgivas, som mött därför.

Inom två månader efter räkenskapsårets slut skola likvidatorerna till likvidationsrevisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna.

137 §.

Inom en månad efter det redovisningshandlingarna överlämnats till likvidationsrevisorerna skola dessa till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och bolagets räkenskaper för räkenskapsåret ävensom återställa handlingarna. Revisionsberättelsen, som skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna, skall innehålla uttalande, huruvida enligt deras mening likvidationen onödigt fördröjes eller icke. Om revisionsberättelsens innehåll i övrigt och om redovisningshandlingarnas förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i 101 och 102 §§. Hör till bolaget stiftelse som i 103 § sägs, skall vad som är stadgat i andra stycket av samma paragraf äga motsvarande tillämpning.

138 §.

Sedan likvidationsrevisorerna till likvidatorerna avlämnat sin revisionsberättelse, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för granskning av redovisningen. Rörande framläggande av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen å stämman och deras tillhandahållande åt aktieägarna under viss tid före stämman skall gälla vad i 106 § 1 mom. stadgas.

Angående insändande i avskrift av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till tillsynsmyndigheten gäller vad som stadgas i 152 §.

139 §.

När den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställelsedagen är förbi och all veterlig gäld blivit betald, skola bolagets tillgångar skiftas. Är någon del av gälden tvistig eller ej förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas och återstoden skiftas.

Sker skifte annorledes än nu är sagt eller befinnas innehållna medel ej lämna tillgång till gälds betalning, är i händelse av bolagets oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som uppburit något vid skiftet, skyldig att återbära vad han bekommit. För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, äro likvidatorerna ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 177, 180 och 181 §§ stadgade grunderna.

140 §.

Aktieägare är berättigad att vid skifte av bankaktiebolagets behållna tillgångar bekomma vad å hans aktier belöper i förhållande till hela aktiekapitalet. Innehåller bolagsordningen bestämmelser, som avvika från vad sålunda stadgas, skola de lända till efterrättelse.

Då utskiftning verkställes, skola aktiebreven genom likvidatorernas försorg förse med påskrift därom.

Förmenar aktieägare, att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper enligt första stycket, skall han vid talans förlust väcka sin talan mot bolaget inom tre månader efter det slutredovisning framlades å bolagsstämma. I fråga om aktieägars återbäringsskyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad som stadgas i 139 § äga motsvarande tillämpning.

Har aktieägare icke inom fem år efter det slutredovisning framlades å bolagsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, är han förlustig sin rätt därtill. Äro medlen i förhållande till de skiftade tillgångarna att anse som ringa, äger rätten på anmälan av likvidatorerna förordna att de skola tillfalla allmänna arvsfonden; i annat fall skall vad som är stadgat i 143 § äga tillämpning.

141 §.

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart ske kan avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Berättelsen skall ock innehålla redogörelse för utskiftning.

Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidations-tiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse över förvaltningen under likvidationen och återställa handlingarna. Om revisionsberättelsens innehåll och om redovisningshandlingarnas förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i 101 och 102 §§. Hör till bankaktiebolaget stiftelse som i 103 § sägs, skall vad som är stadgat i andra stycket av samma paragraf äga motsvarande tillämpning.

Efter det revisionsberättelsen avlämnats till likvidatorerna, skola dessa ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för granskning av slutredovisningen. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman och tillhandahållande åt aktieägarna under viss tid före stämman skall gälla vad som stadgas i 106 § 1 mom.; dock äger aktieägare allenast på egen bekostnad bekomma avskrift av nämnda handlingar.

Angående insändande i avskrift av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till tillsynsmyndigheten gäller vad som stadgas i 152 §.

142 §.

Då likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag och å bolagsstämman framlagt slutredovisning för sin förvaltning, anses bankaktiebolaget upplöst; och skall anmälan därom ofördröjligen göras för registrering.

Vid anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga likvidatorer, skola fogas avskrift av protokoll som förts i ärendet ävensom bevis om dagen för utfärdande av kallelsen å okända borgenärer.

143 §.

Yppäs, efter det bankaktiebolaget skall anses upplöst enligt 142 §, tillgång för bolaget eller väckes talan mot bolaget eller uppkommer eljest behov av likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas. Anmälan härom skall av likvidatorerna ofördröjligen göras för registrering.

Beträffande kallelse till den bolagsstämma, som efter likvidationens återupptagande först skall hållas, gäller att senast två veckor före stämman dels kungörelse om stämmans hållande skall införas i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där bolagets styrelse har sitt säte, dels ock kallelse med posten skall avsändas till varje i aktieboken införd aktieägare, om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas. Är i bolagsordningen något ytterligare föreskrivet om kallelse till ordinarie stämma, skall det iakttagas.

144 §.

Rörande beslut om avträdande av bankaktiebolags egendom till konkurs skall meddelande samtidigt med kungörelsen om beslutet genom konkursdomarens försorg avsändas för registrering.

Under konkurs företrädes bolaget såsom konkursgäldenär av styrelsen eller, där vid konkursens början likvidatorer voro utsedda, av dessa; dock må i behörig ordning kunna utses nya styrelseledamöter eller nya likvidatorer.

Det åligger konkursförvaltaren, då konkurs avslutats, att för registrering ofördröjligen avsända meddelande därom med angivande huruvida överskott finnes eller icke.

145 §.

Där efter avslutande av bankaktiebolags konkurs överskott ej finnes, anses bolaget upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott, skall likvidation verkställas och gälla i avseende därå bestämmelserna i 123—128 samt 130—142 §§. Har ej inom en månad efter konkursens avslutande för registrering anmälts, att bolaget trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot, aktieägare eller borgenär eller på anmälan av registreringsmyndigheten, förklara, att bolaget skall träda i likvidation. I fråga om ärendets handläggning och om beslutet skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i 119 §.

Hade bolaget, i fall som avses i andra stycket, trätt i likvidation, innan dess egendom avträdades till konkurs, skall gälla vad som är stadgat i 143 §.

146 §.

Bolagsstämma äger besluta att talan skall anställas mot likvidator eller mot likvidationsrevisor. Enskild aktieägare äger ock för bolagets räkning

men i eget namn föra sådan talan. Beträffande dylik talan skall vad som är stadgat i 171 § lagen om aktiebolag äga tillämpning.

Om tillsyn å bankaktiebolag

147 §.

Tillsynsmyndigheten skall övervaka, att bankaktiebolagen i sin verksamhet ställa sig till efterrättelse denna lag och andra författningar, såvitt de hava särskilt avseende å banker, ävensom de för bolagen gällande bolagsordningarna samt de föreskrifter, som med stöd av stadgande i lag eller bolagsordning meddelats av bolagsstämma eller styrelse.

Det åligger tillsynsmyndigheten att jämväl i övrigt med uppmärksamhet följa bankbolagens verksamhet i den mån så erfordras för kännedom om de förhållanden som kunna inverka på bolags säkerhet eller eljest äro av betydelse för en sund utveckling av bankverksamheten.

Tillsynsmyndigheten är icke på grund av vad här föreskrivits pliktig att övervaka iakttagandet av sådana bestämmelser, som avse enskild aktieägars rättigheter eller skyldigheter i förhållande till bankbolaget eller till annan aktieägare eller som angå bolagets inre angelägenheter.

148 §.

Tillsynen utövas med ledning av handlingar, vilka jämlikt denna lag insändas till tillsynsmyndigheten, ävensom upplysningar, som inhämtas vid bankundersökning eller annorledes. Bankundersökning skall anställas så ofta sådan av myndigheten anses erforderlig eller av Konungen anbefalles.

149 §.

Tillsynsmyndigheten skall förordna en eller, då särskilda omständigheter därtill föranleda, flera revisorer att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och bankaktiebolagets räkenskaper. Myndigheten äger när som helst återkalla förordnande som här avses och i stället utse ny revisor.

För revisor som förordnats av tillsynsmyndigheten skall myndigheten utfärda instruktion.

150 §.

Tillsynsmyndigheten äger sammankalla bankstyrelse, när sådant prövas nödigt. Har styrelsen icke efterkommit av myndigheten framställd begäran om utfärdande av kallelse till extra bolagsstämma, må kallelse utfärdas av myndigheten.

Den som enligt av Konungen meddelade bestämmelser har befogenhet att företräda myndigheten äger närvara vid bolagsstämma eller av myndigheten utlyst styrelsesammanträde och deltaga i överläggningarna.

151 §.

Där tillsynsmyndigheten så finner erforderligt, må myndigheten meddela närmare föreskrifter om sättet för förande av bankaktiebolags räkenskaper, om förvaring av värdehandlingar samt om inventering av dessa.

152 §.

Bankaktiebolags styrelse åligger:

att när som helst för den befattningshavare hos tillsynsmyndigheten, som enligt av Konungen meddelade bestämmelser har att i sådant avseende före-

träda myndigheten, samt för den särskilda undersökning, Konungen kan finna för gott anställa, hålla bolagets kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning;

att genast efter varje månads slut enligt formulär, som av myndigheten meddelas, upprätta och till denna insända en översikt, utvisande bolagets tillgångar och skulder, ävensom uppgift om de räntesatser bolaget under månaden tillämpat vid in- och utlåning;

att, så snart det kan ske, till myndigheten insända i avskrift styrelsens förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning, revisionsberättelsen med tillhörande handlingar ävensom protokoll över förhandlingarna vid ordinarie bolagsstämman;

att dels på tid som myndigheten bestämmer tillställa myndigheten de uppgifter, som denna prövar erforderliga för att kunna upprätta en översikt över resultatet av bolagets verksamhet under räkenskapsåret samt bolagets ställning vid årets slut, dels härutöver, efter Konungens bestämmande, avgiva ytterligare statistiska uppgifter rörande bolagets verksamhet och ställning;

att jämväl i övrigt meddela myndigheten eller sådan befattningshavare därstädes, som ovan sagts, alla de upplysningar rörande bolaget, som av dem äskas; samt

att, där myndigheten finner anledning till antagande, att bolaget gjort sådana förluster, att tio procent av aktiekapitalet förlorats, på myndighetens anmodan ofördröjligen låta upprätta balansräkning enligt 120 § och kalla revisorerna att granska densamma.

153 §.

Har styrelse eller bolagsstämman fattat beslut, vilket står i strid med lag eller bolagsordningen, må tillsynsmyndigheten förbjuda verkställighet av beslutet. Myndigheten må ock förelägga styrelsen att, om beslut som nyss sagts gått i verkställighet, göra rättelse där så kan ske samt att fullgöra vad styrelsen åligger enligt lag eller bolagsordningen. Sådant föreläggande må dock, utom vad angår innehållet av vinst- och förlusträkning eller balansräkning, icke av myndigheten meddelas i fråga om i lag givna föreskrifter, villkas överträdande är belagt med straff.

Sker svårare avvikelse från denna lag eller bolagsordningen, har myndigheten att göra anmälan därom till Konungen, som äger förklara oktrojen förverkad.

154 §.

Ändå att avvikelse från lag eller bolagsordningen icke skett, äger tillsynsmyndigheten meddela de erinringar i fråga om bankaktiebolags verksamhet, som myndigheten kan finna påkallade.

Kan verksamheten till följd av allvarliga missförhållanden beträffande bolagets ledning befaras komma att bliva till skada för det allmänna, må myndigheten förelägga bolagets styrelse att vidtaga för ändamålet erforderliga åtgärder. Underlåter styrelsen att ställa sig sådant föreläggande till efterrättelse, skall gälla vad i 153 § andra stycket sägs.

155 §.

Har, sedan oktroj beviljats för bankaktiebolag, icke inom föreskriven tid hållits konstituerande stämman, ankommer det på Konungen att efter anmälan av tillsynsmyndigheten förklara oktrojen förverkad. Detsamma gäller,

där ansökan om bolags registrering icke göres inom ett år efter det oktroj beviljats eller genom lagakraftätagande beslut ansökan om bolags registrering blivit avslagen.

156 §.

Om registrering av beslut, varigenom oktroj förklarats förverkad, förordnar Konungen.

157 §.

Tillsynsmyndigheten äger förelägga vite vid meddelande av föreskrift eller förbud enligt denna lag.

158 §.

1 mom. Träder bankaktiebolag i likvidation, äger tillsynsmyndigheten förordna ombud, som har att närvara vid likvidatorernas sammanträden, med rätt att yttra sig till protokollet, samt att i övrigt övervaka likvidationen.

Likvidatorerna skola bereda ombudet tillfälle att när som helst inventera bankbolagets kassa och övriga tillgångar samt granska bolagets böcker, räkenskaper och andra handlingar; och må av ombudet begärd upplysning angående förvaltningen ej av likvidatorerna förvägras.

Tillsynsmyndigheten äger under bankbolags likvidation i avseende å likvidatorer och bolagsstämma enahanda befogenhet, som, innan bolaget trätt i likvidation, enligt denna lag tillkommer myndigheten beträffande styrelse och bolagsstämma.

Tillsynsmyndigheten må, där så prövas erforderligt, förordna likvidationsrevisor. Beträffande denne skall vad om revisor i 149 § sägs äga motsvarande tillämpning.

2 mom. Har bankaktiebolags egendom avträtts till konkurs, förordnar tillsynsmyndigheten ett allmänt ombud att såsom konkursförvaltare deltaga i konkursboets förvaltning med den eller de förvaltare, som utses på sätt i konkurslagen stadgas.

Utan hinder av beslut, som kan vara fattat om delning av förvaltningen av boet, äger allmänna ombudet deltaga i förvaltningen i alla dess delar. Ombudet äger beträffande medförvaltare göra sådan anmälan som sägs i 80 § konkurslagen.

Om arvode till ombud gäller vad i konkurslagen är i allmänhet stadgat beträffande arvode till konkursförvaltare.

159 §.

Till bestridande av kostnaden för tillsynsmyndighetens organisation och verksamhet skall bankaktiebolag årligen erlægga bidrag efter visst, för bolagen lika förhållande till sammanlagda beloppet av bolagets eget kapital vid utgången av nästföregående kalenderår, dock icke över tre hundra delar procent. Närmare föreskrifter om fastställande av bidrag och bidrags erläggande meddelas av Konungen.

Det åligger bankbolag jämväl att till revisor, ombud eller likvidationsrevisor, som förordnas enligt 149 § eller 158 § 1 mom., utgiva ersättning med belopp som tillsynsmyndigheten bestämmer.

160 §.

Ledamot av eller befattningshavare hos tillsynsmyndigheten må ej vara ledamot i styrelsen för eller anställd hos bankaktiebolag. Ej heller må ledamot

mot av eller befattningshavare hos myndigheten vara aktieägare i sådant bolag.

I fråga om beviljande av kredit till ledamot av eller befattningshavare hos tillsynsmyndigheten äger Konungen utfärda särskilda bestämmelser.

161 §.

Genom kungörelse i allmänna tidningarna skall tillkännagivas, när bankaktiebolag börjar sin rörelse, så ock när bankbolag träder i likvidation; och skall underrättelse om dagen, då sådant sker, insändas till tillsynsmyndigheten.

162 §.

Tillsynsmyndighet, som avses i denna lag, är bank- och fondinspektionen.

Om registrering

163 §.

Ansökan om bankaktiebolags registrering och anmälan för registrering skola ingivas eller i betalt brev med posten insändas till registreringsmyndigheten. Sådan ansökan eller anmälan skall vara åtföljd av stadgade avgifter.

164 §.

1 mom. Hava vid ansökan om registrering av bankaktiebolag eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan ansökan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall stadgade, eller prövas beslut om bildande av bankbolag icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller hinder mot registrering av bolaget eljest möta på grund av föreskrifterna i denna lag eller annan lag eller författning, skall registrering vägras.

2 mom. Hava vid anmälan för registrering eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan anmälan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall stadgade, eller prövas beslut, som anmäles för registrering och för vars giltighet Konungens stadfästelse ej erfordras, icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag eller eljest strida mot lag eller författning eller mot bolagsordningen eller vara till sin avfattning i något viktigare hänseende otydligt eller vilseledande, skall registrering vägras. Är annan grund till sådan klandertalan mot bolagsstämmobeslut, som avses i 115 § 1 mom. andra stycket, än att vid beslutet i denna lag eller bolagsordningen upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, är det dock ej hinder mot registrering, sedan tid för väckande av klandertalan utgått utan att talan väckts.

3 mom. Vägras registrering, skall registreringsmyndigheten ofördröjligen med posten översända underrättelse om beslutet med skälen därför till bolaget eller, där anmälan skett med tillämpning av 88 § andra stycket, till den som gjort anmälningen, om han uppgivit postadress.

165 §.

Beviljas bankaktiebolag registrering, skall registreringsmyndigheten låta i registret införa:

1. dagen för oktroybeslutet och för beslutet om bolagets bildande;

2. bolagets firma;
3. de rörelsegrenar bolaget må utöva;
4. det belopp vartill, jämlikt den av styrelseledamöterna lämnade uppgiften, aktiekapitalet uppgår, så ock, där aktiekapitalet skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet;
5. akties nominella belopp;
6. det belopp som enligt förenämnda uppgift blivit inbetalt å aktiekapitalet, samt, där aktiekapitalet ej till fullo inbetalts, inom vilken tid återstående inbetalning skall fullgöras;
7. där aktiekapitalet icke blivit till fullo inbetalt, sammanlagda nominella beloppet av de aktier som enligt samma uppgift till fullo betalats;
8. den ort inom riket där styrelsen har sitt säte;
9. bolagets postadress;
10. tiden för ordinarie bolagsstämmas hållande;
11. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämman skall ske och andra meddelanden skola bringas till aktieägarnas kännedom, ävensom den tid före stämman, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;
12. varje styrelseledamots och styrelsesuppleants så ock, där eljest någon är bemyndigad att teckna bolagets firma, dennes fullständiga namn och hemvist; samt
13. av vilka och huru bolagets firma skall tecknas, där den ej tecknas av styrelsen.

Innehåller bolagsordningen bestämmelse eller förbehåll, varom förmäles i 8 § 1 mom., skall anmärkning om bestämmelsen eller förbehållet införas i registret. Beträffande bestämmelse som avses i 8 § 1 mom. tredje stycket skall tillika angivas det belopp, till vilket aktier av olika slag utgivits och må kunna utgivis.

166 §.

Göres, efter det bankaktiebolag registrerats, anmälan om förhållande, som enligt denna lag skall anmälas för registrering, skall, där registrering beviljas, vad sålunda anmälts anmärkas i registret.

167 §.

1 mom. Beslut om ökning av aktiekapitalet må, evad ökningen skall ske medelst teckning av nya aktier eller utgivande av nya aktier enligt 44 §, ej registreras, med mindre registrering skett därom, att det belopp, vartill aktiekapitalet uppgår efter vad i 19 § sägs, blivit till fullo inbetalt.

Har beslut om aktiekapitalets ökning förut fattats och anteckningen om beslutets registrering ej avförts ur registret efter vad nedan i 2 mom. sägs, må beslut om ytterligare ökning ej registreras, innan på grund av förra beslutet tecknat belopp, därför tilldelning av nya aktier skett, med avdrag för aktier som förklarats förverkade, blivit till fullo inbetalt och detta förhållande registrerats.

Vad i första och andra styckena stadgats i avseende å beslut om ökning skall, i fall som avses i 43 §, tillämpas å registreringen av bolagsstämmans godkännande av ökningsbeslutet.

2 mom. Har i fall, då beslut om ökning av aktiekapitalet innehåller bestämmelse om minimateckning, registrering efter vad i 42 § 1 mom. sägs ej kunnat ske, skall registreringsmyndigheten förklara ökningsbeslutet förfallet samt därom ofördrojligen med posten översända underrättelse till bolaget. Sedan beslutet om förklaringen vunnit laga kraft, skall i registret antecknas

att på grund av förklaringen den tidigare anteckningen om ökningsbeslutets registrering avföres ur registret.

3 mom. Har styrelsen enligt 43 § fattat beslut om aktiekapitalets ökning, må registrering på grund av anmälan enligt 42 § ej ske förrän bolagsstämans godkännande av ökningsbeslutet registrerats.

168 §.

Har i fall, då enligt 47 § rättens tillstånd erfordras för verkställighet av beslut om nedsättning av aktiekapitalet, ansökan om sådant tillstånd ej gjorts inom föreskriven tid eller har ansökan genom lagakraftätagande beslut avslagits eller har beslut om tillstånd icke anmälts för registrering inom den därför stadgade tiden, skall registreringsmyndigheten förklara nedsättningsbeslutet förfallet samt därom ofördröjligen med posten översända underrättelse till bankaktiebolaget. Sedan beslutet om förklaringen vunnit laga kraft, skall i registret antecknas, att på grund av förklaringen den tidigare anteckningen om nedsättningsbeslutets registrering avföres ur registret.

169 §.

1 mom. Har beslut fattats om sådan ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet eller minimikapitalet att detta överstiger det belopp, vartill aktiekapitalet vid beslutets fattande uppgår, må registrering allenast samtidigt ske av beslutet om bolagsordningsändringen och av beslut om erforderlig ökning av aktiekapitalet.

Skall ökningen av aktiekapitalet äga rum medelst ny aktieteckning, skall vid registrering av beslutet om bolagsordningsändringen antecknas, att den ej är verkställd.

Har ökningsbeslutet enligt 167 § 2 mom. av registreringsmyndigheten genom lagakraftätagande beslut förklarats förfallet, skall ock beslutet om bolagsordningsändringen anses förfallet och anteckning i registret ske, att på denna grund den tidigare anteckningen om detta besluts registrering avföres ur registret. Anmäles för registrering att full betalning erlagts för så många nya aktier, att aktiekapitalet uppgår till minimikapitalet enligt den beslutade bolagsordningsändringen, skall vid registrering i anledning av anmälningen tillika antecknas, att bolagsordningsändringen är verkställd, och åligger det myndigheten att tillställa bolaget bevis därom. Göres ej sådan anmälan inom tre år efter utgången av den i 41 § stadgade tiden, skall myndigheten, efter det bolagets styrelse erhållit tillfälle att yttra sig, hos Konungen anmäla förhållandet, och ankommer det på Konungen att besluta erforderlig jämkning i bolagsordningen. I registret skall införas anteckning om jämkningen, och skall bevis om bestämmelsens nya lydelse av myndigheten tillställas bolaget.

2 mom. Har beslut fattats om sådan ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet eller maximikapitalet att detta understiger det belopp, vartill aktiekapitalet vid beslutets fattande uppgår, må registrering allenast samtidigt ske av beslutet om bolagsordningsändringen och av beslut om erforderlig nedsättning av aktiekapitalet.

Innefattar nedsättningsbeslutet icke föreskrift om att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden, skall vid registrering av beslutet om bolagsordningsändringen antecknas, att den ej är verkställd.

Har nedsättningsbeslutet enligt 168 § av registreringsmyndigheten genom lagakraftätagande beslut förklarats förfallet, skall ock beslutet om bolagsordningsändringen anses förfallet och anteckning i registret ske, att på denna grund den tidigare anteckningen om detta besluts registrering avföres ur registret. Vid registreringen av rättens tillstånd till nedsättningens verkstäl-

lande enligt 47 § skall tillika antecknas att bolagsordningsändringen är verkställd, och åligger det myndigheten att tillställa bolaget bevis därom.

3 mom. Då för genomförande av beslut om nedsättning av aktiekapitalet erfordras ändring av aktiernas nominella belopp, må registrering allenast samtidigt ske av nedsättningsbeslutet och beslut om erforderlig ändring av bolagsordningens bestämmelse om akties nominella belopp. I fråga om registreringen av beslutet om sådan bolagsordningsändring skall vad som är stadgat i 2 mom. andra och tredje styckena om registrering av bolagsordningsändring rörande aktiekapitalet äga motsvarande tillämpning.

170 §.

Företer bankaktiebolags registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, försäkringsregistret eller bankregistret tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äger han hos domstol föra talan om förbud för bolaget att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Menar någon eljest, att en i bankregistret verkställd inskrivning länder honom till förfång, må talan om registreringens upphävande samt om skadestånd föras vid domstol.

171 §.

Har genom lagakraftägande dom förklarats, att en i registret gjord inskrivning ej bort ske eller att beslut, som registrerats, är ogiltigt, eller att eljest visst förhållande, varom inskrivning skett, ej föreligger, skall på anmälan av part i registret antecknas, att på nämnda grund den tidigare anteckningen avföres ur registret.

Har, sedan i registret gjorts anteckning rörande beslut om avträdande av bankaktiebolags egendom till konkurs, överrätt förklarat, att beslutet ej bort meddelas, skall på anmälan därom i registret göras anteckning enligt vad som stadgas i första stycket.

Vid anmälan, som ovan sägs, skall fogas avskrift av rättens avgörande, så ock i fall, som i första stycket sägs, lagakraftbevis.

172 §.

Vad i bankregistret införes, med undantag av meddelande om konkurs varom förmåles i 144 §, skall genom registreringsmyndighetens försorg ofördröjligen kungöras i allmänna tidningarna.

Där i annat fall än som avses i 171 § andra stycket i registret antecknas, att tidigare anteckning avföres därur, skall kungörelse därom äga rum efter vad ovan sägs.

173 §.

Det som i enlighet med denna lag blivit infört eller antecknat i bankregistret och kungjort i allmänna tidningarna, skall anses hava kommit till tredje mans kännedom, där ej av omständigheterna framgår, att han varken ägde eller bort äga vetskap därom.

Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blivit eller bort bliva infört eller antecknat i registret, icke med laga verkan åberopas mot annan än den, som visas hava ägt vetskap därom.

Finnes enligt Konungens förordnande tryckt samling av anmälningar till registret, skall i fråga om behörighet att inför domstol, länsstyrelse eller överexekutor företräda bankaktiebolaget vad samlingen, i den mån den kommit myndigheten till handa, innehåller, äga vitsord för myndigheten, där ej annat förhållande visas vara för handen.

174 §.

Registreringsmyndighet, som avses i denna lag, är bank- och fondinspektionen.

Vid bestämmandet av bidrag enligt 159 § första stycket skall hänsyn jämväl tagas till kostnaden för registreringsmyndighetens organisation och verksamhet.

Om klagan över tillsynsmyndighetens och registreringsmyndighetens beslut

175 §.

Över beslut, som meddelas av tillsynsmyndigheten, må klagan föras hos Konungen inom den tid som är stadgad för överklagande av förvaltande myndighets beslut, men beslutet går ändock i verkställighet, där icke Konungen annorlunda förordnar.

Den som icke åtnöjes med registreringsmyndighetens beslut, varigenom registrering vägrats, må sist inom två månader från beslutets dag däröver anföra besvär hos Konungen.

Över beslut om sådan förklaring, som avses i 167 § 2 mom. och 168 §, må jämväl besvär anföras i den ordning, varom i andra stycket stadgas.

Om skadestånd

176 §.

Har stiftare uppsåtligen eller av vårdslöshet vid bankaktiebolags bildande så förfarit att skada därigenom tillskyndats bolaget, är han pliktig att ersätta bolaget skadan.

177 §.

Har styrelseledamot eller den som erhållit uppdrag varom förmäles i 74 § andra stycket, revisor, likvidator, likvidationsrevisor eller ombud som avses i 158 § 1 mom. vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat bankaktiebolag skada, är han pliktig att till bolaget utgiva ersättning för skadan.

Där medhjälpare, som av revisor eller likvidationsrevisor anlåtats för granskningsuppdraget, vid uppdragets utförande uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat bolaget skada, skall revisorn svara för skadan.

Har aktieägare genom överträdelse av denna lag eller bolagsordningen uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat bolaget skada, är ock han pliktig att till bolaget utgiva ersättning för skadan.

178 §.

Har styrelseledamot eller annan som avses i 177 § första stycket genom överträdelse av denna lag eller bolagsordningen uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat tredje man skada, är han pliktig att till denne utgiva ersättning för skadan. Detsamma gäller, där aktieägare genom sådan överträdelse uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat tredje man skada.

179 §.

Har i bankaktiebolag styrelsen, styrelseledamot eller likvidator tillskyndat bolaget eller aktieägare skada genom åtgärd, som innebär att fördel uppenbarligen beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare, skall skyldighet att utgiva ersättning för skadan åvila jämväl aktieägare, som uppsåtligen genom begagnande av sitt inflytande över styrelseledamot eller likvidator medverkat till åtgärden. Innefattar åtgärd, vartill aktieägare sålunda medverkat, överträdelse av denna lag eller bolagsordningen till skada för borgenär hos bolaget eller annan tredje man, är aktieägaren ock skyldig att utgiva ersättning till denne.

180 §.

Ävilar ersättningsskyldighet stiftare jämlikt 176 § eller styrelseledamot eller annan enligt 177 § första eller andra stycket eller 178 § första punkten och föreligger allenast ringa vårdslöshet, må ersättningen nedsättas, där det med hänsyn jämväl till skadans storlek och omständigheterna i övrigt provas skäligt.

Har aktieägare ådragit sig ersättningsskyldighet jämlikt 177 § tredje stycket, 178 § andra punkten eller 179 §, må ock ersättningen nedsättas, där det med hänsyn till hans skuld och omständigheterna i övrigt provas skäligt.

Nedsättning efter vad nu är sagt skall ej äga rum, om den ersättningsskyldiges förfarande innefattade brottslig handling.

181 §.

Äro flera ersättningsskyldiga för skada efter vad som är stadgat i 176—180 §§, skola de svara för ersättningen en för alla och alla för en, den vars ersättningsskyldighet nedsatts enligt 180 § dock allenast med det nedsatta beloppet. Sinsemellan skola de taga del i ersättningens gäldande efter ty med hänsyn till den större eller mindre skuld, som finnes ligga envar av dem till last, samt till omständigheterna i övrigt provas skäligt.

Straffbestämmelser

182 §.

Driver någon här i riket bankrörelse utan att vara berättigad därtill, straffes med dagsböter eller fängelse.

Den som bryter mot bestämmelsen i 2 § straffes med dagsböter.

183 §.

Med dagsböter eller fängelse straffes:

1. stiftare, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i teckningslista eller i handling, som framlägges på konstituerande stämman, eller i ansökan om stadfästelse å bolagsordningen;

2. styrelseledamot eller annan, som i anmälan för eller ansökan om registrering eller i försäkran eller annan handling som fogas därvid uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift;

3. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i handling, som hålles tillgänglig för aktieägare eller aktietecknare eller som framlägges på bolagsstämma, eller i påskrift å sådan handling eller i handling eller meddelande som kungöres eller sändes till aktieägare;

4. styrelseledamot, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 89, 120 eller 129 §, uppsåtligen förfar i strid med bestämmelserna i 91 §, 92 § 2 och 3 mom., 93 § eller 94 §;

5. likvidator som vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 131, 136 eller 141 § uppsåtligen förfar i strid med bestämmelserna i nämnda lagrum;

6. revisor eller likvidationsrevisor, där han i revisionsberättelse eller annan handling, som framlägges på bolagsstämma eller annorledes hålles tillgänglig för aktieägare eller aktietecknare, eller i påskrift å sådan handling uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift rörande bankaktiebolagets angelägenheter eller uppsåtligen eller av grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, ändå att anledning därtill föreligger;

7. revisor eller likvidationsrevisor, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i yttrande, vilket enligt 103 § andra stycket första punkten, 137 § eller 141 § överlämnas till styrelse eller god man för stiftelse, som avses i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.

184 §.

Med dagsböter eller fängelse straffes ock:

1. styrelseledamot, likvidator eller befattningshavare hos bankaktiebolag, vilken uppsåtligen eller av vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i översikt, som avses i 152 §, eller vid lämnande av upplysning enligt 148, 152 eller 158 §;

2. styrelseledamot, med vars begivande utfärdas aktiebrev, som är ställt till innehavaren, eller aktiebrev, i vilket mot föreskriften i 23 § andra stycket inskränkning eller förbehåll som i nämnda lagrum sägs icke angivits;

3. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen låter i aktiebolagen verkställa införing i strid med bestämmelserna i 25 § 1 mom. andra eller tredje stycket, 25 § 2 mom. första eller andra stycket, 40 § tredje punkten eller 44 § 2 mom. tredje stycket eller fjärde stycket sista punkten eller underlåter att ombesörja, att förändring i äganderätten till aktie införes i aktieboken jämlikt 25 § 1 mom. tredje eller fjärde stycket eller 25 § 2 mom. första eller andra stycket;

4. styrelseledamot eller likvidator, som uppsåtligen eller av vårdslöshet i strid med bestämmelserna i 48 § första stycket eller 51 § verkställer utbetalning till aktieägare;

5. revisor, likvidationsrevisor eller revisors eller likvidationsrevisors medhjälpare som, oaktat han insett eller bort inse, att skada därav kunnat följa, yppar något av vad vid verkställd granskning kommer till hans kännedom, utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande av hans uppdrag;

6. den som uppsåtligen lämnar oriktig uppgift i försäkran som avgives jämlikt 104 §, jämförd med 115 § lagen om aktiebolag.

185 §.

Med dagsböter straffes:

1. styrelseledamot, där han vid upprättande av balansräkning, som avses i 89 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i 92 § 1 mom., eller vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 89 eller 129 §, av vårdslöshet förfar i strid med bestämmelser som avses i 183 § 4;

2. likvidator, där han vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 131, 136 eller 141 §, av vårdslöshet förfar i strid med bestämmelserna i nämnda lagrum;

3. revisor eller likvidationsrevisor, där han annorledes än i 183 § 6 sägs vid upprättande av revisionsberättelse, som avses i 102, 129, 137 eller 141 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i nämnda lagrum.

186 §.

Med dagsböter straffes ock:

1. den som, i annat fall än i 184 § 2 och 3 avses, underlåter att iakttaga föreskrift i 23 §, 25 §, 40 § tredje punkten eller 44 § 2 mom. tredje stycket eller fjärde stycket sista punkten så ock den som bryter mot föreskrift i 44 § 2 mom. fjärde stycket första punkten eller 49 §;

2. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att verkställa påskrift å aktiebrev enligt 37 §, 44 § 2 mom. fjärde stycket, 45 § sista stycket, 46 § 2 mom. andra stycket eller 140 § andra stycket;

3. ledamot i styrelse eller god man för stiftelse, som avses i 103 §, där han underlåter att iakttaga vad som åligger honom enligt första stycket i nämnda paragraf;

4. den som bryter mot vad som stadgas i 69 §.

Särskilda bestämmelser

187 §.

Betalning för tecknad aktie medelst anvisning eller förbindelse, som utställts av riksbanken eller annan bank och är betalbar vid uppvisandet, så ock betalning genom insättning på räkning, som på begäran av stiftarna eller styrelsen öppnats av bank för mottagande av inbetalning å aktier i bankaktiebolaget, skall vara jämställd med betalning i penningar. Om sådan räkning skall i tillämpliga delar gälla vad i 219 § lagen om aktiebolag finnes stadgat, dock med iakttagande att där upptagna hänvisningar till bestämmelser i 19, 61 och 63 §§ nämnda lag i stället skola avse motsvarande bestämmelser i 13, 42 och 43 §§ denna lag.

188 §.

1 mom. Har någon genom testamente erhållit nyttjanderätten till aktier i bankaktiebolag eller ock avkomsten av sådana aktier med bestämmelse, till betryggande av hans avkomsträtt, att aktierna skola sättas under särskild vård, skall, där enligt testamentet rätten att i bolaget företräda aktierna skall tillkomma nyttjande- eller avkomsträttshavaren, beträffande denne, såvitt angår rätten att i bolaget företräda aktierna, gälla vad i denna lag om aktieägare är stadgat.

Såväl ägaren som nyttjande- eller avkomsträttshavaren skall på anmälan bli införd i aktieboken. Vid införingen skall anteckning göras om äganderättsförvärvet och om den med nyttjande- eller avkomsträtten förenade rätten att i bolaget företräda aktierna. I fråga om införing av nyttjande- eller avkomsträttshavaren skall i övrigt vad som är stadgat om införing av aktieägare äga motsvarande tillämpning, dock skall påskrift om införing ej ske å aktiebrevet. Styrkes att nyttjande- eller avkomsträtten upphört, skall anteckning därom göras i aktieboken.

Skall försäkran jämlikt 104 §, jämförd med 115 § lagen om aktiebolag, avgivas av nyttjande- eller avkomsträttshavare, skall försäkran lämpas därefter.

2 mom. När god man på grund av förordnande jämlikt 18 kap. 4 § 5 föräldrabalken förvaltar aktier för blivande ägares räkning, skall blivande ägare på anmälan av gode mannen införas såsom ägare i aktieboken med anteckning om förvärvet och om förordnandet.

189 §.

Bildas bankaktiebolag eller ökas bankbolags aktiekapital för övertagande av annan bankrörelse, må andel i vad bolaget sålunda skall övertaga utgöra vederlag för aktie i bolaget samt teckning ske med villkor, att sådant tillskott skall få göras; och skall i övrigt i ty fall gälla denna lags bestämmelser om bankbolags bildande och aktiekapitalets ökning med följande tillägg och undantag:

1. Vid bankbolags bildande skall teckningslista och vid aktiekapitalets ökning bolagsstämmans beslut om ökningen innehålla jämnväl alla de om bankrörelsens övertagande träffade bestämmelserna. Vad som stadgas i 9 och 33 §§ föranleder ej därtill att värdet av det, som för aktie skall tillskjutas i annat än penningar, skall i teckningslista eller i bolagsstämmans beslut om ökning av aktiekapitalet uppskattas till visst penningbelopp.

2. Där vid bankbolags bildande ej samtliga tecknare enligt bestämmelse i teckningslistan äro berättigade att för aktie tillskjuta annat än penningar, äger å konstituerande stämman tecknare, vilken berättigats att göra tillskott i annat än penningar, ej deltaga i omröstning enligt 15 §; ej heller må sådan tecknare eller av honom tecknade eller eljest förvärvade aktier vid omröstningen tagas i beräkning.

3. Vad som stadgas i 36 § äger ej tillämpning.

4. Tillgång, som bankbolag på sätt ovan sägs övertagit, skall vid dess införande i bolagets böcker upptagas till skäligt värde.

5. Har bankbolag övertagit annat bankbolags rörelse och finnes bland sistnämnda bolags tillgångar egendom, varmed bankbolag ej må driva handel för egen räkning, må den egendom, även om sådant fall ej är för handen, som i 54 § andra stycket samt 55 § första och andra styckena omförmäles, förvärfvas av det övertagande bolaget. Egendom, som bankbolaget på detta sätt förvärvat, skall, i den mån egendomen ej jämlikt vad i nyssnämnda lagrum stadgas må av bolaget behållas, åter avyttras så snart lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för bolaget.

190 §.

Ej må bankaktiebolag övertaga annat bankbolags eller sparbanks rörelse, med mindre Konungen, där övertagandet icke finnes vara till skada för det allmänna, lämnar tillstånd därtill.

191 §.

Finnes särskild stiftelse till tryggnad av pensioner åt pensionstagare eller anställda hos bankaktiebolag samt efterlevande till pensionstagare eller anställda eller ock för anställdas eller deras efterlevandes välfärd annorledes än genom beredande av pension, och härrör stiftelsens förmögenhet huvudsakligen från överföring av medel från bolaget, har tillsynsmyndigheten, om stiftelsen icke är underkastad bestämmelserna i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, att tillse att stiftelsens tillgångar äro placerade på sätt som med beaktande av stiftelsens ändamål och med hänsyn jämväl till vad i denna lag är föreskrivet beträffande placering av bankbolags medel bereder skälig säkerhet. Har så ej skett, må tillsynsmyndigheten förelägga stiftelsen att vidtaga rättelse.

Det åligger dem som företräda stiftelsen att, närhelst tillsynsmyndigheten begär det, hålla stiftelsens kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning ävensom lämna myndigheten alla de upplysningar rörande stiftelsen, som av myndigheten äskas.

192 §.

Enskildas förhållanden till bankaktiebolag må ej i oträngt mål yppas.

193 §.

Avskrift varom i denna lag förmäles skall, där ej särskild föreskrift givits vara till riktigheten bestyrkt av två personer, som vid sina namn böra angiva yrke och postadress.

194 §.

Närmare bestämmelser rörande det i denna lag avsedda bankregistret, om avgifterna för registrering och kungörande samt om tillsynsmyndighetens och registreringsmyndighetens organisation och verksamhet, så ock de föreskrifter, som i övrigt utöver vad denna lag innehåller finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Förslag
till
lag angående införande av nya lagen om bankrörelse

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den nu antagna lagen om bankrörelse skall jämte vad här nedan stadgas träda i kraft den 1 januari 1956.

2 §.

Genom nya lagen upphäves, med de begränsningar nedan stadgas, lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

1 mom. Den nya lagen skall lända till efterrättelse jämväl i avseende å bankaktiebolag, som registrerats enligt äldre lag. Därvid skall dock iakttagas vad nedan stadgas.

2 mom. I fråga om bankaktiebolag, vars verksamhet grundas på tillåtelse, meddelad före den 1 januari 1912, skall vad i 260 § fjärde stycket 7) lagen den 22 juni 1911 stadgats med avseende å giltigheten av sistnämnda lag äga motsvarande tillämpning beträffande den nya lagens giltighet.

3 mom. Äges, då den nya lagen träder i kraft, aktie i bankaktiebolag av svenskt bolag eller svensk förening som enligt 18 § ej må genom teckning eller överlåtelse förvärva dylik aktie, skall vad där stadgats ej medföra hinder för aktieägaren att med stöd av den företrädesrätt till teckning eller erhållande av nya aktier, vilken vid den nya lagens ikraftträdande enligt äldre lag eller bolagsordningen var förenad med aktierna, bekomma ytterligare aktier.

4 mom. Stadgandet i 23 § andra stycket första punkten äger icke tillämpning å aktiebrev, som utfärdats innan nya lagen trätt i kraft.

I fråga om bankaktiebolag, som hava utelöpande aktier ställda till innehavaren, skola bestämmelserna i 24 § första, andra, tredje och fjärde styckena, 25 § 1 mom. tredje och fjärde styckena samt 25 § 2 mom. icke gälla för dylika aktier, och skall ej heller å sådana aktier tillämpas föreskriften nedan i 5 mom. andra punkten.

5 mom. I fall, då införing i aktieboken skett före den 1 januari 1948, äga bestämmelserna i 24 § fjärde stycket och 25 § 2 mom. andra stycket icke tillämpning. Har den, som åberopar annat förvärv av aktiebrev än överlåtelse, blivit i aktieboken införd före nämnda dag, och har ej inom tre år efter samma dag ansökan gjorts om aktiebrevets dödande eller talan mot innehavaren instämts om bättre rätt till aktiebrevet, skall dock, när överlåtelse eller pantsättning därefter sker, vad i nämnda lagrum är stadgat äga motsvarande tillämpning.

6 mom. I fråga om medel, som förvaltas av förmyndare eller god man

och som sedan den 1 januari 1941 innestå å räkning hos bankaktiebolag utan villkor att de må lyftas allenast med överförmyndarens tillstånd, skall, såframt ej överförmyndaren annorlunda förordnar, vid tillämpning av vad i 70 § stadgas så anses som om förbehåll enligt 15 kap. 9 § andra stycket föräldrabalken gjorts, att de må uttagas utan sådant tillstånd. Vad nu sagts skall ock gälla medel, som sedermera insatts eller framdeles insättas å räkningen, och ränta som lagts eller lägges till kapitalet.

7 mom. Har beslut av bolagsstämma fattats före nya lagens ikraftträdande skola i fråga om beslutet, om talan därå samt om beslutets registrering och verkställande bestämmelserna i äldre lag äga tillämpning, dock att vederbörlig inskrivning skall ske i bankregistret.

8 mom. De styrelseledamöter, revisorer och suppleanter, som äro valda, då nya lagen vinner tillämpning, må utan hinder av bestämmelserna i 72 §, 73 § andra stycket och 97 § 1 mom. nya lagen utöva sitt uppdrag under den tid, för vilken de äro valda.

9 mom. Bestämmelsen i 105 § andra punkten skall icke tillämpas å fullmakt, som utfärdats före lagens ikraftträdande; dock skall sådan fullmakt ej gälla för stämma, som börjar senare än fem år efter ikraftträdandet.

10 mom. Hava likvidatorer för bankaktiebolag utsetts, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag gälla i avseende å likvidationen, dock att vederbörlig inskrivning skall ske i bankregistret.

5 §.

Stadgandet i 160 § första stycket andra punkten medför icke skyldighet för ledamot av eller befattningshavare hos tillsynsmyndigheten att avyttra av honom vid lagens ikraftträdande ägda aktier.

6 §.

Skall, enligt vad som stadgas i 4 § denna lag, bestämmelse i äldre lag gälla, skall även vad i samma lag må vara föreskrivet om straff för överträdelse av bestämmelsen lända till efterrättelse.

7 §.

Vad i övergångsbestämmelserna till lagen den 26 juni 1918 om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse är stadgat om rätt för enskild man eller handelsbolag att driva bankrörelse skall fortfarande äga tillämpning.

8 §.

Bestämmelsen i 2 § nya lagen angående förbud att använda ordet bank i firma skall ej äga tillämpning å aktiebolag, som före den 1 januari 1912 erhållit av Konungen stadfäst bolagsordning.

9 §.

Det ankommer på Konungen att meddela de föreskrifter, vilka betingas av att patent- och registreringsverket icke vidare skall vara registreringsmyndighet för bankaktiebolag.

Förslag
till
lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen

Härigenom förordnas, att 28 a § konkurslagen¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

28 a §.

Har, på sätt i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser stadgas, beslut fattats om överföring av medel från aktiebolag, bankaktiebolag eller försäkringsaktiebolag till pensionsstiftelse eller annan personalstiftelse, som hör till bolaget, och finnas bolagets borgenärer därav hava lidit märklig skada, skall, om den balansräkning enligt vilken medlens överföring skett icke till registreringsmyndigheten eller, såvitt angår bankaktiebolag, till tillsynsmyndigheten inkommit tidigare än etthundraåttio dagar innan konkursansökningen gjordes eller, där registrering av stiftelsen skett först efter det balansräkningen inkommit, registreringen icke ägt rum tidigare än nyss är sagt, överföringen av medlen på talan av konkursboet återgå.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

Förslag
till
lag angående ändrad lydelse av 36 § lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser

Härigenom förordnas, att 36 § lagen den 18 juni 1937 om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser skall erhålla följande ändrade lydelse.

36 §.

Vad i denna lag stadgas om aktiebolag skall äga tillämpning jämväl å bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag. Därvid skall hänvisning, som ovan gjorts till stadgande i lagen om aktiebolag, gälla motsvarande stadgande i lagen om bankrörelse och lagen om försäkringsrörelse, och skall i fråga om bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag vad i denna lag stadgas rörande aktiebolagsregistret avse bankregistret och försäkringsregistret.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

¹ Senaste lydelse se SFS 1937:526.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 sep-
tember 1954.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG,
ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, PERSSON, HJALMAR NILSON,
LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler efter gemen-
sam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga rörande *ny lagstift-
ning om bankrörelse* samt anför därvid följande.

I. Inledning

Lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse — i fortsättningen be-
tecknad BL — innehåller en fullständig reglering av de bolagsrättsliga
frågorna beträffande bankaktiebolagen. Reglerna i detta hänseende an-
sluter sig i huvudsak till motsvarande stadganden i 1910 års aktiebolagslag.
Genom tillkomsten av den nya lagen om aktiebolag den 14 september 1944
(nr 705) — nedan betecknad AL — har den bolagsrättsliga överensstäm-
melsen mellan allmänna aktiebolagslagstiftningen och lagstiftningen angå-
ende bankaktiebolagen gått förlorad i betydande utsträckning. Frågan om
en revision jämväl av sistnämnda lagstiftning har därigenom blivit aktuell.

I ett särskilt avseende har reglerna om bankaktiebolagen redan bringats
i samklang med de nya allmänna aktiebolagsbestämmelserna. Genom en lag
den 10 juli 1947 (nr 647) har sålunda i BL införts vissa föreskrifter om för-
värv av aktiebrev och införing i aktieboken av dylika förvärv, vilka före-
skrifter har utarbetats med motsvarande stadganden i AL såsom mönster.

Då 1945 års bankkommitté år 1949 avgivit sitt betänkande med förslag
om inrättande av en statlig affärsbank (SOU 1949: 13), var det kommitténs
avsikt att såsom sin närmaste arbetsuppgift behandla frågan om en allmän
revision av BL. I anförande till statsrådsprotokollet den 22 april 1949 utta-
lade emellertid dåvarande chefen för finansdepartementet, att han visserli-
gen delade kommitténs åsikt om att en sådan revision borde komma till
stånd men att karaktären av ett dylikt utredningsarbete icke motiverade
en kommitté av sådan storleksordning som bankkommittén. På grund här-
av förordade departementschefen, att särskilda sakkunniga tillkallades med

uppdrag att verkställa ifrågavarande revision av BL. Denna revision borde i främsta rummet avse en omarbetning av BL i syfte att i den mån så finnes lämpligt anpassa BL efter bestämmelserna i AL. Vid revisionen borde vidare behandlas bl. a. frågorna om bankaktiebolagens inlåningsrätt och om deras kassareserver. Jämväl spörsmålen om rätt för bankaktiebolagen att utlämna bundna lån och om utvidgning av deras befogenhet att bevilja s. k. blancokrediter borde tas i övervägande i samband med lagrevisionen.

Sedan Kungl. Maj:t med anledning härav bemyndigat departementschefen att tillkalla högst fyra sakkunniga med uppdrag att verkställa en översyn av gällande banklagstiftning, utsågs sådana den 11 juni 1949. Den sålunda tillsatta kommittén, som antog benämningen *1949 års banklagssakkunniga*, bestod i sin slutliga sammansättning av bankspektören K. Wulff tillika ordförande, bankdirektören B. G. O. Engfors, numera justitierådet C. E. Hagbergh och chefredaktören F. Severin.

De sakkunniga har till fullgörande av sitt uppdrag den 31 januari 1952 avgivit betänkande (SOU 1952: 2) med förslag till

1. lag om bankrörelse;
2. lag angående införande av nya lagen om bankrörelse;
3. lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 18 september 1903 (nr 101) angående bankaktiebolags och sparbanks konkurs;
4. lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen; samt
5. lag angående ändring i lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.

Yttranden över betänkandet har efter remiss avgivits av *fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, bostadsstyrelsen, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, 1948 års sparbankssakkunniga, svenska bankföreningen, Sparbankernas bankaktiebolag, svenska sparbanksföreningen, svenska jordbrukskreditkassan, Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Kooperativa förbundet, landsorganisationen och tjänstemännens centralorganisation*. Vid kommerskollegiets utlåtande har fogats yttranden från *samtliga handelskamrar*.

Jämsides med arbetet på en revision av BL har pågått en översyn av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker och förordningen den 5 juni 1942 (nr 325) om jordbrukets kreditkassor. Denna översyn har varit anförtrodd åt två särskilda kommittéer, nämligen 1948 års sparbankssakkunniga respektive 1950 års jordbrukskassautredning. Sparbankssakkunniga har den 15 maj 1954 avgivit betänkande med förslag till ny lag om sparbanker m. m. (SOU 1954: 10). Jordbrukskassautredningen har däremot ännu ej slutfört sitt utredningsarbete. Emellertid har det varit ett önskemål att under departementsbehandlingen av banklagssakkunnigas betänkande äga viss kännedom icke bara om sparbankssakkunnigas regelförslag utan jämväl om jordbrukskassautredningens planerade ställningstagande. De frågor, där intresset av en jämförelse mellan de tre kommittéernas ståndpunkter gör sig särskilt starkt gällande, torde få anses vara spörsmålen om inlånings-

rättens omfattning och om skyldigheten att hålla kassareserv. Jordbrukskassautredningen har därför under våren 1954 lämnat besked om utredningens preliminära ställningstagande till sistnämnda båda spörsmål. Detta har redovisats i form av en *promemoria* av den 10 februari 1954.

Över promemorian har remissyttranden avgivits av *fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, svenska bankföreningen, svenska sparbanksföreningen och svenska jordbrukskreditkassan.*

Huvudgrunderna i banklagssakkunnigas förslag. I enlighet med direktiven för sakkunnigarbetet har de sakkunniga strävat efter att i väsentliga avseenden anpassa sitt förslag till ny lag om bankrörelse efter AL:s regler. Härvid har dock beaktats att bankaktiebolagen dreve rörelse av speciell karaktär och att verksamheten vore underkastad offentlig tillsyn även ur andra synpunkter än dem som varit avgörande vid utformningen av AL. Med hänsyn härtill har de sakkunniga ansett, att en del av de föreskrifter, som syftade till att bereda visst skydd för dem, vilkas intressen vore särskilt utsatta för de med aktiebolagsväsendet förbundna riskerna, kunde undvaras i banklagstiftningen. Sålunda har de sakkunniga — eftersom bildandet av bankaktiebolag ansetts böra vara beroende av särskild tillståndsprövning även i fortsättningen — icke kopierat AL:s regler angående förberedande granskning av stiftelsehandlingarna från registreringsmyndighetens sida. Beträffande bolagsbildningen kan allmänt sägas att förebilden mindre varit AL än lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse — i fortsättningen förkortad FL. Ej heller har de sakkunniga funnit anledning efterbilda AL:s bestämmelser om skuldregleringsfond, och jämväl redovisningsreglerna är enligt sakkunnigförslaget mindre ingående än för de vanliga aktiebolagen. Då den nuvarande ordningen för revisionen inom bankerna, innefattande att bland revisorerna skulle ingå en av tillsynsmyndigheten utsedd revisor, ansetts fungera fullt betryggande, har vidare AL:s regler om minoritetsrevisor ansetts obehövliga. Slutligen har de sakkunniga föreslagit lättnader i fråga om de i AL uppställda villkoren angående särskild röstpluralitet för vissa beslut om ändring i bolagsordningen.

Å andra sidan vill de sakkunniga i ett par hänseenden behålla banklagstiftningens mera restriktiva regler. I förslaget upprätthålles sålunda och t. o. m. skärpes kravet på inbetalning av aktiekapital. Det föreslagna stadgandet i detta hänseende innebär, att bankaktiebolag över huvud taget ej må registreras, förrän minimikapitalet blivit helt inbetalat. Vidare förordar de sakkunniga, att förbudet för utlänning att förvärva bankaktie skall kvarstå. Liksom nu gäller enligt praxis skall emellertid förbudet icke avse s. k. familjerättsliga fång.

I övrigt har emellertid — med enstaka smärre modifikationer — AL:s regler upptagits i sakkunnigförslagets bolagsrättsliga avsnitt. Detta innebär bl. a., att antalet aktieägare i bankaktiebolag enligt förslaget kan nedgå till en, att revisorssuppleanter obligatoriskt skall utses och att institutet

likvidationsrevisor införts. Vidare föreslås rätt för aktieägare att på bolagsstämma i viss utsträckning kräva upplysningar rörande bankaktiebolaget av styrelsen, varvid dock det förbehållet stadgats, att i anledning av fråga ej finge lämnas upplysning, som kunde åsidosätta banksekretessen.

Begreppet verkställande direktör, vilket är okänt i BL, har införts i sakkunnigförslaget. Medan enligt AL verkställande direktören är ett särskilt bolagsorgan med i lagen angivna uppgifter, innebär sakkunnigförslaget beträffande verkställande direktör, att dennes uppgifter skall bestämmas av styrelsen genom en särskild instruktion. Verkställande direktören skall tillhöra styrelsen. Där förhållandena så påkallar skall flera verkställande direktörer kunna utses, varvid instruktionen skall ange, hur ledningen av bankens verksamhet skall fördelas mellan dem.

Vad angår de bolagsrättsliga bestämmelserna i sakkunnigförslaget må ytterligare nämnas att registreringen av bankaktiebolagen i fortsättningen skall verkställas av bank- och fondinspektionen i ett särskilt register, vilket alltså utbrytes från det hos patent- och registreringsverket förda allmänna aktiebolagsregistret. Slutligen bör i detta sammanhang framhållas att AL:s regler angående skadestånd i huvudsak efterbildats i sakkunnigförslaget.

Beträffande vissa bolagsrättsliga frågor innefattar de sakkunnigas lagförslag icke några egna regler utan hänvisar i stället till föreskrifter i AL. De sakkunniga har emellertid haft den inställningen, att hänvisningsmetoden borde användas med försiktighet. Sålunda borde den ej begagnas beträffande lagbestämmelser, som ofta tillämpades, t. ex. reglerna om styrelse och firmateckning, och ej heller i fall, där hänvisningar skulle behöva förse med modifikationer eller förtydliganden eller av annan orsak skulle försvåra lagtextens överskådlighet. I sakkunnigförslaget förekommer hänvisningar till AL rörande bl. a. förfarandet å konstituerande stämma och å bolagsstämma samt rörande frågorna om ansvarsfrihet för styrelsen och talan mot styrelseledamot och vissa andra befattningshavare hos bankaktiebolag.

Beträffande de specifikt bankrättsliga delarna av sakkunnigförslaget må till en början omtalas att de sakkunniga behållit hittillsvarande definition på bankrörelse såsom rörelse vari ingår inlåning från allmänheten på räkning som av bank allmänligen begagnas.

De förslag, som framlagts i fråga om bankernas rörelse, innefattar vissa förändringar i förhållande till nu gällande bestämmelser. Mest betydelsefulla är ändringarna beträffande inlåningsrätten och skyldigheten att hålla kassareserv.

I det förra hänseendet föreslår de sakkunniga, efter mönster av den sedan år 1946 gällande provisoriska inlåningslagstiftningen, en uppdelning av affärsbanks tillgångar efter riskgraden. Till täckningsfria tillgångar, d. v. s. placeringar, vilka betraktas som riskfria och följaktligen kan få göras i obegränsad utsträckning, vill de sakkunniga i enlighet med 1946 års regler hänföra kassa, avistatillgångar, skattkamarväxlar och guldkantade korta obligationer, de sistnämnda båda slagen av värdepap-

per dock högst intill nominella värdet eller, om marknadsvärdet vore lägre, sistnämnda värde. Vidare har de sakkunniga till de täckningsfria tillgångarna hänfört bottenlån i fastigheter, dock högst intill ett sammanlagt belopp, motsvarande tre gånger bankens eget kapital och högst 100 miljoner kronor. Detta förslag har motiverats främst med att de s. k. provinsbankernas möjligheter att fullfölja sin fastighetsbelåning borde underlättas. Å andra sidan har de sakkunniga förordat, att de guldkantade långa obligationerna, vilka enligt gällande provisoriska regler kräver fondtäckning för 25 procent av sitt värde, skulle bli täckningspliktiga till hela värdet. I gruppen täckningsfria till 75 procent av värdet skulle kvarstå endast tillgångar bestående av andra fullgoda obligationer med kortare återstående löptid än fem år.

Utöver den inlåning, som motsvaras av de sålunda uppräknade täckningsfria tillgångarna, skulle enligt sakkunnigförslaget affärsbank äga inlåna ett belopp motsvarande, om bankens eget kapital icke överstege fem miljoner kronor, fem gånger det egna kapitalet samt, om detta vore större än fem miljoner kronor, 25 miljoner kronor ökat med tio gånger skillnaden mellan det egna kapitalet och fem miljoner kronor.

I fråga om inlåningsrätten föreslås vidare den ändringen, att av affärsbank utställda förlagsbevis med längre återstående löptid än fem år skulle få likställas med banks eget kapital intill ett belopp motsvarande högst hälften av aktiekapitalet.

Skyldigheten att hålla kassareserv är i BL begränsad till att gälla endast i förhållande till de förbindelser, som det åligger affärsbank att fullgöra vid anfordran. Härvidlag föreslår de sakkunniga den viktiga ändringen, att kassareservplikten skall ställas i relation till jämväl annan inlåning. Sålunda skall enligt förslaget kassareserven jämte den kontanta kassan motsvara minst summan av *dels* tre procent av affärsbankens samtliga förbindelser utom garantiförbindelser, *dels* 20 procent av de förbindelser, som det åligger banken att fullgöra vid anfordran eller efter uppsägning inom kortare tid än en månad, garantiförbindelser och inlåning på sparkasseräkning dock undantagna. Genom detta förslag skulle åstadkommas en skärpning av likviditetskravet, varjämte detta bleve bättre anpassat efter strukturen och rörligheten hos affärsbankernas inlåning.

Bland de nyheter, som i övrigt föreslås av de sakkunniga beträffande affärsbankernas verksamhet, bör främst nämnas, att bankernas rätt att utlämna blancokrediter och tidsbundna lån ansetts böra utvidgas. Kredit utan särskild säkerhet skall enligt förslaget kunna beviljas idkare av hantverk eller småindustri till ett belopp av högst 50 000 kronor, varvid den sammanlagda utlåningen för detta ändamål dock ej finge överstiga en tiondel av bankens eget kapital. Beträffande bundna lån har de sakkunniga rekommenderat, att affärsbankerna genom ändring i bolagsordningarna skulle berättigas att bevilja lån på högst 100 000 kronor bundna upp till tio år. Sådana lån skulle emellertid sammanlagt få uppgå till högst 20 procent av bankens eget kapital.

I fråga om affärsbanks kreditgivning föreslår de sakkunniga dessutom, att lån mot säkerhet av aktie i emissions- eller förvaltningsbolag skulle få utlämnas, därest aktierna vore noterade å fondbörsens A: I-lista.

Såsom en konsekvens av de förslag, som framlagts i fråga om affärsbanks förlagsbevis har de sakkunniga ansett, att emitterande av sådana dokument borde underlättas tekniskt. Med hänsyn härtill har sakkunnigförslaget från det nu gällande förbudet för bank att utfärda tryckta eller graverade innehavarepapper undantagit räntebärande förlagsbevis lydande å minst 1 000 kronor och ställda att återbetalas tidigast fem år efter utfärdandet.

För filialbildning kräver BL särskilt tillstånd endast när det nyinrättade avdelningskontoret är beläget utanför huvudkontorsorten. De sakkunniga vill, att all filialbildning skall läggas under tillståndsprövning. I syfte att förenkla handläggningen av hithörande ärenden föreslås emellertid att tillsynsmyndigheten skall pröva tillståndsansökningar, som avser orter, där banken redan förut har kontor, varemot Kungl. Maj:t liksom hittills skall pröva övriga ansökningar om filialbildning.

Till sist må omnämnas att de sakkunniga i fråga om affärsbanks fria pensionsstiftelser, d. v. s. stiftelser som icke är underkastade lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, föreslagit införande av viss tillsyn över stiftelsernas medelsplaceringar.

Uttalanden av allmän innebörd i remissyttrandena över sakkunnigförslaget. Innehållet i remissyttrandena, som avgavs redan på våren 1952, anknyter i övervägande grad till de särskilda punkterna i sakkunnigförslaget. I synnerhet är det de skilda frågeställningarna beträffande själva bankrörelsen som blivit närmare behandlade. De erinringar och synpunkter, remissinstanserna framfört i anslutning till de olika frågorna, kommer att återges i respektive sammanhang.

Mera allmänna uttalanden angående förslaget har gjorts av endast några få remissorgan.

Ingen remissinstans avstyrker, att de sakkunnigas förslag lägges till grund för lagstiftning. I ett par yttranden — *fullmäktiges i riksbanken och svenska bankföreningens* — betonas emellertid önskvärdheten av att genomförandet av den föreslagna lagstiftningen rörande affärsbankernas verksamhet uppskjutes, tills man i ett sammanhang kunde bedöma de lagstiftningsfrågor, vilka rörde såväl affärsbanker som sparbanker och kasor för jordbrukskredit.

Beträffande sakkunnigförslaget i dess helhet förklarar *kommerskollegium*, att kollegiet funnit förslaget innebära en i stort sett tillfredsställande avvägning mellan å ena sidan de säkerhetsintressen, som banklagstiftningen hade att tillgodose, samt å andra sidan näringslivets berättigade intressen med avseende å kapitalförsörjningen. *Patent- och registreringsverket* uttalar, att verket i stort sett ej hade något att erinra mot det sätt, på vilket de sakkunniga löst sin uppgift att i lämplig utsträckning bringa banklagstiftning-

en i överensstämmelse med AL. Svenska bankföreningen, slutligen, framhåller, att förslaget i stort sett vore väl värt att läggas till grund för en blivande lagstiftning i ämnet.

Departementschefen. I svensk rätt erkännes numera endast aktiebolaget såsom företagsform för affärsbankerna. Att det i görligaste mån bör råda överensstämmelse mellan den bolagsrättsliga regleringen beträffande bankaktiebolagen och allmänna aktiebolagsregler synes vara ett uppenbart önskemål. En dylik överensstämmelse har också förelegat intill senare år. Gällande lagstiftning om affärsbankerna — BL — har nämligen i betydande utsträckning utformats efter mönster av 1910 års aktiebolagslag, som ägde giltighet till årsskiftet 1947/1948. I och med ikraftträdandet av den nya aktiebolagslagen — AL — har som redan angivits vissa olikheter kommit att uppstå mellan de bolagsrättsliga stadgandena för affärsbankerna och den allmänna aktiebolagslagstiftningen. Redan till följd härav har en översyn av BL framstått som önskvärd.

En revision av gällande bankregler har emellertid vidare betingats av att dessa i de egentligt bankmässiga hänseendena ej är tillfredsställande anpassade efter det nuvarande lägets krav. Icke minst har detta givit sig till känna i fråga om reglerna rörande omfattningen av affärsbanks rätt till inlåning. I detta avseende har under ganska lång tid gällt en provisorisk lagstiftning, som kompletterat BL:s bestämmelser i ämnet. Andra avsnitt av BL, där ett reformbehov yppats, är stadgandena om skyldigheten att hålla kassareserv, vilka för övrigt också de kompletterats av provisoriska föreskrifter utanför BL, och reglerna angående banks befogenhet att utlämna lån utan särskild säkerhet, s. k. blancokrediter. I samband med sistnämnda regler står spørgmålet angående möjligheten att bevilja tidsbundna lån.

I det betänkande med förslag till ny lag om bankrörelse, som banklags-sakkunniga avgivit, har både de bolagsrättsliga och de egentligt bankmässiga frågorna behandlats.

Vad först angår banklagstiftningens anpassande efter AL:s regler har de sakkunniga ansett sig böra beakta, att bankaktiebolagen driver rörelse av särskild karaktär och att deras verksamhet är underkastad offentlig tillsyn även ur andra synpunkter än dem, som tillmätts avseende vid utformandet av stadgandena i AL. Som framgått av den redan lämnade redogörelsen för huvudgrunderna i sakkunnigförslaget har nämnda inställning hos de sakkunniga lett till att åtskilliga av de i AL införda kontrollföreskrifterna icke fått någon motsvarighet i förslaget. Så har AL:s regler om förberedande granskning genom registreringsmyndigheten av de s. k. stiftelsehandlingarna slopats. Vidare har förfarandet vid ökning av aktiekapitalet genom ny aktieteckning gjorts enklare än i AL, och de allmänna aktiebolagsbestämmelserna om skuldregleringsfond har icke efterbildats. Jämväl reglerna om den årliga redovisningen är i banklagssakkunnigas förslag mindre ingående än för aktiebolagen i allmänhet. Ytterligare må nämnas att BL:s föreskrifter om revision ansetts vara tillräckligt betryggande även i fortsättningen, varför de sakkunniga ej funnit anledning att i denna

del begagna AL:s mera utbyggda bestämmelser som förebild. I fråga om kraven på särskild röstpluralitet för vissa beslut om ändring i bolagsordningen föreslås slutligen lättnader i jämförelse med vad som gäller enligt AL.

Å andra sidan har de sakkunniga på några områden föreslagit ett bibehållande av regler, som är mera restriktivt hållna i BL än i AL. Detta gäller bl. a. kravet på aktiekapitalets inbetalning vid registrering av aktiebolaget. På denna punkt har till och med en skärpning skett av hittillsvarande föreskrifter.

De sakkunnigas ståndpunkt i dessa hänseenden synes vara sakligt motiverad och har icke framkallat invändningar från remissinstansernas sida. Jag finner mig därför kunna biträda den allmänna uppläggningsen av lagförslagets regler i nu berörda delar.

I övriga bolagsrättsliga sammanhang har, i stort sett, reglerna i AL efterbildats i sakkunnigförslaget. AL:s bestämmelser i åtskilliga ämnen är synnerligen utförliga. Banklagstiftningens anpassande efter AL har medfört, att även det föreliggande lagförslaget delvis präglas av en detaljerad utformning, ett förhållande som icke kunnat undvikas, ehuru det i och för sig kunnat finnas fog för att vissa detaljföreskrifter meddelats i en administrativ författning. I viss ehuru mycket begränsad utsträckning har den metoden använts, att förslaget direkt hänvisar till bestämmelser i AL. Ej heller i nu antydda avseenden har jag någon väsentlig erinran att rikta mot förslaget.

De bolagsrättsliga stadgandena kommenteras utförligare i detaljmotiveringen till de olika lagrummen. I samband därmed går jag även in på de jämkningar på enstaka punkter, vilka jag funnit befogade.

Förgrundsfrågorna på det rent bankmässiga området, d. v. s. spörsmålen om blancokrediter, bundna lån, inlåningsrätt och kassareservplikt, kommer jag däremot att behandla i särskilda huvudavsnitt av den följande framställningen. Det är till sakkunnigförslaget i dessa delar som de flesta remissuttalandena hänför sig. På åtskilliga punkter har anmälts erinringar mot de sakkunnigas ställningstaganden. Kritiken avser emellertid mestadels detaljer. Grundlinjerna i de framlagda förslagen synes däremot i stort ha vunnit anslutning.

Vad först angår inlåningsrätten har jag redan betonat önskvärdheten av att härvidlag få till stånd viss jämförelse mellan regelförslagen för affärsbanker, sparbanker och kassor för jordbrukskredit. Av sparbankssakkunnigas nu föreliggande förslag till ny lag om sparbanker framgår att sparbankssakkunniga för sparbankernas vidkommande rekommenderar samma regelsystem för inlåningsrätten som gällande sparbankslag innefattar. Detta system vilar ytterst på de principer, på vilka såväl de nuvarande som de föreslagna affärsbanksreglerna i ämnet är baserade. Jordbrukskassautredningen förordar däremot i sin förut nämnda promemoria, med syftning på alla de tre slagen av kreditinstitut, delvis nya grunder för bestämmandet av inlåningsrättens omfattning. Jag har funnit promemoriaförslaget vara förtjänt av uppmärksamhet bl. a. med hänsyn till att det anvisar en enklare me-

todik än den som användes i de på traditionellt sätt konstruerade inlåningsreglerna. Med utgångspunkt från promemorian synes därför böra verkställas en undersökning av möjligheten att nå en enhetlig reglering av inlåningsrätten. Av skäl som jag närmare utvecklar i det särskilda kapitlet i ämnet kan emellertid en sådan undersökning icke komma till stånd i förevarande sammanhang. Tills vidare bör därför i enlighet med banklagssakkunnigas förslag hittillsvarande normer för bankernas inlåningsrätt äga fortsatt giltighet. De av de sakkunniga förordade jämkningarna av dessa normer har jag i viss utsträckning godtagit.

Regleringen av affärsbanks befogenhet att utge blancokrediter och bundna lån samt av skyldigheten att hålla kassareserv torde i huvudsak böra uppbäras av de grundsatser, som de sakkunniga uttalat sig för. Dock vill jag förutskicka, att jag beträffande den närmare utformningen av bestämmelserna på dessa områden föreslår vissa avvikelser från vad de sakkunniga förordat. Beträffande de bundna lånen vill jag vidare omnämna, att föreskrifterna här om enligt min åsikt bör återfinnas i själva banklagen och icke, såsom föreslagits av de sakkunniga, enbart i bankernas bolagsordningar.

Huvudinnehållet i jordbrukskasseutredningens promemoria, vilken som angivits berör endast inlåningsrätt och kassareservskyldighet, jämte de däröver avgivna remissyttrandena redovisas här nedan i respektive sammanhang. Någon motsvarande redogörelse för sparbankssakkunnigas förslag har jag icke funnit skäl att ingå på.

Då banklagssakkunnigas förslag även i de delar, som jag nu icke berört, synes vara i det väsentliga väl avvägt, får jag förorda, att detsamma lägges till grund för ny lagstiftning i ämnet.

De sakkunnigas förslag angående upprättande av ett separat bankregister torde motivera vissa följdändringar i annan lagstiftning, till vilka de sakkunniga icke framlagt några utkast i sitt betänkande. Eftersom sparbanks-sakkunniga emellertid för sin del avgivit förslag om inrättande av särskilda sparbanksregister samt ett genomförande av detta förslag skulle skapa behov av ytterligare jämkningar i nyss åsyftad lagstiftning, vill jag förorda, att frågan om dylika jämkningar upptas i samband med det lagstiftningsärendet, vartill sparbankssakkunnigas betänkande torde föranleda. Detsamma synes böra gälla frågan om ändringar i den särskilda lagen angående bankaktiebolags och sparbanks konkurs.

Jag övergår härefter till lagförslagets särskilda delar.

II. Kreditgivningen

I detta avsnitt skall behandlas enbart spörsmålen om krediter utan särskild säkerhet, s. k. blancokrediter, och om bundna lån. Övriga frågor som sammanhänger med banks kreditgivning, såsom jäv i kreditförhållanden, kredit mot säkerhet i aktier m. m., kommer att beröras i detaljmotiveringen.

Blancokrediter

Gällande rätt m. m. Bestämmelser om säkerhet för bankkrediter infördes i BL år 1933. Enligt 46 § första stycket gäller, att för kredit skall ställas säkerhet, som provas betryggande och som består i fast eller lös egendom eller fordringsrätt jämväl mot annan än den, åt vilken krediten beviljas. Från detta allmänna krav på säkerhet medges emellertid tre skilda i samma lagrum återgivna undantag, nämligen 1) att det skall vara bankaktiebolag tillåtet att bevilja kredit utan särskild säkerhet åt stat, kommun eller annan därmed jämförlig samfällighet ävensom åt allmän kassa eller inrättning, vars reglemente blivit fastställt av Kungl. Maj:t, så ock åt bankaktiebolag eller utländskt bankföretag, 2) att kortvarig kredit skall kunna utan särskild säkerhet beviljas affärsidkare i och för hans rörelse, därest med hänsyn till omständigheterna trygghet för förbindelsens fullgörande ändock kan anses föreligga, samt 3) att av vederhäftig person dragen växel, betalbar å annan ort, skall kunna diskonteras, oaktat accept å växeln ej erhållits.

Den kortvariga kredit, som kan lämnas enligt undantagsregeln under 2), möjliggör bl. a. förlagsfinansiering av företag, som arbetar inom varuomsättningen. Däremot bereder gällande bestämmelser icke något utrymme för förlagslån av mera långfristig art. Behovet av krediter av sistnämnda slag har aktualiserats vid flera tillfällen. Särskilt har härvid varit fråga om krediter till småföretagarna. Sålunda framhöll 1940 års hantverks- och småindustriutredning i sitt år 1941 avgivna betänkande rörande åtgärder för främjande av hantverk och småindustri (SOU 1941: 14) småföretagarnas behov av långfristig kredit och uttalade, att lösningen av detta spörsmål torde förutsätta ändring av BL i sådan riktning, att bankerna kunde bevilja anläggningskrediter utan säkerhet. Även i ett av småföretagsutredningen år 1946 avgivet betänkande rörande bl. a. kreditgivnings- och rådgivningsverksamhet för hantverk och småindustri har framhållits småföretagarnas — särskilt de mindre hantverkarnas — behov av blancokrediter. Småföretagsutredningens betänkande utmynnade i förslag, som bl. a. syftade till utvidgning och förbättring av de statliga kreditmöjligheterna för hantverkare och mindre industriföretagare. 1945 års bankkommitté, som avgav remissyttrande över sistnämnda förslag, framhöll, att behovet av statlig kreditgivning på ifrågavarande område skulle bli förhållandevis ringa, därest bankerna finge tillfälle att bevilja blancokrediter och på längre tid bundna krediter. Det var kommitténs avsikt att i sinom tid framlägga förslag till åtgärder, som skulle undanröja de formella hindren för en sådan utvidgning av bankernas utlåningsrörelse. Bankkommittén har senare i sitt betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank (SOU 1949: 13) förklarat sig ej ha skäl att frångå denna ståndpunkt samt uttalat, att en bankerna medgiven rätt att bevilja blancokrediter självfallet måste omgärdas med ganska snäva skrankor. Det finge sålunda tillses, att sagda långivning icke erhöile en större volym än som kunde anses försvarlig med hänsyn till den långivande bankens solvens och likviditet. Denna kredit-

givning borde därför lämpligen kunna begränsas genom fastställande av en kreditkvot för varje bank och genom fixering av ett kreditmaximum för varje enskild låntagare av hithörande kategorier.

Småföretagarnas kreditproblem har härjämte varit föremål för utredning inom handelsdepartementet, och i en på denna grundad proposition till 1954 års riksdag (nr 210) föreslogs att statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretagare måtte tills vidare beviljas intill ett belopp av 10 000 000 kronor. Propositionen bifölls av riksdagen.

De sakkunniga. Bestämmelser om blancokrediter återfinnes i 56 § av de sakkunnigas lagförslag och motsvarar med viss utbyggnad nu gällande regler.

De sakkunniga erinrar om att det i 46 § första stycket 1) B L a n g i v n a u n d a n t a g e t från skyldigheten att ställa säkerhet sammanhänger med att de där uppräknade låntagarna kan presumeras vara goda för sina förbindelser. Såsom exempel å låntagare, vilka ansetts vara jämförliga med kommun och följaktligen behöriga att uppta krediter utan särskild säkerhet, nämner de sakkunniga de före statens övertagande av den allmänna väghållningen på landet existerande vägdistriktet. De sakkunniga ifrågasätter nu, om icke jämväl vägsamfällighet och vägförening enligt lagen om enskilda vägar borde, främst med hänsyn till möjligheten för dessa samfälligheter och föreningar att av medlemmarna uttaxera bidrag, kunna såsom kredittagare anses jämförliga med kommun.

Frågan om behovet av en utvidgning av blancokreditgivningen har ingående behandlats av de sakkunniga. De sakkunniga framhåller, att de krediter som beviljats med direkt stöd av de ovan under 2) och 3) upptagna undantagsbestämmelserna icke fått någon större omfattning. Detta sammanhängde till viss del med att begreppet kortvarig enligt bankernas bolagsordningar begränsats till att avse högst tre månader och att omsättning av dessa krediter ej medgäves. De sakkunniga hänvisade till att bestämmelsen om blancokrediter tillkommit på förslag av 1924 års bankkommitté, vilken i sitt betänkande (SOU 1927: 11) uttalat, att kortvariga krediter för affärsidkare i och för deras rörelse endast borde avse ren förlagskredit av kortvarig natur. Vad härmed borde förstås vore enligt nämnda kommitté beroende av förhållandena inom den ifrågavarande näringsgrenen. Enär sålunda blancokreditens längd anknötes till omloppstiden hos de tillgångar krediten finansierade samt denna tid kunde både under- och överstiga den i bolagsordningarna angivna tremånadersfristen, kunde enligt de sakkunnigas uppfattning varuomsättningens behov av blancokrediter i många fall icke tillgodoses, med mindre omsättning av krediten medgäves. De sakkunniga förordade därför en sådan uppmjukning av gällande praxis, att omsättning av tremånaderskrediter medgäves i de fall, där den bakomliggande affärstransaktionens egen natur krävde ett dylikt anstånd. För att den kortvariga krediten icke skulle få karaktär av stående förlagskredit, borde emellertid omsättning icke medges i sådan utsträckning att kreditten komme att överskrida ett år.

De sakkunniga har vidare påmint om det vid skilda tillfällen betonade önskemålet om mera långfristiga blancokrediter åt småföretagarna.

De sakkunniga säger, att de icke kunnat bedöma hur stor betydelse en modifiering på denna punkt av nuvarande restriktionsbestämmelser om blancokredit i verkligheten skulle få. Under erinran om att här avsedda kreditbehov hittills kunnat väsentligen tillgodoses på olika sätt yttrar de sakkunniga:

Bankerna ha ej sällan beviljat lån mot borgenssäkerhet som i och för sig varit otillräcklig och där sålunda krediten helt eller i huvudsak beviljats i tilltro till låntagarens person och bärkraften av hans rörelse. Vidare har finansieringen av mindre och medelstora företag i stor utsträckning skett indirekt genom bankerna, i det krediter från dem möjliggjort för leverantörer att förlägga företag inom det senare ledet av distributionen och för avnämaren att lämna sina leverantörer förlagskrediter eller förskottslikvider. På sina håll ha strävanden från de mindre företagen uppstått att frigöra sig från det kreditberoende i förhållande till leverantören eller avnämaren som nu angivna långivning kan skapa, och särskilda organ för tillhandahållande av krediter ha också bildats; rörelsemedel för dessa krediter ha mestadels lämnats av bankerna. I andra fall har utvecklingen gått i motsatt riktning och företag ha genom frivillig anslutning till en leverantör — s. k. kedjebildning — sökt finna former för en ändamålsenlig och konkurrenskraftig distribution.

Sammanfattningsvis framhåller de sakkunniga, att, även om man ej med någon säkerhet kunde bedöma behovet av en lagändring, en sådan likväl förefölle motiverad, eftersom från de mindre företagarnas sida uttalats starka önskemål därom och en ändring, för vilken bankerna uttalat intresse, icke torde möta betänkligheter ur synpunkten av bankväsendets säkerhet. Emellertid borde försiktighet iakttas beträffande den nu ifrågasatta utvidgningen av affärsbankernas rätt att bevilja blancokrediter. Utvidgningen vore nämligen en nyhet som innefattade ökat risktagande. Vidare finge det enligt de sakkunnigas mening antas, att utvidgningsbehovet komme att bli relativt måttligt. Med beaktande av nämnda synpunkter har de sakkunniga föreslagit, att affärsbank skulle äga rätt att bevilja kredit utan säkerhet — utöver vad i gällande lag vore medgivet — jämväl till idkare av hantverk och småindustri med ett belopp motsvarande högst en tiondel av bankens eget kapital samt att, tills ytterligare erfarenhet vunnits, ett maximumbelopp för högsta individuella kredit borde fastställas, vilket tills vidare torde kunna fixeras till 50 000 kronor.

De nu föreslagna blancokrediterna vore avsedda att utgå blott till sådana idkare av hantverk och småindustri, vilka icke själva kunde ställa kredit-säkerhet, men vilkas personliga förutsättningar att driva sin rörelse vore sådana, att desamma kunde anses utgöra tillräcklig garanti för att kredit-förpliktelserna skulle fullgöras. Krediterna skulle hänföra sig till anläggningar i rörelsen eller driften av denna. För att en bank skulle ha trygghet för att en blancokredit som här avsåges icke bleve nödlidande, måste någon form av övervakning äga rum, t. ex. genom periodiska rapporter eller annan liknande anordning.

Yttrandena. I några av de avgivna yttrandena behandlas frågan om vilka låntagare, som kan beviljas blancokredit enligt undantagsbestämmelsen under punkt 1.

Bank- och fondinspektionen, som konstaterar, att de sakkunniga icke närmare kommenterat bestämmelsen härom och sålunda får förutsättas icke ha funnit anledning föreslå någon ändring i praxis, anser att blanco-kredit bör liksom hittills kunna enligt förevarande bestämmelse beviljas Sveriges allmänna hypoteksbank, konungariket Sveriges stadshypotekskassa, svenska bostadskreditkassan och svenska jordbrukskreditkassan, men däremot icke hypoteks- eller bostadskreditförening, sparbank, hypoteksaktiebolag, försäkringsbolag eller flottningsförening. Inspektionen ifrågasätter emellertid, om icke en sådan inrättning som centralkassa för jordbrukskredit i detta hänseende borde jämföras med jordbrukskreditkassan. Centralkassornas snabba utveckling och det förhållandet, att staten ställt grundfundsobligationer till deras förfogande, syntes enligt inspektionens mening böra föranleda, att dessa kassor borde få komma i åtnjutande av bankkredit utan säkerhet.

Svenska jordbrukskreditkassan uppger, att jordbrukets kreditkassor enligt rådande praxis inräknats bland de kategorier av låntagare, som kunnat få kredit i bank utan särskild säkerhet, samt hemställer — under erinran om att såväl jordbrukskreditkassan som centralkassorna har stadgar, som godkänts av Kungl. Maj:t — om erforderligt förtydligande av de sakkunnigas lagförslag i detta avseende.

I flera yttranden framhålles att sparbank bör såsom kredittagare kunna anses jämförlig med kommun.

Sparbanksinspektionen hänvisar till att enligt 26 § sparbankslagen sparbank kan lämna annan sparbank lån utan särskild säkerhet samt menar, att ställandet av säkerhet vid kredit till sparbank icke bör vara obligatoriskt.

Av samma mening är *sparbankssakkunniga, sparbankernas bankaktiebolag* samt *svenska sparbanksföreningen*. Sparbanksföreningen framhåller, att presumptionen för att de i nu berörda bestämmelse upptagna låntagarna är goda för sina förbindelser uppenbarligen även gäller sparbankerna. Denna presumption hade kommit till uttryck i 26 § sparbankslagen. Det skulle enligt sparbanksföreningens mening från praktisk-teknisk synpunkt vara för alla parter av stor betydelse, om undantagsbestämmelsen från säkerhetskravet även finge giltighet för sparbankerna.

I anslutning till de sakkunnigas uttalande, att vägsamfällighet och vägförening borde såsom kredittagare kunna anses jämförliga med kommun, ifrågasätter *bostadsstyrelsen*, om icke likställighet i detta avseende jämväl borde genomföras beträffande de vatten- och avloppssamfälligheter samt vatten- och avloppsföreningar, som skulle tillskapas, därest de förslag godtoges, som 1946 års vatten- och avloppssakkunniga framlagt i sitt år 1951 avgivna betänkande.

Beträffande löptiden för sådan »k o r t v a r i g» kredit, som i vissa fall

kan utan särskild säkerhet beviljas affärsidkare, har de sakkunnigas förordande av en uppmjukning i tillämpningen biträttts av de remissinstanser, som yttrat sig härom, nämligen *bank- och fondinspektionen, svenska bankföreningen* och *Sveriges köpmannaförbund*.

Bank- och fondinspektionen anför:

Redan nu har väl i åtskilliga fall praxis utvecklats därhän, att löptiden på grund av omsättningar förlängts till omkring ett halvt år, men det är obestridligt, att man inom vissa branscher har behov av en något längre kredittid. Då dessa behov böra kunna tillgodoses medelst krediter av förevarande art, har ämbetsverket icke något att erinra mot en sådan ändring av bolagsordningarna som tillgodoser nyssnämnda behov. Av vikt är emellertid att krediten icke får karaktär av stående förlagskredit, och dess löptid bör därför icke få uppgå till eller överskrida ett år. Icke heller bör det vara tillåtet för affärsidkare att flera gånger om året upptaga kortvariga blancokrediter på sådant sätt att löptiderna för dessa delvis sammanfalla; detta skulle t. ex. kunna inträffa inom konfektionsindustrien, där vårsäsongens krediter icke hinna återbetalas förrän höstsäsongens kreditbehov redan gjort sig gällande.

De sakkunnigas förslag om mera långfristiga blancokrediter till idkare av hantverk och småindustri har mötts med gillande i de yttranden, som behandlat denna fråga. Åtskilliga remissinstanser har emellertid framfört önskemål om att kreditmaximum för varje enskilt lån borde fastställas till högre belopp än det av de sakkunniga föreslagna samt att ifrågavarande blancokrediter borde kunna utgå jämväl till andra kategorier av låntagare.

Stockholms handelskammare framhåller sålunda, att intresset av att kunna erhålla nu ifrågavarande krediter torde vara lika befogat inom handeln som inom hantverket och småindustrien, samt fortsätter:

Till belysande härav må nämnas att kostnaden i dagens läge för en nyetablering av exempelvis en modern livsmedelsaffär — av icke alltför obetydlig omfattning — torde belöpa sig till mellan 75 000 och 150 000 kronor.

Om den, som önskar starta ett nytt eller övertaga ett i gång varande företag, själv icke äger hela det erforderliga kapitalet och icke lyckas anskaffa borgenslån, är han nu ofta hänvisad till att finansiera sin rörelse med ekonomisk hjälp från leverantörer. Såsom de sakkunniga själva påpekat har detaljhandeln sökt frigöra sig från det beroende i förhållande till leverantörerna som kan föranledas av sådan långivning. Det synes Handelskammaren angeläget, att denna verksamhet från handelns sida stöddes, särskilt som långivningen även för leverantörerna mängen gång torde innebära en börda, från vilken de skulle önska att frigöra sig. I viss men icke tillräcklig grad ha strävandena härutinnan underlättats genom särskilda kreditorgan, tillkomna just med hänsyn till avsaknaden av möjlighet för bankerna att lämna blancokrediter. Enligt Handelskammarens mening måste därför tillskapandet av en sådan möjlighet för bankerna anses som ett angeläget önskemål.

Tillämpningen av en regel, som begränsar förevarande kreditmöjlighet till hantverk och småindustri, torde vidare kunna medföra vissa praktiska svårigheter, eftersom någon klar gräns icke alltid kan dragas mellan hantverks- eller småindustriföretag å ena sidan och företag inom handeln å den andra.

Med hänsyn till det anförda bör enligt Handelskammarens mening lagen så utformas, att bankerna kunna tillgodose icke enbart hantverkets och småindustriens utan även handelns behov av krediter av detta slag. Enligt vad som uppgivits för Handelskammaren, har lagstiftningen i andra länder lämnat bankerna möjligheter härutinnan utan att några olägenheter förspotts. Den väsentliga synpunkten är emellertid att en undantagsställning för handeln i detta avseende kan befaras allvarligt försvåra utbyggnaden av ett ur allmänhetens synpunkt tillfredsställande distributionsnät.

Liknande synpunkter har framförts av ett *flertal andra handelskamrar* samt *köpmannaförbundet* och *Sveriges grossistförbund*.

Kommerskollegium anför som sin mening, att även om de av handelskamrarna anmälda intressena icke vore av samma styrka som när det gällde småindustrien och hantverket, kollegiet likväl ville förorda en utvidgning av möjligheterna att bevilja blancokrediter till att avse även handeln. Kollegiet framhåller, att en sådan utvidgning måhända torde göra en omprövning erforderlig beträffande det högsta belopp av eget kapital, som varje bank ansåges böra få disponera för blancokrediter. Kollegiet ville däremot icke, med hänsyn till arten av det klientel, som denna kreditform i första hand borde omfatta, förorda någon höjning av maximibeloppet för varje företagare.

Även *svenska bankföreningen* ifrågasätter, om icke dylika krediter jämväl borde kunna utlämnas till idkare av handel. Inom handeln föreläge nämligen utan tvivel vissa svårigheter att i marknaden upplåna medel för etableringskostnader och andra utgifter av engångsnatur.

Landsorganisationen anser, att den enligt förslaget utvidgade rätten till blancokrediter icke borde begränsas till idkare av hantverk och småindustri, eftersom fullt legitima kreditbehov kunde uppkomma även inom andra områden av näringslivet, t. ex. för servicenäringar av olika slag.

Beträffande den av de sakkunniga föreslagna begränsningen av de individuella beloppen till 50 000 kronor ifrågasätter *industriförbundet*, *grossistförbundet*, *köpmannaförbundet* och *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation* lämpligheten härav.

Industriförbundet framhåller de under senare år starkt stigande kostnaderna för igångsättande och drift även av mindre företag och att betänkligheter icke syntes möta mot en höjning av det förut angivna maximibeloppet, eftersom bankernas utlåningsrätt i detta hänseende skulle i varje fall begränsas till en tiondel av det egna kapitalet. Förbundet förordar, att maximibeloppet fastställas till 100 000 kronor.

Köpmannaförbundet är av en liknande åsikt.

Grossistförbundet samt *hantverks- och småindustriorganisationen* vill, att lagtexten icke skall innehålla någon bestämmelse om maximibelopp för kredit till varje låntagare.

Departementschefen. Den centrala regeln för affärsbanks kreditgivning är att lån icke må beviljas utan att betryggande säkerhet ställs. Nödvändigheten av att upprätthålla denna grundsats torde icke gärna kunna ifråga-

sättas. Så har ej heller skett vare sig från de sakkunnigas eller från remissinstansernas sida. De frågeställningar, som anknyter till nämnda princip, rör i stället i vad mån avsteg från denna är tänkbara.

Att vissa modifikationer från huvudregeln kan vara på sin plats synes naturligt. Redan BL uppställer sådana. Som ett första undantag stadgas att blancokrediter må utlämnas till stat, kommun eller annan därmed jämförlig samfällighet ävensom till allmän kassa eller inrättning, vars reglemente blivit fastställt av Kungl. Maj:t, eller till bankaktiebolag eller utländskt bankbolag. Som framgått förordar de sakkunniga, att ifrågavarande undantagsstadgande oförändrat överföres till den nya banklagen. Under remissförfarandet har emellertid yppats önskemål om viss utvidgning av stadgandet. Så har både sparbanksinspektionen, svenska sparbanksföreningen och sparbankssakkunniga uttalat sig för att undantaget skulle gälla även krediter till sparbank. Jag finner detta önskemål vara berättigat och vill därför biträda detsamma. Som sparbanksföreningen framhåller måste presumptionen, att de i förevarande undantagsregel angivna låntagarna är goda för sina förbindelser, anses vara tillämplig även å sparbankerna. Ett uttryck härför är att sparbankslagen medger sparbank att utlämna blancokrediter till annan sparbank. Skulle i särfall uppkomma tvekan om det lämpliga i att sparbank beviljas affärsbankslån utan att ställa säkerhet — sådan tvekan skulle väl närmast inställa sig när fråga är om sparbanker av den allra minsta storleksklassen — ankommer det givetvis på affärsbanken att bedöma, huruvida blancokrediten är förenlig med skäligen omsorg om affärsbankens trygghet. Undantagsregeln föreskriver ju icke skyldighet att utlämna blancokrediter till de i densamma uppräknade låntagarna. Regeln vill endast skänka viss befogethet att efterge kravet på särskild säkerhet.

Gällande utformning av nu diskuterade undantagsstadgande har i ett par avseenden framkallat spörsmål angående den rätta tolkningen av stadgandet. Ett av dessa spörsmål hänför sig till uttrycket »annan därmed jämförlig samfällighet». Banklagssakkunniga ifrågasätter sålunda, om icke vägsamfällighet och vägförening enligt lagen om enskilda vägar borde inbegripas under uttrycket och följaktligen anses likställda med kommun vad angår möjligheten att erhålla blancokrediter. I anslutning härtill har en remissmyndighet gjort sig till förespråkare för meningen, att förevarande stadgande borde tillåta blancokrediter också till sådana samfälligheter och föreningar, som skulle bildas, därest de förslag, 1946 års vatten- och avlopps-sakkunniga framlagt, bleve genomförda.

I förarbetena till nuvarande bestämmelser angående blancokrediter återfinnes icke några klargörande uttalanden om innebörden av uttrycket »därmed jämförlig samfällighet». Emellertid är att märka att sparbankslagens regel om blancokrediter begagnar sig av ett begrepp, som rimligen måste anses utgöra en direkt motsvarighet till här berörda uttryck i affärsbankslagstiftningen. Sparbankslagen medger lån utan säkerhet till kommun eller »dylik samfällighet». Beträffande tolkningen av sistnämnda begrepp står

viss vägledning till förfogande. Bl. a. har lagrådet kommenterat begreppet i sitt yttrande över förslaget till lag om enskilda vägar. Enligt yttrandet betraktade lagrådet det som ett givet förhållande, att de fördelaktiga villkor, sparbankslagen godtog för lån till kommun eller »dylik samfällighet», icke utan lagändring vore gällande för lån till vägsamfällighet eller vägförening jämlikt lagen om enskilda vägar. Sparbankssakkunniga har, med stöd av bl. a. lagrådsyttrandet, kommit till den slutsatsen, att sparbankslagens term »dylik samfällighet» endast kan avse samfällighet, som är av offentlighetsrättslig natur och således direkt kan jämföras med kommun. En lagändring, som skulle tillåta blancokrediter även till andra samfälligheter, har sparbankssakkunniga icke varit benägna att föreslå. Presumptionen, att de offentlighetsrättsliga samfälligheterna kunde förväntas vara goda för sina förbindelser, sammanhängande nämligen med det vidsträckta taxeringsunderlag, dessa samfälligheter vilade på. Ett likvärdigt taxeringsunderlag torde endast undantagsvis finnas för övriga samfälligheter, har sparbankssakkunniga uttalat.

Den mening, sparbankssakkunniga hävdade angående innebörden av sparbankstermen »dylik samfällighet», har enligt min uppfattning sitt berättigande också vid tolkningen av »därmed jämförlig samfällighet» i affärsbanksregeln. Jag är icke beredd att tillstyrka en lagändring med syfte att vidga ifrågakarande regels tillämpningsområde till att avse samfälligheter utanför den offentlighetsrättsliga kretsen. Det måste beaktas, att de icke offentlighetsrättsliga samfälligheterna är av ytterst heterogen natur. Såsom exempel kan hänvisas till att de omnämnda vägsamfälligheterna kan bestå av endast två fastigheter. Detsamma gäller de samfälligheter för vatten och avlopp, vilka förts på tal. Den mångskiftande arten av de icke offentlighetsrättsliga samfälligheterna medför svårigheter att avgöra dessas kreditvärde. Frågan om blancokrediter till samfälligheter erbjuder därför icke någon jämförelse med det förut behandlade spörsmålet om sådana krediter till sparbankerna.

Beträffande den praktiska tillämpningen av förevarande undantagsregel i vad den tillåter blancokrediter till allmän kassa eller inrättning, vars reglemente blivit fastställt av Kungl. Maj:t, har bank- och fondinspektionen i sitt remissyttrande anför, att dylika krediter borde kunna lämnas, icke bara som hittills till Sveriges allmänna hypoteksbank, konungariket Sveriges stadshypotekskassa och svenska jordbrukskreditkassan, utan även till centralkassa för jordbrukskredit. Också från jordbrukskasserörelsens egen sida har begärts ett förtydligande angående lagregelns innebörd på denna punkt.

Ur formell synvinkel synes icke möta hinder mot att centralkassa inbegripes under stadgandet, eftersom sådan kassa icke får träda i verksamhet utan att ha godkänts av Kungl. Maj:t. Då därtill kommer att centralkassorna får anses väl konsoliderade ansluter jag mig till åsikten, att jämväl dessa kassor bör kunna åtnjuta affärsbankskrediter utan särskild säkerhet. En motsvarande förmån kan däremot icke tillkomma jordbrukskassorna, som för övrigt faller utanför kategorien kassor med reglementen fastställda av Kungl. Maj:t. Det må tilläggas, att jordbrukskassorna enligt gällande

författning har att befatta sig med inlåningen endast i visst speciellt hänseende.

BL:s andra undantag från kravet på särskild säkerhet vid kreditgivningen innebär, att kortvarig kredit utan särskild säkerhet kan beviljas affärsidkare i och för hans rörelse, därest med hänsyn till omständigheterna ändå kan anses föreligga trygghet för förbindelsens fullgörande. Ändamålet med undantagsregeln har närmast varit att tillgodose varuomsättningens behov av blancokrediter. Även denna regel har banklagssakkunniga utan ändring infört i sitt förslag till ny banklag. Emellertid hänvisar de sakkunniga till att begreppet kortvarig i praxis fått en så snäv syftning, att löptiden för de med stöd av regeln beviljade blancokrediterna ofta blivit kortare än omloppstiden hos de tillgångar, för vilkas finansierande krediterna upptagits. De sakkunniga förordar därför en sådan uppmjukning av praxis, att omsättning av hithörande krediter tillåtes i de fall, där den bakomliggande affärstransaktionens egen natur fordrar ett dylikt anstånd. Dock borde en längre kredittid än ett år icke få komma i fråga. Jag har icke någon erinran att anföra mot de sakkunnigas rekommendation, som biträts uti remissuttalandena i ämnet. Emellertid vill jag i likhet med de sakkunniga själva samt bank- och fondinspektionen betona vikten av att löptiden för de krediter, om vilka här är fråga, icke får sådan längd, att krediterna erhåller karaktär av s. k. stående förlagslån. Jag anser det alltså angeläget, att lånen bibehåller sin karaktär av verkligt kortvarig kredit.

BL meddelar avkall från det principiella kravet på särskild kreditsäkerhet även så till vida som BL godtar, att affärsbank diskonterar av vederhäftig person dragen växel, betalbar å annan ort, ehuru accept å växeln icke erhållits. Ej heller härvidlag innefattar sakkunnigförslaget någon ändring.

De sakkunniga har slutligen ansett, att banklagstiftningen i ännu ett avseende bör öppna möjlighet till blancokrediter. Utöver de nu behandlade stadgandena med motsvarigheter i BL har de sakkunniga nämligen föreslagit en regel, enligt vilken kredit utan särskild säkerhet må lämnas idkare av hantverk eller småindustri till ett belopp i varje särskilt fall av högst 50 000 kronor och sammanlagt högst en tiondel av bankens eget kapital. De kreditanspråk, man närmast velat möta med detta stadgande, avser anläggnings- eller förlagsfinansiering, och eftersom här icke uppställts någon fordran på kortfristighet, kan krediterna i detta fall få formen av även stående lån.

I samband med den i det föregående lämnade redogörelsen för gällande rätt har jag påvisat, hur småföretagarnas behov av nu ifrågavarande krediter gång efter annan understrukits. Också har de sakkunnigas förslag på denna punkt hälsats med största tillfredsställelse av talesmännen för småföretagarnas intressen. Från bankhåll har uppgivits att förslaget står i samklang med önskemål från bankernas egen sida. Avgörande vikt måste emellertid tillmätas frågan, huruvida förslaget kan väcka betänkligheter ur synpunkten av insättarnas trygghet. De sakkunniga har uttalat, att så icke torde vara fallet, och denna ståndpunkt har under remissförfarandet icke mött gensaga vare sig från tillsynsmyndigheten eller från annat remissorgan.

Jag får vidare i detta sammanhang hänvisa till den omnämnda propositionen angående statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag, vari dels betonades vikten av att dessa företag erhöles tillräckligt kapital för att upprätthålla och om möjligt öka sin produktionsförmåga, dels förutsattes att de föreslagna möjligheterna till statsgaranterade lån och blankokrediter kunde komplettera varandra som medel att befrämja småföretagarnas kapitalförsörjning.

Under återopande av anförda omständigheter får jag tillstyrka sakkunnigförslaget på förevarande område. Jag vill emellertid betona, att den föreslagna bestämmelsen innefattar en betydande utvidgning av affärsbankernas hittillsvarande befogenheter att utlämna lån utan särskild säkerhet. Bankerna kommer härigenom att utsätta sig för ökade risker. Dessas storleksordning låter sig icke bestämma på förhand, och som de sakkunniga uttalat, bör därför försiktighet iakttagas vid reformens genomförande. Vissa begränsningar av kreditbeloppen synes med hänsyn härtill vara nödvändiga. Den av de sakkunniga i detta avseende föreslagna regeln, att krediterna sammanlagt skall få uppgå till högst en tiondel av bankens eget kapital, finner jag väl avvägd. I fråga om den individuella begränsningen av krediterna vill jag däremot förorda, att maximigränsen höjes till 75 000 kronor.

I likhet med åtskilliga remissinstanser är jag icke fullt övertygad om lämpligheten av att ifrågavarande blankokrediter uttryckligen förbehålles hantverk och småindustri. En dylik strikt begränsning skulle icke kunna undgå att föranleda tveksamhet i tillämpningen. Åtskilliga verksamhetsgrenar inom näringslivet är sålunda av den arten, att det är oklart, huruvida de är att hänföra under hantverk och småindustri. Bl. a. kan i detta avseende pekas på servicenärningar av olika slag. Också vad gäller handeln måste det sägas, att det skulle vara oegentligt att helt utestänga denna näringsgren från förevarande krediter. Oaktat dessa primärt avsetts för hantverk och småindustri, vill jag därför förorda en regeljämkning därhän, att krediterna skall kunna lämnas småföretagare i gemen. Detta begrepp bör därvid ges relativt vid tolkning, så att från ifrågavarande kreditgivning icke bör vara uteslutna företagare inom trädgårds- och jordbruksnäringen. Härvid torde böra beaktas att termen småföretagare inom jordbruksnäringen i nu förevarande sammanhang icke bör ges lika snäv innebörd som termen småbrukare. Såsom småföretag och därmed i och för sig berättigat till här avsedda lån måste nämligen anses jordbruk av den storleksordningen, att det med hänsyn till jordbruksrörelsens omfattning kan jämföras med företag inom andra branscher, vilket kan komma i fråga för nu omförmälda blankokrediter.

Jag vill rekommendera, att bankerna iakttaga viss försiktighet vid värderingen av fordringar på grund av dessa lån. Därjämte får jag instämma i de sakkunnigas mening, att bank, som beviljat blankokredit av här åsyftat slag, i regel måste på något sätt kunna följa företagets ställning under den tid, krediten äger bestånd, exempelvis genom periodiska rapporter eller

annan liknande anordning. Det bör åvila tillsynsmyndigheten att ge akt på att banken verkligen står i dylik fortlöpande kontakt med företaget. Likaså förutsätter jag, att tillsynsmyndigheten över huvud taget ägnar särskild uppmärksamhet åt de praktiska verkningarna av förevarande nya regel.

Bundna lån

Gällande ordning. Till bundna lån brukar man, då lån hos affärsbanker åsyftas, hänföra allenast tidsbundna lån, eftersom dessa banker med hänsyn till villkoren för sin inlåning icke kan utlämna krediter, som jämväl är räntebundna.

BL innehåller icke några bestämmelser angående möjligheten att bevilja tidsbundna lån. Denna har i stället reglerats i de av Kungl. Maj:t fastställda bolagsordningarna, som allmänt stadgar att lån ej må beviljas på längre tid än sex månader, med mindre fråga är om s. k. avbetalningslån. På grund härav har gränsen mellan tidsbundna och icke tidsbundna lån kommit att anknyta till huruvida löptiden varit längre än sex månader. Med avbetalningslån förstås lån som ej överstiger visst belopp (för somliga banker högst 20 000 och för andra högst 10 000 kronor) och har en återbetalningstid om högst tio år. Avbetalningslån utlämnas icke till sammanlagt högre belopp än som motsvarar en tiondel av affärsbanks grundfond.

De sakkunniga. De sakkunniga anmärker, att förenämnda avbetalningslån förekommit endast i mycket ringa utsträckning.

Beträffande behovet av tidsbundna affärsbankslån anför de sakkunniga:

Det krav på kortfristighet som regelmässigt gäller i fråga om de svenska bankernas utlåning är grundat på långvarig tradition. Emellertid ha de kreditbehov, som bankerna haft att tillgodose, icke alltid varit kortfristiga. Tvärtom har, i synnerhet under industriens utbyggnadsperiod, ofta även anläggningskapitalet finansierats genom bankerna. Formen härför har varit att krediter med kort löptid förlängts genom omsättningar, stundom efter en överenskommen avbetalningsplan, som banken förklarat sig avse att följa under förutsättning att låneförpliktelserna punktligt fullgöras.

Dessa till formen kortfristiga men i verkligheten långfristiga krediter ha i många fall för större företag blivit efterhand avlyftade genom att obligationslån kunnat uppläggas. Emellertid krävs det en viss storlek hos det låntagande företaget för att denna låneform skall kunna användas. I avsikt att skapa möjlighet även för mindre och medelstora företag att få sin upplåning bunden skapades år 1934 AB Industrikredit. Nämnda bolag och, under de senare åren, försäkringsbolagen ha i viss utsträckning ställt bundna lån till förfogande åt företag, som ej varit tillräckligt stora för att anlita obligationsmarknaden.

För småindustri och hantverk har frågan om långfristig upplåning ännu icke funnit någon lösning. Sparbankerna ha visserligen sedan gammalt rätt att lämna långfristiga amorteringslån och erhöilo 1937 rätt att till viss del av sin portfölj utlämna lån mot fast ränta. För dessa lån skall emellertid ställas säkerhet av fastighetsinteckningar, varför denna lånemöjlighet icke annat än i undantagsfall kan utnyttjas av ifrågavarande låntagarkategori.

Behovet av bekvämare och mera differentierade lånemöjligheter för små-

industri och hantverk har framhållits av flera utredningar. Det har ifrågasatts att tillskapa helt nya kreditorganisationer för denna uppgift. Häremot har invänts att viss möjlighet borde finnas att inom det redan bestående kreditväsendet tillfredsställa detta kreditbehov, och bankerna ha själva deklarerat sitt intresse för långivning av detta slag under förutsättning att lagstiftningen lämnar utrymme härför.

De sakkunniga upptar härefter frågan, om affärsbankerna borde få möjlighet att bevilja bundna lån, och hänvisar till att detta spörsmål sammanhänger med likviditetsfrågan. Betydande fluktuationer i behållningen förekomme på de olika inlåningsräkningarna — såsom de sakkunniga närmare utvecklat vid behandlingen av likviditetsfrågan — men en avsevärd del av inlåningen utgjorde en kärna, en »body», som kontinuerligt kvarstode hos affärsbanken. Sistnämnda förhållande hade varit grunden till att affärsbankerna hittills kunnat i viss utsträckning omsätta krediter ett så stort antal gånger, att dessa krediter reellt sett framstått som bundna lån. Samma förhållande borde kunna medföra, att affärsbankernas nu mycket begränsade rätt att bevilja långfristiga krediter kunde utvidgas något utan våda för bankernas likviditet.

De sakkunniga fortsätter:

Även om sålunda skäl saknas att motsätta sig en utvidgning av bankernas rätt att utlämna bundna lån, är det uppenbart, att ett sådant medgivande ej får ha obegränsad räckvidd. Det är vidare troligt, att samma gränser ej böra gälla för alla banker. Att lagstifta härom är emellertid icke erforderligt — måhända ej heller lämpligt — utan man bör i stället kunna nöja sig med att liksom hittills reglera berörda förhållanden i bolagsordningarna, vilka obligatoriskt skola fastställas av Kungl. Maj:t. De sakkunniga anse sig emellertid böra föreslå riktlinjer för nämnda ändringar och därvid angiva den maximigräns för bunden utlåning, som ej får överskridas av någon bank.

För fastställande av ifrågavarande gräns, kan man tänka sig olika utvägar. Man kan t. ex. använda sig av den i 27 § lagen om sparbanker begagnade metoden, som innebär, att den bundna utlåningen får uppgå till högst viss andel av summan av insättningarnas behållning och bankens fonder. Då emellertid affärsbankernas inlåning från allmänheten snabbt kan ändra volym, torde det vara bättre att för dessa banker bestämma en kvot, som står i relation till enbart det egna kapitalet, vilket är den av tillfälliga fluktuationer minst beroende delen av bankernas passivposter. Kvotens storlek synes tillsvidare kunna bestämmas till 20 % av det egna kapitalet, vilket under nuvarande förutsättningar (juli 1951) skulle innebära rätt för bankerna till en total tidsbunden utlåning om ca 220 milj. kronor.

De här ifrågavarande lånen kunna, som framgår av vad ovan anförts, antagas bli efterfrågade främst av småföretagare. Med hänsyn bl. a. härtill synes det lämpligt att föreskriva en maximistorlek för varje särskilt lån. Gränsen bör dock vara väsentligt mindre snäv än för avbetalningslånen. Under beaktande härav föreslås, att bundet lån må uppgå till högst 100 000 kronor.

De sakkunniga anser jämväl, att en längsta löptid för de tidsbundna lånen också torde böra uppställas samt föreslår att denna tid fastställas till tio år.

I fråga om de bundna lånens konstruktion framhåller de sakkunniga i övrigt:

Det torde kunna förutsättas, att tidsbundna lån oftast bli konstruerade som amorteringslån, något som ur likviditetssynpunkt också synes lämpligt för banken. Beträffande lån mot realsäkerhet bör föreskrift lämnas om amorteringar motsvarande minst normal avskrivning å den pantsatta egendomen. Avkall å kravet på amortering bör göras endast om och i den mån säkerheten har ett bestående värde. I fråga om amortering av bundet borgenslån synas omständigheterna i varje särskilt fall få bli avgörande; i regel låra förhållandena påkalla att amortering äger rum.

De sakkunniga anmärker slutligen, att, därest affärsbankerna skulle erhålla ifrågavarande rätt att bevilja bundna lån och bankerna i anledning härav skulle begära ändring i bolagsordningarna, de i dessa förekommande bestämmelserna om avbetalningslån borde utgå.

Yttrandena. I yttrandena har icke rests någon invändning mot att affärsbank medges rätt att i viss utsträckning utlämna bundna lån.

Sparbanksinspektionen anmärker emellertid på de sakkunnigas ståndpunkt, att rätten till bundna lån icke skall regleras i lagen utan i bolagsordningen. Inspektionen anför närmare:

Det förefaller inspektionen vara en aning egendomligt, att denna på likviditeten inverkande rätt skall regleras i bolagsordningarna, medan kassareservbestämmelserna, som enligt vad ovan påpekats böra utformas även under hänsynstagande till placeringarnas grad av bundenhet, skola införas i lagen. Förutsättningen för denna anordning synes vara, att rätten att utlämna bundna krediter skall hållas inom snäva gränser. Så måste också anses ha skett enligt de riktlinjer, som uppdragits i betänkandet. **Därest dessa** komme att fastställas av statsmakterna till efterföljd, synes således den här angivna förutsättningen bli uppfylld.

Liknande synpunkter har anförts av *sparbankssakkunniga*.

Svenska bankföreningen framhåller att, även om behovet av långtidsbunden utlåning från affärsbankerna icke kunde sägas vara särskilt framträdande på grund av att de kortfristiga lånen genom fortlöpande **prolongering** ofta i realiteten kommit att betraktas som långfristiga, fall likväl kunde förekomma, då det kunde vara till fördel för kredittagarna **att redan från** början kunna binda ett lån på längre tid. Beträffande utformningen av de bundna lånen har bankföreningen betonat, att dessa lån som regel borde konstrueras som avbetalningslån.

Sistnämnda uppfattning delas av *Sveriges industriförbund*.

Sparbanksinspektionen framhåller i detta hänseende, att de sakkunniga tydligen avsett, att bundna lån skulle kunna lämnas mot borgenssäkerhet och att lån mot sådan säkerhet visserligen i regel men icke obligatoriskt skulle ställas på amortering. Inspektionen ifrågasatte lämpligheten av att borgenslån vore tidsbundna — såvida icke avsåges akademikerlån och andra krediter, för vilka staten iklätt sig garanti — och hävdade, att i varje fall beträffande bundna borgenslån amortering borde vara obligatorisk.

Bank- och fondinspektionen förutsätter, att det föreslagna maximibeloppet för varje lån även utgjorde det högsta belopp, som kunde tilldelas en och samma person som bunden kredit.

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation ifrågasätter, om en begränsning av de enskilda lånens storlek borde fastställas och om icke den föreslagna längsta löptiden av tio år vore alltför snäv och i stället borde bestämmas till 15 år.

Departementschefen. De sakkunnigas förslag i förevarande del går ut på att bolagsordningarna för affärsbankerna skulle få medge dessa att i viss utsträckning lämna tidsbundna lån. Närmare bestämt skulle sådana få beviljas till ett sammanlagt belopp, som motsvarade 20 procent av det egna kapitalet, och med en maximistorlek för varje särskilt lån av 100 000 kronor. En längsta löptid av förslagsvis tio år skulle föreskrivas.

Oaktat affärsbankerna hittills icke haft befogenhet att bevilja bundna lån, har de kortfristiga lånen genom fortlöpande prolongering ofta kommit att i praktiken få karaktären av långfristiga. Detta har vitsordats på bankhåll, varifrån likväl betonats att det i vissa fall måste vara till fördel för låntagaren att redan från början få lånet bundet på längre tid. Icke minst för småindustri och hantverk synes det vara ett stort intresse att erhålla möjligheter till bunden upplåning, något som bekräftats under remissförfarandet. Med hänsyn härtill och då de sakkunnigas utredning synes utvisa, att affärsbankernas likviditet icke skulle äventyras av att bundna lån finge förekomma inom en begränsad ram, vill jag icke motsätta mig detta. Beträffande de enskilda lånens storlek finner jag dock, att maximibeloppet skäligen kan höjas till 150 000 kronor. Att som hantverks- och småindustriorganisationen ifrågasatt slopa bestämmelsen om maximibegränsning av de individuella lånen finner jag däremot icke välbetänkt. Ej heller kan jag biträda organisationens mening, att en längsta löptid av tio år är alltför snäv.

I likhet med vissa remissinstanser är jag av den åsikten, att grundbestämmelserna på hithörande område bör upptas i själva banklagstiftningen. Rätten att bevilja bundna lån inverkar som redan antytts på bankernas förmåga att upprätthålla sin betalningsberedskap, och regleringen av denna rätt är följaktligen av central betydelse. De närmare föreskrifterna rörande utformningen av de bundna lånen torde däremot kunna präglas av vissa olikheter bankerna emellan och bör i enlighet härmed höra hemma i bolagsordningarna. Dessa bör alltså innehålla supplerande regler i ämnet.

Ehuru de sakkunniga tänkt sig, att de bundna lånen i regel skulle utformas som amorteringslån, har de icke velat uppställa amortering såsom ett obligatoriskt villkor. Enligt min egen uppfattning bör i detta hänseende göras en åtskillnad mellan de lån, för vilka säkerheten utgöres av borgen, och övriga bundna lån. Lämpligheten av att enbart borgen skall få tjäna som säkerhet för bundet lån kan över huvud taget ifrågasättas. Om man likväl godtar borgenssäkerhet — jag har efter någon tvekan funnit mig icke böra föreslå avvikelser från sakkunnigförslaget i detta hänseende — synes beträffande de bundna borgenslånen böra i lag stadgas amorteringsskyldighet. Ett undantag från stadgandet är dock berättigat såvitt angår lån, för vilket kom-

mun eller därmed jämförlig samfällighet är ansvarig i egenskap av huvudgäldenär eller löftesman.

Liksom bank- och fondinspektionen anser jag, att den individuella begränsningen bör avse det högsta sammanlagda belopp, som kan tilldelas en och samma låntagare.

En speciell fråga i detta sammanhang är, huruvida bundna lån, för vilkas fulla gäldande staten är ansvarig, bör följa samma regler som är avsedda att tillämpas för övrig bunden långivning. Jag vill erinra om att även gällande sparbankslagstiftning tillåter, att tidsbundna lån beviljas inom viss ram. Bundna sparbankslån av vissa särskilda kategorier inbegripes emellertid icke inom denna ram. Hit hör bl. a. lån, för vilka staten iklätt sig garanti. Jämväl bankaktiebolagen torde böra beredas möjlighet att — utöver den kvot som enligt vad jag nyss sagt bör finnas för bunden långivning — mottaga statsgaranterade bundna lån. Med hänsyn till de särskilda krav, som måste ställas på affärsbankernas likviditet, bör emellertid i lagen anges en maximigräns jämväl för denna bundna långivning. Den frihet som i detta hänseende gäller för sparbankerna är betingad av den särskilda strukturen hos sparbankernas rörelse. Extrakvoten för de statsgaranterade bundna lånen torde åtminstone tills vidare böra begränsas till fem procent av bankens eget kapital. Skulle det framdeles visa sig önskvärt att bereda garantilånen ett vidgat utrymme, får undersökas huruvida under då rådande omständigheter en ökning av fem-procentkvoten är möjlig utan att likviditetsskyddet äventyras. Här ifrågavarande garantilån synes ej böra vara underkastade vare sig individuell begränsning, amorteringstvång eller bestämmelse om längsta löptid.

På anförda skäl förordar jag, att i den nya banklagen införes ett särskilt lagrum, vilket

dels såsom en normalregel fastslår, att affärsbank, där lån icke är ställt att betalas inom sex månader, skall förbehålla sig rätt att uppsäga lånet till återbetalning senast inom sagda tid,

dels medger att bank, i enlighet med närmare bestämmelser i bolagsordningen, utan hinder av nyssnämnda regel utlämnar lån med längre återbetalningstid än sex månader till sammanlagt belopp högst motsvarande 20 procent av bankens eget kapital, dock att bundna lån mot statsgaranti får överskrida nämnda procentgräns med sammanlagt 5 procent av bankens eget kapital,

dels i fråga om bundet lån, för vilket statsgaranti icke lämnats, föreskriver en begränsning av lånebeloppet till 150 000 kronor för varje låntagare samt en längsta löptid av tio år,

dels ock i fråga om bundet lån, för vilket statsgaranti icke lämnats och beträffande vilket säkerheten utgöres av borgen av annan än kommun eller därmed jämförlig samfällighet, ålägger låntagaren årlig avbetalning i förhållande till den tid, för vilken lånet beviljats.

De av mig föreslagna lagbestämmelserna har upptagits i 57 § av departementsförslaget.

III. Inlåningsrätten

Historik. Gällande rätt. Lagbestämmelser rörande inlåningsrätten infördes för affärsbankernas del i och med tillkomsten av BL. I dess 49 § första stycket stadgades ursprungligen att inlåningen ej finge överstiga fem gånger beloppet av bankens egna fonder.

Inflationen under första världskriget och den därav följande starka inlåningsökningen föranledde en temporär suspension av bestämmelserna om inlåningsrätten för de större affärsbankerna. Genom en särskild lag år 1917, sedermera förlängd genom lagar 1918, 1919 och 1920, blev sålunda BL:s bestämmelser om relationen mellan fonder och inlåning satta ur kraft i fråga om banker med fonder uppgående till minst fem miljoner kronor. För de mindre affärsbankerna hade något behov av ändrade bestämmelser icke yppats.

Provisoriet varade intill år 1920, då 49 § första stycket erhöll sin nuvarande avfattning. Enligt denna skiljes mellan banker med mindre och banker med större fonder. För bank, vars egna fonder uppgår till högst fem miljoner kronor, får inlåningen endast med det belopp, som motsvarar vad för bankens räkning inestår hos annan inländsk bank, överstiga fem gånger beloppet av bankens egna fonder. Uppgår de egna fonderna till mera än fem miljoner kronor, må inlåning äga rum högst till belopp av 25 miljoner kronor ökat med nio gånger skillnaden mellan beloppet av bankens egna fonder och fem miljoner kronor, dock att inlåningssumman icke må överstiga åtta gånger beloppet av bankens egna fonder.

Frånsett några undantagsfall orsakade BL:s bestämmelser rörande inlåningsrätten i stort sett inga svårigheter i tillämpningen förrän under senare hälften av 1930-talet, då den starka inlåningsökningen ledde till att frågan om inlåningsrätten upptogs till ny behandling. År 1938 antogs en särskild lag (SFS 1938:10), varigenom Kungl. Maj:t bemyndigades att på ansökan medge affärsbank att för viss bestämd tid, dock ej längre än till och med den 30 juni 1943, motta inlåning utöver den enligt BL tillåtna med högst ett belopp motsvarande vad för bankens räkning inestode hos riksbanken. År 1943 utvidgades inlåningsrätten ytterligare genom en ny provisorisk lag (SFS 1943:117). Anledningen härtill var den fortsatta starka inlåningsökningen. Genom 1943 års lag bemyndigades Kungl. Maj:t att på ansökan medge affärsbank att för viss bestämd tid, dock ej längre än till och med den 30 juni 1948, motta inlåning utöver den enligt 49 § första stycket BL tillåtna med högst ett belopp, motsvarande bankens kassatillgångar jämte värdet av svenska skattkammarväxlar och statsobligationer ävensom, för banker med fonder överstigande fem miljoner kronor, insättningar i andra affärsbanker med lyftningsrätt vid anfordran eller efter en dags uppsägning. Till inlåning hänförde 1943 års lag samtliga poster på balansräkningens skuldsida utom egna fonder, utelöpande postremissväxlar och posten »diverse räkningar».

Utvecklingen under andra världskrigets senare år och tiden närmast därefter medförde en fortgående sammankrympning av affärsbankernas utrymme för ökad inlåning. Redan före utgången av giltighetstiden för 1943 års lag aktualiserades därför spörsmålet om inlåningsrätten. Ämnet upptogs av 1945 års bankkommitté, som i en framställning till Kungl. Maj:t redogjorde för bankernas inlåningssituation och diskuterade olika möjligheter att finna en lösning. Kommittén föreslog en utvidgning av inlåningsrätten. Då kommittén emellertid hyste den uppfattningen, att en definitiv reglering av denna fråga borde innefatta ett ställningstagande även till övriga kreditinstituts inlåningsrätt, förordades en fortsatt provisorisk lagstiftning i ämnet för affärsbankernas del.

Mot bakgrund av att regeln om viss fondtäckningsprocent för inlåningen ger uttryck för att affärsbankernas medelsplaceringar är förenade med risker som bör täckas av fonderna, uppdelade bankkommittén i sitt förslag affärsbankernas placeringar i tre grupper allt efter riskgraden. Till den första gruppen hänfördes riskfria — eller praktiskt taget riskfria — placeringar, som till hela sitt värde ansågs kunna utgöra underlag för inlåning, till den andra gruppen icke helt riskfria placeringar men likväl så goda, att de till en väsentlig del av sitt värde befanns kunna utgöra sådant underlag. Övriga placeringar hänfördes till den tredje gruppen. Beträffande gruppindelningen anförde kommittén närmare:

Såsom redan gäller enligt 1943 års lag bör till kategorien riskfria placeringar hänföras i första hand ineliggande kassa och vad för bankens räkning inestår hos riksbanken, riksgäldskontoret, å postgiro eller — med lyftningsrätt vid anfordran eller efter en dags uppsägning — hos annat inländskt bankbolag.

För de smärre bankerna — de med egna fonder icke överstigande fem miljoner kronor — gäller enligt banklagen, att även belopp, som inestår hos annat inhemskt bankbolag med lyftningsrätt efter längre tids uppsägning än en dag få utgöra underlag för inlåning. Denna utvidgning av inlåningsrätten har tillkommit i samband med 1920 års ändringar av inlåningsreglerna och avsett att bereda de smärre bankerna en viss ersättning för att icke fondrelationstalet höjts för dem såsom skett för de större bankerna. Då förmånen numera torde sakna betydelse och med kassamedel principiellt icke böra jämföras annat än avistainsättningarna, anser kommittén, att någon särställning i detta hänseende icke längre bör beredas de smärre bankerna.

Av exakt enahanda karaktär som nämnda kortfristiga fordringar på annat inländskt bankaktiebolag äro emellertid de tillgångar, som redovisas under rubriken »invisningar, checkar och växlar betalbara vid anfordran». Dessa fordringar äro ju nämligen ingenting annat än avistafordringar på andra inländska bankaktiebolag och böra därför logiskt behandlas på samma sätt som övriga avistafordringar på svenska banker.

Till de riskfria placeringarna böra vidare hänföras svenska statens obligationer och skattkammарväxlar, de förra dock endast om den återstående löptiden icke överstiger viss kortare tidsrymd, förslagsvis fem år. Beträffande obligationer med lång återstående löptid finnes med hänsyn till möjligheten av förändringar i det allmänna ränteläget alltid en viss icke alldeles obetydlig förlustrisk. Med statsobligationer torde i förevarande avseende

kunna jämföras även av Sveriges allmänna hypoteksbank och Konungariket Sveriges stadshypotekskassa utfärdade obligationer. Det belopp till vilket de till denna grupp hörande obligationer böra få utgöra underlag för inlåning, synes kunna bestämmas på samma sätt som enligt 1943 års lag eller till marknadsvärdet, dock högst nominella värdet.

Till de placeringar, vilka bilda en mellangrupp i riskhänseende, böra hänföras dels obligationer av beskaffenhet, som i föregående stycke sagts, men med längre återstående löptid än fem år, dels ock andra fullgoda inhemska obligationer oavsett löptiden. Såsom kriterium på fullgod torde här kunna godtagas, att obligationerna äro belåningsbara i riksbanken. Dessa obligationer torde kunna få utgöra underlag för inlåning till tre fjärdedelar av marknadsvärdet eller, om detta överstiger nominella värdet, tre fjärdedelar av sistnämnda värde.

Övriga placeringar bilda som nämnts den tredje gruppen. Vilken täckning, som bör fordras för denna grupp, är givetvis tveksamt, och kommittén har övervägt olika alternativ. Med beaktande av de synpunkter, som enligt vad tidigare sagts böra vara vägledande vid tillskapandet av ifrågavarande provisorium, har kommittén emellertid stannat för ett alternativ, enligt vilket det egna kapitalet får ligga till grund för inlåning intill ett belopp motsvarande i större banker — med någon viss jämkning för vinnande av en jämnare övergång mellan små och stora banker — högst tio gånger och i smärre banker högst sex gånger sagda kapital.

Angående innebörden i begreppen egna fonder och inlåning uttalade kommittén följande:

Med hänsyn till den innebörd inlåningsrättsbegreppet erhållit, bör i det kapital, som får utgöra underlag för inlåning, inräknas allt vad som är att hänföra till bankens eget kapital, sålunda icke blott grundfond, reservfond och dispositionsfond utan jämväl fria skattefonder och vinstbalans ävensom andra jämförbara fondavsättningar. Med vinstbalans avses här av bolagsstämma fastställd vinstbalans.

I detta sammanhang synes även inlåningsbegreppet böra givas en något vidare innebörd än enligt banklagen och 1943 års lag. Principiellt bör ju det skydd, som bankernas eget kapital är avsett att ge insättarna, utgöra ett skydd mot oproportionerligt stor skuldsättning, vare sig denna skuldsättning är av det ena eller det andra slaget. Följaktligen böra alla verkliga skulder medräknas och sålunda även postremissväxlar, vilka äro undantagna såväl enligt banklagen som 1943 års lag. Eftersom också ansvarsförbindelserna i händelse av betalningssvårigheter för banken konkurrera med skulderna på jämförd basis om tillgångarna, böra även alla sådana förbindelser medräknas till den del de icke täckas av hos banken insatta, till banken pantförskrivna medel. På grund av förbindelsernas ofta föga riskfyllda karaktär kan ifrågasättas, huruvida de icke böra medräknas med ett reducerat belopp. Kommittén har emellertid stannat för att icke föreslå någon ändring i vad härutinnan gäller enligt 1943 års lag.

Bankkommitténs förslag godtogs i oförändrat skick av Kungl. Maj:t och riksdagen (prop. 1946: 364, bankoutskottets utl. nr 73, riksdagsskrivelse nr 554). Lag i ämnet utfärdades den 20 december 1946 (nr 766). Lagens giltighetstid, som ursprungligen begränsades till utgången av juni 1949, förlängdes genom successiva beslut till utgången av juni 1952. Numera är 1946 års provisoriska lag ersatt av en provisorisk lag av den 5 juni 1953 (nr 308), ursprungligen bestämd att gälla till utgången av juni 1954 men

numera med giltighetstiden förlängd till och med den 30 juni 1955. 1953 års lag överensstämmer med 1946 års lag med den enda skillnaden, att 1953 års lag bemyndigar Kungl. Maj:t att efter hörande av fullmäktige i riksbanken samt bank- och fondinspektionen medge inlåning med visst belopp utöver vad de uppställda relationsreglerna berättigar till.

Också reglerna om sparbanks och centralkassas inlåningsrätt vilar på principen, att behovet av fondsäkerhet för inlåningen varierar allt efter trygghetsgraden hos de tillgångar, i vilka de inlånade medlen placeras. Och även enligt dessa regler har placeringarna uppdelats i tre grupper. Regelkonstruktionen är emellertid en annan än i affärsbanksbestämmelserna. Medan affärsbanksbestämmelserna såsom framgått uppställer ett enda tal för att ange lägsta tillåtna relation mellan fonder och inlåning, sedan från inlåningen avdragits vad som motsvarar dels de helt täckningsfria placeringarna och dels den täckningsfria andelen av placeringarna i mellangruppen, åstadkommer sparbanks- och centralkassareglerna indelningen av placeringarna i tre grupper genom att använda dubbla relationstal. Sparbanksreglerna skall här redovisas i största korthet. 25 § lagen om sparbanker stadgar i sitt första stycke, att sparbank får motta inlåning *dels* till belopp, som motsvarar sparbankens kassa och banktillgodohavanden ävensom placeringar i riksgäldskontorets skuldförbindelser, i s. k. guldkantade eller andra fullgoda inhemska obligationer, i fordringar på grund av lån, för vilka staten, kommun eller dylik samfällighet ansvarar eller för vilka säkerheten utgöres av nämnda slags obligationer, eller i vissa inteckningslån i fast egendom, *dels ock* därutöver till ett belopp av högst tolv och en halv gång sparbankens fonder. I lagrummets andra stycke föreskrives emellertid att inlåningen med avdrag för belopp, motsvarande kassa- och bankmedlen, i intet fall får överstiga 30 gånger sparbankens fonder. Denna sista regel utgör följaktligen en yttersta spärr för inlåningen. Relationsreglerna i 25 § lagen om sparbanker kompletteras av en provisorisk lagstiftning, lagen den 23 maj 1952 (nr 259) med särskilda bestämmelser angående sparbanks inlåning, gällande till och med år 1955. De provisoriska bestämmelserna har något utvidgat kretsen av de placeringar, vilkas belopp får frånräknas inlåningen enligt 25 § första stycket lagen om sparbanker. Bestämmelserna bemyndigar vidare Kungl. Maj:t att efter ansökan medge sparbank att i stället för multipeltalet 30 i 25 § andra stycket tillämpa multipeltalet 50 som minimirelation.

Reglerna om centralkassas inlåningsrätt överensstämmer, fränsett några tämligen obetydliga avvikelser, med sparbanksreglerna. Centralkassareglerna återfinnes i 32 § förordningen den 5 juni 1942 (nr 325) om jordbrukets kreditkassor och i den provisoriska förordningen den 30 maj 1952 (nr 325) med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit.

De sakkunniga. Inledningsvis har de sakkunniga berört inlåningsbestämmelsernas syfte. Därvid har framhållits att hittillsvarande

regler om inlåningsrättens omfattning velat tillgodose ändamålet att säkerställa bankernas insättare mot förluster. Eftersom huvuddelen av de inlånade medlen placerades i lån eller andra med vissa förlustrisker förenade engagemang, vore det nödvändigt att det funnes ett kapital till täckande av dessa risker, och storleken av detta kapital borde stå i direkt proportion till inlåningsvolymen. I samband med tillkomsten av 1946 års provisoriska lag hade emellertid gjorts gällande från ett par håll — av en reservant inom 1945 års bankkommitté och av en minoritet inom fullmäktige i riksbanken, vilka yttrade sig över kommitténs förslag — att den provisoriska lagstiftningen icke borde komma till stånd vid sagda tidpunkt, eftersom därigenom affärsbankernas kreditgivningsmöjligheter skulle ökas, vilket i det rådande läget ansågs vara mindre önskvärt ur penningpolitiska synpunkter. Som argument mot den provisoriska lagstiftningen hade alltså åberopats andra skäl än de som hänförde sig till bankernas solvens.

De sakkunniga har i detta avseende vidare anfört:

Det bör först understrykas, att inlåningsreglernas ursprungliga syfte — insättarnas trygghet — och de penningpolitiska målen ligga på helt olika plan, och att man redan av detta skäl har anledning ställa sig skeptisk till möjligheten av att använda metoden med en i lag fastställd relation mellan eget kapital och inlåning jämväl för reglering av kreditvolymen. Vid försök till utformning av lagbestämmelser i sistnämnda syfte ställes man i själva verket också inför mycket betydande praktiska svårigheter.

Till en början må framhållas, att bankerna i fråga om den faktiska kapitalrelationen förete betydande olikheter, vilket merendels sammanhänger med verksamhetens olika inriktning och risk. Ur penningpolitisk synpunkt motiverade ändringar i inlåningsreglerna skulle därför få mycket ojämna verkningar. En regel, som vore väl avvägd med hänsyn till kreditgivningen i banker med låg kapitalrelation, skulle icke få någon som helst kreditbegränsande effekt för andra banker med hög kapitalrelation. Å andra sidan skulle en regel för att få en dylik effekt för alla banker behöva skärpas därhän, att den för banker med låg — men måhända ur solvenssynpunkt fullt tillfredsställande — kapitalrelation innebure tvång till en drastisk nedskärning av kreditvolymen. Härigenom skulle låntagarnas möjligheter att få sina fullt legitima kreditbehov tillgodosedda försvåras; de skulle nödgas att anlita nya bankförbindelser, vilket i sin tur skulle öka antalet av dem som upptaga krediter hos flera banker och därigenom försvåra kreditövervakningen.

För att undanröja de här anmärkta olägenheterna skulle man tvingas till en differentiering av lagstiftningen med skilda relationstal för olika grupper av banker; sannolikt måste differentieringen drivas så långt att i någon grupp finge inrymmas endast en enda bank. Man skulle med andra ord tvingas att godtaga en »lex in casu». Att en sådan lagstiftning finge ett drag av godtycke över sig är tydligt, likaså att fastställandet av de olika relationstalen lätt komme att vålla irritation mellan bankerna.

Den ifrågavarande metodens användning för reglering av kreditvolymen har sin begränsning även i ett annat avseende. Kapitalrelationen får sålunda aldrig i kreditstimulerande syfte sättas lägre än hänsynen till insättarnas säkerhet medgiver.

Slutligen bör ihågkommas, att man knappast kan utnyttja inlåningslagstiftningen för penningpolitiska ändamål utan att bankernas rätt till kapi-

talbildning samtidigt regleras. I valet mellan att avvisa kreditansökningar från sina gamla kunder och att påtaga sig de extra förräntningskostnader som en fondökning innebär, välja nämligen bankerna enligt all erfarenhet det senare alternativet.

Med hänsyn härtill anse de sakkunniga, att bestämmelserna om inlåningsrätten böra utformas uteslutande med hänsyn till vad solvensen kräver.

Vad angår utformningen av inlåningsbestämmelserna har de sakkunniga diskuterat möjligheten att ge dessa en mera allmän prägel och låta tillsynsmyndigheten avgöra den närmare relationen mellan den individuella bankens eget kapital och inlåning. Genom en sådan anordning vunnes den fördelen, att större hänsyn kunde tas till den olikhet i fråga om risker, som otvivelaktigt finnes mellan bankernas portföljer. Den supplerande direktivgivning, som tillsynsmyndigheten finge förutsättas utöva, därest lagbestämmelsen i ämnet bleve mera allmänt hållen, torde emellertid enligt de sakkunnigas uppfattning komma att visa sig vara en både svår och framför allt ömtålig uppgift. Med den konkurrens, som vore rådande mellan affärsbankerna, komme dessa uppenbarligen att var för sig eftersträva gynnsammast möjliga bestämmelser, varvid kritiska jämförelser med konkurrentbanker ofta komme att göras. Det kunde därför befaras, att — sett ur bankernas synpunkt — även en mycket omsorgsfull handläggning av sådana ärenden finge ett visst drag av maktfullkomlighet eller godtycke. Med hänsyn härtill och till att systemet med fasta relationer mellan eget och främmande kapital i praktiken knappast vållat några direkta olägenheter under de 40 år som det ägt giltighet, syntes detsamma böra bibehållas. Lagbestämmelserna borde dock utformas så, att hänsyn om möjligt toges till förhållandena inom olika typer av affärsbanker.

De sakkunniga har sedan uttalat sig för den regelkonstruktion, som kommit till användning i 1946 års provisoriska lag och som innebär att relationerna mellan fonderna och inlåningen påverkas av placeringarnas skiftande slag. De ändringar, som enligt de sakkunniga kunde ifrågasättas inom den sålunda givna ramen, avsåge dels vad som skulle anses hänförligt till begreppen inlåning och eget kapital, dels differentieringen av placeringarna, dels ock själva fondrelationstalen.

Frageställningarna beträffande *inlåning* och *eget kapital* berörde spörsmålet, huruvida ansvarsförbindelserna borde till hela sitt belopp räknas till inlåningen, och anknöte sig vidare till förlagslånen.

Ansvarsförbindelserna vore sinsemellan tämligen olikartade ur risksynpunkt. Då det skulle innebära vissa svårigheter att differentiera dessa förbindelser efter deras större eller mindre riskgrad, syntes det de sakkunniga icke vara praktiskt att överväga någon ändring i regeln, att förbindelserna generellt vore jämställda med inlåning.

Rörande affärsbanks upplåning mot förlagsbevis saknades särbestämmelser i BL. Affärsbank kunde sålunda emittera egna förlagsbevis, vilka dock — därest fråga vore om tryckta eller graverade förbindelser — icke finge ställas till innehavaren eller till viss man eller order (51 §). En följd av att

förlagsupplåning lämnades oreglerad i BL vore att sådan upplåning bleve likställd med vanlig inlåning, för vilken viss fondtäckning skulle finnas. Detta resultat vore knappast godtagbart, eftersom de eventuella förlagslånegivarna såsom sämre prioriterade än bankens övriga fordringsägare i realiteten komme att stärka inlånarnas säkerhet genom sitt kapitaltillskott. Med hänsyn härtill och då någon olägenhet icke syntes vara att förvänta genom en ändring på denna punkt, föresloges att upplåning mot förlagsbevis i fortsättningen icke skulle vara att i förevarande avseende betrakta såsom inlåning.

I nära samband med denna fråga stode spörsmålet, huruvida förlagslån borde kunna jämföras med eget kapital och således utgöra underlag för inlåning. Bank- och fondinspektionen hade i visst sammanhang framhållit, att av affärsbank upplånat förlagskapital, som i avseende å förmånsrätt till betalning placerats efter bankens övriga borgenärer, till sin natur stode så nära en bankens egen fond att det vid beräkning av inlåningsmaximum borde kunna jämföras med sådan fond (prop. 1923: 181 s. 4). De sakkunniga kunde i stort sett ansluta sig till ifrågavarande uppfattning. Enär ett förlagslån icke utgjorde ett till banken bundet kapital på samma sätt som aktiekapitalet, borde emellertid rätten till inlåning få grundas å förlagslånet endast i begränsad utsträckning, förslagsvis så, att dylikt lån högst till ett belopp motsvarande halva aktiekapitalet finge beaktas vid beräkning av inlåningsrätten. Affärsbank, som med tillämpning av en sådan regel grundat sin inlåningsrätt delvis på ett förlagslån, hade naturligen att under lånets löptid genom fondering eller eljest sörja för att den vid lånetidens slut icke bleve nödsakad antingen att hastigt beskära sin inlåning eller att söka genom mer eller mindre improviserade åtgärder upprätthålla inlåningsrättens omfattning. En successiv avveckling av ett förlagslån såsom grundval för en banks inlåningsrätt borde vara den naturliga ordningen. Med beaktande härav syntes man för att jämföra upplånat förlagskapital med eget kapital böra kräva att viss tid återstode till dess lånet skulle återbetalas. Denna tid kunde lämpligen bestämmas till fem år. Om förlagslånet skulle amorteras under viss tid, innebure förslaget, att den del av förlagslånet, som finge utgöra underlag för inlåning, minskades i takt med de amorteringar, som skedde under den närmaste femårsperioden. I konsekvens med vad som nu föreslagits borde naturligen gälla att förlagslån med kortare löptid än fem år över huvud icke vore att i förevarande hänseende jämföra med eget kapital.

På grund av det sålunda anförda har de sakkunniga föreslagit en regel av innehåll, att med eget kapital finge vid beräkning av inlåningsrätten likställas intill ett belopp motsvarande högst hälften av banks aktiekapital nominella värdet å sådana av banken utställda förlagsbevis, för vilka betalning kunde av långivaren krävas tidigast efter fem år.

Beträffande *differentieringen av placeringarna* har de sakkunniga erinrat om att 1946 års provisoriska lag (liksom 1953 års provisoriska lag) skilde mellan tre grupper av placeringar, sådana som ansågs riskfria (kassatill-

gångar samt korta, guldkantade obligationer), sådana som ansågs förenade med blott ringa risk (långa, guldkantade och andra fullgoda obligationer) samt övriga tillgångar.

Vad anginge den första gruppen av placeringar kunde man enligt de sakkunnigas bedömande eventuellt överväga att komplettera densamma med vissa engagemang, som uppenbarligen vore helt eller så gott som helt riskfria, t. ex. statsgaranterade lån och kommunlån. Vissa svårbedömda gränsfall skulle emellertid härvid framträda, vilket skulle vålla avsevärda praktiska olägenheter. Därtill komme att man vid valet av relationen mellan fonderna och den icke täckningsfria utlåningen uppenbarligen utgått från en låneportfölj av normal sammansättning, d. v. s. en portfölj inrymmande vissa engagemang som vore förenade med så ringa risk, att fondtäckning för dem icke i och för sig skulle ha kunnat krävas. Fondrelationstalet hade med andra ord bestämts så, att det kunde förmodas täcka genomsnittsriskens för låneportföljen som en helhet. Med hänsyn härtill vore det oriktigt att — utom i fall då även andra skäl kunde åberopas härför — till de täckningsfria tillgångarna överflytta vissa typer av lån, med mindre fondrelationstalen samtidigt ändrades.

Beträffande den andra gruppen av placeringar, som omfattade dels långa, fullgoda obligationer, dels korta och fullgoda men icke guldkantade obligationer, erinrade de sakkunniga om att denna grupp enligt 1946 års lag vore täckningsfri till 75 procent av sitt värde. Fondtäckning krävdes alltså för blott en fjärdedel av sagda värde, vilket innebure, att för de större bankerna den kursförlust som kunde täckas av fonderna uppginge till blott ungefär två och en fjärdedels procent av obligationsvärdet. Det vore emellertid uppenbart, att exempelvis en höjning av det rådande ränteläget med allenast en halv procent skulle för de långa obligationerna medföra en kurssänkning avsevärt överstigande två och en fjärdedels procent. Redan den gradvisa räntestegring om en halv procent, som t. ex. skett under senare halvåret 1950, hade medfört nedjusteringar i kurserna för sådana obligationer med omkring sju procent. Under hela den tid räntan vore högre än då obligationen förvärvades — självfallet dock längst till dess obligationen inlöstes — kunde banken icke sälja densamma utan förlust. Att kvarligga med värdepapperen eller att belåna dem i riksbanken innebure givetvis också förlust, eftersom det måste förutsättas, att såväl banken själv som riksbanken anpassat sin räntesättning efter ändringen i ränteläget. Med hänsyn härtill syntes det ur solvenssynpunkt icke tillfredsställande att för de långa obligationerna bevara en fondtäckningsregel, som lämnade utrymme för en så ringa kursförlust som i det föregående angivits. Då kursfallsrisken knappast torde vara mindre än kreditrisken i allmänhet, borde därför nyssnämnda obligationer ur fondtäckningssynpunkt hänföras till placeringsgruppen »övriga tillgångar». De sakkunniga ville icke förneka, att den sålunda föreslagna lagändringen komme att åstadkomma en minskad benägenhet hos bankerna att förvärva långa obligationer.

Jämlikt de förordade nya bestämmelserna skulle alltså obligationerna i täckningshänseende differentieras på följande sätt:

täckningsfria: korta guldkantade;

till tre fjärdedelar täckningsfria: andra korta fullgoda obligationer;

täckningspliktiga: övriga obligationer.

Enligt de sakkunnigas ståndpunkt borde det liksom dittills ankomma på tillsynsmyndigheten att avgöra vilka icke guldkantade obligationer som skulle kunna betraktas som »fullgoda». Denna egenskap hos obligationerna torde i allmänhet komma till uttryck även däri, att obligationerna vore belåningsbara i riksbanken. I praktiken bleve därför belåningsbarheten oftast kriteriet på att en obligation ansåges fullgod.

Särskild uppmärksamhet vid överbägandena om placeringarnas indelning i riskhänseende har de sakkunniga ägnat fastighetslånen, i synnerhet de fastighetslån, som kan betecknas som bottenlån (med fastighet avser de sakkunniga i detta sammanhang bostads-, affärs-, skogs- och jordbruksfastighet; med bottenlån avser de krediter i sådana fastigheter — dock ej byggnadskreditiv — mot säkerhet av inteckning inom 60 procent av taxeringsvärdet eller, där sådant ej blivit åsatt, det av affärsbanken uppskattade värdet). Efter samråd mellan de sakkunniga samt bank- och fondinspektionen har inom inspektionen utförts vissa undersökningar rörande förekomsten hos bankerna av fastighetslån. Undersökningarna har skett i syfte att utvisa fastighetskrediternas och bottenlånen absoluta och relativa andel av den totala utlåningen hos dels samtliga banker, dels de olika bankgrupperna, dels ock vissa olika kontorstyper, nämligen de minsta bankkontoren samt sådana kontor, som är belägna å platser med endast ett bankkontor.

Av undersökningsresultatet kunde vissa allmänt hållna slutsatser dras, anser de sakkunniga.

Till att börja med finge sålunda konstateras att affärsbankerna fortfarande — ehuru begränsningar länge gällt för dem i fråga om rätten att tillhandahålla bottenlån i bostadsfastigheter, som tillkomme med stöd av statslån — spelade en betydelsefull roll på fastighetskreditmarknaden. Storleken av affärsbankernas ifrågavarande utlåning vore i själva verket sådan, att man måste räkna med att dessa banker under överskådlig tid framåt vore erforderliga på nämnda marknad.

I andra hand borde framhållas att det anförda i särskilt hög grad vore tillämpligt beträffande provinsbankerna, vilka vid alla sina kontor utom de allra största hade ca 40 procent av utlåningen placerad i fastighetslån. Det kunde påstås, att lånerörelsen hos ett betydande antal provinsbanker ägde en i viss mån sparbanksmässig prägel.

För det tredje ville de sakkunniga understryka den speciellt höga frekvensen av fastighetslån hos kontoren på enbanksplatser samt hos kontoren med den minsta utlåningen. Man hade i själva verket anledning räkna med att ett stort antal av dessa kontor icke längre skulle bära sig, därest fastighetskreditgivningen helt eller till mera avsevärd del skulle komma att bortfalla.

Då för provinsbankernas del en betydligt större del av deras rörelse än såvitt anginge storbankerna fölle på kontor, som nyss sagts, kunde det befaras, att en sådan utveckling för dem skulle framtvinga en omfattande kontorsindragning. I motsats till storbankerna skulle sålunda provinsbankerna icke kunna kompensera inkomstbortfallet vid sina »fastighetslånekontor» med rörelsevinster vid övriga kontor, helst som provinsbankerna allmänt hade en lägre räntabilitet än storbankerna. En sådan utveckling skulle självfallet medföra allvarliga olägenheter för provinsbankerna och för flera av dem innebära ett hot mot bankens fortsatta självständiga existens. Ur samhällslig synpunkt vore detta ägnat att väcka betänkligheter. En indragning av bankkontor på ett flertal enbanksplatser borde givetvis ur samma synpunkt förhindras.

Den åtgärd, som enligt de sakkunnigas uppfattning motiverades av vad sålunda anförts, vore att provinsbankernas och de minsta bankernas möjligheter att framdeles utlämna fastighetslån bevarades och eventuellt underlättades. Närmast till hands läge det att efter mönster av lagstiftningen rörande sparbanker och rörande jordbrukets kreditkassor överföra provinsbankernas (och de ännu mindre bankernas) såsom riskfria bedömda fastighetskrediter till de täckningsfria placeringarna. Som de sakkunniga betonat också i tidigare sammanhang förhölle det sig visserligen på det sättet, att en banks fordringsportfölj normalt inrymde vissa engagemang, som vore helt eller så gott som helt riskfria utan att dessa engagemang ändå hänförts till den täckningsfria gruppen. Under hänvisning till detta förhållande hade de sakkunniga — såsom framgått av deras uttalanden rörande statsgaranterade lån — i princip icke funnit det riktigt att till de täckningsfria tillgångarna överflytta vissa typer av lån med mindre fondrelationstalen samtidigt ändrades. Vad gällde de här berörda fastighetslånen hade emellertid den verkställda undersökningen utvisat, att lånen inginge i affärsbankernas portföljer med andelar som starkt varierade i storlek för de olika affärsbankstyperna. Det hade sålunda som nämnts kunnat påvisas, att flertalet provinsbanker hade en relativt sett betydligt större fastighetsbelåning än storbankerna. Ifrågavarande skillnad vore särskilt starkt framträdande beträffande de provinsbanker, vilkas eget kapital ej överstege 35 miljoner kronor. Detta förhållande borde enligt de sakkunniga komma till uttryck vid utformningen av reglerna om inlåningsrätten.

Vid den tekniska konstruktionen av dessa regler vore det mest praktiskt att ge de föreslagna bestämmelserna om fastighetslånen inräknande bland de täckningsfria tillgångarna en generell räckvidd utan att ändå efterge syftet med bestämmelserna. Denna synpunkt kunde tillgodoses, om bottenlån, som de sakkunniga avsåge, d. v. s. lån mot säkerhet av in-teckning inom 60 procent av taxeringsvärdet i bostads- och affärsfastighet i stadssamhäl-len samt jordbruksfastigheter, finge utgöra täckningsfria tillgångar hos samtliga affärsbanker, dock med de förbehållen att affärsbanks inlåningsrätt härigenom icke finge ökas med högre belopp än som motsvarade tre gånger bankens eget kapital och ej heller med mera än 100 miljoner kronor.

Sammanställning

utvisande verkningarna av en sådan ändring av gällande inlåningsrättsbestämmelser (enl. 1946 års lag) att bankernas inlåningsrätt dels minskas genom överföring av långa obligationer till täckningspliktiga tillgångar,

Bank	Eget kapital	Fastigh.-krediter in. 60 % ¹	Inlån.rätt enl. best. 20/12 1946	Inlåning enl. best. 20/12 1946
1	2	3	4	5
<i>Grupp I (lokala banker)</i>				
AB Bohusbanken	4 939	11 405	34 996	31 083
AB Diskontobanken	1 614	1 853	10 155	8 710
AB Hjo bank	901	2 335	5 753	4 815
AB Sundsvalls kreditbank	2 732	5 624	17 265	13 490
AB Luleå folkbank	1 596	1 592	10 314	5 507
Summa	11 782	22 809	78 483	63 605
<i>Grupp II (provinsbanker)</i>				
Wernlands ensk. bank AB	28 419	74 808	322 143	321 638
Skaraborgs ensk. bank AB	18 373	53 525	177 690	176 309
Östergötlands ensk. bank AB	23 739	31 952	243 184	207 930
AB Smålands bank	16 043	50 997	154 478	156 729
Uplands ensk. bank AB	21 937	49 108	219 531	175 430
AB Gotlands bank	8 277	16 649	63 955	45 868
Sundsvalls ensk. bank AB	40 941	55 469	412 500	284 357
AB Jämtlands folkbank	6 360	10 953	46 918	39 183
	164 089	343 461	1 640 399	1 406 944
AB Skånska banken	37 979	21 847	395 619	320 330
Summa	202 068	365 308	2 036 018	1 727 274
<i>Grupp III</i>				
AB Jordbrukarbanken	61 007	117 563	714 897	672 679
Inteckningsbanken AB	41 409	43 627	193 969	86 764
Sparbankernas bankab	15 700	35 026	224 676	203 373
Summa	118 116	196 216	1 133 542	962 816
<i>Grupp IV</i>				
AB Svenska handelsbanken	268 172	454 814	3 108 978	2 715 722
Skandinaviska banken AB	221 280	300 353	2 725 839	2 587 416
Stockholms ensk. bank AB	143 057	16 056	1 863 100	1 002 560
AB Göteborgs bank	98 986	116 714	1 034 613	872 257
Summa	731 495	887 937	8 732 530	7 177 955
Samtliga bankaktiebolag	1 063 461	1 472 270	11 980 573	9 931 650

¹ I de här angivna siffrorna ingår även krediter i icke taxerade fastigheter med 60 % av bankens beräknade värde; beloppen är alltså något för stora.

dels ökas med krediter mot inteckning i affärs- och bostadsfastigheter samt skogs- och jordbruksfastigheter inom 60 % av tax.-v. dock högst med ett belopp motsvarande tre gånger bankens eget kapital och högst 100 milj. kr., dels ock minskas genom sänkning av multipeln 6 till 5.

(Samtliga belopp i tkr.)

Den 31 maj 1950.

Outnyttjad inlåningsrätt		Minskning av inlåningsrätten på grund av		Ökning av inl.rätt på grund av täckn.frihet f. vissa int. lån	Nettoökning (minskning —) av inlåningsrätt	
	% av kol. 4	ändring av multipeln 6 till 5	täckn.plikt för långa obligationer ²			% av kol. 4
6		7	8	9	10	
3 913	11,2	4 939	2 148	11 405	4 318	12,3
1 445	14,2	1 614	—	1 853	239	2,4
938	16,3	901	112	2 335	1 322	23,0
3 775	21,9	2 732	324	5 624	2 563	14,9
4 807	46,6	1 596	11	1 592	— 15	— 0,1
14 878	19,0	11 782	2 595	22 809	8 432	10,7
505	0,2	5 000	1 231	74 808	68 577	21,3
1 381	0,8	5 000	4 812	53 525	43 713	24,6
35 254	14,5	5 000	8 539	31 952	18 413	7,6
— 2 251	— 1,5	5 000	4 237	48 129	38 892	25,2
44 101	20,1	5 000	5 977	49 108	38 131	17,4
18 587	29,1	5 000	—	16 649	11 649	18,2
128 143	31,1	5 000	13 626	55 469	36 843	8,9
7 735	16,5	5 000	2 700	10 953	3 253	6,9
233 455	14,2	40 000	41 122	340 593	259 471	15,8
75 289	19,0	5 000	15 392	21 847	1 455	0,4
308 744	15,2	45 000	56 514	362 440	260 926	12,8
42 218	5,9	5 000	31 367	100 000	63 633	8,9
107 205	55,3	5 000	4 481	43 627	34 146	17,6
21 303	9,5	5 000	55 084	35 026	— 25 058	— 11,2
170 726	15,1	15 000	90 932	178 653	72 721	6,4
393 256	12,6	5 000	21 045	100 000	73 955	2,4
138 423	5,1	5 000	52 389	100 000	42 611	1,6
860 540	46,2	5 000	81 722	16 056	— 70 666	3,8
162 356	15,7	5 000	11 419	100 000	83 581	8,1
1 554 575	17,8	20 000	166 575	316 056	129 481	1,5
2 048 923	17,1	91 782	316 616	879 958	471 560	3,9

² Här angivna belopp inkluderar även korta industriobligationer, eftersom särskild uppgift å dessa saknas; beloppen är alltså något för stora.

Genom dessa begränsningar vunnas anknytning till den av de sakkunniga påvisade omständigheten, att fastighetsbelåningen vore relativt sett mest omfattande hos provinsbanker med ett eget kapital ej överstigande 35 miljoner kronor.

Beträffande bestämningen av själva *fondrelationstalen* har de sakkunniga uttalat, att den föreslagna, nyss berörda regeln om fastighetslånens hänförande till de täckningsfria tillgångarna skulle — om den varit gällande vid tiden för de sakkunnigas utredningsarbete, närmare bestämt i maj 1950 — ha för de lokala bankerna medfört en förhållandevis så betydande ökning av inlåningsrätten, att man ur solvenssynpunkt skulle ha haft anledning till tvekan i fråga om regelns lämplighet med hänsyn till dessa affärsbankers ringa kapital och begränsade möjligheter till riskfördelning. De sakkunniga hade därför funnit en återgång till det relationstal, som enligt BL vore gällande för bank med eget kapital av högst fem miljoner kronor, vara motiverad. Inlåningsmaximum för en sådan affärsbank skulle alltså, efter frånräknande av de täckningsfria tillgångarna, sänkas från sex till fem gånger det egna kapitalet. Den sålunda förordade jämkningen finge betydelse även för affärsbanker med större kapital än fem miljoner kronor, i det att inlåningsmaximum för dem finge anges såsom summan av 25 (i stället för 30) miljoner kronor och tio gånger skillnaden mellan det egna kapitalet och fem miljoner kronor. Som framginge av det sist sagda hade de sakkunniga däremot ansett sig böra vidhålla fondrelationen 1:10 i fråga om det belopp, varmed affärsbanks eget kapital överstege fem miljoner kronor. Sedan ifrågasvarande relationstal år 1946 godtagits, syntes inga omständigheter ha framkommit, som motiverade vare sig en höjning eller sänkning av relations-talet i fråga.

I anslutning till sina förslag rörande inlåningsrätten har de sakkunniga presenterat den s a m m a n s t ä l l n i n g a v v e r k n i n g a r n a a v f ö r s l a g e n vilken intagits å sid. 96 och 97 här ovan.

Reglerna om inlåningsrätten är upptagna i 61 § i sakkunnigförslaget.

Yttrandena. Några remissinstanser har gjort uttalanden angående de föreslagna inlåningsrättsreglerna i stort. *Bank- och fondinspektionen* har anmält, att förslagen i denna del tillkommit efter samråd med inspektionen och att denna följaktligen tillstyrkte förslagen. *Sparbanksinspektionen* har uttalat, att fondtäckningens bestämmande efter placeringarnas art vore en i sig riktig tanke, som det knappast funnes anledning frångå som grundprincip. Inspektionen hade därför ingen erinran att göra mot att principen kommit till användning i de sakkunnigas förslag. Ett liknande uttalande göres av 1948 års *sparbankssakkunniga*. Icke heller *fullmäktige i riksbanken* ville invända mot att inlåningsrätten i princip konstruerades enligt den föreslagna metoden, d. v. s. samma metod som i 1946 års provisoriska lag. Detta uttalande säges emellertid gälla under den förutsättningen, att det alltjämt förefunnes ett behov av utvidgad inlåningsrätt utöver den enligt BL medgivna. Härvidlag hade de sakkunniga icke preste-

rat någon utredning, anser fullmäktige. I detta sammanhang har fullmäktige även anfört följande:

Av den av de sakkunniga deklarerade uppfattningen att banklagens inlånings- och kassareservbestämmelser enbart böra ta sikte på att till insättarnas trygghet tillgodose kraven på solvens och den enskilda bankens betalningsberedskap, följer, att de sakkunniga icke utrett banksystemets roll i ett vidare ekonomiskt sammanhang. I betraktande av, att bankerna genom det samband som råder mellan en utlåningsökning och en därav skapad inlåningsökning äga förmåga att skapa betalningsmedel — som kvantitativt t. o. m. har större betydelse än sedlarna — råder ingen art-utan endast en gradskillnad mellan affärsbankerna och sedelbanken. Dessa med det moderna penning- och kreditsystemet sammanhängande spörsmål och deras eventuella inverkan på utformningen av en modern lagstiftning rörande bankrörelse borde enligt fullmäktiges uppfattning ha ägnats större uppmärksamhet än som nu blivit fallet.

Såväl med de nu gällande provisoriska som de föreslagna reglerna för inlåningen beror inlåningsmarginalen icke så mycket på inlåningens storlek som fastmer av hur de inlånade medlen placeras. Inlåningen kan ökas hur mycket som helst utan att marginalen försämrass om blott de inlånade medlen antingen bibehållas som kassamedel eller placeras i övriga täckningsfria tillgångar. Frågan om bankernas inlåningsrätt är alltså, såsom förut antytts, lika mycket en fråga om deras utlåning som om deras inlåning. Även om solvens- och likviditetssynpunkterna kräva allt beaktande är det därför icke ligkiltigt ur penningpolitisk synpunkt hur inlånings- och kassareservbestämmelserna utformas då nämligen dessa regler — vid sidan av riksbankens transaktioner — få sin betydelse för bankernas kreditgivningsmöjligheter.

Tjänstemännens centralorganisation deklarerar däremot att inlåningsrätten borde bestämmas uteslutande med hänsyn till vad som krävdes ur solvenssynpunkt.

De sakkunnigas förslag, att de långa obligationerna ej alls skall vara täckningsfria har kritiserats av ett flertal remissinstanser, nämligen *fullmäktige i riksbanken*, *fullmäktige i riksgäldskontoret*, *sparbanksinspektionen*, *kommerskollegium*, *svenska bankföreningen*, *svenska sparbanksföreningen* och *Sparbankernas bankaktiebolag*.

Fullmäktige i riksbanken framhåller i denna del följande:

Motivet för deklasseringen av de långa obligationerna anges av de sakkunniga vara den risk för kurssänkning, som en räntehöjning skulle medföra och som kunde innebära att kursförlusten bleve större än som motsvaras av fondtäckningen. Denna risk bör beaktas, men det må dock erinras om att till den del bankerna genom nedskrivningar av sina obligationsportföljer söka möta normala räntehöjningar, risken för kursförlust i motsvarande mån minskas. Kursförlustrisken synes därför icke motivera att den nu gällande täckningsfriheten för långa obligationer helt elimineras även om den möjligen kan utgöra skäl för att dessa obligationer inräknas bland de täckningsfria tillgångarna med lägre kvot än som nu gäller. Ett genomförande av förslaget på denna punkt skulle också — som de sakkunniga framhålla — minska bankernas benägenhet att förvärva långa obligationer och därmed skulle man begränsa omfånget av den obligationsmarknad för bl. a. statens och hypoteksinstitutens långa upplåning som uppbyggts

under senare år. Det förtjänar även i detta sammanhang erinras om att täckningskrav för långa obligationer skulle ha försvårat — kanske omöjliggjort — bankernas medverkan vid de emissioner av obligationer med löptid mellan fem och tio år som utifrån kreditpolitiska överväganden företogs under senare år.

Liknande synpunkter åberopas av övriga remissinstanser, som ställt sig kritiska till förevarande förslag. *Svenska sparbanksföreningen* gör gällande, att förslaget faktiskt också är ägnat att försvaga bankernas solvens, relativt sett. Föreningen belyser denna åsikt med följande exempel:

Om man tänker sig, att läget är sådant att en nedskrivning av nyköpta obligationer med 10 % under marknadsvärdet är ekonomiskt sett riktigt och att härför erfordras ett belopp av 100 000 kronor, så kan nedskrivningen ske med en »bruttokostnad» av 100 000 kronor. Om obligationerna betraktas såsom icke täckningsfria, måste banken, om dess kapital överstiger 5 miljoner kronor, i första hand förstärka sina fonder med 10 % av obligationernas värde eller med 100 000 kronor. Men då måste banken också betala en däremot svarande skatt med ungefär samma belopp, d. v. s. banken måste fränhända sig dessa medel. Eftersom ifrågavarande regler ha egentligen intresse främst när bankens ställning ligger nära lagens minimikrav, måste den här exemplifierade konsekvensen av de sakkunnigas förslag — nämligen att banken tvingas reducera sina möjligheter att stärka den reella solvensen med skattebeloppet — vara mycket olycklig. Det förtjänar att framhållas, att här icke är fråga om »skattetänkande» utan om realistiska ekonomiska konsekvenser av förslaget i riktning rakt emot de sakkunnigas syftemål.

Föreningen fortsätter:

Även andra invändningar av principiell natur kunna riktas mot sakkunnigförslaget. De sakkunniga ha icke visat, att skillnaden i säkerhet mellan obligationer med 5 års återstående löptid och obligationer med något längre löptid är så stor, som den föreslagna regeln ger vid handen. Det kanske häremot kan svaras, att varje regel företer osakliga skiljaktigheter i gränfallen. Men en regel, som kanske helt omöjliggör ett utbyte av korta obligationer mot längre, förefaller alltför otymplig och är ägnad att på ett opåkalat sätt låsa obligationsmarknaden och påverka löptiderna för nya obligationslån. Att inlåningsrätten, när ett obligationsinnehav passerar det avgörande 5-årsstrecket, plötsligen ökas med obligationsbeloppet stärker likaledes intrycket av att regeln är alltför grovt tilltyd.

Sparbankernas bankaktiebolag har framhållit vissa verkningar av förslaget, vilka hade speciellt avseende å sagda banks verksamhet. I bankens funktioner inginge bl. a. att vara likviditetsorgan för sparbankerna. Genom sin särskilda karaktär finge banken vidkännas mycket kraftiga svängningar i inlåningsrörelsen, vilket toge sig uttryck i att banken i större eller mindre grad måste anlita obligationsportföljen som inlåningsunderlag. Den föreslagna täckningsplikten för långa obligationer skulle därför få kraftiga återverkningar på bankens inlåningsrätt. Vad som borde tillmätas särskild vikt i detta sammanhang vore att banken vid en kraftig inlåningsökning av mera kortvarig natur måste placera influtna medel i täckningsfria tillgångar. Det vore därvid nödvändigt att dessa tillgångar vore lätt realiser-

bara, d. v. s. att de — allt efter inlåningens natur — utgjordes av korta och/eller långa obligationer. På grund härav vore det naturligt att banken eftersträfvade en portfölj täckningsfria obligationer, vilka i fråga om löptiden vore så varierande som möjligt. — Ett överflyttande av de långa obligationerna till de täckningskrävande tillgångarna kunde även i vissa fall innebära minskade möjligheter för banken att från sparbankerna överta obligationer. Ett dylikt övertagande inginge i bankens uppgift att vara likviditetsorgan för sparbankerna.

Ett par motförslag har framlagts av *sparbanksinspektionen* och *svenska bankföreningen*.

Sparbanksinspektionen har hänvisat till att sparbankerna enligt gällande regler måste ha minst tre och en tredjedels procent fondtäckning för all inlåning, som icke vore helt täckningsfri, således även för den inlåning, som vore placerad i guldkantade och andra fullgoda inhemska obligationer. Vad de långa obligationerna beträffade syntes nämnda relationskrav representera en jämförelsevis god lösning av förevarande spörsmål. Överförd på affärsbankernas förhållanden skulle sparbanksbestämmelsen i fråga innebära — med hänsyn till det för affärsbankerna i allmänhet gällande kravet på drygt tio procent fondtäckning för icke täckningsfria placeringar — att långa obligationer till två tredjedelar av värdet skulle kunna utgöra helt täckningsfri placering för inlånade medel. Inspektionen ville ifrågasätta, om icke en uppmjukning av förslagets bestämmelser åtminstone beträffande guldkantade långa obligationer borde företas i viss överensstämmelse med sparbanksregeln.

Svenska bankföreningen har för sin del förordat, att täckningsfriheten för obligationer med längre återstående löptid än fem år måtte sättas till 50 procent i stället för som enligt gällande bestämmelser till 75 procent. En sådan lösning skulle enligt bankföreningens mening utgöra ett tillräckligt skydd mot den av de sakkunniga nämnda förlustrisken samtidigt som den skulle tillgodose rimliga anspråk från affärsbankernas sida att fortfarande få räkna även längre obligationer som inlåningsunderlag.

Förslaget om viss täckningsfrihet för botteninteckningar hälsas med tillfredsställelse i de yttranden, som avgivits av *fullmäktige i riksgäldskontoret* och av *svenska bankföreningen*. I båda dessa yttranden betonas att förslaget ställer affärsbankerna i ett bättre avvägt förhållande till sparbanker och jordbrukskreditkassor än vad gällande lagstiftning på detta område medger.

Även *bostadsstyrelsen* tillstyrker förevarande förslag. I likhet med de sakkunniga har styrelsen funnit det uppenbart, att man under överskådlig tid framåt måste räkna med ett behov att anlita affärsbankerna som kreditgivare på fastighetsmarknaden. De möjligheter till ökad kreditgivning till fastigheter, som förslaget erbjöde, syntes ägnade att minska de kreditsvårigheter, som tidvis och särskilt i vissa delar av landet gjorde sig gällande. Bostadsstyrelsen har i detta sammanhang förordat, att till de täckningsfria tillgångarna borde hänföras jämväl fordringar, för vilka säkerheten utgjor-

des av inteckning i tomträtt, därest å tomten funnes uppförd byggnad, huvudsakligen avsedd för bostadsändamål, och inteckningen låge inom 60 procent av byggnadens taxeringsvärde. Tomträttsinstitutets utveckling under senare tid och den ytterligare spridning, som tomträttsupplåtelser kunde väntas få, motiverade att i varje fall bostadsbebyggelse på tomträttsmark kunde bli föremål för belåning enligt samma principer som gällde för bebyggelse å fri grund. Styrelsen har vidare erinrat om att det vid utbyggnad av större bostadsområden vore vanligt att projektera större gemensamma panncentral- och tvätterianläggningar, belägna å fastighet, vilken vore fristående i förhållande till den mark, å vilken bostadsbyggnaderna uppfördes. Under förutsättning att betryggande avtal upprättades om nyttjandet av dylika gemensamhetsanläggningar och om ersättningsgrunderna för utgående förmåner, borde lån till dessa anläggningar enligt styrelsens mening få utgöra täckningsfri placering.

Fullmäktige i riksbanken, sparbanksinspektionen och svenska sparbanksföreningen har understrukt, att förslaget rörande fastighetsinteckningslånen påverkade gränsdragningen mellan kreditinstituten. Sparbanksinspektionen anför härom:

En begränsad täckningsfrihet skall enligt förslaget införas för inlåning som placeras i krediter mot inteckning av viss art. Bestämmelserna ansluta sig beträffande fordringarna på säkerhetens beskaffenhet till bestämmelser, som finnas i 25 § sparbankslagen. Det föreligger heller icke anledning göra erinran mot att ifrågavarande krediter skola i och för sig anses uppfylla kraven för täckningsfrihet. Såsom förut påpekats verka emellertid dylika bestämmelser även som placeringsregler, det vill säga de dirigera medelsplaceringen i viss riktning. Härigenom kan en förut förefintlig tendens komma att bli mera utpräglad. Även om intet i och för sig kan sägas om viss tendens, där den fritt får utveckla sig ur det allmänna marknadslägets krav, torde likväl i förevarande fall det allmännas intresse av att direkt bidra till inriktning av affärsbanksrörelsen till större likhet med sparbanksrörelsen kunna ifrågasättas, då därigenom riskeras, att den senare i sin tur anser sig vara berättigad utvidga verksamheten in på den förras område. En dylik utveckling synes sparbanksinspektionen icke önskelig. Inspektionen har här endast velat påpeka nämnda omständigheter, men vill med hänsyn till den begränsade omfattning, ifrågavarande täckningsfrihet erhållit i förslaget, icke framställa något direkt ändringsyrkande.

Remissyttrandena har delvis berört även övriga punkter i de sakkunnigas förslag beträffande inlåningsrätten. *Fullmäktige i riksbanken* anser, att förlagskapital borde få läggas till grund för inlåning, först sedan Kungl. Maj:t lämnat tillstånd därtill, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt bank- och fondinspektionen. *Sparbanksinspektionen* påtalar, att enligt förslagen banktillgodohavanden icke skulle kunna inräknas bland de täckningsfria tillgångarna med mindre tillgodohavandena vore betalbara vid anfordran eller efter blott en dags uppsägning. Eftersom tillgångarna i förevarande avseende först och främst borde bedömas ur säkerhetssynpunkt, förefölle det icke vara till-

räckligt sakligt betingat att upprätthålla ett så starkt krav på likviditeten hos de banktillgodohavanden, som skulle kunna komma i fråga. För bankaktiebolagens del hade frågan måhända mindre praktisk betydelse, men för sparbankernas del skulle en dylik gränsdragning kunna bli besvärande. *Svenska jordbrukskreditkassan* hemställer, att såsom täckningsfria placeringar måtte betraktas jämväl tillgodohavanden med lyftningsrätt vid anfordran hos kassa för jordbrukskredit samt å dylik kassa dragna checkar och av kassan utställda egna växlar, betalbara vid anfordran, ävensom tillgodohavanden hos svenska jordbrukskreditkassan med lyftningsrätt efter en dags uppsägning.

Jordbrukskassautredningens preliminära förslag angående inlåningsrätten. Som nämnts har jordbrukskassautredningen i en promemoria av den 10 februari 1954 framlagt vissa preliminära förslag till regler angående omfattningen av inlåningsrätten. Förslagen är ej begränsade till centralkassornas inlåning utan innefattar uppslag till nya inlåningsrättsregler för både affärsbanker, sparbanker och centralkassor.

Jordbrukskassautredningen anser sig kunna konstatera, att gällande regler, åtminstone sparbankernas och centralkassornas, i själva verket mindre hade karaktär av inlåningsregler än av utlåningsregler. Effekten av reglerna vore nämligen, att utlåningen dirigerades mot vissa privilegierade placeringar, d. v. s. mot dem som betraktades såsom riskfria. Enligt utredningens uppfattning borde man vid den aktuella översynen av lagstiftningen för affärsbanker, sparbanker och kassor för jordbrukskredit utforma reglerna om inlåningsrätten såvitt möjligt med hänsyn uteslutande till insättarnas intresse av skydd mot förluster. Skyddet borde dock differentieras efter hur de insatta medlen placerades.

Denna grundinställning har föranlett utredningen att anlägga följande, i fem punkter sammanfattade synpunkter på den allmänna uppläggningsen av reglerna om inlåningsrätten:

1. Kretsen av de privilegierade placeringarna borde vara lika för alla kreditinstituten. Förlustrisken beträffande en viss placering vore nämligen rimligtvis densamma, oavsett om det vore en affärsbank, en sparbank eller en centralkassa som gjorde placeringen.

2. Bland de privilegierade placeringarna borde såsom riskfria placeringar anses endast kassatillgångar och andra tillgångar, som vore så säkra, att förlust på dem kunde anses praktiskt taget utesluten. Såsom riskfria bleve då i huvudsak sådana tillgångar att betrakta, som för närvarande finge avdragas enligt 30-gånge-regeln för sparbanker och centralkassor. För den del av inlåningen, som motsvarades av nu ifrågavarande placeringar, borde ingen extra säkerhet i form av eget kapital erfordras.

3. I övrigt borde såsom privilegierade upptas placeringar i fullgoda obligationer och liknande värdehandlingar samt i primärlån m. m. Utredningen vore av den uppfattningen, att dessa placeringar, ehuru mera betryggande än de icke privilegierade, dock icke vore riskfria. Fördens skull borde någon

extra säkerhet i form av eget kapital krävas för den inlåning, som motsvarades av dylika placeringar. Men säkerheten borde kunna sättas väsentligt lägre än för inlåning som motsvarades av ej privilegierade placeringar. Enligt utredningens bedömande erfordrades för nu ifrågavarande placeringar en säkerhet i eget kapital motsvarande en procent av det placerade beloppet. — Den särskilda spärregeln för sparbanker och centralkassor, vilken just hade till syfte att garantera någon extra säkerhet för dessa placeringar, borde slopas.

4. För de placeringar, som därefter återstode, de oprilegierade placeringarna, borde hållas eget kapital, som, med lämplig säkerhetsmarginal, svarade mot de förlustrisker, som förelåge och kunde beräknas framdeles föreligga för den typ av kreditinrättningar, varom vore fråga — affärsbanker, sparbanker och centralkassor. Den extra säkerhet i form av eget kapital, som skulle bjudas för dessa placeringar, skulle alltså, i motsats mot den extra säkerheten för de privilegierade placeringarna, kunna vara olika för de tre typerna av kreditinrättningar. Den borde nämligen rättas efter arten av den rörelse och den allmänna strukturen av den utlåning, som dreves av kreditinrättningar inom var och en av de tre kategorierna.

För centralkassornas del hade utredningen beträffande de nu berörda placeringarna diskuterat en fondtäckning av fem och sex procent utan att dock fatta slutlig ståndpunkt.

5. Utredningen hade funnit, att inlåningsreglerna borde ta viss hänsyn till den trygghet för insättarna, som kunde skapas genom annan konsolidering än den, som skedde genom avsättningar till reservfonder och dylikt. Utredningen syftade på de allmänt förekommande avskrivningarna och avsättningarna till värderegleringskonton. Det syntes rimligt, att företag, vilkas ställning vore särskilt väl konsoliderad genom detta slags avsättningar, i vissa fall skulle kunna premieras genom speciella lättnader i inlåningsrättsbestämmelserna. De fall, utredningen närmast tänkte på, vore sådana, då företaget skapat värderegleringskonton och liknande konton, som vore så stora, att risken för att reservfonden och annat eget kapital skulle behöva tas i anspråk för att täcka uppkommande förluster minskat i betydande grad. Utredningen menade, att sådana konton, ehuru de icke vore lika beständiga och säkra som reservfonder, dock gäve insättarna ökad trygghet och att det därför, när ökningen i trygghet vore väsentlig och påtaglig, kunde vara riktigt att taga särskild hänsyn därtill. Detta borde enligt utredningens mening lämpligen ske genom dispens, meddelad av Kungl. Maj:t efter tillsynsmyndighetens hörande.

Mot bakgrund av sina nu redovisade överväganden har utredningen framlagt följande utkast till formulering av lagstadgande om centralkassas inlåningsrätt:

Centralkassa jämte anslutna jordbrukskassor skall, till insättarnas säkerhet, hava eget kapital, tillhoppa uppgående till visst lägsta belopp som bestämmes med hänsyn till placeringen av de inlånade medlen.

Vid beräkningen av det lägsta belopp, vartill det egna kapitalet sålunda skall uppgå, skola kassans medelsplaceringar indelas sålunda:

a) hos centralkassan och de anslutna jordbrukskassorna inneliggande kassor, vad för centralkassans räkning innestår hos Sveriges riksbank, inländskt bankaktiebolag eller sparbank eller på postgiro samt placeringar i av svenska staten utfärdade skattkamarväxlar och obligationer med en återstående löptid av högst ett år;

b) placeringar i av svenska staten utfärdade skattkamarväxlar och obligationer med en återstående löptid av mer än ett år, i obligationer, vilka utfärdats av Sveriges allmänna hypoteksbank eller Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, ävensom i andra inhemska obligationer av fullgod beskaffenhet, ävensom placeringar i lån, för vilkas fulla gäldande staten, kommun eller dylik samfällighet är ansvarig eller för vilka säkerheten utgöres av inteckning inom sex tiondelar av det senast fastställda taxeringsvärdet på jordbruksfastighet eller av inteckning inom hälften av det senast fastställda taxeringsvärdet på fastighet, vars huvudsakliga värde består i tomt eller bostadsbyggnad; samt

c) andra placeringar.

För placering, som sägs under a) erfordras ej eget kapital. För placering, som sägs under b), erfordras eget kapital motsvarande en procent och för placering, som sägs under c), eget kapital motsvarande procent av det placerade beloppet.

Såsom inlåning anses *dels* kassans samtliga skuldförbindelser utom förlagsbevis, *dels* beloppet av de garantiförbindelser som kassan iklätt sig, i den mån dessa förpliktelser icke täckas av hos kassan insatta, till kassan pantförskrivna medel.

Kungl. Maj:t äger, efter hörande av bank- och fondinspektionen, om särskilda skäl äro därtill och det finnes kunna ske utan fara för insättarnas säkerhet, beträffande viss kassa på ansökan medgiva att i fråga om placeringar, som avses under c), skall erfordras eget kapital motsvarande viss procent, understigande men ej , av det placerade beloppet.

Yttrandena över jordbrukskassautredningens promemoria. Som nämnts i det föregående har jordbrukskassautredningens promemoria remitterats till vissa myndigheter och enskilda institutioner för yttrande.

Av remissinstanserna har *bank- och fondinspektionen* samt *sparbanksinspektionen* avstyrkt förslagen i promemorian. *Fullmäktige i riksbanken*, *svenska jordbrukskreditkassan* och *svenska sparbanksföreningen* har i huvudsak ställt sig positiva till förslagen, medan *fullmäktige i riksgäldskontoret* och *svenska bankföreningen* — utan att underkänna förslagen i deras helhet — framfört erinringar mot vissa punkter i förslagen.

Inledningsvis har *bank- och fondinspektionen* erinrat om att jordbrukskassautredningen i likhet med 1949 års banklagssakkunniga ansett, att inlåningsreglerna borde utformas med hänsyn uteslutande till insättarnas intresse av skydd mot förluster. Att detta intresse utgjorde grunden för lagstiftningen i ämnet vore enligt inspektionen ställt utom allt tvivel. Men det kunde ifrågasättas om icke av praktiska skäl även andra intressen måste beaktas i detta sammanhang. Det låge därvid nära till hands att påminna om vissa uttalanden, som gjordes vid AL:s tillkomst. Med hänsyn till aktiebolagens utomordentligt stora ekonomiska betydelse och de vittgående följder aktiebolags obestånd kunde ha ej endast för aktieägare och borgenärer utan

även för anställda, för folkförsörjningen och för det allmänna, hade det ansetts vara en viktig uppgift för den nya lagstiftningen att söka befrämja bolagens konsolidering. Att man borde hålla åtskilliga av dessa synpunkter i minnet, då man lagstiftade rörande kreditinrättningarnas solvens, syntes inspektionen uppenbart.

Bank- och fondinspektionen har härefter kommit in på den metod, som hittills använts för att uppnå en betryggande relation mellan eget och främmande kapital och därmed en erforderlig risktäckning. Denna metod hade bestått i en begränsning av det främmande kapitalet, d. v. s. inlåningen i vidsträckt mening. Kreditinrättningarnas inlåningsrätt hade från början bestämts såsom en enkel multipel av det egna kapitalet, vilket omvänt betytt att detta icke fått underskrida en viss bråkdel av det främmande kapitalet. Emellertid hade efter hand denna enkla beräkningsmetod kompletterats så, att inlåningsrätten framräknats såsom en summa av dels en multipel av det egna kapitalet, dels ett belopp svarande mot vissa ur risksynpunkt kvalificerade placeringar (kassa, obligationer etc.). Genom en sådan sammansatt beräkningsmetod hade det blivit möjligt att i viss utsträckning beakta de olikheter i fråga om tillgångarnas sammansättning, som kreditinstitutet företedde. Jordbrukskassautredningens förslag innebure, att en ny metod valts. Utredningen hade gått mera direkt på målet — risktäckningen — och uppställt krav på eget kapital i direkt relation till placeringarna och de med dem förenade riskerna. Valet av en ny metod för uppnående av den erforderliga risktäckningen innebure uppenbarligen icke någon ändring i sak. Samma risktäckning kunde uppnås med båda metoderna; i ena fallet nådde man den indirekt genom begränsning av det främmande kapitalet, i andra fallet direkt genom kravet på eget kapital, svarande mot de beräknade riskerna.

Emellertid måste det, enligt inspektionen, vid ett närmare studium av jordbrukskassautredningens förslag konstateras, att genomförandet av detta skulle skapa speciella problem, som man ej tidigare besvärats av. Dessa problem sammanhänge med sättet för tillgångarnas redovisning och kreditinstitutens konsolideringsteknik. Bland annat skulle uppdelningen av tillgångarna i olika riskklasser på sätt utredningen föreslagit leda till en benägenhet hos kreditinrättningarna att i mån av förmåga nedskriva värdet av de tillgångar, på vilka ställdes det största kapitalkravet, d. v. s. tillgångarna under c) i jordbrukskassautredningens utkast till lagstadgande. Intresset för avsättningar i konsolideringssyfte för de minst riskbetonade placeringarna, främst obligationerna, komme att minska, och det kunde befaras, att tidigare gjorda sådana avsättningarna efter en tid överfördes till avsättningar för den ur risksynpunkt icke kvalificerade utlåningen. Antydde tekniska olägenheter av den metod, utredningen föreslagit, syntes svåra att undanröja. Med hänsyn härtill och till att den av utredningen åsyftade nyanseringen av fondtäckningskravet kunde uppnås också med tillämpning av inlåningsrättsregler av nuvarande typ, hade inspektionen kommit till den uppfattningen, att nuvarande metod borde föredragas framför den av utredning-

en förordade, så mycket mera som nuvarande metod hade gammal hävd i alla de tre slagen av kreditinstitut.

Hur långt differentieringen av placeringarna ur risksynpunkt borde drivas — antingen man valde nuvarande metod eller den av utredningen föreslagna — och vilka tillgångar som borde hänföras till den ena eller andra placeringsgruppen vore enligt inspektionen en bedömningsfråga. Inspektionen hade vid sin granskning av utredningens förslag till indelning av placeringarna icke kunnat ansluta sig till meningen att de långa obligationerna borde inräknas i gruppen b). Avsöndrade man de långa obligationerna från gruppen b), kunde det ifrågasättas om återstoden av gruppen i riskhänseende så väsentligt skilde sig från gruppen a), att uppställandet av ett särskilt fondtäckningskrav för denna återstod vore motiverat.

Den särskilda dispensregeln i sista stycket av jordbrukskassautredningens förslag till lagstadgande har inspektionen icke kunnat godta. Inspektionen har härom anfört bl. a. följande:

Enligt inspektionens uppfattning äro de fördelar, som kunna vinnas genom hållande av dolda reserver i vissa hänseenden särskilt framträdande för kreditinstituten, som i högre grad än andra företag äro känsliga för dispositioner, som gå utöver de synliga reserverna. Ty dels äro dessa företag för sin rörelse i högre grad än andra beroende av allmänhetens förtroende och dels skall för dem enligt lag upprätthållas en viss relation mellan eget och främmande kapital, vars underskridande tvingar kreditinstituten till minskning av sin volym, d. v. s. i realiteten till kredituppsägningar. Med hänsyn härtill har inspektionen ansett framväxandet av delcrediteräkningar hos affärsbanker och centralkassor vara tillfredsställande ur de synpunkter ämbetsverket har att företräda.

Skulle emellertid dessa räkningar enligt utredningens förslag bli inlåningsgrundande, d. v. s. i visst hänseende jämsställas med eget kapital, kunna de uppenbarligen icke längre fylla sina ovan beskrivna funktioner, i varje fall ej beträffande så stor del av värderegleringskontot, som får anses erforderlig som reserv mot förluster. Sannolikt skulle väl detta förhållande föranleda ett dispensökande kreditinstitut att nedvärdera de risker hos fordringsportföljen eller obligationskontot, för vilka värderegleringskontona äro avsedda att tjäna som buffert. Ur konsolideringssynpunkt vore en sådan utveckling att beklaga. Vore det åter uppenbart att värderegleringskontona vuxit sig avsevärt större än som betingades från nämnda synpunkt, skulle onekligen dispensmöjlighetens införande te sig som ett kringgående av skattebestämmelserna. I själva verket tyda vissa av uttalandena i promemorian på att utredningen icke varit främmande för den skattepolitiska innebörden av dispensregeln; det säges sålunda bl. a. att insättarnas intresse av trygghet för sina medel inom vissa gränser gagnas lika bra eller bättre om den kreditinrättning de gynnar i stället för att avsätta beskattade överskottsmedel till reservfonden göra avskrivningar eller avsättningar till *ej* skatte dragande konton.

Sparbanksinspektionen anför inledningsvis:

Enligt sparbanksinspektionens mening behöver det icke råda någon meningsskiljaktighet därom, att inlåningsreglerna i första hand skola syfta till ett säkerställande av insättarnas intressen. Detta syfte torde emellertid kunna tillgodoses på olika sätt och även kombineras med andra syften. Ställes

inlåningsrätten i alltför ensidigt beroende av placeringarna kunde detta leda därhän att bankverksamheten över huvud taget, såsom redan skett med centralkassorna, mer och mer inriktades på vad som hittills ansetts vara rent sparbanksmässig utlåningsverksamhet. Det torde nämligen icke kunna undvikas, därest skyddet för insättarna skall differentieras efter tillgångarnas art i säkerhetshänseende — vilket i och för sig ligger i insättarnas intresse — att den omvända verkan härav i ett ansträngt fondläge blir, att de placeringar föredragas, som innebära minsta möjliga förbrukning av inlåningsrätten. Vill man i praktiken genomföra den i princip riktiga tanken att den bankinrättning, som har säkrare placeringar än andra, också bör ha större inlåningsrätt än dessa, får man finna sig i konsekvensen, att inlåningsreglerna också komma att verka som placeringsregler. Vill man åter undvika denna verkan får man därför i samma mån ge avkall på principen i fråga. Insättarnas säkerhet kan därvid alltför sätts i främsta rummet genom lämplig avvägning av fondtäckningskravet. Ur dessa synpunkter kan man ifrågasätta, om icke bestämmelserna om inlåningsrätten jämväl med avseende på tillgångarnas grad av täckningsfrihet böra vara avpassade efter den verksamhet, som anses vara den naturliga för respektive bankinrättningar. För sparbankerna är det sålunda naturligt att lämna bottenlån i jordbruks- och bostadsfastigheter, varför det ock torde vara fullt i sin ordning att sådana placeringar premieras med avseende på deras återverkan på inlåningsrätten, eftersom denna premiering tillika helt överensstämmer med insättarnas intressen. I fråga om affärsbankerna och centralkassorna blir förhållandet ett annat. För deras del kan en liknande förmånsställning för bottenlån, ehuru väl i överensstämmelse med insättarnas intressen, innebära en snedvridning av verksamheten, som icke är till fördel för det stora klientel hos dem, som framförallt är i behov av rörelsekreder.

Under hänvisning till det återgivna anförandet säger sig sparbanksinspektionen icke vara övertygad om att vad jordbrukskasseutredningen kallade katalogen över privilegierade placeringar borde vara densamma för alla kreditinstitut.

Inspektionen redovisar därefter en jämförelse mellan nuvarande regler angående inlåningsrätten, närmast sparbanks- och centralkassereglerna, samt de av jordbrukskasseutredningen föreslagna reglerna. Med jämförelsen ville inspektionen påvisa, att de föreslagna reglerna icke innefattade så stora och betydelsefulla nyheter som utredningens promemoria kunde ge vid handen. Jämförelsen utmynnar i slutsatsen, att de nuvarande reglerna efter viss jämkning syntes även för centralkassornas del erbjuda den bästa lösningen av frågan om inlåningsrätten.

Den av jordbrukskasseutredningen föreslagna dispensregeln har sparbanksinspektionen funnit ägnad att väcka principiella betänkligheter i flera avseenden. Bl. a. har framhållits att det knappast kunde vara lämpligt, att kreditinstituten skulle söka övertyga å ena sidan taxeringsmyndigheterna om att verkställda avskrivningar vore sakligt betingade och därför borde vara skattefria samt å andra sidan tillsynsmyndigheten om att samma avskrivningar egentligen icke alls behövde göras och därför borde få räknas som underlag för inlåningen. Skulle skattefrihet få åtnjutas för medel, som skulle tjäna sistnämnda ändamål, borde förhållandet regleras genom bestämmelser i skattelagstiftningen.

Svenska jordbrukskreditkassan anser, att den av utredningen rekommenderade metoden för uppnående av erforderlig risktäckning ägde bestämda företräden framför den av centralkassor och sparbanker för närvarande tillämpade, och *svenska sparbanksföreningen* yttrar, att den föreslagna regeln på ett mera differentierat sätt än hittillsvarande regler toge hänsyn till de olika slagen av placeringar med den i dessa inneboende säkerheten.

icke heller *fullmäktige i riksbanken* hade något att erinra mot att en lagstiftning på förevarande område i princip konstruerades enligt den metod, utredningen föreslog. Fullmäktige har vidare uttalat att, med den struktur de svenska penninginstituten nu hade inlånings- eller placeringsregler icke vore väl lämpade som medel för en reglering av kreditvolymen eller för en mera specialiserad, selektivt verkande kreditkontroll.

Fullmäktige i riksgäldskontoret säger sig vilja understryka det av utredningen uttalade önskemålet, att nu gällande inlåningsföreskrifter måtte förenklas och att föreskrifterna såvitt möjligt borde göras enhetliga för samtliga kreditinstitut. Samtidigt har emellertid fullmäktige i åtskilliga hänseenden framfört erinringar mot utredningens förslag. Exempelvis ställde sig fullmäktige tveksamma till möjligheten att upprätta en gemensam placeringskatalog för samtliga kreditinstitut. Fullmäktige kritiserar i denna del utredningens uttalande, att förlustrisken på en placering rimligtvis borde vara densamma, oavsett om det vore en affärsbank, en sparbank eller en centralkassa som gjorde placeringen. Det kunde enligt de fullmäktiges uppfattning ifrågasättas, om förlustrisken vid placering i obligationer med längre löptid än ett år eller i botteninteckningar vore densamma för kreditinstitut med i huvudsak kortfristig inlåning som för kreditinstitut med genomsnittligt längre inlåning. Även om det skulle vara möjligt att för samtliga kreditinstitut upprätta en gemensam placeringskatalog och tillämpa i huvudsak likalydande inlåningsbestämmelser med hänsyn uteslutande till insättarnas förlustrisker, skulle detta nödvändiggöra kompletterande föreskrifter rörande fondering ur andra synpunkter, exempelvis önskvärdheten av placeringarnas fördelning mellan olika ändamål eller det egna kapitalets relativa storlek.

Svenska bankföreningen invänder särskilt mot utredningens förslag om att dispens i vissa fall skulle kunna lämnas från skyldigheten att följa reglerna om inlåningsrätten. Detta förslag vore enligt bankföreningens mening icke välbetänkt. Hänsyn måste nämligen tas icke endast till storleken av eventuella avsättningar utan också till sammansättningen av den portfölj, vars risker avsättningarna vore avsedda att motväga.

Sparbankernas bankaktiebolags framställning den 5 juli 1954. I särskild framställning till chefen för finansdepartementet av den 5 juli 1954 har *Sparbankernas bankaktiebolag* yrkat, att den av banklagssakkunniga föreslagna regeln om viss täckningsfrihet för bottenlånen måtte kompletteras med en bestämmelse om att såsom täckningsfria tillgångar inom sagda regels ram finge räknas även krediter mot säkerhet av fullgoda inhemska

obligationer. Bankaktiebolaget påminner om att de sakkunniga medtagit bottenlånen såsom täckningsfria inom vissa gränser under den motivering-
en, att därigenom provinsbankernas och de minsta bankernas möjligheter
att framdeles utlämna fastighetslån skulle bevaras och eventuellt under-
lättas. I fortsättningen anføres bl. a. följande i bankaktiebolagets framställ-
ning:

Erfarenheten av Sparbankernas Banks särpräglade rörelse och de starka
svängningar som präglar sparbankernas inlåning hos banken har givit vid
handen att primärlån i fastigheter genom sin långfristiga och fasta karak-
tär utgöra en mindre lämplig placering för densamma. Banken har därför
strävat efter att nedbringa beloppet av dessa lån. Härigenom kommer emel-
lertid bankens nytta av den av de sakkunniga föreslagna regeln att minska

En av bankens viktigare uppgifter är att till sparbankernas förfogande
ställa de krediter, som de för sin rörelse kunna behöva. Storleken av dessa
krediter är helt naturligt utsatt för betydande växlingar, men uppgå ibland
till betydande belopp. I stor utsträckning utgöres säkerheten för dessa kre-
diter av obligationer.

Bankens möjlighet att på ett tillfredsställande sätt fullgöra denna upp-
gift skulle i hög grad underlättas, om även krediter mot säkerhet av full-
goda obligationer finge inräknas inom den föreslagna ramen enligt 61 § f).
Under vissa perioder hava dessa krediter uppgått till så stora belopp, att
icke ens den del av krediterna, för vilken obligationssäkerhet är ställd, helt
ligger inom gränsen för ett belopp av tre gånger fonderna. Det är därför gi-
vet att vid dylika tillfällen svårigheter uppstå, som skulle lättare kunna
överbryggas om möjlighet fanns att åtminstone i viss utsträckning räkna
dessa krediter som täckningsfria.

I sitt ytirande över banklagssakkunnigas förslag har Svenska Sparbanks-
föreningen med instämmande av banken hemställt att bestämmelsen i bank-
lagens 56 § mom. 1 även borde gälla kredit till sparbank. Om detta tillägg
skulle bli intaget i lagen, kan visserligen sägas att därest banken komme
att utlämna krediter till sparbankerna utan att säkerhet ställdes, skulle
täckningsfrihet för krediter mot säkerhet av obligationer bli utan nämn-
värd betydelse. Häremot vill banken anförä, att behovet av täckningsfrihet
framstår såsom särskilt betydelsefullt vid stark kreditefterfrågan från
sparbankernas sida. Normalt sett uppkommer dylik efterfrågan, när pen-
ningmarknaden är stram och banken kan då komma i det läget att den för
att fylla sitt eget medelsbehov måste anlita kredit i Sveriges Riksbank.
Kredit i riksbanken erhålles dock ej utan säkerhet — i främsta rummet i
form av guldkantade obligationer. I det läget måste banken då påfordra
säkerhet för till sparbank utlämnade krediter.

Med åberopande av det anförda kan med skäl sägas att vad banklagssak-
kunniga andragit som stöd för av dem föreslagna täckningsfriheten för bot-
tenlån i fastigheter i lika hög grad gäller för Sparbankernas Bankaktiebolags
behov av täckningsfrihet för krediter mot pant av fullgoda obligationer.

För bankens del är det därför ett angeläget önskemål att den ifrågava-
rande regeln kompletteras med en bestämmelse om att såsom täckningsfria
tillgångar i den förevarande kategorien finge räknas även krediter mot sä-
kerhet av fullgoda inhemska obligationer. Sådana krediter äro ju täck-
ningsfria enligt bestämmelserna i 25 § i gällande sparbankslag och i 1948
års sparbankssakkunnigas förslag till ny sparbankslag är förhållandet det-
samma i det att enligt 29 § i förslaget upptagits regler innebärande att så-

som täckningsfria tillgångar räknas jämväl fordringar, för vilka säkerheten utgöres av fullgoda inhemska obligationer.

Efter remiss har yttranden över bankaktiebolagets framställning avgivits av *fullmäktige i riksbanken, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen* samt *svenska bankföreningen*. Av remissinstanserna är det endast bank- och fondinspektionen som avstyrkt bifall till framställningen.

Fullmäktige i riksbanken har i sitt yttrande anfört bl. a. följande:

Om man bortser från frågan om gränserna för de olika kreditinstitutens verksamhetsområden och de kreditpolitiska intressen som möjligen kunde få göra sig gällande vid urvalet av de täckningsfria tillgångarna och i likhet med banklagssakkunniga endast ser till solvensen, torde inga invändningar kunna resas mot att fastighetslånen godkännas som inlåningsunderlag. Men insättarnas intresse av att de inlånade medlen placeras riskfritt torde minst lika bra tillgodoses genom placeringar i fordringar mot säkerhet av fullgoda obligationer. Sådana tillgångar äro ju redan utan begränsning att betrakta som täckningsfria enligt sparbankslagen. Vad som för sparbankerna räknas som solvent placering bör vara lika solvent när en affärsbank gör placeringen. Vid en jämförelse mellan fastighetslånen och obligationslånen torde de senare i fråga om möjligheterna för en långivare att snabbt och utan nämnvärda förluster tillgodogöra sig säkerheten ha företräde. Enligt fullmäktiges mening böra obligationslånen i fråga om solvensen minst jämföras med fastighetslånen och i fråga om likviditeten klassas före de sistnämnda. Därest i en ny banklag fastighetslånen komma att få räknas som inlåningsunderlag anse fullmäktige därför, att det icke heller bör finnas något att invända emot att lån mot säkerhet av fullgoda obligationer i nämnda hänseende jämföras med fastighetslånen.

Sparbanksinspektionen har vid sitt tillstyrkande av den begärda utvidgningen av inlåningsunderlaget ifrågasatt, om icke de inskränkningar, som skall gälla med avseende på det värde, vilket må åsättas bankaktiebolag tillhörig obligation vid beräkning av inlåningsrätten, även skall tillämpas på obligation, som innehas av bankaktiebolag såsom pant. Vad beträffade den av Sparbankernas bankaktiebolag gjorda jämförelsen med sparbankernas förhållanden har sparbanksinspektionen påpekat, att lån mot obligationer icke vore helt täckningsfria placeringar för sparbankerna utan inbegreps i kravet på genomsnittlig minimifondtäckning av tre och en tredjedels procent enligt gällande sparbankslag och två procent enligt sparbanksakkunnigas förslag till sparbankslag.

Bank- och fondinspektionen har yttrat bl. a.:

Såsom anges i framställningen ha 1949 års banklagssakkunniga förordat en inlåningsbestämmelse av innebörd, att »bottenlån» skola få utgöra täckningsfria tillgångar hos samtliga banker, dock med de modifikationerna, att banks inlåningsrätt härigenom ej får ökas med högre belopp än som motsvarar tre gånger bankens eget kapital och ej heller med mera än 100 miljoner kronor.

Av motiveringen för det sålunda framställda förslaget kan utläsas bland annat att de sakkunniga därmed främst åsyftat att underlätta provinsbankernas och vissa (då existerande) mindre bankers möjligheter att fullfölja sin ur samhällssynpunkt gagneliga fastighetskreditgivning utan att därigenom hamna i räntabilitetssvårigheter. Förslaget tar alltså speciellt sikte på

en viss *kategori* av banker — låt vara att detsamma särskilt av lagtekniska skäl givits en generell, men, för de större bankerna, regressiv utformning.

Det förhållande som bär upp ifrågavarande förslag är således en hos åtskilliga banker konstaterad företeelse. I den nu föreliggande framställningen är det emellertid fråga om en företeelse, som är speciellt utmärkande för Sparbankernas bank med dess — som banken själv säger — »särpräglade rörelse».

Inspektionen vill i anslutning härtill först framhålla, att en eller annan bank med samma fog som Sparbankernas bank beträffande obligationslånen skulle kunna begära täckningsfrihet i avseende å till exempel krediter, utlämnade till eller garanterade av kommun. Över huvud taget torde man, om den remitterade framställningen bifalles, kunna befara, att andra banker, under hänvisning till sin speciella portföljsammansättning, skulle kunna resa krav på täckningsfrihet för olika slags engagemang. En sådan utveckling synes icke böra befordras.

Departementschefen. Som framgått av det föregående har lagstiftningen angående affärsbankerna sedan länge krävt, att ett visst förhållande mellan banks eget kapital och inlåningen iakttas. Kravet har betingats av omsorgen om insättarnas trygghet. Största delen av de insatta medlen placeras nämligen i lån eller andra tillgångar, som är förenade med förlustrisker. Mot dessa risker måste bankens eget kapital bereda insättarna ett skydd. Den logiska konsekvensen blir då, att det egna kapitalet bör stå i viss proportion till inlåningen.

Tydligt är emellertid att inlåningens relativa storlek erbjuder intresse icke enbart ur synpunkten av insättarnas trygghet. Inlåningens omfattning bestämmer utlåningens, och frågan om inlåningsrätten är därför också ett spörsmål om rätten till kreditgivning. Med hänsyn till detta samband mellan in- och utlåning har det ibland ifrågasatts, om icke reglerna angående inlåningsrätten borde påverkas av penningpolitiska aspekter på kreditvolymens storlek. Exempelvis fann denna mening vissa förespråkare i samband med införandet av 1946 års provisoriska reglering av inlåningsrätten. Närmast i anledning härav har även de sakkunniga upptagit spörsmålet om vilka syften som ytterst borde bestämma inriktningen av reglerna om inlåningsrätten. De sakkunniga har därvid understrukt, att ett och samma regelsystem endast med betydande praktiska olägenheter skulle kunna utnyttjas både för inlåningsreglernas traditionella syfte att trygga insättarna och för det penningpolitiska behovet av kontroll över kreditvolymen. Bl. a. har de sakkunniga pekat på att bankerna föredro avsevärda olikheter i fråga om den faktiska kapitalrelationen. Ur penningpolitisk synpunkt motiverade skärpningar av inlåningsreglerna skulle därför få mycket ojämna verkningar, i det att en regel, som vore väl avvägd med hänsyn till kreditgivningen i banker med låg kapitalrelation, icke skulle få någon som helst begränsande effekt för andra banker med hög kapitalrelation. För att få dylik effekt för alla banker skulle skärpningen behöva gå så långt, att den för banker med låg, ehuru ur solvenssynpunkt nöjaktig kapitalrelation innebure tvång till en drastisk nedskärning av inlåningen.

Att till motverkande av dessa olägenheter använda olika relationstal för skilda grupper av banker vore ej heller tillfredsställande.

Vid arbetet på banklagstiftningens omdanande efter moderna krav synes det icke vara riktigt att bortse från det allmännas intresse av att kunna utöva inflytande över kreditgivningens omfattning. Icke minst vid utformandet av inlånings- och kassareservbestämmelser kan ett hänsynstagande till penningpolitiska önskemål te sig påkallat. Framför allt torde det vara motiverat, att dessa önskemål tillmätas erforderligt avseende vid bestämmandet av kassareservens minimistorlek antingen själva banklagens likviditetsregler präglas härav eller de penningpolitiska intressena kommer till uttryck i en för deras tillgodoseende särskilt avsedd, fristående kassareservlagstiftning. Till detta spörsmål återkommer jag vid den närmare behandlingen av kassareservfrågan. Beträffande inlåningsbestämmelsernas användbarhet som medel för en penningpolitisk reglering synes läget däremot vara ett annat. De sakkunnigas uppfattning, att inlåningsreglerna icke utan stora praktiska olägenheter kan tilldelas funktionen som penningpolitiskt instrument, synes sålunda icke kunna gendrivas. Uppfattningen har för övrigt vunnit stöd i vad fullmäktige i riksbanken uttalat i sitt yttrande över jordbrukskassautredningens omförmälda promemoria. Även enligt fullmäktiges åsikt vore det möjligt att, med den struktur de svenska penninginstituten nu har, inlåningsregler icke är så väl lämpade som medel för en reglering av kreditvolymen eller för en mera specialiserad, selektivt verkande kreditkontroll. Med hänsyn till det anförda vill jag icke invända mot att inlåningsreglernas hittillsvarande syftemål — att trygga insättarna — får på ett avgörande sätt ge karaktär också åt den nya banklagens inlåningsregler.

Vad därefter angår den tekniska konstruktionen av inlåningsreglerna har de sakkunniga i det väsentliga bevarat regelsystemet i gällande provisoriska lagstiftning rörande inlåningsrätten. Detta system anknyter ganska nära till hittillsvarande inlåningsregler för sparbankerna och för jordbrukskasserörelsens centralkassor. Gemensamt för affärsbanks-, sparbanks- och centralkassareglerna är att de i princip kräver vissa relationer mellan eget kapital och inlåningen, samtidigt som de från kapitaltäckningskravet helt eller delvis undantar vissa placeringar, vilka anses så betryggande, att de i sig själva bereder fullständig respektive begränsad risktäckning för motsvarande inlåning. Dock är att märka att förteckningen över de täckningsfria eller delvis täckningsfria tillgångarna icke är densamma för affärsbanker, sparbanker och centralkassor. Variationerna har fått sitt berättigande av den olika inriktningen av verksamheten hos de tre slagen av kreditinrättningar.

De nuvarande inlåningsreglerna — affärsbankernas likaväl som sparbankernas och centralkassornas — är produkten av en fortgående utveckling mot allt mera liberala gränser för inlåningsrättens omfattning. I fråga om affärsbankerna kan de viktigaste faserna av nämnda utveckling avläsas i den förut lämnade historiken. Som denna utvisar har de uppre-

pade ändringarna och kompletteringarna av de ursprungliga reglerna nästan undantagslöst föranletts av att bankernas inlåning tenderat att överskrida den ram, reglerna skapat. De successiva regeljämkningarna har vidtagits i syfte att mildra dessa svårigheter, och det regelsystem, som efter hand vuxit fram, måste därför i stort karakteriseras som en anpassning efter den faktiska inlåningsvolymens ökning.

I jordbrukskassautredningens promemoria har med fog hävdats att gällande inlåningsregler under sådana omständigheter knappast kan påstås vara ett resultat av mera djupgående principiella överväganden om storleken av den maximala inlåning som får anses förenlig med kreditinrättningarnas säkerhet. Vidare har i promemorian påtalats den placeringsdirigerande effekt, som de nuvarande inlåningsreglerna ägde genom de inbördes varierande bestämmelserna om täckningsfrihet för vissa tillgångar. Enligt promemorian hade denna effekt av reglerna i viss mån kommit att undanskymma reglernas funktion att trygga insättarna. Ytterligare har bl. a. anmärkts att gällande regler vore onödigt komplicerade och därför också svåra att överblicka till sina verkningar. Det alternativ till nuvarande regelkonstruktion, vilket skisserats i promemorian, innebär att kapitaltäckningskravet direkt tar sikte på placeringarna, ej på inlåningen som sådan. Placeringarna indelas i tre grupper, allt efter trygghetsgraden. Den mest kvalificerade gruppen kräver icke någon kapitaltäckning, medan placeringarna i de övriga två skall motsvaras av eget kapital enligt skilda procenttal. Gruppindelningen av placeringarna är tänkt att bli gemensam för affärsbanker, sparbanker och centralkassor.

I vad promemorians regelförslag grundas på en uppdelning av placeringarna i skilda klasser representerar förslaget icke någon mera väsentlig avvikelse från de hittillsvarande inlåningsreglerna, vilka också de kan sägas åstadkomma en motsvarande gruppering av placeringarna. Den betydelsefulla nyheten är att gruppindelningen är enhetlig för de olika kreditinrättningarna. Promemorians regelutkast är emellertid närmast ett principförslag och innefattar sålunda icke ett fullständigt utarbetat system, vilket nu skulle kunna läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Innan ställning tas till frågan om en omläggning av inlåningsreglerna efter de av jordbrukskassautredningen föreslagna linjerna måste de med inlåningsrätten sammanhängande problemen ytterligare övervägas. Härvid bör särskilt uppmärksammas de spörsmål rörande gränsdragningen mellan olika kreditinstitut, som skulle aktualiseras vid införandet av enhetliga inlåningsbestämmelser. Självfallet bör vid en sådan utredning hinder icke möta att till bedömande uppta även andra gränsdragningsproblem avseende kreditinstitutens verksamhetsområden. Skulle vid de fortsatta övervägandena speciella omständigheter visa sig böra föranleda att särregler i ett eller annat avseende bibehållas, bör motiveringen härför klart anges. Såsom jag tidigare antytt har de nuvarande inlåningsreglerna framkommit utan att olikheterna dem emellan direkt kunnat härledas ur reglernas avsedda funktion att trygga insättarna. Enligt min uppfattning

bör emellertid den ifrågasatta utredningen icke få föranleda ytterligare anstånd med genomförandet av den nya banklagstiftningen. Med hänsyn härtill vill jag föreslå, att man i en ny lagstiftning tills vidare i enlighet med banklagssakkunnigas förslag bibehåller hittillsvarande regelsystem beträffande inlåningsrätten. När nyss antydda överväganden i sinom tid verkställts, skulle sedan definitivt kunna avgöras huruvida de traditionella reglerna bör ersättas med annorlunda konstruerade bestämmelser.

Med denna ståndpunkt är det naturligt att för närvarande inta en försiktig hållning till framkomna förslag om förändringar och tillägg i rådande regelsystem. Dock bör sådana jämkningar i systemet, vilka kan förutsättas icke försvåra en eventuell framtida enhetligare reglering på detta område, kunna genomföras nu i den mån de i övrigt finnes välmotiverade.

Affärsbankerna är — som jag närmare kommer att beröra i detaljmotiveringen till 66 § i förslaget — oförhindrade att emittera egna förlagslån. Förlagsupplåning är emellertid för närvarande icke undantagen från den inlåning, som kräver täckning i det egna kapitalet. De sakkunniga har ansett en ändring härvidlag vara påkallad. Eftersom förlagslånegivarna såsom sämre prioriterade än bankens övriga borgenärer i realiteten stärkte insättarnas trygghet genom sitt tillskott av kapital, borde detta tillskott icke skäligen hänföras till den täckningskrävande inlåningen, anföres det i betänkandet.

De sakkunnigas prövning av förlagskapitalets ställning har emellertid föranlett ännu mera långtgående förslag. Dessa innebär, att förlagskapitalet i viss utsträckning skall jämsställas med bankens eget kapital och sålunda kunna tjäna som underlag för inlåning. Närmare bestämt skulle förlagskapital högst till ett belopp, motsvarande halva aktiekapitalet, betraktas som inlåningsgrundande, dock att härför skulle erfordras att minst fem år återstode till dess förlagslånet förfölle. Sistnämnda förbehåll har motiverats med att en successiv avveckling av ett förlagslån, vilket utgjorde grundval för inlåningen, borde vara den naturliga ordningen. Blev förlagslånet icke successivt återbetalat under löptiden, skulle nämligen bankens inlåningsrätt plötsligt beskäras vid förfallodagens inträde, vilket icke kunde anses som tillfredsställande.

De skäl, som åberopats för att förlagslånen skulle få en annan ställning i nu omnämnda håda avseenden, är även enligt min egen uppfattning i princip hållbara. Spörsmålet om förlagsupplåningens inlåningsrättsliga behandling är emellertid av den beskaffenhet, att ett slutligt ståndpunktstagande bör ske först i samband med övervägandena om gemensamma inlåningsregler för de olika typerna av inlåningsinstitut. I avvaktan härpå torde det dock, i anslutning till vad riksbanksfullmäktige förordat, böra öppnas möjlighet för Kungl. Maj:t att efter prövning i varje särskilt fall medge bank rätt dels att avdra förlagsupplåning från inlåningen, dels att högst till belopp motsvarande halva aktiekapitalet lägga förlagskapital till grund för inlåning. Lämpligheten av att uppställa viss återstående minsta löptid såsom förutsättning för att förlagslån skall få vara inlåningsgrundande synes

starkt kunna ifrågasättas. Godtas det av mig förordade systemet med dispens, torde det emellertid icke vara erforderligt att nu ta slutlig ställning i denna fråga utan torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva de närmare villkoren för dispens. Som fullmäktige i riksbanken uttalat bör gälla att Kungl. Maj:t i här omförmälda tillståndsärenden skall inhämta yttrande från fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt tillsynsmyndigheten.

Även i fråga om gruppindelningen av placeringarna har de sakkunniga förordat vissa jämkningar. Dessa berör emellertid icke kretsen av de placeringar, vilka betraktas som helt täckningsfria (kassa och bankmedel, skattkamarväxlar samt korta guldkantade obligationer). Däremot har under remissförfarandet från ett par håll framförts önskemål om viss utvidgning av denna placeringsgrupp. Så har till en början svenska jordbrukskreditkassan hemställt, att såsom täckningsfria placeringar måtte anses jämväl tillgodohavanden hos kassa för jordbrukskredit samt å dylik kassa dragna checkar och av kassan utställda egna växlar. Jag kan tillstyrka denna hemställan i vad den avser tillgodohavanden hos svenska jordbrukskreditkassan och centralkassa ävensom å dessa kassor dragna checkar och av dem utställda växlar. Det må erinras om att tillgodohavande hos centralkassa anses som täckningsfri placering redan enligt gällande sparbanksregler. En ändring på denna punkt skulle alltså i sin mån vara ägnad att befrämja enhetlighet. Vidare kan jag ge min anslutning till sparbanksinspektionens mening, att även andra tillgodohavanden hos bank än de, som är betalbara vid anfordran eller efter blott en dags uppsägning, bör kunna hänföras till den helt täckningsfria gruppen. Som inspektionen anfört saknas det skäl att i förevarande avseende upprätthålla så starka krav som hittills på likviditeten hos de tillgångar, som skall kunna komma i fråga. Varken i gällande sparbanks- och centralkassaregler eller jordbrukskassautredningens regelförslag återfinnes motsvarande fordran på avistanatur hos de placeringar, som helt undantas från täckningskravet.

De placeringar, som är täckningsfria till 75 procent av sitt värde, utgöres för närvarande av dels korta och fullgoda men ej guldkantade obligationer, dels långa fullgoda obligationer, såväl guldkantade som andra. Enligt de sakkunnigas uppfattning är den betydande eftergiften på täckningskravet för de långa obligationerna icke försvarlig. De sakkunniga har därför förordat, att de långa obligationerna framdeles icke skall inräknas bland de täckningsfria tillgångarna.

Sakkunnigförslaget på denna punkt har väckt invändningar från ett stort antal remissinstanser. I likhet med dessa finner jag, att vad de sakkunniga anfört icke kan anses utgöra tillräcklig grund för att nedflytta de långa obligationerna till den minst privilegierade placeringsgruppen. Som exempelvis fullmäktige i riksbanken påpekat skulle för övrigt ett genomförande av de sakkunnigas förslag minska bankernas benägenhet att förvärva långa obligationer och därmed begränsa omfånget av den under senare år uppbyggda obligationsmarknaden för bl. a. statens och hypoteksinstitutens

långa upplåning. Icke heller anser jag det påkallat att beträffande de långa obligationerna sänka det procenttal, som anger till vilken del täckningsfrihet skall råda. Jag förordar sålunda, att de långa obligationerna får behålla den grad av täckningsfrihet, som de för närvarande åtnjuta.

Beträffande differentieringen av placeringarna har de sakkunniga slutligen föreslagit, att vissa bottenlån i fastigheter hädanefter skall i begränsad omfattning hänföras till de täckningsfria tillgångarna. De bottenlån, som avses, är fordringar, för vilka säkerheten utgöres av inteckning inom 60 procent av senast fastställda taxeringsvärdet uti annan i stad, köping eller municipalsamhälle belägen fastighet än industrifastighet eller uti jordbruksfastighet å landet. Fordringarna i fråga skall betraktas som täckningsfria endast intill ett sammanlagt belopp, motsvarande tre gånger bankens eget kapital och högst 100 miljoner kronor. Med förevarande förslag har de sakkunniga velat bevara och eventuellt underlätta de s. k. provinsbankernas och de minsta bankernas möjligheter att i fortsättningen utlämna fastighetslån. Bakom denna inställning från de sakkunnigas sida ligger i sin tur konstaterandet, att affärsbankerna icke kan undvaras på fastighetskreditmarknaden, att detta i särskilt hög grad är tillämpligt beträffande provinsbankerna samt att sistnämnda banker och de ännu mindre bankerna i vissa fall skulle få sin existens äventyrad, därest deras fastighetskreditgivning till mera avsevärd del komme att bortfalla.

Ingen remissinstans har direkt avstyrkt sakkunnigförslaget i förevarande hänseende, men från vissa håll har antytts att förslaget vore ägnat att påverka gränsdragningen mellan kreditinstituten. Närmast har därvid menats att täckningsfriheten för affärsbankernas bottenlån skulle medverka till att affärsbanksrörelsen inkräktade på sparbanksrörelsens område.

De förhållanden, de sakkunniga andragit till förmån för förslaget rörande bottenlånen, talar även enligt mitt eget bedömande för att dessa lån i den begränsade utsträckning, som föreslagits, inräknas bland de i inlåningsrättsligt avseende kvalificerade tillgångarna. Det faktum, att täckningsfriheten för ifrågavarande lån skulle i någon mån påverka den traditionella gränsdragningen mellan affärsbanker och sparbanker, kan icke rubba detta mitt ställningstagande. Jag vill i detta sammanhang nämna att vissa provinsbanker med förhållandevis stor fastighetsbelåning redan med stöd av den dispensrätt, som tillkommer Kungl. Maj:t enligt den nuvarande provisoriska lagstiftningen, tillåtits överskrida gällande ram för inlåningen. Det av de sakkunniga understrukna behovet av att affärsbankerna i viss utsträckning skall få räkna sina fastighetslån som täckningsfria har härigenom ytterligare accentuerats.

Sparbankernas bankaktiebolag har i särskild framställning yrkat, att krediter mot säkerhet av fullgoda obligationer skulle få inräknas inom den av de sakkunniga föreslagna täckningsfria ramen för bottenlånen. Till förmån för framställningen har anförts att en av bankens viktigaste uppgifter vore att till sparbankernas förfogande ställa de krediter, som sparbankerna kunde behöva för sin rörelse. Bankens möjlighet att på ett tillfredsställande

sätt fullgöra denna uppgift skulle i hög grad underlättas, om även krediter mot säkerhet av fullgoda obligationer finge föras inom angivna täckningsfria utrymme. I stor utsträckning utgjordes nämligen säkerheten för bankens lån till sparbankerna av obligationer.

Som fullmäktige i riksbanken anfört i sitt yttrande över bankaktiebolagets framställning bör krediter mot säkerhet av fullgoda obligationer i fråga om solvens minst jämiställas med fastighetslånen. Betecknande är också att de krediter, som avses i framställningen, är privilegierade i inlåningsrättsligt hänseende enligt gällande sparbankslagstiftning. Med hänsyn till det nu anförda kan jag tillstyrka det av bankaktiebolaget framförda förslaget. I likhet med sparbanksinspektionen anser jag, att de inskränkningar, som föreslås skola gälla med avseende på värdet av bankaktiebolag tillhöriga obligationer vid beräkning av inlåningsrätten, även skall tillämpas på obligationer, vilka bankaktiebolag innehar som pant.

I enlighet med det anförda skulle lagregeln om täckningsfrihet inom en ram av 100 miljoner kronor avse dels krediter mot säkerhet av fullgoda obligationer, dels bottenlån. Beträffande de sistnämnda vill jag förorda vissa jämkningar av det förslag, de sakkunniga framlagt.

Med åtskillnaden mellan å ena sidan vissa slags fastigheter, belägna i stad, köping och municipalsamhälle, samt å andra sidan fastigheter av samma slag å annan mark har uppenbarligen avsetts att träffa den olikhet i kreditvärde, som vanligen föreligger mellan fastigheter inom tätbebyggelseort och fastigheter inom glesbebyggelseområde. Detta syftemål torde emellertid komma till bättre uttryck, om i stället för begreppen stad, köping och municipalsamhälle användes termen »område, för vilket stadsplan eller byggnadsplan fastställts». I de sakkunnigas regelförslag uppställas vidare den modifikationen, att i taxeringsvärdet å jordbruksfastighet, som ej är försedd med för jordbrukets bedrivande nödiga åbyggnader, icke må inräknas värdet av växande skog. Förbehållet i fråga, som är hämtat från gällande sparbankslagstiftning, torde numera sakna påtagbar betydelse och synes därför böra utgå. Med lån mot inteckning i fast egendom torde slutligen, såsom bostadsstyrelsen yrkat, böra jämiställas lån mot inteckning i tomträtt, upplåten väsentligen för bostadsändamål, d. v. s. sådan tomträtt som enligt den nya tomträttslagstiftningen äger ett större kreditvärde än övriga tomträtter. Även lån mot inteckning i tomträtt, som enligt de äldre tomträttsreglerna upplåtits för bostadsändamål, synes dock böra inbegripas i här avsedda kategori. Bottenlån mot inteckning i sådan av bostadsstyrelsen omnämnd fast egendom, varå fristående panncentralanläggning m. m. finnes uppförd, är jämlikt lagförslaget att hänföra till de täckningsfria tillgångarna, i den mån den fasta egendomen ligger inom tätbebyggelseområde och ej är att beteckna som industrifastighet.

Beträffande täckningsfrihetens förhållande till taxeringsvärdena har nu icke ifrågasatts annan avvägning än den som skett i sparbankslagstiftningen. Jag kan godta, att samma procenttal användes i banklagen.

Mot de justeringar av själva fondrelationstalen, som föreslås av de sak-

kunniga och närmast berör de allra minsta affärsbankerna, har jag intet att erinra.

I departementsförslaget är bestämmelserna angående inlåningsrätten upptagna i 62 §.

IV. Kassareservskyldigheten

Gällande rätt m. m. Enligt 49 § andra stycket BL är affärsbank skyldig att i tillgångar, som kan med lätthet förvandlas i penningar, redovisa kassareserv till belopp, som tillsammans med den inneliggande kassan motsvarar minst 25 procent av de förbindelser, som det åligger banken att fullgöra vid anfordran. Vidare är, enligt tredje stycket i samma lagrum, bank skyldig att hålla kassareserv jämväl för belopp, varmed bankfastighets bokförda värde må överstiga tio procent av bankens egna fonder.

Ifrågavarande regler har varit gällande, sedan BL den 1 januari 1912 trädde i kraft. Dessförinnan fanns inga lagbestämmelser rörande affärsbankernas likviditet.

Till avistaförbindelser — d. v. s. de kassareservkrävande förbindelserna — hänföres i praxis

utelöpande postremissväxlar;

checkräkningsskuld;

avista skulder till inhemska affärsbanker och sparbanker samt till utländska banker och bankirer;

av banken beviljad checkräkningskredit, i den mån kunden ännu ej disponerat krediten.

Vad som skall anses utgöra tillgångar, som med lätthet kan förvandlas i penningar, bestämmes av bank- och fondinspektionen. Till sådana tillgångar har alltsedan 1916 hänförts

växlar, betalbara vid anfordran, samt utländska bankers sedlar;

avistafordringar hos inhemska affärsbanker;

avistafordringar hos utländska banker och bankirer;

i riksbanken belåningsbara obligationer intill belåningsvärdet;

nettofordringar hos inhemska affärsbanker på en dags uppsägning.

Enligt 49 § andra stycket andra punkten BL må pantsatt tillgång, som här avses, icke betraktas som kassareservtillgång. Det undantaget gäller likväl, att om tillgången utgör säkerhet för avtalad kredit, som banken icke till fullo begagnat, tillgången får i förevarande avseende beräknas till det belopp, som banken enligt avtalet äger ytterligare utfå. Enligt praxis skall beloppet kunna utfås vid anfordran.

Vid sidan av BL:s regler har sedan år 1937 funnits en beredskapslagstiftning rörande bankaktiebolags kassareserv, vars syfte varit penningpolitiskt. Denna lagstiftning har flera gånger ändrats, och för närvarande gäller en lag av den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv. 1949

års lag gällde ursprungligen t. o. m. den 30 juni 1950 men genom särskilda lagar har den förlängts på ett år i sänder och har för närvarande sin giltighetstid utsträckt till den 1 juli 1955. Enligt lagens nuvarande lydelse kan Kungl. Maj:t, i den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter hörande av bank- och fondinspektionen, förordna:

a) att kassareserv, som avses i 49 § andra stycket första punkten BL, tillsammans med banks inneliggande kassa skall uppgå till viss bestämd kvotdel, högst 50 procent, av bankens förbindelser med undantag av garantiförbindelser och skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa av banks inneliggande kassa och kassareserv, som banken jämlikt nämnda lagrum eller, om förordnande enligt a) meddelats, jämlikt förordnandet är skyldig att redovisa, skall utgöras av, förutom inneliggande kassa, medel innestående i riksbanken och, i händelse sådant finnes kunna medges, likvida avista tillgodohavanden hos utländsk bank eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) angivna summan skall utgöras av medel innestående i riksbanken samt att, om banks i riksbanken innestående medel icke uppgår till sålunda föreskrivet belopp, banken skall till riksbanken gälda ränta å underskottet, beräknat enligt av Konungen angivna grunder, efter en räntesats som fastställs av riksbanken, dock högst en procent över riksbankens lägsta diskonto vid diskontering av växlar på högst tre månader.

Rätten att utfärda bestämmelser med stöd av 1949 års fullmaktslag har utnyttjats av Kungl. Maj:t från och med hösten 1950 till i februari 1952. Därefter har intill utgången av år 1953 gällt vissa överenskommelser mellan riksbanken och affärsbankerna om en restriktiv kreditgivning, vilka inneburit, att bankerna åtagit sig att hålla en efter deras storlek bestämd relation mellan på visst sätt definierade skulder och tillgångar. Överenskommelserna är icke i kraft för närvarande. Det oaktat har bankerna förklarat sig vilja följa de riktlinjer, som angivits i överenskommelserna.

Då frågan om affärsbankernas kassareservskyldighet sammanhänger med arten av dessa bankers inlåning från allmänheten skall här i korthet nämnas något om de skilda inlåningsformerna. Inlåningen sker på fem olika slags räkningar, nämligen checkräkning, uppsägningsräkning, sparkasseräkning, kapitalräkning och depositionsräkning. Formellt sett anknyter skillnaden mellan de olika räkningarna dels till de varierande bestämmelserna om uppsägningstid för disponerandet av innestående medel och dels till den ränta som gottgöres insättarna. I realiteten föreligger också en skillnad allt efter de skilda slag av sparmedel, som söker sig till de olika räkningarna. *Checkräkningen* är den för affärsbankerna mest typiska inlåningsräkningen och karakteriseras av bl. a. att innestående medel kan disponeras när som helst utan föregående uppsägning. De medel, som insättes av affärsmän och företag å checkräkning, utgör i allmänhet icke egentliga sparmedel utan närmast tillfälliga kassaöverskott eller rörelsekapital. *Uppsägnings-*

räkningen användes särskilt av affärsmän och företagare, som förfogar över betydande medel, vilka de icke behöver disponera omedelbart men ändå vill ha lättillgängliga. Uppsägningstiden, som tidigare vanligen varit 45 dagar, synes numera i regel utgöra 14 dagar. Övriga inlåningsräkningar är egentliga sparräkningar. Den största kvantitativa betydelsen har här *kapitalräkningen*, som framför allt är avsedd att motta större belopp för förräntning. Uppsägningstiden är vanligen två—fyra månader. *Depositionsräkningen*, som numera saknar större betydelse, skiljer sig från kapitalräkningen i huvudsak därigenom, att banken vid insättning å depositionsräkning lämnar s. k. depositionsbevis, vilka löper på viss tids uppsägning och helt måste inlösas vid disposition av beloppet. För kapitalräkningen däremot utställes motbok. Minst fyra månaders uppsägningstid tillämpas för depositionsräkningen. En särskild form av kapitalräkning är *kapitalsamlingsräkning*, på vilken affärsbankerna tar emot belopp intill 50 000 kronor. Insättarna skall här vara fysiska personer. *Sparkasseräkningen*, för vilken i motsats till övriga räkningar dragits en maximigräns för insättningen vid 8 000 kronor, är närmast en räkning för uppsamlande av privatpersoners småsparande. Medel innestående å denna räkning kan be- träffande småbelopp vanligen disponeras genast. För uttag av mer än 2 000 kronor under samma kalendermånad fordras i regel särskilt medgivande av banken.

De sakkunniga. Enligt de sakkunniga har sedan kassareservbestämmelsernas tillkomst år 1911 viktiga förändringar skett i fråga om de förhållanden, som har betydelse för affärsbankernas likviditetsbehov. Den viktigaste förändringen hänförde sig till strukturen av bankernas inlåning från allmänheten. Detta förhållande hade under hösten 1949 varit föremål för en särskild utredning, som verkställdes inom bank- och fondinspektionen i samråd mellan denna och de sakkunniga.

Här nedan skall i huvudsak återges de sakkunnigas redogörelse för nämnda utredning samt de slutsatser, de sakkunniga dragit av denna.

Utredningen har särskilt tagit sikte på att utröna inlåningens fördelning efter inlåningsposternas storlek.

Vid undersökningen hade bankerna fördelats i följande grupper, nämligen

Grupp I: fem lokala banker;

Grupp II: åtta provinsbanker samt Sparbankernas bank;

Grupp III: Inteckningsbanken, Skånska banken, Göteborgs handelsbank och Jordbrukarbanken.

Grupp IV: de fyra största bankerna.

Inlåningsposternas storlek den 31 maj 1949 kan utläsas av de å sid. 122 intagna tre tabellerna. Såsom framgår är det endast poster å minst 100 000 kronor som redovisas.

I anslutning till tabellerna anmärker de sakkunniga, att totalbeloppet inlåning i större poster vid ifrågavarande tid sålunda uppgick till 3 835 miljoner kronor eller 49 procent av bankaktiebolagens totala inlåning från

a) Fördelning i storleksgrupper

Tkr	Samtliga banker			Bankgrupp II			Bankgrupp III			Bankgrupp IV		
	antal	mkr	%	antal	mkr	%	antal	mkr	%	antal	mkr	%
100— 199 ..	2 460	331	8,7	354	47	10,5	401	54	9,7	1 678	230	8,2
200— 299 ..	1 004	243	6,3	134	32	7,1	168	41	7,3	695	169	6,0
300— 499 ..	1 385	469	12,2	211	73	16,3	253	86	15,4	855	304	10,9
500— 999 ..	668	458	11,9	108	71	15,8	129	89	15,9	423	292	10,4
1 000— 1 999 ..	342	463	12,1	53	68	15,1	62	82	14,7	223	309	11,0
2 000— 4 999 ..	197	577	15,1	25	71	15,8	44	127	22,8	127	376	13,5
5 000— 9 999 ..	59	398	10,4	9	62	13,8	10	69	12,4	39	259	9,3
10 000—24 999 ..	24	315	8,2	2	25	5,6	1	10	1,8	21	280	10,0
25 000—49 999 ..	7	202	5,3	—	—	—	—	—	—	7	202	7,2
50 000 o. däröver	5	376	9,8	—	—	—	—	—	—	5	376	13,5
	6 101	3 835	100	896	449	100	1 068	558	100	4 073	2 797	100

b) Antal poster

	Inlåning i poster å							
	0,1 mkr o. däröver		0,3 mkr och där- över		1 mkr och däröver		5 mkr och däröver	
	31/5 1949		31/5 1949		31/5 1949		31/5 1949	
	31/5 1948		31/5 1948		31/5 1948		31/5 1948	
Grupp I	64	30	31	6	6	1	—	—
Grupp II	896	408	435	89	71	11	7	7
Grupp III	1 068	499	559	117	118	11	13	13
Grupp IV	4 073	1 700	1 636	422	351	72	60	60
	6 101	2 637	2 661	634	546	95	80	80

c) Posternas sammanlagda belopp

	Inlåning i poster å							
	0,1 mkr och och däröver		0,3 mkr och där- över		1 mkr och där- över		5 mkr och där- över	
	mkr		mkr		mkr		mkr	
	% av total inlån.		% av total inlån.		% av total inlån.		% av total inlån.	
Grupp I	31	55,1	26	45,6	15	26,0	8	13,3
Grupp II	449	35,5	369	29,2	225	17,8	86	6,8
Grupp III	558	50,9	464	42,3	288	26,3	79	7,2
Grupp IV	2 797	51,7	2 398	44,3	1 803	33,3	1 118	20,6
Samtliga	3 835	49,0	3 257	41,6	2 331	29,8	1 291	16,5

allmänheten. Av provinsbankgruppens totala inlåning bestod 35 procent av poster av denna storlek, medan grupp III komme upp till 51 procent och storbanksgruppen till 52 procent. Härvid hade insättarnas tillgodohavanden fördelats å de olika storleksgrupperna allenast efter tillgodohavandet hos varje särskild bank. Förekomsten av flerbanksinsättare hade således icke beaktats.

De sakkunniga redovisar härefter i nedanstående tabell affärsbankernas inlåning den 31 maj 1949 i poster å 100 000 kronor och däröver, varvid uppdelningen på storleksgrupper skett efter sammanlagda beloppet av flerbanksinsättarnas tillgodohavanden hos samtliga affärsbanker.

	Antal insättare	Posternas sammanlagda belopp	
		mkr	% av total inlåning
Inlåning i poster å:			
0,1 mkr och däröver	4 947	3 835	49,0
0,3 „ „ „	1 726	3 317	42,4
1 „ „ „	569	2 739	35,0
5 „ „ „	113	1 833	23,4

Även förändringarna i fråga om inlåningens sammansättning har varit föremål för undersökning. Av denna hade enligt de sakkunniga framgått att totalbeloppet inlåning i stora poster under de före maj 1949 närmast förflutna tre åren stigit oavbrutet även i förhållande till den totala inlåningen. Bankernas sammanlagda inlåning från allmänheten hade under nämnda tre år stigit från 7 037 miljoner kronor till 7 830 miljoner kronor, alltså med 793 miljoner kronor, varav 596 miljoner kronor avsåge stora poster och återstoden utgjordes av mera fördelad inlåning. Inlåningen i stora poster hade stigit med 22 procent, medan ökningen av den fördelade inlåningen stannat vid fem procent. Även antalet stora inlåningsposter hade ökat väsentligt.

Beträffande inlåningens fördelning på olika insättarkategorier framhåller de sakkunniga, att det givetvis vore av intresse att, för bedömandet av rörligheten hos den inlåning, som utgjordes av större poster, veta varifrån denna inlåning kommer. Utredningen hade för att belysa detta förhållande uppdelat inlåningen per den 1 maj 1949 i poster å minst 100 000 kronor efter näringsgrupper på sätt framgår av tabellen å nästa sida.

De sakkunniga ansåge sig av materialet i denna tabell kunna utläsa,

att industrins andel av inlåningen i stora poster syntes öka med posternas storlek; medan sålunda den procentuella andelen var 39, när gränsen sattes vid 100 000 kronor, var den 42 vid 300 000 kronor, 48 vid 1 000 000 kronor och 61 vid 5 000 000 kronor; samt

att förhållandet vore det motsatta i fråga om handeln samt yrkes- och politiska sammanslutningar.

	Inlåning i poster å							
	0,1 mkr o. däröver		0,3 mkr o. däröver		1 mkr o. däröver		5 mkr o. däröver	
	mkr	%	mkr	%	mkr	%	mkr	%
Industri	1 497	39,0	1 369	42,0	1 109	47,6	786	60,9
Handel	283	7,4	199	6,1	99	4,2	26	2,0
Allm. verk o. inrättningar								
a) statliga	194	5,0	182	5,6	142	6,1	66	5,1
b) kommunala	567	14,8	494	15,2	351	15,1	93	7,2
Yrkes- och politiska sammanslutningar	295	7,7	219	7,6	137	5,9	22	1,7
Samfärdsl.....	231	7,6	264	8,1	188	8,1	125	9,7
Försäkrings- o. finansväsen								
a) B. P. K. ¹	95	2,5	95	2,9	94	4,0	85	6,6
b) övriga	311	8,1	244	7,5	136	5,8	58	4,5
Jordbruk	53	1,4	38	1,2	24	1,0	10	0,8
Fastighetsförvaltning	25	0,7	14	0,4	5	0,2	—	—
Övrig inlåning.....	178	4,6	80	2,5	35	1,5	20	1,5
Inlåning från utlandet	46	1,2	29	0,9	11	0,5	—	—
	3 835	100,0	3 257	100,0	2 331	100,0	1 291	100,0

¹ Bankanställdas pensionskassa.

Vad angår rörligheten hos de stora inlåningsposterna hade utredningen enligt de sakkunniga visat, att totalbeloppet av denna inlåning haft en hög grad av fasthet. Rörligheten hos de enskilda insättningsposterna hade däremot varit stor men hade i fråga om totalsumman motverkats av fördelningen på ett stort antal insättare. Det anförda gällde framför allt inlåningen i poster från 100 000 och upp till 300 000 kronor. Denna inlåning uppgick i maj 1949 till 578 miljoner kronor och var fördelad på 3 464 insättare. Vad åter beträffade större inlåningsposter å belopp över 300 000 kronor minskades givetvis den utjämnande inverkan, i den mån beloppen på varje hand ökades och antalet poster reducerades. Av undersökningen hade framgått att av de 75 poster, som i maj 1946 uppgick till minst fem miljoner kronor, fanns i maj 1949 blott 41 stycken kvar i denna storleksgrupp. 28 poster stannade å belopp understigande fem miljoner kronor och sex poster hade helt försvunnit. I maj 1949 fanns 94 poster å minst fem miljoner kronor med ett sammanlagt belopp av 1 309 miljoner kronor, av vilka poster i maj 1946 blott 41 nått upp till eller översteg fem miljoner kronor, och 33 poster uppgått till belopp mellan 0,3 miljon kronor och fem miljoner kronor sistnämnda poster hade under perioden ökat från 92 miljoner kronor till 254 miljoner kronor. Slutligen fanns 1949 20 poster över fem miljoner kronor, vilka 1946 icke uppnått 300 000-kronorsgränsen eller icke ens återfunnits inom inlåningen. Sistnämnda poster utgjordes huvudsakligen av inlåning av särskilt tillfällig karaktär.

Utredningen har slutligen behandlat rörligheten hos inlåningen å sparkasseräkning, där såsom förut nämnts varje insättares

behållning får stiga till högst 8 000 kronor. Beträffande inlåningen på denna räkning brukade framhållas — uppger de sakkunniga — att den vore mest stabil av all inlåning i bankerna och att det därför icke funnes anledning att i avseende å denna upplåning uppställa särskilda likviditetskrav. Inlåningen å sparkasseräkning vore också i 1949 års fullmaktslag undantagen från de kassareservpliktiga skulderna.

De sakkunniga medgäve, att det otvivelaktigt funnes visst fog för uppfattningen om denna inlånings stabilitet, men ville framhålla, att sparkassemedel normalt insattes och uttoges i tämligen stor omfattning. Sparkasseräkningen syntes fungera som en hushållsräkning för många privatpersoner, vilket bl. a. framginge av att enligt bankstatistiken uttagen å denna räkning regelmässigt hade stor omfattning under julf månaden.

Att inlåningen på sparkasseräkning under speciella förhållanden kunde vara tämligen instabil jämfört med inlåningen å depositions- och kapitalräkningarna utvisade nedanstående tabell, som avspeglade utvecklingen från den 31 juli 1939 till den 31 januari 1940.

Tid	Sparkasseräkning		Dep.- och kapitalräkning	
	Belopp mkr	Index	Belopp mkr	Index
1939 31/7	832,1	100,0	2 549,9	100,0
31/8	831,5	99,9	2 572,2	100,9
30/9	807,3	97,0	2 544,8	99,8
31/10....	796,7	95,7	2 511,0	98,5
30/11....	775,9	93,2	2 506,6	98,3
31/12....	746,1	89,7	2 451,6	96,1
1940 31/1	766,8	92,2	2 485,5	97,5

De sakkunniga sammanfattar sina slutsatser angående den verkställda undersökningen sålunda:

Undersökningen rörande bankinlåningens struktur giver vid handen, att denna numera är en annan än vid banklagens tillkomst. Inlåningen är sålunda väsentligt mindre fördelad än förut. Det nysparande som tillförts bankerna har under senare år till största delen uppburits av de juridiska personerna, främst industriföretagen, och detta sparande består till stor del av ett mindre antal stora eller mycket stora poster. Av dessa poster äro de som representera överskottsmedel i industriell eller annan kommersiell verksamhet i hög grad rörliga. Då sagda poster i stor utsträckning äro placerade å depositions- eller kapitalräkning, innebär det sist anförda, att skillnaden i rörlighet mellan nämnda räkningar och avistaräkningarna minskats.

Av utredningen rörande inlåningen på sparkasseräkning framgår vidare, att insättningar och uttag på dessa räkningar normalt balansera varandra — vissa säsongfluktuationer förekomma dock — men att en ganska betydande rörlighet hos de inlånade medlen ibland kan förekomma, främst beroende på mindre insiktsfulla insättares bedömningar av vederbörande banks eller hela bankväsendets solvens och likviditet.

De här beskrivna omständigheterna jämte det förhållandet att kassarörligheten hos bankerna — bl. a. till följd av källskattesystemets införande —

synes ha ökats, ha ställt starkare krav på banklikviditeten än tillförne, och behovet av att hålla en högre kassareserv än som föreskrives i BL torde under de senare åren ha vunnit allmänt erkännande.

De sakkunniga konstaterar under hänvisning till det anförda, att det måste vara en brist i BL:s likviditetsregel, att kravet å kassareserv ställdes i relation endast till avistaförbindelserna, ehuru jämväl andra delar av bankernas inlåning numera hade en tämligen rörlig karaktär, samt drar upp följande riktlinjer för en ny kassareservlagstiftning.

Det är visserligen uppenbart, att checkräkningsmedlen fortfarande äro mera rörliga än t. ex. inlåningen å depositionsräkning, men denna olikhet är icke så stor, att den motiverar en 25-procentig kassareserv för avistaförbindelserna men fullständig befrielse från kassareservskyldighet i avseende å den senare inlåningen; mot bibehållandet av den nuvarande regeln talar även angelägenheten av att upprätthålla en betalningsberedskap, som är ägnad att i viss mån tillgodose de mera långsiktiga likviditetskraven. Med hänsyn härtill synes en gradering av kassareservskyldigheten alltefter inlåningens art böra införas. En sådan gradering bör dock icke drivas så långt, att tillämpningen av kassareservregeln onödigtvis försvåras. I denna fråga torde ytterligare följande få anföras.

En banks avistaskulder böra självfallet hänföras till sådana förbindelser, för vilka i första hand kassareservkrav måste uppställas. Med avistaskulder jämställas odisponerade checkräkningskrediter, d. v. s. av banken beviljade krediter i sådan räkning, i den mån kunderna ännu ej disponerat krediterna. Man synes emellertid icke kunna stanna härvid.

Till att börja med måste man sålunda konstatera, att några sakskaäl icke kunna åberopas för att undantaga exempelvis de s. k. dagslånen — vilka löpa med blott en dags uppsägning — från de kassareservbestämmelser, som böra gälla för avistaförbindelserna. Beträffande inlåningen å uppsägningsräkning måste vidare framhållas, att densamma har i stort sett samma beskaffenhet som checkräkningsmedlen. Över huvud taget synas alla sådana förpliktelser, som en bank har att infria inom kortare tid än en månad efter uppsägning — sparkassemedel dock undantagna — böra i kassareservhänseende jämställas med avistaförbindelser.

Ett begränsat kassareservkrav torde, såsom ovan framhållits, böra gälla i avseende å annan inlåning från allmänheten än check- och uppsägningsmedlen. Vad depositions- och kapitalräkningarna angår skulle det måhända vara teoretiskt mest tillfredsställande, att kassareservkravet kunde relateras till de delar därav, som enligt den i det föregående redovisade undersökningen visat sig ha en särskilt rörlig karaktär. Då det emellertid är vanskligt att avgöra efter vilken norm gränsdragningen härvid bör ske, och då det därjämte skulle medföra en del praktiska olägenheter för bankerna att fortlöpande kunna särskilja och redovisa de delar av inlåningen, gentemot vilka kassareserv skulle hållas, synes det mera lämpligt att kassareservkravet får gälla hela inlåningen på depositions- och kapitalräkning, varvid kassareservkravet kan sättas något lägre än som eljest skulle erfordrats.

Undersökningen rörande sparkasseräkningen ger vid handen, att kassareserv bör krävas jämväl för medel å sådan räkning. Kassareservskyldigheten synes böra äga samma omfattning som i avseende å kapital- och depositionsräkningsmedel.

Bankernas inlåning från andra banker — in- eller utländska — och från

sparbanker böra naturligen föranleda kassareservskyldighet på samma sätt som inlåningen från allmänheten. I fråga om sådana skuldförbindelser till andra kreditinstitut, som förfalla till betalning efter en uppsägnings-tid av minst en månad, böra alltså tillämpas samma kassareservbestämmelser som för medel å t. ex. depositionsräkning.

Skuldförbindelser av icke avistanatur (eller därmed i kassareservhän-seende likställda förbindelser) finnas i övrigt endast i begränsad utsträckning; den ojämförligt största posten inom ifrågavarande kategori av skulder utgör Inteckningsbankens obligationsupplåning, som har långfristig karaktär. Att kräva kassareserv för långfristiga förbindelser torde icke vara påkallat av praktiska behov. Inteckningsbankens nyssnämnda upp-låning bör därför icke hänföras till de kassareservpliktiga förbindelserna, och enahanda bör gälla i avseende å förlagslån, som möjligen framdeles kan komma att emitteras. Någon anledning att avstå från kassareservkravet beträffande bankernas återstående skuldförbindelser — vilka avse blott obetydliga belopp — finnes icke. Kravet bör å andra sidan ej ställas högre än som finnes böra gälla för t. ex. sparkassemedlen.

Vad slutligen garantiförbindelserna angår äro, såsom redan nämnts, dessa av tämligen skiftande art. Då det skulle innebära betydande svårigheter att differentiera sagda förbindelser alltefter de kassareservkrav, som böra ställas i avseende å dem, och då detta krav får anses mindre framträdande än beträffande de vanliga förbindelserna, ha de sakkunniga avstått från att föreslå införande av kassareservskyldighet i fråga om garantiförbindelserna eller vissa av dem.

De sakkunniga ha sålunda kommit till det resultatet, att kassareservskyldigheten bör utsträckas till att gälla samtliga verkliga skuldförbindelser utom de långfristiga, och att sagda skyldighet bör så graderas, att en högre betalningsberedskap upprätthålles i avseende å avistaförbindelser (inklusive odisponerad checkräkningskredit) jämte vissa kortfristiga skulder.

Beträffande banks skyldighet att hålla kassareserv för belopp, varmed bankfastighets bokförda värde må överstiga tio procent av bankens egna fonder, anmärker de sakkunniga, att motsvarande bestämmelse om kassareserv icke gällde beträffande affärsbanks förvärv av aktier i bankfastighetsbolag, varför bestämmelsen verkade ojämnt. De sakkunniga ifrågasatte, om syftet att förhindra en bank att investera för stora belopp i egna fastigheter lämpligen borde tillgodoses genom likviditetsbestämmelser. Det förordades därför, att ifrågavarande ur likviditetssynpunkt mindre betydande bestämmelse om kassareserv finge utgå.

I de kassareservbestämmelser, som de sakkunniga föreslår och som upptagits i 62 § av de sakkunnigas lagförslag, fastslås till en början allmänt bankernas skyldighet att upprätthålla erforderlig betalningsberedskap. För att ange minimiskyldigheten att hålla kassareserv, har därefter i paragrafen upptagits regler, som i huvudsak innebär, att kassareserv skall ställas med dels tre procent av samtliga bankens förbindelser, exklusive garantiförbindelser och långfristiga skulder, men inklusive odisponerad checkräkningskredit, och dels 20 procent av avistaförbindelserna, inklusive odisponerad checkräkningskredit, jämte förbindelser med kortare uppsägnings-tid än en månad, garantiförbindelser och medel innesående å sparkasseräkning dock undantagna.

Kassareserven skall enligt förslaget, i likhet med vad tidigare gällt, bestå av tillgångar som kan med lätthet förvandlas i penningar. De sakkunniga förutsätter att, såsom nu är fallet, bank- och fondinspektionen får avgöra vilka tillgångar som skall hänföras hit och att i huvudsak de nu gällande normerna bör tillämpas. De sakkunniga finner emellertid, att i ett hänseende en ändring härvidlag vore påkallad, nämligen i fråga om avistafordringar å inhemska affärsbanker. Dessa fordringar räknades för närvarande till kassareserven, varvid emellertid eventuell avistaskuld till annan sådan bank icke frånräknades. Av teoretiska skäl syntes denna bruttoredovisning de sakkunniga otillfredsställande. De sakkunniga förordade därför en övergång till ett system med nettoredovisning, antingen på sådant sätt att nettotillgodohavanden avista godtoges gentemot varje bank för sig — såsom skedde i Danmark — eller — såsom skedde i Norge — allenast gentemot banksystemet som helhet. Om, såsom de sakkunniga förordade, det norska systemet skulle vinna tillämpning, syntes emellertid vid nettoberäkningen icke behöva böra beaktas även skuld- och fordringsförhållanden gentemot utländska banker.

Verkningarna av kassareservbestämmelser av föreslaget innehåll framgår av tabellerna å sid. 129 och 130. Dessa har utarbetats av de sakkunniga. Därvid har på grund av bankstatistikens nuvarande uppställning skuldförbindelser, som ej är avista men som har kortare uppsägningstid än en månad, icke medtagits bland avistaförbindelserna, varför kassareserven ställts i relation allenast till de verkliga avistaförbindelserna jämte till medlen å uppsägningsräkning. Nämda avvikelse från förslagets innehåll vore enligt de sakkunnigas mening siffermässigt sett närmast betydelslös.

Av de sakkunnigas uttalanden framgår ej uttryckligen huruvida de av dem föreslagna kassareservreglerna är avsedda att ersätta jämväl 1949 års provisoriska beredskapslagstiftning. Dock tyder vissa förhållanden indirekt på att det icke varit de sakkunnigas mening att de föreslagna reglerna skulle tillgodose sådana speciella intressen, som betingat 1949 års lag.

Yttrandena. Några remissinstanser har betonat kassareservreglernas betydelse som ett penningpolitiskt instrument. *Fullmäktige i riksbanken* framhåller, att kassareservbestämmelserna icke blott — såsom enligt det traditionella, av de sakkunniga omfattade betraktelsesättet — vore ett skydd för den enskilda bankens likviditet och därmed insättarnas säkerhet utan även ett medel till centralbankens förfogande, vilket jämte övriga penningpolitiska medel skulle möjliggöra en kontroll av penningmarknadens likviditet och därmed bankernas kreditkapacitet. Fullmäktige anför vidare:

Enligt direktiven ingick det i de sakkunnigas uppgifter att bl. a. behandla den särskilda fråga som för närvarande regleras genom 1949 års lag om särskilda kassareservbestämmelser. Det är möjligt att de sakkunniga förutsätta, att behovet av en kassareservregel i penningpolitiskt syfte skall

a) Absoluta tal i milj. kr

Banker	Den 31 december 1950			Den 30 juni 1951		
	Kassareserv enl. ovan		Förefintlig kassareserv	Kassareserv enl. ovan		Förefintlig kassareserv
		Ökning rel. kassareserv enl. 49 § BL			Ökning rel. kassareserv enl. 49 § BL	
<i>Grupp I</i>						
Luleå folkbank	0,9	0,1	1,9	—	—	—
Hjo bank	0,3	0,1	0,4	0,3	0,1	0,3
Sundsvalls kreditbank ..	0,7	0,1	0,7	0,8	0,1	0,6
Bohusbanken	3,7	0,9	6,5	5,5	1,0	6,0
Diskontobanken	0,8	0,5	0,6	0,8	0,4	0,6
Summa	6,4	1,6	10,1	7,4	1,6	7,5
<i>Grupp II</i>						
Wernmlands ensk. bank ..	23,3	8,6	61,1	25,5	10,2	89,9
Östergötl. ensk. bank	18,5	3,5	27,7	17,4	5,1	19,8
Smålands bank	12,2	3,6	16,6	12,0	3,7	14,3
Sundsvalls ensk. bank ..	24,5	6,7	45,6	21,3	7,8	33,8
Skaraborgs ensk. bank ..	13,3	3,7	14,4	11,5	4,3	14,5
Uplands ensk. bank	16,1	2,6	19,4	14,2	2,7	15,9
Jämtlands folkbank	3,0	1,1	2,6	4,1	1,1	2,6
Skånska banken	43,1	2,5	48,1	39,7	3,9	37,2
Gotlands bank	3,6	1,9	2,7	3,8	2,6	3,9
Summa	157,5	34,2	238,2	149,5	41,4	231,9
<i>Grupp III</i>						
Inteckningsbanken	10,0	1,4	16,6	8,9	1,9	16,2
Sveriges kreditbank	69,6	18,6	104,7	77,5	18,8	75,1
Sparbankernas bank	28,0	1,2	51,3	28,9	0,2	63,0
Summa	107,6	21,2	172,6	115,3	20,9	154,3
<i>Grupp IV</i>						
Göteborgs bank	99,0	13,5	99,7	109,4	14,7	138,6
Stockholms ensk. bank ..	137,6	11,3	448,9	157,8	14,8	601,3
Skandinaviska banken ..	282,5	39,7	478,2	290,2	43,3	505,2
Svenska handelsbanken ..	278,7	51,9	499,9	294,0	57,1	634,8
Summa	797,8	116,4	1 526,7	851,4	129,9	1 879,9
<i>Grupperna II och IV</i>	955,3	150,6	1 764,9	1 000,9	171,3	2 111,8
<i>Samtliga banker</i>	1 069,3	173,4	1 947,6	1 123,6	193,8	2 273,6

tillgodoses genom särskild lagstiftning vid sidan av banklagen. Fullmäktige anse, att det torde bereda svårigheter att i banklagen formulera en regel, som både tillgodoser kraven på betalningsberedskap i »normala» fall och dessutom skall ge möjlighet att vid behov ändra kraven på bankernas reserver och därmed binda ledig kreditkapacitet, varför en särskild kassareservregel med penningpolitiskt syfte lämpligen bör ges i särskild lag. De

b) Relativa tal

Banker	Kassareserv enligt ovan					
	i % av lagstadgad kassareserv enligt 49 § BL		i % av förefintlig kassareserv		i % av samtliga förbindelser (exkl. gar.-förb. inkl. odisp. chr).	
	31/12 1950	30/6 1951	31/12 1950	30/6 1951	31/12 1950	30/6 1951
<i>Grupp I</i>						
Luleå folkbank	107,9	—	46,6	—	12,5	—
Hjo bank	161,7	166,5	76,8	100,7	5,9	6,0
Sundsvalls kreditbank ..	117,6	113,8	99,6	132,9	5,3	5,8
Bohusbanken	129,1	121,2	58,1	92,9	11,1	15,4
Diskontobanken	287,3	216,9	124,6	132,9	8,3	8,7
Summa	134,0	127,9	63,7	99,7	9,3	11,6
<i>Grupp II</i>						
Wermlands ensk. bank ..	158,8	166,4	37,9	28,4	6,9	6,8
Östergötl. ensk. bank	123,9	140,8	67,0	87,5	8,2	7,1
Smålands bank	140,5	144,6	73,3	83,7	7,4	7,2
Sundsvalls ensk. bank ..	137,8	157,6	53,8	62,9	8,0	6,7
Skaraborgs ensk. bank ..	138,9	160,3	92,3	79,2	7,1	6,0
Uplands ensk. bank	118,9	124,3	83,0	89,8	8,3	7,2
Jämtlands folkbank	157,4	135,1	112,7	157,6	6,8	8,0
Skånska banken	106,0	110,9	89,5	106,7	11,4	10,3
Gotlands bank.....	210,9	304,3	132,0	96,0	7,8	7,3
Summa	127,7	138,2	66,1	64,4	8,4	7,6
<i>Grupp III</i>						
Inteckningsbanken	116,4	128,1	60,3	55,0	9,8	8,4
Sveriges kreditbank	136,6	132,2	66,5	103,2	9,7	9,6
Sparbankernas bank	104,6	100,6	54,6	45,9	11,6	13,3
Summa	124,6	122,2	62,3	74,7	10,1	10,2
<i>Grupp IV</i>						
Göteborgs bank	115,9	115,6	99,4	79,0	10,2	10,5
Stockholms ensk. bank ..	109,0	110,4	30,7	26,2	12,7	12,4
Skandinaviska banken ..	116,4	117,6	59,1	57,5	10,1	10,1
Svenska handelsbanken..	122,9	124,1	55,8	46,3	9,7	9,0
Summa	117,1	118,0	52,3	45,3	10,3	10,1
<i>Grupperna II och IV</i>	118,7	120,6	54,1	47,4	10,0	9,6
<i>Samtliga banker</i>	119,4	120,8	54,9	49,4	10,0	9,7

erfarenheter riksbanken har från de nu tillämpade kreditrestriktionerna kunna möjligen föranleda en annan utformning av en beredskapslagstiftning i ifrågavarande fråga än som skett i 1949 års lag.

Fullmäktige i riksgäldskontoret anmärker, att de sakkunniga i stort sett bortsett från de krav på kassareservhållning, som för närvarande i pen-

ningpolitiskt syfte ställdes på bankerna, och att de sakkunniga syntes förutsätta, att dessa krav liksom hittills komme att beaktas genom särskild lagstiftning vid sidan om banklagen. Fullmäktige ville understryka önskvärdheten av att bestämmelserna om kassareserv utformades så, att de — fränsett de av de sakkunniga beaktade likviditetssynpunkterna — kunde allenast genom en ökning av vissa i banklagen angivna procenttal användes även i penningpolitiskt syfte i sådana lägen, då en kreditåtstramning ansåges påkallad.

Landsorganisationen framhåller, att såsom instrument för en till konjunkturförändringarna anpassad, penningpolitiskt inriktad kassareservpolitik borde även i fortsättningen finnas gällande beredskapslag av år 1949, vilken icke kunde ersättas av en i permanent banklagstiftning fastslagen skärpning av kassareservkraven, även om denna, såsom enligt förslaget, skulle ställa högre krav på kassareserverna.

Tjänstemännens centralorganisation, som tolkat de sakkunnigas förslag till likviditetsregler så, att i dessa regler inarbetats de nu gällande provisoriska bestämmelserna om kassareservskyldigheten, anser det vara påkallat att ge kassareservreglerna en utformning, som vore lämplig med hänsyn till penningpolitiska aspekter, och förutsätter, att reglerna framdeles justerades, när så vore påkallat med hänsyn till förändringar i den samhällsekonomiska utvecklingen.

Beträffande den föreslagna skärpningen av kassareservskyldigheten förklarar *svenska bankföreningen*, att den funnit de skäl, som av de sakkunniga åberopats till stöd för den föreslagna skärpningen av kassareservbestämmelserna, vara hållbara och övertygande.

Sparbanksinspektionen framhåller det i jämförelse med affärsbankernas kassareservskyldighet starkare kravet å sparbankerna, vilka vore skyldiga att hålla en kassareserv, som motsvarade tio procent av hela inlåningen, oaktat för återbetalning av denna principiellt gällde minst en månads uppsägningstid. Inspektionen anmärker, att de sakkunnigas förslag om skärpning av kassareservreglerna för affärsbankerna skett under hänvisning till den konstaterade rörlighet, som inlåningen totalt vore underkastad, samt fortsätter:

Genom de sakkunnigas förslag fyller även enligt sparbanksinspektionens mening en lucka i banklagen, men den anförda motiveringen synes icke förklara den stora skillnad, som alltjämt i förevarande hänseende skulle komma att finnas mellan bestämmelserna i banklagen och i sparbankslagen. I själva verket torde icke heller kravet på kassareserv kunna motiveras enbart med hänsyn till inlåningens rörlighet utan härtill torde ock böra läggas ett bedömande av likviditeten hos de tillgångar, vari inlåningen placerats. Ur denna synpunkt vinner anförda skillnad en bättre förklaring med hänsyn till den mera fasta karaktären av sparbankernas placeringar. Fråga är dock om icke en skillnad mellan tre och tio procent är för stor och om icke därför en bättre inbördes avvägning bör komma till stånd. Enligt inspektionens mening bör således ej heller denna fråga avgöras utan hänsynstagande till övriga kreditinrättingars förhållanden. Sparbanksinspek-

tionen håller närmast före, att den för affärsbankerna föreslagna procent-siffran tre är för låg.

Smålands och Blekinge handelskammare finner, att de skäl, som anförts för att även sparkasseräkningen skulle ingå i underlaget vid beräkning av kassareserven, knappast vore bärande. Den omständigheten att starka variationer kunde förekomma i inlåningen å sparkasseräkning under onormala förhållanden borde icke tas som motivering för lagstiftning i en permanent banklag. Under extraordinära förhållanden torde det vara smidigare och lämpligare att tillgripa tillfälliga bestämmelser.

Sparbankernas bankaktiebolag framför önskemål om att lån till sparbank, betalbara vid anfordran eller med en uppsägningstid av en dag, för vilka lån ställdes pant, oftast i form av obligationer, måtte — i likhet med avista och kortfristiga fordringar hos inhemsk affärsbank — anses i förevarande hänseende vara sådan tillgång, som med lätthet kunde förvandlas i penningar även om dylika lån genom ändring i lagstiftningen skulle kunna utlämnas utan säkerhet.

Svenska jordbrukskreditkassan framhåller i likhet härmed, att bankaktiebolags fordringar hos jordbrukskreditkassan, löpande med en dags uppsägning, samt avistafordringar hos jordbrukets kreditkassor borde ur kassareservsynpunkt vara jämställda med placeringar hos inhemskt bankaktiebolag.

Jordbrukskasseutredningens promemoria. Utredningen har i sitt förslag anmält, att den vad angår kassareservbestämmelserna tagit den preliminära ståndpunkten, att dessa bestämmelser för centralkassornas del borde vara grundade på samma principer som de sakkunniga föreslagit beträffande affärsbankerna.

Yttrandena över jordbrukskasseutredningens promemoria. *Fullmäktige i riksbanken* har på nytt framhållit, att det moderna penning- och kredit-systemet och dess risker för den ekonomiska stabiliteten kunde göra det erforderligt att bankverksamheten — framför allt då affärsbankernas — i större utsträckning än som hittills skett omgärdades med lagregler, som toge hänsyn till jämväl penningpolitiska och allmänekonomiska synpunkter. Fullmäktige anför vidare:

Det kan råda delade meningar om huruvida den penningpolitiska lagstiftning vi redan ha — de särskilda kassareservbestämmelserna, ränteregleringslagen och valutalagstiftningen — jämte ytterligare ev. erforderliga kompletteringar i lagstiftningsväg till riksbankens traditionella penningpolitiska vapen, böra införlivas med banklagstiftningen eller ges i annan form. Fullmäktige anse, att frågan bör beaktas vid den vidare behandlingen av lagstiftningen för de här berörda kreditinstituten och för riksbanken.

Bank- och fondinspektionens framställning den 23 juli 1954. I framställning till Kungl. Maj:t den 23 juli 1954 har *bank- och fondinspektionen* givit uttryck för uppfattningen, att det av banklagssakkunniga framförda kravet

på kassareserv borde åtminstone höjas till att motsvara, förutom 25 procent av avista och därmed jämförliga förbindelser (d. v. s. den kvotdel, som för närvarande erfordras i fråga om avistainlåning), fyra procent av de icke kortfristiga förbindelserna. Till stöd för denna mening har inspektionen åberopat följande:

Bland de omständigheter, som av banklagssakkunniga åberopades till stöd för det kassareservkrav, vilket uppställdes beträffande icke kortfristiga förbindelser, märkas framför allt förekomsten av stora poster på kapital- och depositionsräkningar samt dessa posters avsevärda rörlighet.

Som man har anledning vänta på grund av den penningvärdesförsämring, vilken skett sedan den i betänkandet redovisade inlämningsundersökningen gjordes, ha de stora posternas andel i bankinlåningen under de senaste åren ökat. Denna ökning är dock ej obetydligt större än som sammanhänger med inflationen, och då vidare ökningen till huvudsaklig del synes avse företagaremedel, har man anledning att ägna de härmed förknippade likviditetsproblemen skärpt uppmärksamhet. Följande siffror må tjäna till belysning av det nyss anförda.

Inlåningen i poster om 100 000 kronor och däröver, som per den 31 maj 1949 representerade 49,0 % av samtliga bankers totala inlåning (52,7 % för de fem största bankerna och 38,3 % för övriga banker), hade per den 31 maj 1953 stigit till att omfatta 55,0 % av den totala inlåningen (58,1 % för de fem största bankerna och 43,0 % för övriga banker). Än tydligare utslag giva emellertid siffrorna för poster å 1 miljon kronor och däröver, beträffande vilka poster uppgifter för övrigt finnas för så sen tidpunkt som den 31 december 1953. Den 31 maj 1949 motsvarade sålunda sagda poster 29,8 % av den samlade bankinlåningen (33,7 % för de fem största bankerna och 18,5 % för övriga banker), medan de vid utgången av 1953 svarade för ej mindre än 46,2 % av all bankinlåning (49,6 % för de fem största bankerna och 32,4 % för övriga banker).

Nu kunde visserligen gentemot det här redovisade materialet invändas, att detsamma avser all inlåning, d. v. s. ej blott de icke kortfristiga räkningarna utan även check- och uppsägningsräkningar men härtill är att genmäla, att enligt vad inspektionen kunnat konstatera de stora posterna företrädesvis återfinnas på depositions- och kapitalräkningar.

Att inlåningen i vissa situationer kan vara i hög grad rörlig belystes på sin tid utförligt av banklagssakkunniga, och inspektionen vill här bidraga med ett tämligen färskt exempel. Under loppet av tre månader, mars—maj 1952, nedgick sålunda bankinlåningen totalt med inemot 1 miljard kronor, motsvarande 8,8 % av hela inlåningen vid periodens början; för en storbank motsvarade uttagen 20,1 % av dess inlåningsskuld. Då denna nedgång främst avsåg depositions- och kapitalräkningar — varå behållningarna minskades med 656 miljoner kronor eller i det närmaste 10 % — klarlägges ytterligare det ovan apostroferade förhållandet: att de stora posterna på icke kortfristiga inlämningsräkningar stundom äro mycket rörliga.

Slutsatsen av de sålunda gjorda rönen blir den, att man synes ha anledning överväga om icke ett till sistnämnda räkningar relaterat kassareservkrav — vilket i banklagsförslaget främst tagit sig uttryck i den 3-procentiga, gentemot samtliga förbindelser ställda kassareservskyldigheten — borde väsentligt skäpas. Vid en diskussion härom får man emellertid hålla i minne, att det dock är fråga om räkningar, för vilka betalningsfristen utgör 2—6 månader, vilket är en med hänsyn till rörligheten hos bankens *fordringar* ej så obetydlig tidsperiod: enbart genom att strama åt sin kreditgivning inom vissa sektorer kan sålunda en bank till följd av den auto-

matiska återströmningen av medel på t. ex. växelportföljen och byggnadskreditiven stärka sin likviditet ganska avsevärt under loppet av ett kvar-tal. Härtill kommer att enligt all erfarenhet en betydande del av de medel, som vid likviditetspåfrestningar hos näringslivet uttages från affärsbankerna, efterhand söker sig tillbaka dit. Det synes emellertid tydligt, att det av banklagssakkunniga förordade 3-procentiga kassareservkravet i ljuset av senare erfarenheter är otillräckligt för sitt ändamål, och att varken de i 1911 års banklag eller de i banklagsförslaget inskrivna kassareservbestäm-melserna äro tillräckliga för att garantera en sådan betalningsberedskap, som erfordras såväl för att möta aktuella likviditetspåfrestningar som för att tillförsäkra vederbörande bank en önskvärd handlingsfrihet; man bör ju för övrigt komma ihåg att sagda bestämmelser innefatta allenast mini-mikrav. Sådana i en lag inskrivna krav böra emellertid icke sättas så lågt, att de endast undantagsvis tillgodose det verkliga likviditetsbehovet.

I en särskild tablå, som fogats till bank- och fondinspektionens skrivelse — här intagen å s. 135 — har inspektionen sammanställt verkningarna av den kassareservregel, ämbetsverket nu föreslagit. I anslutning till denna sammanställning anför inspektionen:

Av sammanställningen kan till en början utläsas, att det förordade kassa-reservkravet avser ett belopp, som för samtliga banker är ca 487 miljoner kronor större än som kräves enligt gällande lag, och ungefär 186 miljoner kronor större än det belopp, som med tillämpning av banklagssakkunnigas förslag bör finnas som kassareserv. Skärpningen i förhållande till nuvaran-de bestämmelser är alltså förhållandevis betydande, medan däremot den totala ökningen är tämligen måttlig, om jämförelsen får avse de av bank-lagssakkunniga förordade reglerna. I själva verket har också inspektionen, såvitt angår storbankerna, hyst viss tvekan huruvida den nu förordade ök-ningen i kassareservskyldigheten verkligen är tillräcklig för att tillgodose de reella likviditetsbehoven. Emellertid måste ihågkommas, att det här är fråga om minimiregler (jfr 62 § första stycket banklagsförslaget och kom-mentaren därtill å s. 151 i betänkandet), och att bankerna följaktligen äro skyldiga att vid behov förbättra sin likviditet utöver vad dessa regler före-skriva; självfallet har inspektionen en viktig funktion att fylla i detta hänseende. Vidare är det ur lagteknisk synpunkt svårt att i detta hänseen-de finna en godtagbar norm för gränsdragningen; man torde sålunda icke kunna nå ett fullt tillfredsställande resultat genom att differentiera banker-na enbart efter deras storlek.

Om sålunda inspektionen, med hänsyn särskilt till förekomsten av stad-gandet i 62 § första stycket banklagsförslaget, anser den förordade regeln godtagbar för de banker, där likviditetsberedskapen måste hållas särskilt hög, kunde möjligen invändas att regeln är för sträng i fråga om övriga banker, enkannerligen provinsbankerna. En jämförelse mellan bankernas faktiska kassareserv och kassareservskyldigheten enligt ämbetsverkets för-slag visar emellertid att icke blott de stora bankerna utan även bankerna inom Grupp I och Grupp II — så när som på en enda bank — hålla en kassareserv, vilken är större, i flertalet fall vida större, än som skulle er-fordras, om det nu aktuella förslaget vid jämförelsetillfället varit tillämp-ligt. Om ock detta förhållande till stor del har sin förklaring i de mellan riksbanken och affärsbankerna träffade likviditetsavtalen, som äro av pro-visorisk natur, synes förevarande marginal för bankerna i gemen vara så avsevärd, att dessa även i ett läge, där de av penningpolitiska skäl dikterade likviditetskraven sättas lägre eller eftergivs, utan olägenhet kunna till-lämpa den av inspektionen nu förordade kassareservbestämmelsen.

Sammanställning

utvisande verkningarna av en kassareservbestämmelse enligt vilken kassareserv kräves med ett belopp motsvarande 25 % av avistaförbindelser (inkl. odisp. checkräkningskredit) + uppsägningsräkning samt 4 % av övriga förbindelser (exkl. garantiförbindelser). — I kol. 5 redovisas vidare den ökning i kassareservskyldigheten, som skulle uppkomma vid tillämpning av banklagssakkunnigas förslag.

Den 30 april 1954.

Mkr.

Banker	Kassa- reserv enl. 49 § BL	Kassareserv enl. ovan	Ökning rel. 49 § BL	Ökning enl. banklags- sakkunnigas förslag rel. 49 § BL	Före- fintlig kassa- reserv	Kol. 4 i rel. kol. 2 %	Kol. 5 i rel. kol. 2 %
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Grupp I.</i>							
Bohusbanken.....	5,5	6,3	0,8	0,2	13,2	14,6	3,6
Summa	5,5	6,3	0,8	0,2	13,2	14,6	3,6
<i>Grupp II.</i>							
Werm. Ensk. Bank	16,9	33,9	17,0	11,8	89,2	100,6	69,8
Österg. Ensk. Bank.....	17,1	27,5	10,4	6,6	57,9	60,8	38,6
Smålands Bank	8,6	16,8	8,2	5,7	34,3	95,4	66,3
Sundsv. Ensk. Bank	19,7	37,1	17,4	12,1	111,4	88,3	61,4
Skarab. Ensk. Bank	7,7	15,5	7,8	5,3	25,7	101,3	68,8
Uplands Ensk. Bank	15,4	22,9	7,5	4,3	55,1	48,7	27,9
Jämtlands Folkbank	2,9	4,7	1,8	1,1	6,8	62,1	37,9
Skånska Banken	38,7	49,3	10,6	4,6	80,4	27,4	11,9
Gotlands Bank	1,4	4,4	3,0	2,4	4,2	214,3	171,4
Summa	128,4	212,1	83,7	53,9	465,0	65,2	42,0
<i>Grupp III.</i>							
Inteckningsbanken	6,9	19,3	12,4	8,8	27,8	179,7	127,5
Sveriges Kreditb.	75,1	126,8	51,7	35,5	436,8	68,9	47,3
Sparbankernas Bank	35,8	46,5	10,7	5,3	136,8	29,9	14,8
Summa	117,8	192,6	74,8	49,6	601,4	63,5	42,1
<i>Grupp IV.</i>							
Göteborgs Bank	70,9	105,7	34,8	21,1	173,8	49,1	29,8
Sthlms Ensk. Bank.....	146,1	193,1	47,0	25,3	717,3	32,2	17,3
Skandinaviska Banken	237,9	254,8	116,9	70,6	973,0	49,1	29,7
Sv. Handelsbanken	243,9	373,2	129,3	80,5	825,8	53,0	33,0
Summa	698,8	1 026,8	328,0	197,5	2 689,9	46,9	28,3
<i>Grupp II o. IV.....</i>	827,2	1 238,9	411,7	251,4	3 154,9	49,8	30,4
Samtliga banker	950,5	1 437,8	487,3	301,2	3 769,5	51,3	31,7

Anm. Gruppindelningen är densamma som tillämpades i banklagssakkunnigas betänkande.

Remissyttranden över bank- och fondinspektionens framställning har avgivits av *fullmäktige i riksbanken*, *svenska bankföreningen* och *Sparbankernas bankaktiebolag*. Fullmäktige i riksbanken har tillstyrkt framställningen, medan däremot svenska bankföreningen och Sparbankernas bankaktiebolag avstyrkt densamma.

Fullmäktige i riksbanken framhåller, att bank- och fondinspektionens framställning innebär en relativt måttlig skärpning av 1949 års banklags-sakkunnigas förslag till nya kassareservbestämmelser.

Bankföreningen anför bl. a.:

I 62 § första stycket i förslag till lag om bankrörelse upptages ett stadgande av innehåll att bankaktiebolag skall vara skyldigt att hålla en med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräcklig kassareserv, bestående av tillgångar som kunna med lätthet förvandlas i penningar. Genom detta stadgande fastslås sålunda bankernas skyldighet att upprätthålla en erforderlig betalningsberedskap. I andra stycket av nämnda paragraf kompletteras den allmänna regeln av en bestämmelse om det minsta belopp var till kassareserven skall uppgå. Det huvudsakliga innehållet av denna minimiregel är att den inneliggande kassan skall motsvara ett belopp som uppgår till minst summan av dels 3 % av samtliga förbindelser utom vissa långfristiga sådana och dels 20 % av avista och därmed jämförliga förbindelser. Bank- och fondinspektionens förevarande framställning avser, att de ifrågavarande procentsatserna skulle höjas till 4 respektive 25 %.

Såsom skäl för sin framställning åberopar inspektionen den utveckling rörande bankernas likviditetsförhållanden som ägt rum under de senaste åren. Bankföreningen vill icke bestrida, att den redogörelse för dessa förhållanden, som inspektionen lämnar i sin skrivelse, på det hela taget lämnar en rättvisande bild av läget. Enligt bankföreningens mening kunna emellertid de angivna förhållandena icke rimligen utgöra skäl till att frånga den i lagförslaget upptagna minimiregeln.

Sparbankernas bank har åberopat likartade synpunkter.

Departementschefen. Den nuvarande banklagens kassareservregler är enbart inriktade på att skydda bankernas likviditet. Att kassareservbestämmelser har sitt berättigande också ur annan synpunkt är emellertid ett redan erkänt förhållande. Sålunda har — som berörts förut — sedan år 1937 funnits en särskild provisorisk kassareservlagstiftning med syfte att möjliggöra en penningpolitisk kontroll över affärsbankernas kreditkapacitet. Sistnämnda lagstiftning är av beredskapskaraktär, d. v. s. den ger Kungl. Maj:t befogenhet att inom de gränser, lagstiftningen utstakat, uppställa strängare krav på bankernas kassareservhållning än som följer av själva banklagen.

Av sakkunnigförslaget i kassareservfrågan torde kunna slutas att de sakkunniga utgått från att en beredskapslagstiftning av hittillsvarande art jämväl i fortsättningen skulle komma att bestå vid sidan av banklagens kassareservregler. Detta framgår närmast av att deras regelförslag utarbetats mot bakgrunden av samma renodlade likviditetssynpunkter som uppstår kassareservbestämmelserna i gällande banklag. Direkta överväganden angående lämpligheten av att kassareservskyldigheten delvis regleras av

föreskrifter utanför själva banklagen har icke redovisats i sakkunnigbetänkandet. Detta spörsmål har däremot diskuterats i flera remissyttranden. Härvid har den meningen dominerat, att kassareservbestämmelser med penningpolitisk funktion borde ges i särskild lag. Så har exempelvis fullmäktige i riksbanken förklarat, att det torde bereda svårigheter att i banklagen formulera en regel, som både tillgodoser kraven på betalningsberedskap i »normala» fall och öppnar möjlighet att vid behov ändra fordringarna på bankernas reserver för att därmed binda ledig kreditkapacitet.

Jämväl enligt min egen uppfattning torde det vara mest praktiskt att liksom hittills särskilja den penningpolitiskt motiverade kassareservregleringen från de bestämmelser, som med sikte på mera ordinära förhållanden uppställer de av strikta likviditetshänsyn betingade kassareservkraven. Banklagen skulle alltså även i fortsättningen inrymma endast kassareservregler av det senare slaget. Med detta ställningstagande skulle förevarande lagstiftningsärende icke komma att beröra den penningpolitiska beredskapslagstiftning, som för närvarande möter i lagen av den 3 juni 1949. Dock vill jag här framhålla, att det torde få betraktas som tveksamt, huruvida nämnda beredskapslagstiftning bör i fortsättningen få samma konstruktion som i 1949 års lag. En omprövning av nuvarande principer för den penningpolitiska kassareservregleringen torde med hänsyn härtill icke kunna anses opåkallad. Det må nämnas, att en liknande uppfattning kommit till synes i riksbanksfullmäktiges yttrande över sakkunnigbetänkandet. Vid en kommande översyn synes bl. a. böra undersökas om denna reglering liksom hittills bör ha tidsbegränsad giltighet eller om en permanent beredskapslag är motiverad. En annan utredningsfråga som anmäler sig är, huruvida icke kassaregler till kontroll över kreditvolymen bör finnas även för sparbankerna och jordbrukets kreditkassor. De här omnämnda spörsmålen synes böra upptas till gemensam prövning av särskild utredning.

Gällande banklags likviditetsregel, vilken alltjämt har samma lydelse som vid banklagens tillkomst år 1911, ställer kravet på kassareserv i relation endast till insättningar på avistaräkningarna, d. v. s. de förbindelser, som det åligger banken att fullgöra vid anfordran. Till inlåningen på andra räkningar — uppsägnings-, kapital-, depositions- och sparkasseräkningarna — är alltså icke någon som helst kassareservförpliktelse anknuten. Detta sammanhänger med att den inlåning, som placeras på de mera långfristiga räkningarna, ansetts vara kännetecknad av så ringa rörlighet, att inlåningen saknar större betydelse för bankernas behov av likvida medel.

De sakkunniga har hävdad, att nu angivna förutsättning för rådande begränsning av kassareservkravet icke längre är för handen. Belägg för denna åsikt har hämtats från en ingående undersökning rörande den nuvarande strukturen av bankinlåningen. Undersökningen, som utförts av bank- och fondinspektionen i samråd med de sakkunniga, har klarlagt omständigheter, som är av stort intresse för en bedömning av likviditetsbehovet. Undersökningsresultaten är tämligen utförligt återgivna i det föregående. De visar, att den inlåning, som tillförts bankerna under senare år, till mycket

betydande del utgöres av höggradigt rörliga överskottsmedel från industriell eller annan kommersiell verksamhet. Eftersom sagda poster i stor utsträckning är placerade på depositions- eller kapitalräkning, har skillnaden i stabilitet mellan dessa räkningar och avistaräkningarna minskat. Även i fråga om sparkasseräkningen har en ibland ganska avsevärd rörlighet konstaterats. De sakkunnigas slutsatser härav är att kassareservkravet bör ställas i förhållande till så gott som all inlåning. En viss differentiering av kassareservskyldigheten efter inlåningens art har emellertid ansetts motiverad. För avistaskulder och förbindelser med kort uppsägningstid borde sålunda finnas en högre betalningsberedskap än för övrig inlåning. Mera preciserat går sakkunnigförslaget ut på att kassareserv skall ställas med *dels* tre procent av samtliga förbindelser utom garantiförbindelser samt obligationer och därmed jämförliga förbindelser, *dels* 20 procent av avistaförbindelserna jämte förbindelser med kortare uppsägningstid än en månad, garantiförbindelser och medel å sparkasseräkning dock undantagna.

Även om man som vid förevarande överväganden helt avstår från att anlägga penningpolitiska aspekter på kassareservfrågan, står det efter de sakkunnigas utredning klart, att gällande banklag icke reser betryggande anspråk på betalningsberedskapen. Också från bankernas sida har vitsordats det berättigade i en skärpning av nuvarande lagregler. Jag vill därför tillstyrka förslaget om en utvidgning av kassareservkravet till att avse i huvudsak all inlåning. Vad angår själva procenttalen delar jag bank- och fondinspektionens mening i dess särskilda framställning, att utvecklingen under den tid, som förflutit efter det banklagssakkunnigas undersökningar i kassareservfrågan slutförts, motiverar en skärpning av de i sakkunnigförslaget innefattade procenttalen. De tal, som förordas av bank- och fondinspektionen, synes mig representera en lämplig avvägning av det obligatoriska likviditetsskyddet. Den av inspektionen valda regelutformningen, enligt vilken jämväl för avistaförbindelserna ett enda procenttal uttömmande bestämmer kassareservskyldigheten, anser jag vara lämpligare än den av de sakkunniga använda konstruktionen. Även i detta hänseende avsluter jag mig följaktligen till inspektionens jämningsförslag.

Jag förordar således, att banklagens bestämmelser om kassareservkravet utformas i överensstämmelse med det anförda.

Nuvarande banklag definierar icke närmare vilka medel som konstituerar kassareserven utan förklarar endast, att denna skall bestå av tillgångar, som kan med lätthet förvandlas i penningar. På tillsynsmyndigheten har ankommit att avgöra vad som skall hänföras under denna generella bestämning. Som tillgångar av här avsett slag har sedan länge betraktats växlar, betalbara vid anfordran, utländska bankers sedlar, avistafordringar hos inhemska banker ävensom hos utländska banker och bankirer, i riksbanken belåningsbara obligationer intill belåningsvärdet samt nettofordringar hos inhemska banker på en dags uppsägning.

De sakkunnigas regelförslag innehåller samma allmänt hållna karaktäristik av kassareservtillgångarna som gällande rätt. Det har förutsatts, att till-

synsmyndigheten liksom hittills skall ha att bestämma kretsen av dessa tillgångar. I huvudsak anses därvid nuvarande normer böra tillämpas. På en punkt har dock en ändring funnits befogad, nämligen i fråga om avistafordringar på inhemska banker. De sakkunniga har framhållit, att vid sådana fordringars inräknande i kassareserven för närvarande icke avdras eventuell avistaskuld till annan inländsk bank. Enligt de sakkunnigas mening borde i fortsättningen här berörda avistatillgodohavanden ingå i kassareserven endast till sitt sammanlagda nettovärde, d. v. s. avdrag borde göras för totalbeloppet av avistaskulderna till de inhemska bankerna.

Jag vill icke invända mot att den närmare gränsdragningen kring kassareservtillgångarna även framdeles får åvila tillsynsmyndigheten. Som de sakkunniga rekommenderat synes härvidlag redan vedertagna normer i stort sett böra följas. Dock vill jag i anledning av önskemål, som framkommit under remissförfarandet, uttala mig för att jämväl de lån till sparbank, svenska jordbrukskreditkassan och centralkassa, som är betalbara vid anfordran eller efter en dags uppsägning, hänföres till kassareservmedlen. De sakkunnigas mening, att en nettoberäkning bör tillämpas beträffande avistafordringarna, synes välgrundad och torde givetvis beaktas också i fråga om avistafordringar på sparbanker och kassor för jordbrukskredit.

I likhet med de sakkunniga anser jag slutligen, att den nya banklagen ej behöver inrymma någon motsvarighet till hittillsvarande regel om skyldighet för bank att hålla kassareserv för belopp, varmed bankfastighets bokförda värde överstiger tio procent av bankens eget kapital.

Bestämmelserna om kassareservskyldigheten är upptagna i 63 § i departementsförslaget.

V. Detaljmotivering

Förslaget till lag om bankrörelse

Inledande bestämmelser

1 §.

Paragrafen är en motsvarighet till 1 § BL.

Gällande rätt m. m. Enligt 1 § första stycket BL må förutom riksbanken endast bankaktiebolag driva bankrörelse här i riket. Bankrörelse definieras i paragrafens andra stycke såsom verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning, som av bank allmänligen begagnas. En närmare bestämning av den verksamhet, som bankaktiebolag får utöva, göres i 44 § BL. Tredje stycket av 1 § BL erinrar om vad särskilt är stadgat beträffande postsparbanken, sparbank, centralkassa för jordbrukskredit och järnkontoret samt angående vissa aktiebolag, som driver lånerörelse, och den av postverket bedrivna postgirorörelsen. Hänvisningen till vissa

aktiebolag, som driver lånerörelse, åsyftar dels s. k. hypoteksaktiebolag, för vilka gäller en lag av den 14 juni 1946 (nr 313), dels ock aktiebolag, som avses i lagen den 29 december 1949 om pantlånerörelse (nr 722).

Frågan om vad som skall anses falla under andra styckets uttryck »inlåning från allmänheten» har varit föremål för diskussion i anledning av en vid 1950 års riksdag väckt motion (II: 66), vari bl. a. anfördes att den inlåningsverksamhet, som bedreves av vissa bostadsrättsföreningar, i verkligheten vore av bankkaraktär. I motionen hemställdes om åtgärder för att inlåningsverksamheten bleve underställd bank- och fondinspektionens granskning. I yttrande, som inspektionen i ärendet avgav till tredje lagutskottet, lämnades till en början en redogörelse för tillkomsten av ifråga- varande bestämmelse i BL. Inspektionen anförde härom:

I det av Kungl. Maj:t för 1911 års riksdag framlagda förslaget till banklag (proposition nr 48) saknades i definitionen på bankrörelse de båda orden »från allmänheten». Inlåning på räkning, som av bank allmänligen begagnades, oavsett om den härflöte från allmänheten eller ej, utgjorde sålunda enligt förslaget det konstituerande momentet för begreppet bankrörelse. I propositionen framhölls bland annat, att genom den i förslaget använda beteckningen av vad med bankrörelse avsåges, den inlåning skulle bli förbjuden, vilken utövades av andra rättssubjekt än dem, som i lagen angäves. Departementschefen ansåg detta också utgöra den oundgängliga förutsättningen för att allmänhetens förtroende för de av lagen reglerade penninginstituten skulle förbli orubbade. Förbjuden skulle sålunda bli exempelvis den inlåning på sparkasseräkning, som åtskilliga bruk och inrättningar uppgivits driva för mottagande av den vid dem anställda personalens besparingar, ävensom den av Kooperativa förbundet i skilda delar av landet öppnade sparkasserörelsen. Riksdagen (bkoutsk. utl. nr 30 och memorial nr 38; rd skr. nr 237) var emellertid i viss mån av annan mening än departementschefen och införde i paragrafen de båda orden »från allmänheten». Såsom närmare framgår av riksdagens skrivelse i ämnet önskade riksdagen med den vidtagna ändringen skydda den inlåning på sparkasseräkning, som i ganska stor utsträckning bedreves av bruk och inrättningar för mottagande av personalens besparingar, så ock den sparkasserörelse, som av kooperativa föreningar öppnats i skilda delar av landet, såvitt denna rörelse avsåge inlåning från egna medlemmar. Någon anledning att vidtaga åtgärder, varigenom dylik rörelse skulle komma att hämmas, ansåg riksdagen icke förefinnas. Nyttan och betydelsen av berörda verksamhet syntes nämligen icke kunna förnekas. Men det syntes icke heller kunna bestridas — framhöll riksdagen — att även vid sådan rörelse hänsynen till insättarnas rätt krävde, att rörelsen bedreves under fullt betryggande former.

Inspektionen påpekade vidare, att den omedelbart efter antagandet av BL verkställda utredningen rörande villkoren för ekonomiska föreningars inlåningsrörelse slutfördes redan i början av 1912. Det framlagda förslaget föranledde emellertid icke något förslag till riksdagen. Ej heller ett år 1929 framlagt betänkande i ämnet (SOU 1929: 15) hade resulterat i någon lagstiftning.

Med ledning av vissa uppgifter rörande kooperativa förbundets och vissa till förbundet anslutna föreningars samt HSB-organisationens sparkasse-

rörelse ävensom en redogörelse beträffande vissa andra föreningar, som idkar inlåningsverksamhet huvudsakligen i syfte att därigenom kunna bedriva utlåning till egna medlemmar, anförde inspektionen vidare:

Av den lämnade redogörelsen framgår, att utanför de vanliga inlåningsinstituten — affärs- och sparbanker, postsparbanken och centralkassorna för jordbrukskredit — en omfattande inlåningsverksamhet av bankmässig karaktär bedrivs här i landet. Hur stora sammanlagda belopp som denna inlåning avser kan inspektionen icke med säkerhet uttala sig om, men det kan antagas att de föreningar, som omfattas av den föregående redogörelsen, och vilkas sammanlagda inlåning för närvarande kan uppskattas till ca 250 miljoner kronor, representera huvuddelen av de ekonomiska föreningarnas inlåning.

Ifrågavarande inlåning är icke underkastad någon tillsyn från det allmännas sida. Ej heller finnas för nämnda verksamhet några författningsföreskrifter, som motsvara exempelvis bank- och sparbankslagarnas inlånings- och kassareservbestämmelser.

Inspektionen uttalade ytterligare, att där kapitalanskaffningen bedreves i den bankmässiga inlåningens form, regler i huvudsak motsvarande de för sådan verksamhet i allmänhet gällande borde skapas. Härefter fortsätter inspektionen:

Mot det sist anförda skulle kunna åberopas det förhållandet, att i fråga om de ekonomiska föreningarna inlåningen står öppen endast för medlemmar i den egna organisationen, och att verksamheten för den skull är att betrakta som en intern föreningsangelägenhet och icke såsom en inlåning från allmänheten. Men en sådan mening kan icke rimligen godtagas, när medlemsantalet, d. v. s. antalet inlåningsberättigade, uppgår till ett så stort antal som inom de större av de här avsedda föreningarna. För Kooperativa förbundet utgjorde sålunda per 31/12 1948 sagda antal över 900 000 och för HSB:s riksförbund var motsvarande siffra ca 62 000; båda förbunden torde därefter ha ytterligare ökat i storlek. I fråga om dessa båda förbund, liksom också beträffande HSB i Stockholm — vars medlemsantal vid nyssnämnda tidpunkt översteg 22 000 — lär man sålunda knappast kunna med framgång bestrida, att de bedriva inlåning från allmänheten. Då vidare, såsom ovan utvecklats, inlåningen sker på räkning, som av bank allmänligen begagnas, måste man konstatera, att ifrågavarande verksamhet reellt — om ock ej formellt — är att betraktas som bankrörelse. — Vad angår övriga inlånande ekonomiska föreningar synas uppgifterna i det föregående giva fog för den uppfattningen, att åtminstone några av dem kunna sägas i realiteten bedriva inlåning från allmänheten; en närmare utredning härom ter sig i vart fall motiverad.

Ur dessa synpunkter kan man knappast komma till annan uppfattning än att de ekonomiska föreningar, som nu bedriva inlåning från allmänheten, antingen borde underkasta sig särbestämmelser rörande solvens, likviditet och kontroll, i huvudsak motsvarande de regler som gälla för den vanliga bankmässiga inlåningen, eller ock upphöra med sin inlåningsverksamhet.

Valdes den förstnämnda utvägen — fullföljande av inlåningsrörelsen — bleve tillsynsverksamheten en vanskelig uppgift eftersom den, för att bli effektiv, uppenbarligen måste avse icke blott inlåningsrörelsen utan även de övriga verksamhetsgrenar som kunde finnas hos den inlånande för-

eningen; sannolikt skulle härvid uppstå svårlösta intressekonflikter mellan föreningens anspråk på ekonomisk handlingsfrihet och kravet på trygghet för insättarna. Det andra alternativet — upphörande med inlåningen — kunde möjligen därför vara att föredraga, varvid föreningarna finge förutsättas fylla sitt ifrågavarande kapitalbehov genom inbjudan till sina medlemmar eller till allmänheten att teckna andels- eller förlagskapital; beträffande Kooperativa förbundet kunde man dock, med hänsyn till den betydande omfattningen av dess sparkasserörelse, även tänka sig möjligheten av att sagda rörelse frigjordes från förbundets verksamhet i övrigt och därvid finge utgöra en särskild bankinrättning.

Inspektionen hemställde i sitt yttrande, att utskottet måtte för riksdagen framlägga förslag om att en förnyad utredning rörande de ekonomiska föreningarnas inlåningsverksamhet påkallades hos Kungl. Maj:t. Inspektionen förklarade sig emellertid icke för närvarande beredd att påtaga sig den granskning av ifrågavarande verksamhet som yrkats i motionen.

Tredje lagutskottet yttrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 28, bl. a. att utskottet funne det lämpligast att solvens och likviditet hos inlånande föreningar kontrollerades av föreningsmedlemmarna själva utan någon mera ingående övervakning genom statsmyndighet än vad som gällde för andra ekonomiska föreningar samt anförde vidare:

De möjligheter till insyn i föreningens ekonomi som erfordras för kontrollen genom medlemmarna, torde komma att ökas vid ett antagande av det förslag till ny lag om ekonomiska föreningar, varöver Kungl. Maj:t den 29 september 1950 beslutat inhämta lagrådets utlåtande (jfr SOU 1949: 8 angående förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden och 1949: 17 med förslag till lag om registrerade föreningar). Bestämmelserna i nämnda lagförslag torde väl fylla de krav på insyn, som ställdes i 1929 års betänkande. Någon ny utredning angående möjligheterna till insyn i ekonomiska föreningars inlåningsrörelse torde med hänsyn härtill ej vara påkallad.

Såsom framgår av vad hittills anförts kan utskottet icke ansluta sig till förslaget om utredning, såvitt rör den av bank- och fondinspektionen antydda utvägen att för föreningar, som driva inlåningsrörelse, skapa särbestämmelser rörande solvens, likviditet och kontroll.

Beträffande det andra av bank- och fondinspektionen skisserade alternativet — förbud mot föreningars inlåningsverksamhet — må följande framhållas. Ett förbud kan givetvis icke syfta till att förhindra att medlemmarna få teckna andels- eller förlagskapital i föreningen. Förbudet skulle ha sin betydelse däri att inlåning i den bankmässiga formen — framför allt sparkasseräkningens — förbehölles vissa institutioner, banker m. fl., vilka stå under särskild tillsyn. Härigenom skulle vinnas att allmänhetens förtroende för bankräkning icke kunde rubbas genom en kris hos förening, som driver inlåningsrörelse. Emellertid bli medlemmarna i en dylik förening ofta underrättade om skillnaden mellan sparkasseräkning hos föreningen och bankräkning. Sålunda angives exempelvis i medlems- och sparkasseböcker för medlemmar i HSB i Stockholm bl. a., att de insatta medlen användas för produktion av bostadslägenheter och att föreningsstyrelsen äger rätt att vägra utbetalning av medlen, därest föreningens ekonomi ej tillåter utbetalningen. Det synes för undvikande av missförstånd angeläget att föreningar, som bedriva inlåningsrörelse, för insättarna tydligt framhålla en dylik speciell karaktär hos föreningarnas sparkasseräkningar. Utskottet vå-

gar förutsätta, att denna fråga även framgent kommer att följas med uppmärksamhet.¹

De sakkunniga. 1 § första stycket i de sakkunnigas förslag motsvarar med vissa ändringar av övervägande redaktionell natur 1 § första och tredje styckena BL. Skillnaden består däri, att uppräknningen av de institutioner, som jämte bankaktiebolagen må driva bankrörelse, ersatts med en hänvisning till vad härom föreskrives i lag eller författning, varjämte utsäges att Kungl. Maj:ts oktroj är en förutsättning för att bankaktiebolag må driva bankrörelse.

1 § andra stycket i sakkunnigförslaget upptar en definition på bankrörelse, som sammanfaller med BL:s bestämning av sådan rörelse. I betänkandet uttalas att lämpligheten av att bibehålla denna bestämning visserligen kunde ifrågasättas. För bankaktiebolagen förefölle stadgandet tämligen överflödigt, eftersom genom andra föreskrifter en noggrann reglering skedde av den verksamhet, bankbolagen finge utöva. Härom hänvisade de sakkunniga till 53 § och följande paragrafer i sitt förslag till lag om bankrörelse. Ej heller vore bestämningen fullt tillfredsställande för bankbolagens vidkommande. För dem vore nämligen utlåningsverksamheten en lika nödvändig del av rörelsen som inlåningen från allmänheten. Det finge även erinras om att lagen om försäkringsrörelse saknade en definition av begreppet försäkringsrörelse. Utan någon legal definition hade det ansetts framgå att sagda lag åsyftade affärsmässig försäkringsrörelse. Utformningen av stadgandet i fråga finge emellertid betydelse negativt, eftersom därigenom fastsloges att bankrörelse icke finge utövas av andra associationer än bankaktiebolag och vissa institutioner eller sammanslutningar, som erhållit särskilt tillstånd därtill, exempelvis riksbanken, enligt 1 § lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank, och centralkassa för jordbrukskredit, enligt 2 § lagen den 26 juni 1936 (nr 373) med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit. I detta sammanhang har de sakkunniga ock anmärkt, att enligt 1 § lagen om hypoteksaktiebolag med dylikt bolag förstås aktiebolag, vars ändamål vore att idka belåning av fast egendom eller tomträtt men i vars verksamhet bankrörelse icke inginge.

Under hänvisning till det ovan berörda motionsärendet vid 1950 års riksdag har de sakkunniga uttalat, att de visserligen icke ansett sig böra framlägga något förslag beträffande de i ärendet berörda frågorna. De sakkunnigas åsikt vore emellertid att, när villkoren för medlemskap i en ekonomisk förening, som dreve inlåningsrörelse, vore av övervägande formell natur och någon begränsning icke gällde i fråga om medlemsantalet eller eljest beträffande kretsen av dem, som kunde bli medlemmar, den omständigheten att rörelsen dreves i föreningsform icke i och för sig syntes kunna innebära, att inlåning ej ansåges ske »från allmänheten». Av en sådan

¹ Ny lagstiftning om ekonomiska föreningar, i huvudsaklig överensstämmelse med det av utskottet omnämnda förslaget, har numera antagits av riksdagen (jfr prop. 1951:34 första lagutsk. utl. nr 25, SFS 1951:308—313). Lagstiftningen har trätt i kraft den 1 januari 1953.

ståndpunkt följde enligt de sakkunniga att vissa av de föreningar, som för närvarande dreve inlåningsverksamhet på räkning, som av bank allmänne-
ligen begagnades, borde, om de fortsättningsvis skulle fullfölja denna verk-
samhet, få sin rätt att utöva verksamheten bekräftad genom särskild lag-
stiftning.

Yttrandena. Vad de sakkunniga uttalat angående ekonomiska föreningars
inlåningsrörelse har väckt vissa invändningar endast från *Sveriges hant-
verks- och småindustriorganisation, kooperativa förbundet och landsorga-
nisationen*. Av övriga remissinstanser har *bank- och fondinspektionen, bo-
stadsstyrelsen, kommerskollegium och svenska bankföreningen* uttryckligen
instämt i de sakkunnigas uttalanden i ämnet.

Enligt *bank- och fondinspektionen* kunde det icke råda någon tvekan om
att — förutom ett antal s. k. kreditföreningar — sådana organisationer som
kooperativa förbundet och HSB:s riksförbund genom sin sparkasserörelse
i realiteten dreve bankrörelse. Inspektionen har framhållit, att särskilt
sistnämnda organisationers verksamhet skapat prejudikat, som kunde upp-
muntra andra stora organisationer att inleda en liknande verksamhet. Ett
exempel härpå utgjorde den av pingströrelsens ledande män nyligen star-
tade kreditinrättning, »Allmänna spar- och kreditkassan», som stode öppen
för varje person, villig att inbetala en inträdesavgift av 100 kronor, och
som därefter i obegränsad utsträckning mottog inlåning från sina med-
lemmar. De inlånade medlen utnyttjades för kreditgivning åt allmänheten,
oberoende av medlemskap i kassan.

Kommerskollegium hävdar att, i den mån de ekonomiska föreningarnas
inlåningsverksamhet borde regleras, detta syntes böra ske genom särskild
lagstiftning.

Enligt *svenska bankföreningen* framstode det som oegentligt och riskabelt
för allmänheten, att icke beträffande de ekonomiska föreningarnas inlå-
ningsrörelse funnes motsvarande bestämmelser till skydd för insättarnas in-
tressen som de, vilka ansåges naturliga, då inlåningen skedde hos banker,
sparbanker och jordbrukets kreditkassor.

Hantverks- och småindustriorganisationen förklarar, att de sakkunniga
borde ha tagit en mera bestämd ståndpunkt i spörsmålet, innebärande att
jämväl de ekonomiska föreningarnas inlåningsverksamhet i tillämpliga del-
ar skulle omfattas av lagen om bankrörelse.

Landsorganisationen ger däremot uttryck för meningen, att definitionen
på bankrörelse icke borde tolkas så, att den ur allmänt ekonomiska syn-
punkter önskvärda inlåningsrörelsen för ekonomiska föreningar, t. ex.
kooperativa förbundet, nödigt försvårades. Landsorganisationen säger sig
kunna biträda tredje lagutskottets synpunkter i omförmälda motionsären-
de. Behovet av en särskild lagstiftning angående ekonomiska föreningars
inlåningsverksamhet syntes ha minskat i och med tillkomsten av den nya
lagen om ekonomiska föreningar med de förbättrade möjligheter till insyn

i föreningarnas rörelse, vilka föreningsmedlemmarna erhållit genom sagda lag.

Liknande synpunkter åberopas av *kooperativa förbundet*, som anför:

Kooperativa förbundet har för sin del icke något att erinra mot den av tredje lagutskottet intagna ståndpunkten i vad det gäller de kooperativa föreningarna. Det är enligt förbundets mening principiellt riktigt, att solvens och likviditet hos kooperativa föreningar med inlåningsverksamhet kontrolleras av föreningsmedlemmarna själva utan någon mera ingående övervakning genom statsmyndighet än vad som gäller för andra ekonomiska föreningar. De genom den nya föreningslagens tillkomst i många hänseenden skärpta bestämmelserna i fråga om ekonomiska föreningsars redovisningsskyldighet böra också för framtiden ge sådana utökade möjligheter till insyn i föreningarnas förvaltning, ekonomi och likviditet, som erfordras för åstadkommande av tillfredsställande kontroll från medlemmarnas sida. Det bör här anmärkas, att de konsumentkooperativa företagen i landet varje år offentligen avgiva så fullständiga och klarläggande redovisningar — separata och sammanställda — att en var medborgare i landet har möjlighet att kontrollera dessa företags ekonomiska ställning.

Vad förbundet här anfört angående kontrollen av sådana ekonomiska föreningar, som driva inlåningsrörelse, gäller såsom ovan sagts de *kooperativa* föreningarna. Därmed avses likväl icke sådana mer eller mindre obskyrta företag, som i form av ekonomiska föreningar och under »kooperativ» täckmantel bedriva in- och utlåningsverksamhet av mången gång allt annat än sund karaktär. Dessa föreningar äro ej sällan i realiteten organisationer, som tjäna en eller ett fåtal personers privatekonomiska intressen.

Det har från konsumentkooperationens sida sedan länge förelegat ett starkt och fullt berättigat önskemål att få ett lagfäst förbud för företag, som icke motsvara den kooperativa företagsformen, att i firman intaga ordet kooperativ eller motsvarande beteckning. Detta har av förbundet framhållits i ett flertal yttranden till olika myndigheter, bl. a. i ett till socialstyrelsen den 26 oktober 1929 avgivet utlåtande angående förenämnda betänkande av år 1929 med utkast till lagstiftning om ekonomiska föreningsars rätt att driva inlåningsrörelse. Oaktat att den kooperativa beteckningen ännu ej blivit lagligen förbehållen de rent kooperativa företagen, har likväl genom den nya föreningslagen införts sådana bestämmelser, att endast de ekonomiska föreningar, som bedriva kooperativ verksamhet enligt § 1 i nämnda lag kunna vinna registrering och därmed också rättskapacitet. Härigenom torde i praktiken en effektiv spärr hava satts för tillkomsten av ovan berörda typer av »kooperativa» ekonomiska föreningar, vars egentliga syfte endast är att driva in- och utlåningsrörelse under falsk beteckning. Härmed bör man vinna den påtagliga fördelen, att inlåningsverksamheten kommer att begränsas till enbart de föreningar, som genom sin uppbyggnad och verksamhet verkligen göra skäl för benämningen kooperativa.

Förbundet anser, att här påtalade rättsverkningar av den nya föreningslagen äro synnerligen betydelsefulla, då det gäller att objektivt bedöma och differentiera olika ekonomiska föreningsars möjligheter att bedriva inlåningsrörelse. Därför har styrelsen funnit det angeläget att i samband med diskussionen angående rätta tolkningen av definitionen »inlåning från allmänheten» framföra sina synpunkter på detta spörsmål.

Departementschefen. Som de sakkunniga antytt skulle det kunna ifrågasättas, huruvida en generell bestämning av begreppet bankrörelse behöver

finnas inskriven i lagstiftningen angående affärsbankerna. Bestämningen kan te sig överflödigt främst med hänsyn till att denna lagstiftning ändå måste innehålla en noggrann reglering av affärsbankernas verksamhet genom särskilda detaljföreskrifter. Emellertid har förevarande paragraf i lagförslaget liksom 1 § BL icke bara syftning på affärsbankernas verksamhet. Paragrafen stadgar inledningsvis, att bankrörelse får bedrivas endast av vissa inrättningar, nämligen dels affärsbank, dels annan institution, som jämlikt lag eller författning får utöva sådan rörelse. Detta stadgande, som icke torde kunna undvaras, fordrar ett komplement, vilket klargör vad som avses med bankrörelse i stadgandets vidsträckta mening. I likhet med de sakkunniga anser jag därför, att en allmän definition på bankrörelse bör inflyta också i den nya banklagen.

Hittillsvarande definition utsäger, att med bankrörelse förstås verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning som av bank allmänligen begagnas. Som framgått har denna formulering föranlett debatt rörande förenings rätt att bedriva inlåning. Frågan härom upptogs sålunda i en vid 1950 års riksdag väckt motion, som närmast gällde vissa bostadsrättsföreningars inlåningsverksamhet men kom att aktualisera föreningarnas inlåning över huvud taget. Under riksdagsbehandlingen av spørsmålet diskuterades till och med, om det icke borde införas ett kategoriskt förbud mot inlåning från föreningarnas sida. Även de sakkunniga har gjort vissa uttalanden i hithörande ämne.

Vad först angår inlåning, som faller under begreppet bankrörelse, får jag erinra om att det med ett enda undantag redan råder fullständigt förbud mot dylik inlåning från föreningarnas sida, eftersom bankrörelse får bedrivas allenast om särskilt medgivande därtill lämnats i lag eller författning och eftersom så icke skett i fråga om annan förening än centralkassa för jordbrukskredit.

Inom föreningsväsendet förekommer emellertid åtskillig inlåningsverksamhet, som icke utövas i sådana former, att den träffats av nyssnämnda förbud. Till följd av definitionen på bankrörelse avser nämligen förbudet varken inlåning på annan räkning än som allmänt begagnas av bank eller inlåning, som ej sker från allmänheten. Sistnämnda åtskillnad tilldrar sig det främsta intresset. I kraft av densamma har föreningarna utan hinder av BL kunnat bedriva inlåning bland de egna medlemmarna. I det föregående har påvisats att denna konsekvens av definitionen på bankrörelse varit direkt åsyftad vid BL:s tillkomst. Genom att karakterisera bankrörelse såsom inlåning från allmänheten ville man just undvika att lägga hämsko bl. a. på den sparkasseverksamhet, som bedrevs av de kooperativa föreningarna, såvitt rörelsen avsåg inlåning från de egna medlemmarna. Föreningsinlåningen av här avsedda slag har numera en betydande omfattning. Bland organisationer, som befattar sig med inlåning i dessa former, märkes kooperativa förbundet och HSB. På de skäl, som åberopades av tredje lagutskottet vid behandlingen av den tidigare omnämnda motionen, anser jag anledning saknas att vidta åtgärder, som skulle hämma ifrågavarande inlånings-

rörelse. Jag kan därför icke tillstyrka en ändring av nuvarande definition på bankrörelse i sådan riktning, att jämväl föreningarnas inlåning bland de egna medlemmarna skulle komma att hänföras till bankrörelse och sålunda kräva särskilt tillstånd.

Emellertid har gjorts gällande att vissa föreningars inlåningsverksamhet bland de egna medlemmarna reellt sett kunde betecknas som bankrörelse redan enligt den nuvarande innebörden av detta begrepp. Det har därvid närmast hävdats, att medlemsantalet i vissa föreningar med inlåningsrörelse vore så betydande, att man praktiskt taget kunde tala om inlåning »från allmänheten». Enligt detta betraktelsesätt skulle föreningsinlåningen delvis ha kommit att utövas i strid med regeln i 1 § BL angående rätten att idka bankrörelse.

Också enligt min egen uppfattning ligger en fara i att föreningsformen utnyttjas för försök att kringgå nyssnämnda regel. Kravet på medlemskap i föreningen kan med andra ord vara en tom formalitet, använd blott och bart för syftemålet att föra inlåningsverksamheten utanför begreppet bankrörelse i dess rent bokstavliga tolkning. Dylika missbruk av föreningsformen bör uppenbarligen beivras. Det åvilar närmast tillsynsmyndigheten att ge akt på nu berörda företeelser och ingripa med erforderliga åtgärder.

Att beteckna inlåningsrörelse inom en förening såsom bedriven »bland allmänheten» endast därför att föreningens medlemsantal nått en mera betydande omfattning synes mig däremot knappast vara rimligt. Inlånande organisationer såsom kooperativa förbundet och HSB har visserligen högst avsevärda medlemskadrar, men i dessa fall står det klart, både att medlemmarnas föreningstillhörighet är ett faktiskt villkor för deras deltagande i inlåningsverksamheten och att deras inträde i organisationen mindre betingats av intresset att vinna anslutning till inlåningsverksamheten än av andra syften. Att dessa föreningars ändamål icke är att i förtäckt form driva bankrörelse synes för övrigt vara alldeles uppenbart.

Om jag alltså finner, att banklagstiftningen, i enlighet med vad som ursprungligen varit avsett, icke hindrar föreningsinlåning i verklig mening, vill jag därmed icke förneka behovet av viss insyn i denna legitima föreningsinlåning. Härvidlag får jag i likhet med tredje lagutskottet framhålla, att den nya lagstiftningen om ekonomiska föreningar i tämligen tillfredsställande utsträckning torde tillgodose de intressen, om vilka här är fråga. Dock vill jag icke utesluta möjligheten av att särskilda kontrollbestämmelser rörande föreningarnas inlåning bland de egna medlemmarna framdeles kan komma att visa sig påkallade. Den vidare utvecklingen av här ifrågasvarande inlåningsverksamhet synes därför böra följas med uppmärksamhet av statsmakterna.

Ett i viss mån fristående spørsmål är huruvida särskild benämning bör brukas på föreningarnas inlåningsräkningar för att inför insättarna klargöra den speciella karaktären av dessa räkningar i jämförelse med de vedertagna bankräkningarna. Spörsmålet kompliceras av att föreningarnas inlåning mestadels skett på en räkning, vilken erhållit samma beteckning

som en av affärsbankerna använd räkningsform — sparkasseräkningen. Jag anser det icke motiverat att för närvarande tvinga de inlånande föreningarna att frånga benämningen sparkasseräkning, men jag vill understryka tredje lagutskottets rekommendation till dessa föreningar att för sina insättare framhålla den särskilda arten av föreningarnas sparkasseräkningar.

2 §.

Paragrafen motsvarar 2 § BL.

Gällande rätt. 2 § BL stadgar förbud mot att annan än riksbanken, bankaktiebolag, postsparbanken, sparbank, järnkontoret och Sveriges allmänna hypoteksbank i sin firma eller eljest vid beteckning av affärsrörelsen använder ordet bank. Beträffande användningen av ordet bank i registrerad understödsförenings firma hänvisar lagrummet till vad därom är särskilt stadgat. Härmed avses 9 § lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar.

De sakkunniga. I de sakkunnigas förslag har järnkontoret icke medtagits i uppräkningsen av de institut, som äger begagna sig av beteckningen bank. Ändringen motiveras med att järnkontoret sedan länge upphört att använda beteckningen i fråga uti sin rörelse. De sakkunniga uppger vidare, att järnkontoret på förfrågan förklarat sig icke vilja erinra mot att kontoret i fortsättningen icke upptoges i undantagsbestämmelsen, därvid järnkontoret dock förutsatt, att ändringen ej skulle innebära inskränkning i dess rätt att bedriva bankrörelse. Enligt vad de sakkunniga framhållit kommer ändringen icke att medföra någon dylik effekt, eftersom järnkontorets rätt att driva bankrörelse icke grundas på förevarande paragraf utan på 1 § i de sakkunnigas förslag och förslaget i sistnämnda hänseende icke innefattar någon saklig förändring i förhållande till BL.

Yttrandena. Någon erinran mot ändringsförslaget som sådant har icke framställts. *Svenska jordbrukskreditkassan* har emellertid ansett det vara önskvärt, att såväl jordbrukskreditkassan som centralkassorna bereddes möjlighet att när så kunde befinnas lämpligt använda ordet bank vid beteckningen av affärsrörelsen. Jordbrukskreditkassan har därför hemställt, att förevarande paragraf jämkades, förslagsvis genom att uppräkningsen av de institut, som jämte bankaktiebolag finge använda ordet bank, ersattes med en hänvisning till vad som i lag eller författning kunde vara stadgat i sådant avseende.

Departementschefen. Varken för svenska jordbrukskreditkassan eller centralkassorna torde föreligga något påtagligt behov av att använda beteckningen bank i affärsrörelsen. Jag kan därför icke ansluta mig till jordbrukskreditkassans förslag i denna del. Ej heller i övrigt har jag någon erinran mot den utformning av förevarande stadgande, vilken förordats av de sakkunniga.

3 §.

Förevarande paragraf meddelar en allmän regel angående tillsynen över bankaktiebolagen och angående registreringen av dessa.

Gällande rätt. Enligt 240 § BL skall i aktiebolagsregistret inskrivas de uppgifter vilka enligt BL skall anmälas för registrering eller vilkas inläggande i registret eljest är föreskrivet. Registreringsmyndighet för bankaktiebolag är sålunda samma myndighet som registreringsmyndigheten för aktiebolag i allmänhet, nämligen patent- och registreringsverket. Tillsynsmyndighet för bankaktiebolagen är däremot enligt 230 § BL bank- och fondinspektionen.

De sakkunniga. De sakkunniga har i första stycket av förevarande paragraf upptagit föreskrift om att bankaktiebolagen skall stå under tillsyn av offentlig myndighet, bank- och fondinspektionen.

I andra stycket har införts bestämmelse av innebörd, att bank- och fondinspektionen jämväl skall vara registreringsmyndighet för bankerna. Till förmån för denna ändring av nuvarande ordning har de sakkunniga anfört flera skäl. Alla handlingar angående bankbolags bildande, anmälningar rörande styrelse m. m. och de årliga redovisningshandlingarna bleve samlade hos samma myndighet som handhade tillsynen över bankerna, vilket syntes ägnat att åstadkomma en rationalisering. Arbetet med registreringsanmälningar o. d. för bankaktiebolagen låge visserligen utanför bank- och fondinspektionens nuvarande uppgifter men syntes ej bli över hövan betungande för inspektionen med hänsyn främst till det ringa antalet bankbolag. Registreringsärendenas överflyttande till bank- och fondinspektionen torde ej medföra behov av att ytterligare arbetskraft anställdes hos inspektionen. För patent- och registreringsverkets del torde det ur arbetssynpunkt vara tämligen likgiltigt, om verket befriades från ifrågavarande arbete, som till största delen syntes bestå i att utfärda bevis om firmateckning.

De sakkunniga har tillagt, att försäkringsinspektionen alltsedan år 1917 är såväl tillsynsmyndighet som registreringsmyndighet för försäkringsbolagen.

Yttrandena. Mot att registreringen av bankerna skall överflyttas från patent- och registreringsverket till tillsynsmyndigheten reses icke någon erinran i yttrandena. *Patent- och registreringsverket* vitsordar, att åtskilliga praktiska skäl talar för ändringen.

Departementschefen. Av praktiska skäl vill jag förorda, att ordet bankinspektionen överallt där det förekommer i de sakkunnigas lagförslag med syftning på inspektionens tillsynsuppgifter utbytes mot den neutrala termen tillsynsmyndigheten. I anslutning härtill bör i det kapitel, som reglerar tillsynen, upptas ett stadgande av innehåll, att tillsynsmyndighet, som avses i lagen, är bank- och fondinspektionen (se 162 § i departementsför-

slaget). Första stycket av förevarande paragraf kan lämpligen ges den utformningen, att bankaktiebolagen skall stå under offentlig tillsyn av tillsynsmyndighet.

Genom de vidtagna jämkningarna undvikes att eventuella förändringar av tillsynsmyndighetens namn skall komma att föranleda ett flertal lagändringar. Det kan i detta avseende omnämnas, att 1948 års sparbanks-sakkunniga i sitt betänkande med förslag till ny lag om sparbanker m. m. förordat en sammanslagning av bank- och fondinspektionen samt sparbanksinspektionen ävensom föreslagit, att det nya verkets benämning skulle bli bankinspektionen. Eftersom departementsbehandlingen av sparbanks-sakkunnigas betänkande ännu icke slutförts, är det dock i nuvarande läge för tidigt att ta ställning till huruvida den av sparbankssakkunniga tänkta verkssammanslagningen kan anses motiverad.

Mot banklagssakkunnigas förslag om att registreringen av bankerna skall överflyttas till tillsynsmyndigheten har jag intet att invända. I analogi med ordalydelsen i paragrafens första stycke synes emellertid i andra stycket endast böra stadgas att hos registreringsmyndighet skall föras bankregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt den föreslagna lagen skall anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är föreskrivet. I korrespondens med denna ändring av sakkunnigförslaget har i det kapitel, som närmare avhandlar registreringen, ordet bankinspektionen i respektive sammanhang utbytt mot ordet registreringsmyndigheten, varjämte införts en särskild bestämmelse om att registreringsmyndighet, som avses i den föreslagna lagen, är bank- och fondinspektionen.

Om bankaktiebolags bildande

Förevarande kapitel, som omfattar 4—22 §§, motsvarar i stort BL:s kapitel med samma rubricering (3—20 §§). Utöver de egentliga reglerna om banks bildande, nämligen angående upprättande av bolagsordning och teckningslista samt angående konstituerande bolagsstämma, innehåller kapitlet föreskrifter om inskränkning i rätten att förvärva aktie i bankaktiebolag samt om registreringsansökan och rättsverkningarna av registrering.

Gällande rätt. Enligt BL är tillkomsten av ett bankaktiebolag beroende av en särskild tillståndsprövning, som verkställs av Kungl. Maj:t. I 3 § BL stadgas sålunda att de som vill bilda bankaktiebolag skall upprätta bolagsordning och söka Kungl. Maj:ts stadfästelse å densamma. Stadfästes bolagsordningen, skall Kungl. Maj:t samtidigt meddela tillåtelse till bankrörelsens drivande (oktroj) för viss tid. Stadfästelseprövningen skall ta sikte på huruvida bankaktiebolaget är nyttigt för det allmänna ävensom huruvida bolagsordningen överensstämmer med lag och författning i övrigt. Vidare skall prövningen innefatta överväganden om och i vad mån, med hänsyn till vidden och beskaffenheten av bankens rörelse, särskilda bestämmelser erfordras i bolagsordningen.

De sakkunniga. De sakkunniga har anført, att det med hänsyn till oktrojssystemet torde saknas anledning att efterbilda de nya reglerna i AL om en förberedande granskning genom registreringsmyndigheten av de s. k. stiftelsehandlingarna (stiftelseurkund, förslag till bolagsordning m. m.). Genom nämnda bestämmelser i AL åsyftades bl. a. att förbättra publiciteten beträffande bildandet av aktiebolag, särskilt för det fall att bolag bildades med tillskott av annan egendom än penningar (apportegendom), samt att felaktigheter beträffande bolagsbildningen skulle kunna undanröjas på ett tidigt stadium, innan konstituerande stämma hållits. Risken för fel i samband med bildandet av bankaktiebolag syntes emellertid vara ringa och apportbildning i vanlig mening förekomme ej i fråga om bankaktiebolagen (jfr 9, 10 och 254 §§ BL). Betalning för aktier i bankaktiebolag skulle nämligen regelmässigt ske genom kontant likvid.

Större anledning syntes det däremot enligt de sakkunniga vara att beträffande bildandet av bankerna — liksom för övrigt på åtskilliga andra punkter i banklagstiftningen — uppta bestämmelser i enlighet med FL:s regler, eftersom FL i likhet med BL baserades på ett koncessionssystem. Så hade ock skett i förevarande avdelning av sakkunnigförslaget. På några punkter hade emellertid hänvisningar gjorts till AL (i förslagets 15 och 20 §§).

Departementschefen. Eftersom oktrojssystemet även framgent bör tillämpas i fråga om bankbildningen, föreligger — som jag inledningsvis nämnt — icke skäl till att i banklagstiftningen efterbilda AL:s regler angående förberedande granskning av stiftelsehandlingarna från registreringsmyndighetens sida. Jag delar alltså de sakkunnigas uppfattning på denna punkt, liksom jag biträder deras mening, att FL:s bestämmelser i åtskilliga hänseenden kan stå som förebild för bankreglerna angående bolagsbildandet.

4 §.

Paragrafen motsvarar 3 § och 86 § sista stycket BL. I FL möter liknande bestämmelser uti 4 och 5 §§.

Gällande rätt. I 3 § första, tredje och fjärde styckena BL återfinnes de stadganden om stadfästelseprövning, för vilka redogörelse lämnats här ovan under kapitelrubriken. Andra stycket föreskriver, att stiftarna skall vara här i riket bosatta svenska medborgare och till antalet minst tio. Enligt femte stycket äger Kungl. Maj:t vid meddelande av oktroj stadga skyldighet för bankaktiebolag att motta värdehandlingar till förvaring och förvaltning i enlighet med de i föräldrabalken och eljest i lag givna bestämmelserna.

I 86 § sista stycket BL stadgas att jämväl å beslut om ändring av bolagsordningen skall sökas Kungl. Maj:ts stadfästelse.

De sakkunniga. I sakkunnigförslaget har innehållet i 3 § första—fjärde styckena BL utan sakliga förändringar upptagits i 4 § 1 mom. 2 mom. mot-

svarar 86 § sista stycket BL. 3 mom. har en motsvarighet uti 4 § 3 mom FL. 4 mom., slutligen, överensstämmer med 3 § femte stycket BL.

Yttrandena. *Patent- och registreringsverket* framhåller, att i såväl AL (4 §) som FL (5 §) föreskrives att stiftare skall vara myndig och att den som är i konkurstillstånd ej kan vara stiftare. Verket erinrar vidare om att lagberedningen såsom skäl för nu berörda bestämmelse i AL åberopade (SOU 1941:9 del II s. 52), att det med hänsyn till den skadeståndsskyldighet, som kunde drabba stiftare, borde krävas, att han ådroge sig fullt gäldsansvar. Enär även stiftare av bank kunde ådraga sig skadeståndsansvar, borde enligt patent- och registreringsverket samma regel som i AL och FL gälla för bankerna.

Departementschefen. Vad patent- och registreringsverket åberopat till förmån för att i berörda hänseende bör råda överensstämmelse med reglerna för övriga aktiebolag finner jag bärande. De båda kvalifikationsvillkor, som avhandlas i verkets yttrande, har därför upptagits i departementsförslaget.

5 §.

Paragrafen, som motsvarar 4 § BL och 6 § FL, anger vad bolagsordningen måste innehålla för att kunna vinna stadfästelse. Bland nyheterna i förhållande till BL märkes att BL:s benämning å det av aktieägarna inbetalade kapitalet, grundfonden, icke bibehållits. I stället användes den i aktiebolagslagstiftningen i övrigt gängse termen aktiekapitalet. I den lagtext, som föreslogs av de sakkunniga, har vissa i huvudsak formella jämkningar verkställt med anledning av påpekanden från patent- och registreringsverket.

6 §.

Paragrafen motsvarar 5 § BL och 7 § FL.

Gällande rätt. Enligt 5 § BL skall bankaktiebolags firma utmärka bolagets egenskap av aktiebolag. Ny firma skall tydligt skilja sig från annan, förut i aktiebolagsregistret införd, ännu bestående firma samt från benämning å utländsk bankinrättning, som är allmänt känd här i riket.

De sakkunniga. I betänkandet anföres följande:

Ett allmänt aktiebolags firma skall enligt aktiebolagslagen innehålla ordet aktiebolag. Och ett försäkringsaktiebolags firma skall innehålla ordet försäkringsaktiebolag. För bankbolagens vidkommande synes obehövt att upprätthålla kravet att firman skall innehålla ordet aktiebolag, bl. a. eftersom anledningen att genom firman särskilja bankaktiebolag och solidariska bankbolag numera bortfallit. Det torde vara tillfyllest att ett bankaktiebolags firma innehåller ordet bank. Någon risk för förväxling med andra penninginrättningar, exempelvis sparbanker, lär härigenom icke uppstå. Förslaget innehåller förty, i 6 § första stycket, bestämmelse därom att bankaktiebolags firma skall innehålla ordet bank. Paragrafens andra stycke upptager föreskrift om att firman skall skilja sig från annan ännu bestående firma. Med hänsyn till att bankerna, på sätt vid 3 § nämnts, föreslås

skola registreras i ett särskilt bankregister, som föres hos bank- och fondinspektionen, har ifrågavarande föreskrift givits den i förhållande till gällande lag mera inskränkta innebörden, att hinder för ett bankaktiebolags registrering möter endast om firman företer likhet med en förut registrerad ännu bestående banks firma.

Yttrandena. *Svenska bankföreningen* hälsar med särskild tillfredsställelse den förenkling, som följer av att ordet aktiebolag icke längre skall behöva ingå i bankaktiebolags firma.

Departementschefen. Under remissbehandlingen har icke riktats någon erinran mot de ändringar, som föreslagits av de sakkunniga i förevarande avseende. Även för egen del finner jag ändringarna välgrundade. Jag tillstyrker därför sakkunnigförslagen.

7 §.

Innehållet i paragrafen överensstämmer i stort sett med stadgandena i 6 § andra stycket samt 7 och 39 §§ BL. Bestämmelsen, att aktiebrev skall ställas till viss man, är i BL införd i 21 § första stycket. Motsvarande regler finnes i 8 § FL.

8 §.

Ett flertal stadganden i det föreliggande lagförslaget är så till vida positiva, att avvikelser från dem kan föreskrivas genom bestämmelser i bolagsordningen. I denna paragraf har upptagits några bestämmelser av dylik art (fakultativa bestämmelser).

Innehållet i 1 mom. första stycket ansluter sig i tillämpliga delar till motsvarande stadganden i 10 § 1 mom. första stycket FL. 1 mom. andra stycket är en direkt efterbildning av 10 § 1 mom. andra stycket FL. På samma sätt motsvaras 2 mom. första stycket av 10 § 2 mom. första stycket FL. 1 mom. tredje stycket och 2 mom. andra stycket överensstämmer nära med 4 § andra respektive fjärde styckena BL.

Eftersom kalenderåret regelmässigt utgör räkenskapsår för bankerna, betyder den föreslagna bestämmelsen i 1 mom. andra stycket, att i bolagsordningarna ej behöver intas någon föreskrift om räkenskapsåret.

9 §.

Paragrafen, som närmast motsvarar 8 § andra och tredje styckena BL, innehåller föreskrifter angående upprättande av lista för teckning av aktier. Utformningen av paragrafen ansluter sig nära till 11 § FL.

Yttrandena. *Patent- och registreringsverket* har framhållit att, därest bolagsordningen för ett vanligt aktiebolag innehölle förbehåll enligt 177 § AL om förbud i vissa fall mot aktieförvärv, erinran om förbehållet skulle enligt 178 § 1 mom. första stycket och 182 § 1 mom. första stycket AL intas i teckningslista och kungörelse. I 18 § av sakkunnigförslaget hade uppställts

en självständig regel, som innebure förbud för andra än svenska medborgare och vissa svenska juridiska personer att genom teckning eller överlåtelse förvärva bankaktier. I analogi med vad som vore gällande för de vanliga aktiebolagen borde i teckningslista enligt 9 § i sakkunnigförslaget samt i teckningslista och kungörelse enligt 35 § upptas erinran om förbehållet i 18 §. En sådan erinran hade sin betydelse för att förekomma felaktigheter ej blott vid aktieteckningen utan även vid den tilldelning av aktier, som skulle följa efter avslutad aktieteckning. Härav betingad ändring borde göras i 9 och 35 §§ i förslaget.

Departementschefen. Patent- och registreringsverkets påpekande synes befogat. Innehållet i 9 och 35 §§ i förslaget har därför kompletterats i enlighet med vad verket förordat.

10—14 §§.

Paragraferna reglerar sättet för aktieteckningen. Bestämmelserna motsvaras i huvudsak av gällande stadganden i BL. Till innehållet i 10 § finnes sålunda vissa motsvarigheter i 8 § BL, medan 11—14 §§ nära överensstämmer med 9—12 §§ BL. För den närmare utformningen har 12—17 §§ FL tjänat som förebild.

15—17 §§.

15 § lämnar föreskrifter angående utlysande av konstituerande bolagsstämma, kallelse till stämman och förfarandet å stämman m. m. Såväl beträffande kallelse till sådan stämma som i vissa andra avseenden hänvisar paragrafen till vissa i AL förekommande bestämmelser i samma ämnen.

16—17 §§ motsvarar 14 § BL. Ordalydelsen är hämtad från 20 § och 21 § första stycket FL.

18 §.

I 17 § BL stadgas att aktieägarna skall vara svenska medborgare och till antalet minst tjugu. Lagförslaget uppställer icke någon minimifordran på antalet aktieägare. Däremot innehåller förslaget regler, som utgör en mot svarighet till den nuvarande föreskriften, att aktieägarna skall vara svenska medborgare. Dessa regler är upptagna i förevarande paragraf.

De sakkunniga. Enligt de sakkunniga vore innebörden av BL:s bestämmelse, att aktieägarna skall vara svenska medborgare, icke fullt klar. Någon påföljd av att aktieförvärv gjordes av annan än svensk medborgare finnes ej stadgad i BL i vidare mån än att sådant förvärv icke finge införas i aktieboken (23 och 23 a §§ BL). De sakkunniga har vidare anfört:

Syftet med ifrågavarande stadgande torde emellertid, åtminstone numera, få anses vara att begränsa det utländska inflytandet över bankerna och sålunda vara av liknande art som de grundsatser som kommit till uttryck i 1916 års lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. Denna lag gäller ej för bankbolagen tydligen

beroende därpå att bankerna på grund av stadgandet i 17 § BL ansetts såsom »ofarliga rättssubjekt». Aktiebolagslagens regler angående fria och bundna aktier (177 o. följ. §§), vilka regler nära sammanhånga med 1916 års lagstiftning, lära sakna nämnvärt intresse för bankaktiebolagens vidkommande. De sakkunniga ha förmenat att banklagen fortfarande bör innehålla en självständig regel, ägnad att motverka utländskt inflytande, och ha på grund av det anförda förordat en bestämmelse av innehåll att bankaktie må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas endast av svenska medborgare så ock av svenska bolag och föreningar, vilka icke äro underkastade inskränkningens lagens föreskrifter, samt av andra svenska samfälligheter och stiftelser. Eftersom nuvarande banklagens regel icke kan anses medföra någon begränsning i svenska juridiska personers rätt att förvärva bankaktier, utgör den föreslagna bestämmelsen en skärpning i förhållande till gällande rätt, vilket är nödvändigt för att hindra ett kringgående av syftet att undvika utländskt inflytande över bankerna.

Förvärvsförbudet avser endast aktieförvärv genom teckning eller överlåtelse, däremot ej förvärv genom bodelning, arv eller testamente (familjerättsligt fång). Något behov av regler för att hindra utlännings förvärv av bankaktier genom dylikt fång läser knappast vara för handen. Aktiebolagslagens bestämmelser om bundna och fria aktier avse för övrigt endast aktieförvärv genom teckning eller överlåtelse. Samma är förhållandet med sådant förbehåll, varom stadgas i 2 § andra stycket 1916 års lag. Uttrycklig bestämmelse har upptagits därom att den som förvärvat aktie genom familjerättsligt fång äger vid ökning av aktiekapitalet göra gällande den företrädesrätt att teckna nya aktier som kan tillkomma honom på grund av aktieinnehavet.

Beträffande det i förevarande paragrafs andra stycke meddelade stadgandet, att förvärv av aktie i strid med förvärvsförbudet i första stycket är ogiltigt, har de sakkunniga framhållit, att det står i överensstämmelse med principen i 3 § 1916 års lag.

Yttrandena. *Svenska bankföreningen* har uttalat, att de i förevarande paragraf intagna reglerna täppte till en lucka i banklagstiftningen. Emellertid har föreningen samtidigt framfört önskemål om att reglerna måtte erhålla en klarare formulering.

Departementschefen. Som de sakkunniga angivit skapar den av dem berörda lagstiftningen av år 1916 — vanligen benämnd inskränkningens lag — viss begränsning av rätten att förvärva aktier. Begränsningen avser aktier i aktiebolag med aktiebrev ställda till viss man. Huruvida den skall iakttagas beror av aktiebolagens eget bestämmande, men begränsningen är en förutsättning för att dessa aktiebolag skall utan särskild tillståndsprövning kunna förvärva fast egendom eller gruva. Inskränkningen i fråga innebär, att allenast viss mindre del av bolagens aktier får genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse, av svenskt handelsbolag, vari finnes utländsk bolagsman, av svensk ekonomisk förening, av svenskt aktiebolag, vars aktiebrev må ställas till innehavaren, eller av svenskt aktiebolag med aktiebrev ställda till viss

man, vilket icke självt i sin bolagsordning stadgat motsvarande begränsning av rätten till förvärv av de egna aktierna.

Nu redovisade restriktioner är icke tillämpliga på förvärv av aktier i bankaktiebolagen. Att inskränkningsslagen gjort undantag beträffande förvärv av bl. a. bankaktier torde, som de sakkunniga framhållit, sammanhånga med att BL i sin 17 § uppställer svenskt medborgarskap såsom villkor för rätten att äga bankaktie. Jag delar de sakkunnigas uppfattning, att BL:s stadgande på detta område icke är fullt klart. I princip vill emellertid stadgandet åstadkomma ett ännu starkare skydd gentemot utländskt inflytande än de nyss angivna reglerna i inskränkningsslagen. Också i fortsättningen synes i detta hänseende rätten till förvärv av bankaktier böra vara kringgårdad av strängare bestämmelser än rätten till förvärv av andra aktier. Bankaktieförvärvens hänförande under de allmänna reglerna i inskränkningsslagen erbjuder sig därför icke som ett lämpligt alternativ till att liksom hittills låta banklagstiftningen inrymma självständiga föreskrifter angående aktieförvärven. Detta konstaterande torde ha desto större berättigande som inskränkningsslagens regler om begränsning av rätten att förvärva aktie icke kräver obligatorisk tillämpning. Reglerna har liksom övriga stadganden i inskränkningsslagen som funktion att begränsa utländsk bestämmanderätt över fast egendom och gruvdrift här i landet. Däremot tjänar de icke i främsta rummet ändamålet att begränsa utländskt inflytande över svenskt aktiebolag.

Av skäl som här anförts instämmer jag i meningen, att banklagstiftningen bör bibehålla en egen regel i förevarande avseende. Denna måste emellertid vara mera utbyggd än nuvarande bestämmelse i 17 § BL. Det regelförslag, som de sakkunniga framlagt, kan jag godta i sak. Vad angår utformningen har jag däremot funnit, att större tydlighet bör eftersträvas. För att stadgandet på ett otvetydigt sätt skall klargöra vilka juridiska personer som ej är underkastade begränsningen i förvärvsrätten, har jag ansett det vara nödvändigt att i lagtexten göra en uttrycklig hänvisning till den undantagsbestämmelse i inskränkningsslagen, vilken de sakkunniga torde ha åsyftat vid formuleringen av sitt textförslag.

Jämväl i de delar av paragrafen, som jag nu icke kommenterat, innefattar departementsförslaget vissa redaktionella avvikelser från de sakkunnigas förslag.

19 §.

Paragrafen anger vissa villkor för att bankaktiebolag skall kunna registreras. Motsvarande bestämmelser finnes i 18 § BL. Den närmaste förebilden har emellertid varit 27 § AL. Likväl uppvisar förevarande paragraf den olikheten i förhållande till AL, att paragrafen såsom förutsättning för registrering kräver bl. a., att full betalning erlagts för aktier med sammanlagt nominellt belopp ej understigande minimikapitalet, medan 27 § AL endast fordrar, att inbetalning skett av minst hälften av aktiekapitalet, vilket i sin tur skall uppgå till minimikapitalet.

I likhet med 27 § AL innehåller förevarande paragraf (i andra stycket) en bestämning av vad som är bolagets aktiekapital.

De sakkunniga. I betänkandet framhålls beträffande innebörden av den föreslagna paragrafen att, om bolagsordningen ej innehölle föreskrifter om minimi- och maximikapital, skulle hela det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet, vilket måste ha tecknats för att beslut skulle kunna fattas om bolagets bildande (15 § andra stycket i förslaget jfrt med 22 § fjärde stycket AL), även vara inbetalat. Med hänsyn till den korta tidrymd, inom vilken aktier skulle vara till fullo betalade (26 § i förslaget), hade det ansetts ej kunna medföra olägenheter, att registrering kunde ske först sedan hela aktiekapitalet, respektive aktier motsvarande minimikapitalet inbetalats.

I fråga om paragrafens definition på aktiekapitalet har de sakkunniga uttalat, att densamma anger »vad som under bolagets bestånd anses utgöra bolagets aktiekapital».

Yttrandena. Patent- och registreringsverket har invänt mot de sakkunnigas uttalande, att definitionen i paragrafens 2 mom. tar sikte på vad som »under bolagets bestånd» utgör bolagets aktiekapital. Verket påpekar, att vad som utsäges i 2 mom. icke har sin giltighet för det fall att »under bolagets bestånd» förändringar av aktiekapitalet ägde rum. Definitionen gällde sålunda blott intill dess aktiekapitalet ökades eller nedsattes. Att så vore förhållandet framginge för övrigt av förslagets regler i 42 § 3 mom., 44 § 2 mom. andra stycket, 45 § tredje stycket, 47 § 1 mom. sista stycket och 48 § första stycket första punkten.

Departementschefen. Som patent- och registreringsverket betonat har innehålllet i förevarande paragrafs andra stycke uppenbarligen giltighet endast så länge i vederbörlig ordning beslutad förändring av aktiekapitalet icke vidtagits.

20—21 §§.

I 20 § första stycket fastslås, liksom i 19 § första stycket BL, att bankaktiebolag vinner rättssubjektivitet först genom registreringen.

19 § andra stycket BL innehåller stadgande om personlig ansvarighet för dem, som handlar å bankaktiebolags vägnar, innan bolaget registrerats. De allmänna aktiebolagsreglerna i samma ämne, upptagna i 28—31 §§ AL, är mera utbyggda. Detsamma gäller FL:s regler i detta avseende (25—28 §§), vilka kopierats på AL:s. Bestämmelserna i sistnämnda båda lagar innebär bl. a., att det personliga ansvaret i vissa fall upphör efter verkställd registrering (30 § AL och 27 § FL). Eftersom aktiebolagen synes böra vara underkastade enhetliga principer på detta område, föreslås att samma regler som upptagits i AL och FL blir tillämpliga på bankaktiebolagen. I förslagets 20 § andra stycket sker en hänvisning till 28, 29 och 30 §§ AL, medan förslagets 21 § direkt återger det i 31 § AL införda stadgandet om återbäring av inbetalat aktiebelopp för den händelse registrering ej skulle komma till stånd.

22 §.

Denna paragraf, som är en motsvarighet till 20 § BL, ger regler rörande ansökan om bankaktiebolags registrering, angående de uppgifter, ansökningen skall innehålla, samt om de handlingar, som skall fogas vid ansökningen. Paragrafen har utformats i nära överensstämmelse med 32 § AL. Efter påpekande av patent- och registreringsverket har den lagtext, som föreslogs av de sakkunniga, försetts med vissa smärre tillägg. Dessa innebär, att till registreringsansökningen skall fogas aktieteckningslistorna icke endast i huvudskrift utan jämväl i avskrift, att avskrift av den i 15 § första stycket i förslaget omförmälda handlingen angående aktietilldelning likaså skall åtfölja ansökningen samt att den i förevarande paragrafs femte stycke under 5 angivna handlingen skall innehålla uppgift även angående det belopp, som inbetalats å aktiekapitalet, och, där aktiekapitalet icke blivit till fullo inbetalat, sammanlagda nominella beloppet av de aktier, som till fullo inbetalats.

Om aktiebrev och aktiebok

23—25 §§.

Stadgandena överensstämmer i stort sett med reglerna i 21—23 a §§ BL, sådana dessa lyder enligt lag den 10 juli 1947 (nr 647). Motsvarande bestämmelser i den allmänna aktiebolagslagstiftningen är upptagna i 34, 36 och 39 §§ AL. Redan genom nyssnämnda lag av år 1947 bringades bankreglerna i viss korrespondens med de angivna lagrummen i AL. De skiljaktigheter, som kvarstår, betingas främst av att enligt bankreglerna (7 § tredje stycket förslaget och 21 § första stycket BL) aktiebrev en alltid skall vara ställda till viss man, medan AL undantagsvis tillåter innehavaraktier.

De sakkunniga. I betänkandet anfördes följande som motivering för att icke övriga stadganden i AL:s kapitel om aktiebrev och aktiebok erhållit motsvarigheter i de sakkunnigas förslag:

1910 års aktiebolagslag innehöll (i 27 §) ett stadgande om dokument, som utgivas innan aktiebrev utfärdats, nämligen promess (bevis om rätt till delaktighet i bolaget) samt interimbevis eller interimskvitto (bevis om verkställd inbetalning å aktie). Stadgandet, som allenast går ut på att dessa dokument skola ställas till viss man, saknar motsvarighet i BL. I nya aktiebolagslagen 35 § ha upptagits regler om interimbevis eller bevis om rätt till aktie, vilket skall till bolaget återställas vid utbekommande av brev å aktien, samt om teckningsbevis eller bevis om verkställd teckning av aktie, i vilket upptages förbehåll att aktiebrev eller interimbevis å aktien ej må utbejmas av aktietecknaren eller den till vilken hans rätt övergått, med mindre beviset återställs. Vidare givas regler om teckningsrättsbevis som utgivas i samband med aktiekapitalets ökning samt delbevis som utgivas i vissa fall i samband med s. k. fondemission och vid fusion av aktiebolag och sammanläggning av aktier. Slutligen givas regler (36 § 4 mom. och 37 §) beträffande överlåtelse av de nämnda dokumenten.

De principer, varåt nya aktiebolagslagen giver uttryck i fråga om de nu

berörda aktierättsliga dokumenten, böra naturligen gälla även beträffande bankaktiebolagen. En analog tillämpning av aktiebolagslagens ifrågavarande bestämmelser ligger emellertid nära till hands och det synes överflödigt att tynga banklagen med bestämmelser i förevarande ämnen.

Departementschefen. Jag delar de sakkunnigas uppfattning, att de bestämmelser i AL, vilka berörts i det nyss återgivna anförandet, bör komma till analog tillämpning å bankaktiebolagen.

Om inbetalning av aktiekapital

26 §.

Paragrafen, som motsvarar 24 § BL och 40 § AL, upptar i första stycket en bestämmelse angående tiden för betalning av aktie.

Andra stycket reglerar möjligheten till kvittning av skuld på grund av aktieteckning mot fordran hos bankaktiebolaget.

Beträffande de villkor i fråga om aktiekapitalets inbetalning, som föreslås skola uppställas för banks registrering, får hänvisas till 19 och 22 §§ i lagförslaget. Att aktie utom i visst undantagsfall skall betalas i penningar framgår av förslagets 11 §.

Gällande rätt m. m. Enligt 24 § första stycket BL skall av bankaktiebolags grundfond minst 40 procent vara inbetalade inom tre månader och återstoden inom åtta månader från öppnandet av bolagets rörelse. Medan i fråga om allmänna aktiebolag och försäkringsaktiebolag maximitiden, inom vilken full betalning skall erläggas för tecknade aktier, bestämts till två år från bolagets bildande (40 § första stycket AL och 36 § första stycket FL), gäller sålunda att banks aktiekapital skall vara inbetalat inom en relativt kort tidrymd. Angelägenheten att skapa garantier för att det kapital, som skall utgöra grundvalen för rörelsen, verkligen inflyter till bolaget, har vidare föranlett, att i 24 § andra stycket BL upptagits bestämmelse om att fullgod pant eller annan säkerhet skall lämnas för vad av det tecknade aktiebeloppet icke erlägges vid bolagets bildande. En förutsättning för banks registrering är, att panten eller säkerheten av bank- och fondinspektionen prövas vara fullgod (20 § fjärde stycket 4. BL).

I 24 § tredje stycket BL stadgas: »Ej vare aktietecknare berättigad att kvitta sin skuld på grund av aktieteckning mot fordran hos bolaget.» Motsvarande bestämmelser i AL (40 § andra stycket) och FL (36 § andra stycket) lyder: »Ej må kvittning ske av skuld på grund av aktieteckning mot fordran hos bolaget, med mindre styrelsen det medgiver. Kvittning må icke medgivnas, där den skulle lända till nackdel för bolaget eller dess borgenärer.»

De sakkunniga. I betänkandet anföres att bildandet av en bank regelmässigt föreginges av sådana undersökningar, att det tillämnade aktiekapi-

talet praktiskt taget kunde anses säkerställt och dess inbetalning framstode närmast som en ren verkställighetsåtgärd. De sakkunniga hade funnit, att kravet på den tid, inom vilken tecknade aktier måste betalas, utan olägenheter kunde skärpas och att såsom villkor för registrering borde stadgas att full betalning erlagts för minimikapitalet. Härmed skulle behovet att kräva pant eller säkerhet för oguldet aktiebelopp bortfalla. I enlighet med det sagda har de sakkunniga beträffande inbetalningstiden föreslagit, att aktie skall till fullo betalas senast inom två månader från bankaktiebolags bildande.

Mot kvittning av skuld på grund av aktieteckning mot fordran hos bankaktiebolaget stadgas kategoriskt förbud i sakkunnigförslaget.

Vad angår regeln i 11 § i förslaget, att aktie normalt skall betalas i penningar, har de sakkunniga i förevarande sammanhang erinrat om föreskrifterna i 219 § AL om att vissa andra betalningssätt kan jämföras med en omedelbar betalning i penningar. Enligt de sakkunnigas åsikt kunde man i banklagstiftningen undvara motsvarighet till nämnda föreskrifter. Ej heller vore det erforderligt att beträffande bankaktiebolagen uppställa den i 40 § tredje stycket AL intagna regeln att, innan styrelse valts, inbetalning å aktie finge verkställas allenast genom insättning för bolaget å bankräkning, från vilken medel ej finge lyftas för bolaget, innan detta vunnit registrering.

Yttrandena. I fråga om det föreslagna förbudet mot kvittning av skuld på grund av aktieteckning har *patent- och registreringsverket* anfört:

BL innehåller i 24 § 3 st. bestämmelse om kvittning och samma föreskrift fanns i 29 § 3 st. av 1910 års aktiebolagslag. Beträffande tolkningen av föreskriften i 1910 års aktiebolagslag hänvisas till uttalanden av lagberedningen i motiven till AL (SOU 1941: 9 del II, s. 193). Bestämmelsen i 24 § 3 st. BL förbjuder ej kvittning under alla omständigheter; den utsäger blott att aktietecknaren icke äger rätt till kvittning. Enligt den formulering, som bestämmelsen erhållit i 26 § 2 st. förslaget, skulle kvittning ej vara tillåten under några omständigheter. Det bör övervägas, huruvida ej bestämmelsen bör avfattas i enlighet med 40 § 2 st. AL eller 24 § 3 st. BL. Jfr också 41 § 2 st. förslaget: »bestämmelsen i 26 §, att aktietecknare ej är berättigad till kvittning, gälle ock vid ny aktieteckning».

Departementschefen. Det bör icke stå en aktietecknare fullt fritt att kvitta sin skuld på grund av aktieteckningen mot fordran hos bolaget. Också i vad aktiekapitalet utgöres av fordringar hos aktietecknare bör nämligen kapitalet i händelse av bolagets insolvens komma alla bolagets borgenärer till godo och ej kunna genom kvittningsrätt förbehållas någon eller några av dem (jfr SOU 1941: 9, del II, s. 192). I överensstämmelse med detta betraktelsesätt förklarar BL uttryckligen, att aktietecknare ej är »berättigad» till kvittning, som här avses. Som patent- och registreringsverket framhållit fanns ett likalydande stadgande i 1910 års aktiebolagslag. I AL har bestämmelsen om kvittningsrätten fått den lydelse, som förut återgivits.

Konsekvensen av gällande kvittningsregel i BL är, att aktietecknare icke kan åberopa kvittningsrätt annat än om särskild överenskommelse träffats angående sådan. Däremot får regeln icke anses resa hinder för att bolaget påkallar kvittning mot borgenär, som står i skuld till bolaget på grund av aktieteckning.

Den kategoriska regel, de sakkunniga föreslagit, skulle säkerligen få till följd att jämväl bolagets möjlighet att ta initiativ till kvittning ansåges vara upphävd. Denna effekt vore icke tillfredsställande. Saknade bolaget kvittningsrätt, skulle bolaget i en situation, då bolaget vore solvent men aktietecknaren gått i konkurs, vara skyldigt att betala sin skuld till aktietecknaren fullt ut, samtidigt som det för sin egen fordrans gottgörande icke skulle kunna vidta annan åtgärd än att bevaka fordringen i aktietecknarens konkurs.

Jag är därför av den uppfattningen, att nuvarande principer beträffande rätten till kvittning bör bevaras. Lämpligast torde vara att AL:s kvittningsregel får vara förebild för den nya banklagens stadgande i ämnet. AL:s regel grundar sig på samma ståndpunkt som motsvarande bestämmelser i BL och 1910 års aktiebolagslag men preciserar de förutsättningar, under vilka kvittning får komma till stånd.

Genom att kvittningsregeln utformas i enlighet med vad jag nu förordat vinnes också att regeln bättre än med de sakkunnigas formulering kommer att ansluta sig till innehållet i 41 § andra stycket i förslaget.

27 §.

Paragrafen saknar motsvarighet i BL. Den stadgar, att fordran å oguldet aktiebelopp ej må av bolaget överlätas eller pantsättas. Föreskrift av samma innebörd återfinnes i 41 § första stycket AL. Motiveringen till sistnämnda föreskrift var att aktiekapitalet jämväl till den del, det består av fordringar hos aktietecknare, bör komma alla bolagets borgenärer till godo i händelse av bolagets insolvens.

28 och 29 §§.

Dessa paragrafer innehåller föreskrifter rörande påföljden av underlåtenhet att fullgöra inbetalning å aktie, akties övertagande av annan och förverkande av aktie samt om verkan av bolagets konkurs. Reglerna överensstämmer i det väsentliga med 25 och 26 §§ BL samt 43 och 44 §§ AL.

30 och 31 §§.

Här upptas bestämmelser dels om anmälan för registrering av inbetalning å aktier efter bolagets registrering (27 § BL, 45 § AL), dels ock om aktiekapitalets minskning vid akties förverkande (47 § AL).

Andra stycket i 31 § har tillagts under departementsbehandlingen av sakkunnigförslaget. Kompletteringen har förordats av patent- och registreringsverket. Motsvarande föreskrift finnes i 47 § AL.

Om aktiekapitalets ökning

BL innehåller i 28—38 §§ regler om ökning av grundfonden genom nyteckning efter bolagsstämman beslut (28—36 §§) eller genom nyteckning på grund av styrelsebeslut under förutsättning av bolagsstämman godkännande (37 §) eller genom överföring av vinstmedel (38 §).

Ifrågavarande ämnen har i förslaget fått en reglering, som i sak nära motsvarar BL:s bestämmelser. Ut i åtskilliga hänseenden har emellertid kompletteringar vidtagits i överensstämmelse med föreskrifterna i 48—64 §§ AL. De sistnämnda lagrummen i AL ansluter sig till AL:s regler om själva bolagsbildandet. Det har nämligen betraktats som angeläget att vid ökning av aktiekapitalet genom nyteckning bereda aktietecknarna samma trygghet som vid bolagsbildandet. Eljest skulle kunna befaras att det skydd, som åsytas med föreskrifterna om bolagsbildandet, gjordes overksam på så sätt, att några samverkande personer bildade bolag med lägre aktiekapital än vad de i själva verket planerade att anskaffa, varefter de så snart aktiekapitalet inbetalats vände sig till allmänheten för nyteckning av avsett tilläggsbelopp.

De sakkunniga. Risken för en osund utveckling av verksamheten i nyss berörda avseende torde enligt de sakkunniga vara väsentligt reducerad i fråga om bankaktiebolagen med hänsyn till bl. a. den offentliga tillsynen över dessa bolag. Det hade likväl syntts påkallat, att AL:s regler för kapitalökning genom nyteckning i stort sett bleve gällande även för bankaktiebolagen.

Departementschefen. Jag biträder de sakkunnigas uppfattning, att de allmänna aktiebolagsreglerna angående kapitalökning genom nyteckning bör i det väsentliga bli tillämpliga jämväl å bankaktiebolagen.

32—43 §§.

Paragraferna innehåller regler om aktiekapitalets ökning medelst ny aktieteckning efter beslut av bolagsstämman (32—42 §§) eller efter styrelsebeslut under förutsättning av bolagsstämman godkännande (43 §). Erfordras för ökningen att bolagsordningens föreskrifter angående aktiekapitalet ändras, skall beslutet om ökningen vara föregånget av vederbörlig stadfästelse å ändringen av bolagsordningen.

AL:s föreskrifter om förberedande granskning och godkännande av teckningslistan och kungörelsen angående ökningsbeslutet (53 och 54 §§ samt 63 § andra stycket AL) har av liknande skäl som i fråga om bolagsbildandet icke erhållit några motsvarigheter i förslaget. Sedan beslut om ökning av banks aktiekapital registrerats (34 § förslaget), får sålunda den särskilda kungörelse, som skall upprättas rörande sådant beslut, utfärdas (35 § tredje stycket förslaget). Därefter äger aktieteckningen rum (38 § förslaget).

Enligt 35 § BL skall senast ett år från det bolagsstämman fattade beslut

om grundfondens ökning full betalning erläggas för ny aktie. Motsvarande regel har upptagits i 41 § i förslaget.

I sistnämnda paragraf och i 42 § har i anledning av påpekanden från patent- och registreringsverket företagits ett par smärre jämkningar i den av de sakkunniga framlagda lagtexten. Beträffande patent- och registreringsverkets anmärkning i fråga om 35 § i förslaget får hänvisas till vad som uttalats här ovan i anslutning till 9 § i förslaget.

44 §.

Paragrafen motsvarar 38 § BL och innehåller bestämmelser om ökning av aktiekapitalet genom överföring till detsamma av besparade vinstmedel, som ej avsatts till reservfond, s. k. fondemission.

Enligt 100 § 2 mom. AL må under vissa förutsättningar uppskrivning ske av anläggningstillgångs värde. 64 § AL, som reglerar rätten till fondemission och sålunda motsvarar förevarande paragraf i förslaget, medger, att till fondemission användes ej endast besparade vinstmedel utan jämväl belopp, varmed uppskrivning sker enligt 100 § 2 mom. En dylik möjlighet föreligger ej för försäkringsaktiebolagens del (se 59 § jfrt med 93 § 3 mom. FL), och ej heller för bankerna har det ansetts motiverat att uppta regler om fondemission med användande av uppskrivningsmedel. Att förslaget ger bankerna viss befogenhet att uppskriva anläggningstillgångar framgår av 91 § 3 mom. andra stycket.

Om aktiekapitalets nedsättning

Av paragraferna i förevarande kapitel av lagförslaget utgör 45—48 §§ mot-svarigheter till 39 a och 39 b §§ BL.

Gällande rätt m. m. I BL stadgades ursprungligen förbud mot nedsättning av bankaktiebolags grundfond. År 1928 upptogs emellertid i lagen de nedsättningsregler, som finnes införda i 39 a och 39 b §§. Reglerna hämtades från dåvarande allmänna aktiebolagslagsliftning, 1910 års aktiebolagslag. Vissa modifikationer av de allmänna aktiebolagsreglerna ansågs emellertid påkallade av bankväsendets egenart.

Vad först beträffar sådan nedsättning av bankaktiebolags grundfond, som sker genom inlösen av aktier i enlighet med förbehåll i bolagsordningen, må anmärkas att BL medger dylik inlösen allenast beträffande preferensaktier (39 a §). 1924 års bankkommitté framhöll (SOU 1927: 11 s. 134 ff), att emission av preferensaktier företrädesvis torde komma i fråga, då bankföretag vid rekonstruktion eller eljest i följd av tillfälliga svårigheter vore i behov av nytt kapital. Det syntes med hänsyn härtill lämpligt, att möjlighet bereddtes företaget att, då dylikt tillfälligt kapitalbehov upphört, inlösa de utgivna preferensaktierna. Något praktiskt behov att på ifrågavarande sätt kunna inlösa även stamaktier ansåg kommittén däremot icke föreligga i fråga om bankaktiebolag.

Rörande sådan nedsättning av grundfonden, som sker på grund av bolagsstämmobeslut och är förenad med kapitalutbetalning, upptogs i BL (39 § b andra stycket) bestämmelser med den avfattning, som motsvarande regler i 1910 års aktiebolagslag ägde. Beslut om dylik nedsättning får ej bringas till verkställighet utan rättens tillstånd. I fråga om det årsstämningsförfarande, som skall föregå rättens beslut, ansågs emellertid att de i 1910 års aktiebolagslag givna reglerna icke borde komma till användning i oförändrat skick beträffande bankaktiebolagen. Sistnämnda lags bestämmelser om särskilda kallelser till samtliga borgenärer samt om skyldighet för bolaget att sedermera styrka att både dessa och de andra borgenärer, vilka efter årsstämningen givit sig till känna hos rätten, blivit fullt förnöjda, medgivit nedsättningen eller erhållit fullgod säkerhet, ansågs nämligen, därest de vunne tillämpning å bankaktiebolagen med deras talrika insättare, medföra sådana olägenheter, att nedsättning icke kunde komma till stånd. I BL stadgas därför ett förenklat kallelseförfarande, innebärande bl. a. att särskilda kallelser icke skall förekomma i fråga om bolagets kända borgenärer.

Nedsättning av grundfonden enligt bolagsstämmobeslut kan enligt 39 b § tredje stycket BL åsyfta motsvarande belopps avsättning till reservfonden, d. v. s. ske till beredande av möjlighet till avskrivning av lidna förluster. För borgenärerna blir en sådan nedsättning av betydelse först då den nedsatta grundfonden lägges till grund för vinstutdelning. Rättens tillstånd erfordras i dylikt fall ej för själva nedsättningsåtgärden utan endast till vinstutdelning. Även för ett dylikt tillstånd gäller enligt BL ett enklare kungörelseförfarande än enligt 1910 års aktiebolagslag.

AL:s regler om nedsättning av aktiekapitalet finnes i 65—68 §§ och ansluter sig i huvudsak till stadgandena i 1910 års aktiebolagslag. FL:s nedsättningsregler, upptagna i 60—63 §§, är övervägande en efterbildning av AL:s men ansluter sig i vissa delar till BL:s bestämmelser.

45 §.

I förevarande paragraf har införts bestämmelser motsvarande stadgandena i 39 a § BL angående aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier på grund av förbehåll i bolagsordningen. Liksom hittills begränsas inlösningsmöjligheten till preferensaktier. Anledning har nämligen saknats att i detta hänseende avvika från den standpunkt, som intogs av 1924 års bankkommitté.

På inrådan av patent- och registreringsverket användes i den föreslagna lagtexten formuleringen »aktier med ekonomisk företrädesrätt» såsom beteckning å preferensaktierna. I sakkunnigförslaget liksom i gällande regelutformning anges de endast som »aktier med företrädesrätt». Genom tillägget uteslutes varje möjlighet att tolka beteckningen såsom avseende också aktier med annan företrädesrätt än i ekonomiskt avseende, exempelvis i fråga om röstvärde.

Förbehåll i bolagsordningen angående aktiekapitalets nedsättning genom

inlösen av aktier registreras i samband med bankaktiebolagets bildande och blir därvid också kungjort i vederbörlig ordning (165 § sista stycket, jfrt med 8 § 1 mom., och 172 § förslaget). Det är sålunda sörjt för att förbehållet vinner publicitet. Bolagets borgenärer kan följaktligen på förhand räkna med den minskning av bolagets kreditunderlag, som inträder genom aktiekapitalets nedsättning i denna form. Särskilda regler, genom vilka borgenärerna skulle beredas tillfälle att bevaka sina intressen, är därför obehövliga.

46—48 §§.

Paragraferna motsvarar 39 b § BL.

I 46 § anges förutsättningarna för nedsättning av aktiekapitalet på grund av bolagsstämmobeslut. Dessutom meddelas uttryckligen de olika sätten för nedsättningens genomförande. Nedsättning kan sålunda ske genom inlösen av aktier, genom indragning av aktier utan återbetalning eller genom minskning av aktiernas nominella belopp. Patent- och registreringsverkets remissyttrande har givit anledning till ett par redaktionella jämkningar i den av de sakkunniga framlagda lagtexten.

Innefattar bolagsstämmobeslutet icke föreskrift, att det mot nedsättningen svarande beloppet skall avsättas till reservfonden, skall enligt 47 § rättens tillstånd sökas att bringa nedsättningen till verkställighet. Rätten skall utfärda kallelse å bolagets borgenärer att hos rätten anmäla om ansökningen bestrides. Inställelsetiden föreslås förkortad från ett år till sex månader, i överensstämmelse med vad numera gäller enligt 11 § preskriptionsförordningen.

Förslagets 48 § lämnar regler för det fall att nedsättningsbeslutet innefattar föreskrift, att det mot nedsättningen svarande beloppet skall avsättas till reservfonden.

49 §.

Paragrafen stadgar, att bankaktiebolag ej må förvärva egen aktie annat än i samband med nedsättning av aktiekapitalet, ej heller motta egen aktie såsom pant. Avtal, som träffats i strid med förbudet, skall vara ogiltigt. Redan BL meddelar ett förbud i detta hänseende — uti 45 och 46 §§ i kapitlet om rörelsen — men föreskrift saknas angående påföljden av att förbudet överträdes.

De sakkunniga. I betänkandet göres gällande att omnämnda regler i 45 och 46 §§ BL finge anses ha karaktären av ordningsbestämmelser. Det förbud, de uppställde, torde sålunda i allmänhet icke medföra ogiltighet av ett i strid därmed slutet avtal. De sakkunniga erinrar vidare om att 69 § AL innehåller stadgande, varigenom aktiebolag förbjödes att mot vederlag förvärva egna aktier eller motta egna aktier som pant, ävensom en bestämmelse, att avtal som träffats i strid med förbudet är ogiltigt. Enligt de sakkunniga förelåge de skäl, som talat för bestämmelserna i 69 § AL, uppenbarligen även i fråga om bankerna. De sakkunniga hade därför i sitt förslag

upptagit en motsvarighet till 69 § AL. Dock vore förbudet i sakkunnigförslaget strängare än AL:s så till vida som sakkunnigförslagets förbud gällde oberoende av om förvärvet skedde mot eller utan vederlag. Härvidlag överensstämde de sakkunnigas förbudsregel med den i BL. Undantagsföreskriften i 69 § andra stycket AL om att aktiebolag ägde att på auktion inropa aktie, utmätt för bolagets fordran, borde ej heller göras tillämplig å bankerna.

Yttrandena. Svenska bankföreningen har hemställt, att den föreslagna bestämmelsen om ogiltighet av avtal, som träffats i strid med bestämmelsen, måtte utgå. Behov av en sådan bestämmelse kunde icke anses föreligga för bankernas del, eftersom den övervakning, som utövades från tillsynsmyndighetens sida, vore ett fullt betryggande hinder mot varje överträdelse av förbudet. Lagbestämmelser om ogiltighet av ingångna avtal borde enligt bankföreningens mening icke komma i fråga i andra fall än då de måste anses oundgängligen nödvändiga för en förbudsbestämmelses efterlevnad.

Departementschefen. I motiven till 69 § AL underströk lagberedningen (SOU 1941: 9, del II, s. 259), att ett förbud för aktiebolagen att mot vederlag förvärva egna aktier är erforderligt dels för att hindra aktiebolagen att bedriva spekulation i de egna aktierna och dels för att motverka försök att genom dylika förvärv kringgå bestämmelserna om aktiekapitalets nedsättning. Såvitt angick sistnämnda syfte med förvärvsförbudet framhölls att förvärv av egna aktier vore en åtgärd som — innan aktierna åter avyttrats till samma eller högre pris — till sina verkningar för dem, som vore bolagets borgenärer eller aktieägare i bolaget, kunde jämföras med nedsättning av aktiekapitalet i förening med återbetalning till vissa aktieägare.

De funktioner, nu behandlade förvärvsförbud sålunda har att fylla, måste betraktas som särskilt angelägna, när fråga är om bankaktiebolagen med deras penningförvaltande verksamhet. Med hänsyn härtill vill jag icke erinra mot att förbudet går något längre vad gäller bankaktier än vad beträffar andra aktier. Mot samma bakgrund anser jag vidare, att en regel, som uttryckligen ogiltigförklarar förvärv av egna aktier i strid med förbudet, är väl så berättigad för bankaktiebolagens del som för de övriga aktiebolagens vidkommande. Blev förvärvsförbudet icke kombinerat med en sanktionsregel, komme förbudet att liksom de hittillsvarande jämförliga stadgandena i 45 och 46 §§ BL få blott och bart instruktörisk karaktär. Jag anser därför, att bestämmelsen om ogiltighet av förvärv i strid med förbudet är motiverad.

Om reservfond, så ock om bolagsstämmas rätt att genom vinstutdelning eller eljest förfoga över bolagets egendom

Gällande rätt. BL:s regler i 40—42 §§ angående reservfond och vinstutdelning avviker på vissa punkter från 1910 års aktiebolagslag (53 och 56 §§).

Sålunda gäller enligt BL skyldighet för bankaktiebolagen att av årsvinsten avsätta minst femton procent till reservfond till dess fonden uppgår till femtio procent av grundfonden, vilket går utöver den plikt att verkställa avsättningar till reservfond som föreligger jämväl enligt AL (71 §). AL innehåller vidare helt nya konsolideringsregler, innebärande att avsättningar skall ske till skuldregleringsfond (72 §) därest summan av bolagets skulder — vari dock ej inräknas vissa genom inteckning tryggade skulder m. m. — överstiger bolagets eget bundna kapital.

De sakkunniga. På grund av den speciella karaktären av bankernas verksamhet och med hänsyn till den statliga tillsynen över bankerna vore det enligt de sakkunnigas mening uppenbart, att AL:s regler om avsättning till skuldregleringsfond icke lämpade sig för bankerna. För bankerna gällde för övrigt vissa speciella föreskrifter om begränsning av upplåning av främmande kapital (49 § BL och den särskilda lagstiftningen angående bankaktiebolags inlåning). Reglerna om skuldregleringsfond hade ej heller efterbildats i FL (jfr 66 §). De sakkunniga hade på här återopade skäl ej funnit anledning att föreslå avvikelser från de principer i förevarande ämnen, som BL omfattade.

De sakkunniga har vidare erinrat om att AL i 75 § innehölle ett stadgande om viss rätt för aktieägarminoritet att påkalla vinstutdelning. Stadgandet hade ej influtit i FL och de sakkunniga hade icke ansett, att skäl föreläge för dess upptagande i banklagstiftningen.

Departementschefen. Som jag antytt redan i inledningen delar jag de sakkunnigas mening, att AL:s regler om skuldregleringsfond icke lämpligen bör införas i banklagstiftningen. Även i fråga om AL:s bestämmelse angående rätt för aktieägarminoritet att påkalla vinstutdelning ansluter jag mig till sakkunniguppfattningen, att skäl saknas att uppta en likartad regel i banklagstiftningen.

50 §.

Paragrafen reglerar avsättningen till reservfond. Som framgått av det under kapitelrubriken anförda innebär de härvidlag meddelade bestämmelserna icke någon saklig avvikelse från gällande föreskrifter i ämnet. Dessa finnes i 40 § BL. Även i fråga om själva regelutformningen råder, i det allra närmaste, full överensstämmelse mellan sistnämnda lagrum och förevarande paragraf.

51 §.

De i denna paragraf föreslagna reglerna om vinstutdelning ansluter sig i sak till innehållet i 41 § BL. Dock har en ny regel om skyldighet att återbära vinstutdelning införts i förevarande paragrafs andra moment i överensstämmelse med 73 § 2 mom. andra stycket AL och 67 § 2 mom. andra stycket FL.

52 §.

Paragrafen, som rör bolagsstämman rätt att förfoga över bolagets vinstmedel eller övriga tillgångar, motsvarar 42 § BL. Till stadgandena i sistnämnda lagrum har emellertid fogats ett par tillägg i viss överensstämmelse med 75 och 76 §§ AL. Sålunda föreslås i förevarande paragrafs andra stycke att bolagsstämman rätt att anslå medel till allmännyttigt eller därmed jämförligt innehåll skall något utvidgas eller gälla »såvitt det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt». I paragrafens tredje stycke ges uttryck för grundsatsen i 76 andra stycket AL, att bolagsstämman ej må besluta om sådan användning av bolagets tillgångar eller eljest om sådan åtgärd, att uppenbarligen fördel beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare. Denna föreskrift, som även införts i FL (69 § tredje stycket), åsyftar att vara ett skydd för den för aktiebolagsrätten grundläggande principen, att alla aktier skall medföra samma rätt, om ej annan bestämmelse träffats i bolagsordningen. Om bolagsstämmobeslut fattas i strid med stadgandet, kan talan föras mot beslutet.

Om rörelsen

53 §.

Paragrafen, som helt överensstämmer med 44 § BL, uttalar sig liksom förslaget 1 § andra stycket angående föremålet för bankverksamheten. Medan sistnämnda författningsrum bestämmer innebörden av termen bankrörelse i vidsträckt mening, inbegripande även bankrörelse som bedrivs utanför affärsbanksväsendet, har förevarande paragraf syftning endast på affärsbankerna. Någon mera exakt gränsdragning kring dessas funktionsområde innefattar paragrafen icke. Skäl att ändra nuvarande beskrivning av affärsbanksverksamheten har emellertid ej ansetts föreligga.

54 och 55 §§.

Till förevarande paragrafer har med några jämkningar överförts innehållet i BL:s 45 §, vilken reglerar affärsbanks rätt att förvärva egendom. Därvid har de stadganden, som rör befogenheten att driva handel och förvärva egendom för stadigvarande innehav, upptagits i 54 § i förslaget, under det att 55 § rymmer föreskrifterna angående rätten att förvärva egendom, där förvärvet erfordras till undvikande av förlust för banken.

Gällande rätt. Av reglerna i 45 § BL bör ett par punkter här återges.

För syftet att anskaffa lokaler för bankens inrymmande äger bank enligt 45 § andra stycket första ledet förvärva fastighet, avsedd för dylik användning, aktie i bolag, som uteslutande har till ändamål att förvalta sådan fastighet och vars aktiekapital uppgår till minst en tredjedel av fastighetens bokförda värde, samt förlagsbevis, utfärdat av bolag, som nu nämnts.

Enligt 45 § tredje stycket får bank, till skyddande av fordran, å offentlig

auktion eller fondbörs inköpa egendom, som är utmätt eller pantsatt för fordringen, och vidare såsom betalning för fordran överta egendom, antingen den pantsatts för fordringen eller ej, såvida det är uppenbart att banken eljest skulle lida avsevärd förlust. Där bank med stöd av nu redovisade stadgande förvärvat aktie i visst bolag, äger banken enligt 45 § tredje stycket sista punkten förvärva ytterligare aktier i bolaget, om uppenbar fara föreligger för att banken eljest skulle lida *avsevärd* förlust.

Slutligen må nämnas att 45 § tredje stycket innefattar ett ovillkorligt förbud för bank att förvärva egen aktie.

De sakkunniga. Vad först angår förvärv i syfte att anskaffa lokaler för bankens inrymmande framhålles i betänkandet att upplåtelse av lägenhet under nyttjanderätt för obegränsad tid, s. k. bostadsrätt, kunde enligt lagen den 25 april 1930 om bostadsrättsföreningar avse även annan lägenhet än bostad. Förvärv av bostadsrätt skulle bl. a. kunna tillgodose behovet av banklokaler. För att avlägsna det formella hindret för dylika förvärv krävdes emellertid att dessa upptoges i förteckningen över de fång, som finge komma till stånd för att bereda banken lokaler. De sakkunniga föresloge, att ifrågakvarande komplettering bleve genomförd.

Beträffande kravet på förväntad *avsevärd* förlust såsom förutsättning för aktieförvärv i det fall, som berörts i redogörelsen för gällande rätt, har de sakkunniga hänvisat till att erfarenheterna givit belägg för att villkoret vore onödigt strängt. På grund härav och då tillsynsmyndighetens obligatoriska kontroll över hithörande aktieförvärv finge anses utgöra tillräcklig garanti mot missbruk, förordade de sakkunniga, att ordet *avsevärd* finge utgå ur lagtexten.

I fråga om det i 45 § BL intagna förbudet för bank att förvärva egen aktie har de sakkunniga erinrat om att en regel till förhindrande av dylikt förvärv vore införd i 49 § i sakkunnigförslaget. En påminnelse om att ett hinder existerade i detta avseende borde emellertid möta i förevarande sammanhang, ansåge de sakkunniga. Regeln på denna punkt i 49 § BL har därför oförändrad överförts till 55 § i sakkunnigförslaget.

Vid övervägandena om vilken egendom bank borde få äga har de sakkunniga även diskuterat spørsmålet, huruvida bank borde medges rätt att överta förlagslån i fast räkning på samma sätt som regelmässigt skedde vid emission av obligationslån för industrier och andra företag. Härom har de sakkunniga anfört:

Det har efter hand blivit allt vanligare, att förstklassiga industriföretag låta sin kapitalanskaffning delvis få formen av förlagslån, för vilka räntan brukar vara 1/2 å 1 % högre än räntan å fullgoda industriobligationer mot säkerhet av botteninteckningar i fastigheter och förlagsegendom. I regel ha emissioner av förlagslån tillgått så att lånen övertagits fast av företag med tillräcklig ekonomisk bärkraft och med en verksamhet omfattande även finansiella åtgärder av detta slag. Banker, som ha affärsförbindelse med dessa företag, ha utbjudit förlagslånen på marknaden. Emellertid har därvid endast en begränsad krets av banker kunnat med-

verka. Skola även andra banker framdeles bliva i tillfälle att medverka vid förlagslåneemissioner, synes förutsättningen vara att banklagen öppnar möjlighet för bank att övertaga förlagslån i fast räkning. Inom kommittén har ifrågasatts att bank skulle tillåtas förvärva förlagsbevis i samband med emission av förlagslån och sålunda bli i stånd att övertaga dylika lån i fast räkning. Förlagsbevis, som vid emissionen av ett lån icke vunne avsättning å marknaden, skulle den emitterande banken — i analogi med vad som för närvarande gäller om förstånden pant — vara skyldig att avyttra så snart lämpligen kunde ske och senast då det kunde ske utan förlust. Skäl kunna anföras för en regel av nu antytt innehåll. Medverkan vid emissioner skulle sålunda i fortsättningen bli möjlig även för andra banker än de, som ha förbindelse med företag i stånd att garantera förlagslåneemissioner. Vidare kan åberopas att den bank som utbjuder ett förlagslån å marknaden inför allmänheten framstår såsom närmast ansvarig för prövningen av företagets kreditvärdighet vid tiden för låneemissionen. Det kan då synas naturligt, att banken även tillåtes att själv i fast räkning övertaga det lån, som skall emitteras. För den kursrisk, som en bank skulle löpa genom att fast övertaga ett förlagslån, skulle föreligga en riskpremie ingående i provisionen för övertagandet av lånet.

Emellertid ha de sakkunniga stannat för att ej föreslå någon regel om rätt för bank att fast övertaga förlagslån. Behovet av en sådan regel begränsas enligt de sakkunnigas mening därav att svårigheter i allmänhet ej mött att placera förlagslån på marknaden. Därtill kommer att invändningar av principiell art kunna resas mot den ifrågasatta regeln. I princip är det enligt nuvarande banklag förbjudet för bank att lämna kredit utan säkerhet (blancokredit), och denna grundsats anse de sakkunniga böra bevaras även i den nya banklagen, låt vara att vissa undantag av begränsad räckvidd föreslås utöver dem, som för närvarande gälla. Om bank medgives rätt att övertaga förlagslån i fast räkning skulle detta icke stå i god överensstämmelse med nämnda grundsats. Förlagslån äro ju blancokrediter och därtill med betalningsrätt först efter låntagarens övriga fordringar. Med hänsyn härtill och till förlagslånenens storlek skulle övertagandet av sådana lån i fast räkning stundom kunna för en bank innebära ett risktagande, som ej stode i proportion till bankens resurser.

Yttrandena. Frågan om rätt för bank att överta förlagslån i fast räkning har upptagits till behandling i några av de avgivna remissyttrandena.

Svenska bankföreningen förklarar sig icke sakna förståelse för de sakkunnigas invändning om att övertagandet av förlagslån, vilka vore att betrakta som blancokrediter, skulle strida mot det principiella förbudet för bankerna att utlämna lån utan säkerhet. Bankföreningen framhåller emellertid, att jämförelsen med vanliga blancokrediter icke gäve en rättvisande bild av de faktiska förhållandena, samt fortsätter:

Förlagsbevisen äro liksom obligationer avsedda att säljas och köpas i marknaden, och lånens uppläggande föregås regelmässigt av en av emissionsansvaret betingad mycket grundlig undersökning av låntagarens kreditvärdighet. Förlagslånen måste därför sakligt sett sägas vara av annan art än exempelvis de blancokrediter till småföretagare som behandlas under § 56 i förslaget. Fordringar av måttlig storlek på grund av förlagsbevis torde också regelmässigt vara förenade med mindre risk än sådana blancokrediter.

Alldeles frånsett den nyssberörda, mera formella sidan av denna fråga

måste bankföreningen emellertid hävda, att starka sakskaäl av såväl allmän-ekonomisk som praktisk art tala för att i varje fall en begränsad rätt till övertagande av förlagslån bör inrymmas åt bankerna. Sålunda är det av stor vikt för industriens kapitalförsörjning att tillgång finnes till den smidiga låneform som förlagslånen utgöra. Den garanti för att ett förlagslån vid emissionen verkligen blir placerat, som det lånande företaget regelmässigt önskar, kan emellertid, särskilt under mindre gynnsamma konjunkturer, bli vansklig att uppbringa, om man måste hålla sig utanför bankernas krets. Härjämte bör beaktas, att en viktig förutsättning för upprätthållandet av kapitalplaceringarnas förtroende för denna låneform är att kursen på lånen kan — fränsett sådana fluktuationer som sammanhänga med ränteförändringar — hållas på så stabil nivå som möjligt. Särskilt viktigt är detta uppenbarligen under tiden närmast efter emissionen. En möjlighet för bankerna att fast övertaga lånen och att själva köpa förlagsbevis skulle verksamt bidra till en sådan stabilitet. Såsom de sakkunniga framhållit framstår också den bank, som utbjuder ett förlagslån i marknaden, inför allmänheten som ansvarig för att emissionsvillkoren äro väl avvägda. Detta ansvar framstår än starkare för den emitterande banken själv. Det förefaller då vara både följderiktigt och önskvärt — icke blott ur bankens utan framför allt ur placeringarnas och låntagarnas synpunkt — att banken har möjlighet att manifestera detta ansvar genom att själv övertaga lånet.

Dock anser bankföreningen, att bankernas rätt att inneha förlagsbevis borde begränsas av hänsyn till förlagslånets särart. Begränsningen kunde lämpligen ske på det sättet, att banks sammanlagda innehav av förlagsbevis maximerades till exempelvis 15 procent av det egna kapitalet. Skulle ytterligare begränsning anses påkallad, kunde sådan tänkas anknuten till tiden för innehavet, exempelvis i den formen att viss tid efter förvärvet, förlagsvis efter sex månader, skulle inträda skyldighet för banken att avyttra förlagsbevisen så snart detta kunde äga rum utan förlust. En dylik tidsbegränsning av innehavet vore emellertid icke påkallad enligt bankföreningens mening, eftersom bankerna kunde väntas vara obenägna att över huvud taget verkställa långtidsplaceringar i förlagslån.

Liknande synpunkter har framförts av *Sveriges industriförbund*.

Jämväl *Smålands och Blekinge handelskammare* hävdar, att det av rent praktiska skäl borde vara tillåtet för affärsbank, som förvaltade förlagslån, att inneha förlagsbevisen med äganderätt under tiden för lånets emitterande, exempelvis under högst sex månader.

Departementschefen. Från det allmänna förbudet för bank att förvärva egendom, varmed banken icke får driva handel för egen räkning, gör BL undantag i fråga om förvärv, som avser att tillgodose behovet av lokaler för bankens inrymmande. Som nämnts tillåter BL för detta ändamål förvärv av fastighet, aktie i aktiebolag, som förvaltar fastighet, avsedd för bankens inrymmande, samt förlagsbevis, utfärdad av sådant aktiebolag. Undantagsregelns uppräknings omfattar emellertid icke samtliga förvärv, som skulle kunna tjäna syftet att bereda bank erforderliga lokaler. De sakkunniga har påpekat, att bostadsrättsupplåtelse i och för sig skulle kunna avse banklokal. Det formella hindret för att banklokal anskaffades på dylik väg borde där-

för avlägsnas, anser de sakkunniga. Jag biträder denna mening. Ännu mera angeläget torde vara att bankerna icke utestänges från möjligheten att lösa sin lokalfråga genom förvärv av tomträtt. Uppräkningen i nu behandlade undantagsregel bör därför inbegripa jämväl tomträttsförvärven samt vidare förvärv av aktier i bolag, som förvaltar tomträtt, avsedd att tillgodose banks lokalbehov, ävensom förvärv av förlagsbevis, utfärdade av bolag som nu sagts. För förvärven av dessa aktier och förlagsbevis bör givetvis gälla samma förbehåll som redan BL uppställer beträffande förvärv av aktier i bolag för förvaltning av fast egendom och beträffande förvärv av förlagsbevis, utgivna av sådant bolag.

Mot sakkunnigförslaget, att ordet avsevärd måtte få utgå ur lagtexten i det sammanhang, som förut redovisats, har jag intet att erinra. Ej heller vill jag invända mot att förevarande paragraf upprepar det i förslagets 49 § stadgade förbudet mot att bankaktiebolag förvärvar egen aktie.

Vad sedan angår den ifrågasatta rätten för affärsbankerna att överta förlagslån i fast räkning torde det icke böra bestridas, att en reform i dylik riktning skulle underlätta förlagslåneemissionerna. Denna vinning av reformen har påvisats av de sakkunniga själva och har ytterligare understrukits under remissförfarandet, främst av svenska bankföreningen. Mot att bankerna skulle erhålla nu diskuterade handlingsfrihet kan emellertid resas vissa principiella invändningar. De sakkunniga har för sin del menat, att invändningarna av detta slag ägde sådan styrka, att reformen i fråga icke kunde anses tillrådlig. Min egen uppfattning är densamma. Betänkligheterna på det principiella planet sammanhänger med att förlagslånen är en form av krediter utan särskild säkerhet, blancokrediter. Vidare kan i detta hänseende åberopas såväl förlagslånenas regelmässiga storlek som det förhållandet, att de medför rätt till betalning först efter låntagarens övriga skulder.

56 och 57 §§.

Beträffande dessa paragrafer hänvisas till det särskilda kapitlet angående affärsbanks kreditgivning.

58 §.

Paragrafen motsvarar 48 § BL och innehåller bestämmelser om kreditjäv.

Gällande rätt. I 48 § BL har två kategorier av rättssubjekt försatts i undantagsställning beträffande möjligheten att hos bank erhålla kredit eller garantiförpliktelse. För den ena kategorien gäller även restriktioner i avseende å möjligheten att godtas som borgensmän.

Den första av här avsedda kategorier utgöres av direktör eller tjänsteman vid bankkontor, åt vilken uppdragits att ensam eller i förening med annan avgöra på styrelsen ankommande ärenden, bankrevisor samt bolag eller förening, vari person som nyss sagts äger ett väsentligt ekonomiskt intresse såsom delägare eller medlem.

För här ifrågavarande fysiska eller juridiska personer gäller att de icke

kan erhålla kredit hos »sin» bank annat än mot säkerhet av värdehandling, vari omyndigs medel må anbringas utan överförmyndares samtycke, och att de icke heller får förekomma som borgensmän i avseende å kredit i banken eller som acceptanter, trassenter eller endossenter å växel. Från de sålunda givna reglerna stadgas dock visst undantag beträffande bolag eller förening. Är fråga om växel, grundad å verklig handelsaffär, kan nämligen bolag eller förening erhålla kredit å växeln eller vid beviljande av kredit åt annan vara acceptant, trassent eller endossent å växeln.

Den andra kategorien, för vilken gäller begränsningar i fråga om kreditmöjligheterna, består av ledamot av bankens styrelse ävensom bolag eller förening, vari styrelseledamot i banken såsom delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse.

Här avsedda kategori får icke erhålla kredit i banken utom mot pant, som provas i och för sig innebära fullgod säkerhet, eller genom diskontering av växlar, vilka är grundade å verkliga handelsaffärer. — Om styrelseledamot i bank är att betrakta mera som befattningshavare i banken än som aktieägarnas förtroendeman, vilket t. ex. kan markeras av att han fungerar som jourhavande ledamot för det löpande arbetet och härför uppstår särskilda avlöningsförmåner, hänföres han till den först redovisade kategorien av jäviga kredittagare.

De sakkunniga. I betänkandet föreslås att det för vissa befattningshavare i bank gällande förbudet att i banken uppta kredit utan säkerhet av värdehandling, vari omyndigs medel får placeras utan överförmyndarens samtycke, utsträcker till att gälla även kredit till sådan befattningshavares make eller till företag, vari maken äger ett väsentligt ekonomiskt intresse. De sakkunniga förklarar sig vara medvetna om att förbudsbestämmelsen efter en sådan utvidgning skulle komma att i en del fall tvinga företag att bryta en kanske mångårig bankförbindelse på grund av att aktierna i företaget eller en betydande del av dem genom arv eller testamente tillfallit hustrun till en kreditbeviljande tjänsteman i banken. En sådan situation, som naturligen skulle kunna innebära praktiska olägenheter för det berörda företaget, torde emellertid inträffa endast i sällsynta undantagsfall, har de sakkunniga förklarat.

De sakkunniga har därjämte gjort ett förtydligande uttalande angående innebörden av uttrycket »väsentligt ekonomiskt intresse», vilket såsom ovan framhållits konstituerar kreditjäv i vissa fall. Sådant intresse skulle enligt förarbetena till ifrågavarande lagstadgande (SOU 1927: 11 s. 122) anses föreligga, där vederbörande befattningshavare eller styrelseledamot ägde en väsentlig andel i sammanslutning. Att innehavaren av aktiemajoriteten i ett bolag fölle under uttrycket vore uppenbart, men även den, som innehade en något mindre, men dock väsentlig andel i sammanslutningen, borde inbegripas under uttrycket, hade det förklarats i förarbetena. Ehuru alltså icke något direkt utsagts rörande den betydelse, som borde tillmätas intressets absoluta storlek, vore det enligt de sakkunniga tydligt, att man icke

kunde bortse härifrån. Det finge sålunda förutsättas, att ett absolut sett stort intresse i ett företag föranledde, att intresset bedömdes som »väsentligt» vid en lägre storlek i förhållande till företagets aktiekapital än som skulle ha varit fallet, om intresset varit absolut sett ringa. Om det ekonomiska intresset hade en absolut sett helt obetydlig storlek, torde man, i analogi med vad nyss sagts, kunna tala om »väsentligt ekonomiskt intresse» endast om en majoritetspost förelåge.

I sakkunnigförslaget återfinnes stadgandena angående kreditjäven i 57 §.

Yttrandena. *Svenska bankföreningen* erinrar om att bestämmelserna om kreditjäv tillkommit för att sätta en spärr för vissa missbruk av möjligheten för en banks ledande tjänstemän att erhålla lån i den egna banken. Bankföreningen hade icke något att erinra mot bestämmelserna i den mån de fullföljde detta syfte. Bestämmelserna hade emellertid visat sig vara alltför rigorösa. Bankföreningen yttrar härom bl. a.:

Det synes sålunda icke finnas något skäl, varför en befattningshavare, som visserligen har att avgöra vissa på styrelsen ankommande ärenden men icke har något med bankens utlåningsverksamhet att göra, ej skulle kunna få upptaga lån för fullt legitima behov i den egna banken. Och även för sådana tjänstemän som själva syssla med bankens utlåningsfrågor synes det innebära en onödig stränghet, att de icke kunna få smärre eller tillfälliga lånebehov tillgodosedda i banken. Det kan t. o. m. i vissa fall innebära en direkt olägenhet, att en sådan befattningshavare i dylika fall nödgas anlita annan bank. Bankföreningen vill därför hemställa, att det ifrågavarande förbudet för befattningshavare uppmjukas på det sättet, att lån till smärre belopp, exempelvis intill 25 000 kronor, få upptagas i den egna banken mot pant, som provas i och för sig innebära fullgod säkerhet.

Förslaget om utvidgning av ifrågavarande förbud till att avse jämväl make till befattningshavare i bank avstyrkes av bankföreningen, som anför:

Om hustrun fungerar som bulvan för kringgående av ett utlåningsjäv, bör detta givetvis lika litet tolereras som vilket annat bulvanförhållande som helst. Men att presumera att dylikt bulvanförhållande föreligger i fråga om befattningshavarens make är enligt bankföreningens mening obefogat miss-tänksamt. Den omständigheten, att jämväl den kvinnliga maken numera ofta driver rörelse eller eljest är självförsörjande, gör den föreslagna diskrimineringen än mer olämplig.

Också *Smålands och Blekinge handelskammare* anser, att bestämmelserna om kreditjäv bör modifieras, och avstyrker den föreslagna utvidgningen till befattningshavares make.

Bank- och fondinspektionen berör föreskriften om förbud för bank att åt företag, vari någon bankens styrelseledamot såsom styrelseledamot äger ett väsentligt intresse, bevilja kredit annorledes än mot fullgod pant. Inspektionen anför:

Den sålunda givna föreskriften hindrar icke en bankstyrelseledamot att själv upptaga kredit hos sin bank mot säkerhet av t. ex. aktier i det företag, vari han äger väsentligt intresse, förutsatt nämligen att banken finner aktierna innefatta fullgod pant. Mot bakgrunden härav kan det te sig egen-

domligt att företaget självt — vars kreditförbindelse måste anses innefatta bättre säkerhet än t. o. m. företagets *samtliga* aktier — icke får upptaga kredit i banken utom mot fullgod pant. Man måste emellertid hålla i minnet att syftet med kreditjävet i avseende å företaget är att förhindra att företagaren — styrelseledamoten ulnyttjar sitt företag som bulvan för egna krediter i banken i syfte att kringgå kravet på fullgod pant. Detta har icke skett, då företagaren — styrelseledamoten öppet upptager krediten, förutsatt nämligen att aktierna i företaget enligt objektiva grunder innefatta sådan pant. Det är därför, liksom eljest då styrelseledamot upptager kredit i banken, av stor vikt att säkerhetsfrågan ägnas en omsorgsfull prövning.

Departementschefen. De invändningar, som anmälts beträffande denna paragraf, härrör från svenska bankföreningen och en handelskammare. Såvitt angår de redan gällande jävsbestämmelserna förordar bankföreningen den uppmjukningen, att befattningshavare i bank skulle utan hinder av bestämmelserna kunna få uppta mindre lån i den egna banken mot pant, som »prövas i och för sig innebära fullgod säkerhet». Alltjämt skulle följaktligen gälla att säkerheten måste utgöras av pant. Däremot skulle beträffande ifrågavarande mindre lån efterges det obligatoriska kravet på att panten skulle bestå i »värdehandling, vari omyndigs medel må utan överförmyndares samtycke anbringas». Även enligt min uppfattning är den nuvarande regeln med sin generella avfattning väl sträng. Att alltid utesluta befattningshavare av här avsedd kategori från lån i den egna banken, såvida han ej kan ställa myndlingssäkerhet, torde knappast vara påfordrat ur trygghetssynpunkt. En uppmjukning av det slag, bankföreningen förordat, synes därför befogad. Med de mindre lån, för vilka de liberalare lånevillkoren skulle bli tillämpliga, bör i detta sammanhang avses lån av den storleksordning, bankföreningen förslagsvis angivit, d. v. s. lån om högst 25 000 kronor.

För uteslutande av missförstånd får jag erinra om att befattningshavare, varom talas i förevarande paragraf, givetvis är förhindrad att delta i handläggningen av ärenden angående lån till honom själv. Härom hänvisar jag till innehållet i lagförslagets 74 § femte stycket och 80 §.

Även sakkunnigförslaget om att kreditjäven skulle utsträckas till att avse make till befattningshavare, som själv är jävig, har rönt kritik från de båda omnämnda remissinstanserna. De sakkunniga har själva vitsordat, att förslaget skulle kunna leda till vissa praktiska nackdelar, men har trots detta funnit, att ifrågavarande utbyggnad av jävsbestämmelserna är motiverad. Jag delar denna inställning. Vill man söka åstadkomma en effektiv spärr gentemot ovidkommande inflytande på avgörandena i kreditärendena, synes den föreslagna kompletteringen av jävsreglerna vara på sin plats. De praktiska olägenheter, som skulle kunna följa av utbyggnaden, bör för övrigt icke överdrivas. Som de sakkunniga framhållit skulle dessa olägenheter komma att inträda endast i sällsynta undantagsfall.

Mot de sakkunnigas uttalanden till förtydligande av uttrycket »väsentligt ekonomiskt intresse» har jag ingen erinran.

59 §.

Paragrafen upptar bestämmelser i de ämnen, som för närvarande regleras i 46 § andra—fjärde styckena BL.

Gällande rätt. I 46 § andra stycket BL meddelas regler om vad som särskilt skall iakttas i fråga om kredit mot pant av aktier: Vid kreditens meddelande skall finnas en med hänsyn till de pantsatta aktiernas beskaffenhet och omständigheterna i övrigt skäligen marginal mellan aktiernas marknadsvärde och kreditbeloppet. Dessutom får kreditbeloppet såvitt möjligt icke vid någon tidpunkt under kreditens fortbestånd överstiga aktiernas marknadsvärde.

Enligt 46 § tredje stycket må bank icke såsom pant ta emot bl. a. aktie i bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse. Förbudet sammanhänger med att förbindelse med sådant bolag visat sig vara och enligt sakens natur också måste vara särskilt riskfylld.

I paragrafens fjärde stycke heter det att vad som i paragrafen stadgats om kredit mot pant av aktier skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kredit mot pant av förlagsbevis.

De sakkunniga. I sakkunnigförslaget är hithörande regler upptagna under 58 §.

Till dess första stycke har innehållet i 46 § andra stycket BL överförs utan ändring.

Beträffande det i 46 § tredje stycket BL intagna förbudet mot belåning av förvaltningsbolags aktier och förlagsbevis framhåller de sakkunniga, att de förvaltningsbolag, vilkas aktier noterades å A:I-listan på fondbörsen, hade en tillfredsställande relation mellan eget och främmande kapital och att detta även i stor utsträckning vore fallet med de företag, vilkas aktier inginge i deras portföljer. Härtill komme att dessa förvaltningsbolag hade sina tillgångar placerade i ett flertal sins emellan oberoende företag, vilket verkade utjämnande och i så måtto stabiliserande på värdet av aktierna i bolagen. De sakkunniga föresloge på grund härav och då det ur samhällssynpunkt syntes vara av intresse att öka tillgången på riskvilligt kapital, att förbudet mot belåning av förvaltningsaktiebolags aktier och förlagsbevis icke skulle gälla beträffande aktier, som noterades å fondbörsens A: I-lista.

Sistnämnda ståndpunkt har kommit till uttryck i 58 § andra stycket i sakkunnigförslaget.

Tredje stycket är en direkt motsvarighet till 46 § fjärde stycket BL.

I 58 § fjärde stycket i sakkunnigförslaget har slutligen inrymts ett stadgande, enligt vilket det i förslagets 49 § meddelade förbudet för bankaktiebolag att motta egen aktie såsom pant skall gälla också i fråga om förlagsbevis, som banken utställt.

Yttrandena. Förslaget angående viss möjlighet till belåning av förvaltningsaktiebolags aktier och förlagsbevis har tillstyrkts av de remissinstanser, som yttrat sig i ämnet.

Departementschefen. Vissa skäl talar för de sakkunnigas förslag om en uppmjukning av förbudet mot att belåna förvaltningsbolags aktier. Emellertid är konsekvenserna av förslaget svåra att överblicka. Enligt min uppfattning måste ytterligare överväganden i vissa hänseenden ske innan slutlig ståndpunkt tas i denna fråga. Jag är sålunda icke beredd att nu tillstyrka en uppmjukning av förbudet i enlighet med de sakkunnigas förslag.

På grund av det anförda har BL:s förbud mot belåning av förvaltningsbolags aktier utan ändring upptagits i departementsförslaget. I övrigt har jag ingen erinran mot de sakkunnigas utformning av förevarande paragraf.

60 §.

Denna paragraf (59 § i sakkunnigförslaget) motsvarar de nuvarande stadgandena i sista styckena av 46 och 48 §§ BL.

61 §.

Förevarande paragraf (60 § i sakkunnigförslaget) överensstämmer helt med 47 § BL.

62 och 63 §§.

Beträffande dessa paragrafer, som reglerar omfattningen av inlåningsrätten samt skyldigheten att hålla kassareserv, hänvisas till den tidigare lämnade redogörelsen under kap. 2 och 3.

64 och 65 §§.

Till dessa paragrafer (63 och 64 §§ i sakkunnigförslaget) har utan ändring överförts innehållet i 50 och 50 a §§ BL.

66 §.

Paragrafen (65 § i sakkunnigförslaget) reglerar samma ämne som 51 § BL, enligt vilken bank ej äger utfärda tryckta eller graverade, till innehavaren eller viss man eller order ställda förbindelser eller ikläda sig ansvarighet för sådana förbindelser.

De sakkunniga. De sakkunniga framhåller, att regeln i 51 § BL hade till ändamål att hindra bankerna från att utge sedlar och obligationer. Enligt de sakkunnigas mening funnes ej anledning att ändra lagstiftningen i denna del. Regeln i 51 § BL hade därför med oförändrad lydelse fått ingå i sakkunnigförslaget. En viss modifikation av regeln hade emellertid ansetts motiverad. Denna sammanhänge med att de sakkunniga i samband med behandlingen av frågan om inlåningsrättens omfattning väckt förslag, som kunde förmodas leda till en ökad emission av egna förlagsbevis. Då förlags-

bevis regelmässigt ställdes till innehavaren och framställdes i tryck, skulle bankerna på grund av oförmälda förbud mot tryckta eller graverade löpande förbindelser tvingas att låta sina förlagsbevis till form och innehåll avvika från vad som vore gängse på fondmarknaden. Denna olägenhet begränsades visserligen av bestämmelsen i 32 § tredje stycket skuldebrevslagen, som tillerkände förlagsbevis egenskapen av presentationspapper antingen de innehölle presentationsklausul eller ej, och om presentationspapper gällde bl. a. att godtroende förvärfvare ägde gentemot papperets utställare den rättsställning, som tillkomme godtroende förvärfvare av löpande skuldebrev. Det vore emellertid mera tilltalande, om förlagsbevisen till sitt formella innehåll komme att bättre överensstämma med de på området gällande materiellrättsliga bestämmelserna, d. v. s. att förlagsbevis, utfärdat av bank, även utåt framträdde som en löpande förskrivning. Den uppmjukning av här ifrågavarande förbudsregel, som skulle möjliggöra detta, borde emellertid ej gå så långt, att förbudsregelns primära syfte — att förhindra sedel- och obligationsutgivning — förfelades. Ur sistnämnda synpunkt föresloge de sakkunniga, att banks rätt att emittera tryckta eller graverade förlagsbevis av det löpande skuldebrevets natur begränsades till att gälla räntebärande förlagsbevis, lydande å minst 1 000 kronor och ställda att återbetalas först sedan minst fem år förflutit från bevisens utgivande.

Yttrandena. *Svenska bankföreningen* — den enda remissinstans som berört förevarande ämne — hemställer, att minimibeloppet för de förlagsbevis, som skulle inbegripas under modifikationen av förbudsregeln, måtte bestämmas till 100 kronor i stället för 1 000 kronor. Enligt bankföreningens mening vore förstnämnda valör mera lämplig, om det gällde att sprida ett förlagslån bland allmänheten. Denna valör skulle också bättre överensstämma med vad som tillämpats vid tidigare förlagslåneemissioner. Det har tillagts, att fara icke kunde föreligga för att man med den lägre valören skulle komma förbudet mot sedelutgivning för nära, eftersom förlagsbevisen alltid skulle vara räntebärande.

Departementschefen. BL meddelar icke någon bestämmelse, som hindrar affärsbank att utfärda egna förlagsbevis. Ej heller det föreliggande lagförslaget vill beskära bankernas frihet i detta avseende. Som de sakkunniga påvisat, har emellertid regeln i 51 § BL medfört, att bankernas förlagsbevis, vilka så gott som alltid har formen av tryckta handlingar, icke kunnat ställas till innehavaren eller till viss man eller order. Den nya banklagen bör innehålla en regel av samma innebörd som den i 51 § BL — regeln har den viktiga funktionen att resa hinder för bankerna att utge sedlar och obligationer. Men i likhet med de sakkunniga anser jag, att bestämmelsen i fråga ej bör som hittills ha den ovillkorliga effekten, att bankernas förlagsbevis icke kan få karaktären av löpande förbindelser i skuldebrevslagens mening. Regeln bör därför modifieras av hänsyn till förlagsbevisen. Till motverkande av att undantaget för förlagslånen skulle kunna utnyttjas

för försök att kringgå det avsedda förbudet mot sedel- och obligationsutgivning har de sakkunniga bl. a. föreslagit, att förlagsbevis skall ha en valör av lägst 1 000 kronor för att hänföras under modifikationen. Det synes dock knappast vara nödvändigt att sätta valörgränsen så högt. Jag biträder bankföreningens mening, att förlagsbevis å lägst 100 kronor bör komma i åtnjutande av undantagsställningen.

Undantagsregeln till förmån för förlagsbevisen har intagits som ett andra stycke i förevarande paragraf.

67 §.

Paragrafen motsvarar 52 § BL. Den enda sakliga ändringen i förhållande till gällande rätt rör bestämmelsen om maximibelopp för tillgodohavande på sparkasseräkning.

Gällande rätt. I andra stycket av 52 § BL stadgas att en och samma insättares tillgodohavande på sparkasseräkning eller därmed likartad räkning icke annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet må ökas utöver 8 000 kronor.

De sakkunniga. De sakkunnigas regelförslag (66 §) innefattar icke någon egentlig avvikelse från bestämmelserna i 52 § BL. Dock föreslås i förtydligande syfte ett tillägg till dessa. Tillägget utsäger att, då enligt 69 § i sakkunnigförslaget för samma person utfärdats flera motböcker, den stadgade maximigränsen vid 8 000 kronor skall avse tillgodohavandet enligt varje särskild motbok. För denna kompletterande föreskrift lämnas följande motivering i betänkandet:

Jämlikt 69 § i sakkunnigförslaget kan omyndigs tillgodohavande å sparkasseräkning uppdelas på flera motböcker med olika dispositionsföreskrifter. För de sakkunniga har upplysts, att man på bankhåll hyst tvekan huruvida för dylikt fall maximeringsföreskriften i 66 § andra stycket skall anses hänförlig till summan av de olika tillgodohavandena eller avse varje konto för sig; enligt den senare uppfattningen kan den omyndiges totala tillgodohavande å sparkasseräkning komma att — exklusive upplupna räntor — uppgå till högst ($3 \times 8\,000 =$) 24 000 kronor.

De sakkunniga vilja i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på bestämmelsen i § 2 mom. 1 andra stycket sista punkten förordningen angående postsparbanken den 21 juni 1922, som uttryckligen anknyter den i nämnda förordning förekommande föreskriften om maximerat tillgodohavande till envar av sådana motböcker, som må ha utfärdats för omyndig person. Anledning saknas uppenbarligen till antagande att olika regler härutinnan böra gälla för postsparbanken respektive affärsbankerna. Detta bör emellertid kunna direkt utläsas av lagtexten, varför de sakkunniga funnit lämpligt att i förslaget 66 § andra stycket införa en motsvarighet till nyssnämnda stadgande i förordningen om postsparbanken.

Svenska bankföreningens framställning den 13 maj 1954. De i sakkunnigförslaget upptagna reglerna till motsvarighet av innehållet i 52 § BL har icke föranlett något uttalande i remissyttrandena över sakkunnigbetänkandet. Däremot har *svenska bankföreningen* i särskild framställning

till Kungl. Maj:t den 13 maj 1954 yrkat en höjning av insättningsmaximum beträffande sparkasseräkningen. Efter remiss har yttranden över denna framställning avgivits av *bank- och fondinspektionen*, *sparbanksinspektionen* och *svenska sparbanksföreningen*.

I sin framställning erinrar *bankföreningen* inledningsvis om att nuvarande insättningsmaximum beträffande sparkasseräkning och därmed likartad räkning infördes genom lagändring år 1948. Bankföreningen fortsätter:

Enligt Svenska Bankföreningens mening tala åtskilliga skäl för att frågan om en höjning av maximibeloppet nu upptages till prövning. Sedan detta belopp fastställdes har sålunda penningvärdet undergått en avsevärd försämring. En höjning av insättningsmaximum å sparkasseräkning, som städse varit en av spararna omtyckt räkning, skulle också vara ägnad att befrämja det från statsmakternas sida ofta uttalade önskemålet om en ökning av det frivilliga sparandet i landet. I detta sammanhang må vidare framhållas, att sparkasseräkningen inom affärsbankerna spelar en betydande roll. Sålunda utgjorde antalet sparkasseräkningar för samtliga affärsbanker i landet vid årsskiftet 1953/54 1 593 563 stycken med en sammanlagd behållning av över 1,8 miljarder kronor.

Ett ytterligare skäl att aktualisera frågan om inlåningsmaximum å sparkasseräkning i affärsbank är den ändring i motsvarande regler för postsparbanken, som torde vara att emotse inom en nära framtid. Sålunda har årets riksdag i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 84 för sin del beslutat höja insättningsmaximum i postsparbanken från 10 000 kronor till 15 000 kronor.

Bankföreningen tillägger, att maximibeloppet i vart fall borde jämkas med hänsyn till penningvärdets fall. Det borde ej sättas lägre än vad som kunde komma att gälla för postsparbanken.

Svenska sparbanksföreningen har icke haft något att erinra mot bankföreningens framställning, och *bank- och fondinspektionen* säger sig icke vilja invända mot att maximibeloppet i fråga sättes till 15 000 kronor. *Sparbanksinspektionen* har däremot varit tveksam, huruvida någon höjning av detta insättningsmaximum över huvud taget borde komma till stånd. Den omständigheten, att insättningsmaximum i postsparbanken, vars rörelse i utpräglad grad hade en direkt sparfrämjande inriktning, höjts eller komme att höjas, ansåge inspektionen icke vara något bärande skäl för att motsvarande höjning skulle genomföras beträffande affärsbankernas sparkasseräkning. En eventuell höjning syntes i varje fall böra stanna vid det belopp, som kunde motiveras av penningvärdeförändringen sedan sparkasseräkningens maximum senast fastställdes, d. v. s. år 1948.

Departementschefen. Huruvida bestämmelser om insättningsmaximum för affärsbankernas sparkasseräkning har någon större funktion att fylla kan ifrågasättas. Jag vill här erinra om att affärsbankerna vid sidan av sparkasseräkningen mottar inlåning å s. k. kapitalsamlingsräkning. Beträffande denna räkning, som till sin natur står sparkasseräkningen nära, tillämpar bankerna ett avsevärt högre insättningsmaximum, för närvarande i

regel bestämt till 50 000 kronor. Frågan om dessa reglers berättigande torde vara av den art att den kommer under bedömande vid den utredning om inlåningsreglernas utformning och om vissa gränsdragningsproblem avseende kreditinstitutens verksamhetsområden som enligt vad jag tidigare angivit torde komma att sedermera igångsättas. För närvarande anser jag mig därför icke böra gå längre än att i enlighet med bankföreningens framställning förorda en höjning av maximibeloppet. En viss höjning synes nämligen under alla förhållanden vara motiverad. Det nya maximibeloppet torde lämpligen kunna bestämmas till 15 000 kronor. Att överensstämmelse härigenom kommer att råda mellan sparkasseräkningens insättningsmaximum och det maximum, som skall gälla för insättning i postsparbanken enligt den nyligen vidtagna ändringen av postsparbanksförordningen (SFS nr 241/1954), får dock icke tolkas som att det funnes anledning att i detta hänseende eftersträva en enhetlig reglering för affärsbankerna och postsparbanken.

Mot det regeltillägg i förtydligande syfte, som föreslås av de sakkunniga, har jag ingen erinran.

68 §.

Denna paragraf (67 § i sakkunnigförslaget) reglerar rätten till filialbildning.

Gällande rätt. Enligt 52 a § BL äger affärsbank icke utan Kungl. Maj:ts tillstånd utöva verksamhet vid avdelningskontor å annan ort än där huvudkontoret är beläget. Dylikt tillstånd må meddelas, när verksamheten finnes kunna vara till nytta för det allmänna.

Lagrummet tillkom år 1918, närmast på föranledande av förslag från 1917 års bankkommitté. Kommitténs förslag innebar, att tillstånd skulle krävas för varje nyetablering av kontor, men i propositionen angående lagbestämmelsen (prop. 434/1918) förordades den jämkningen, att huvudkontorsorterna skulle vara fria för nyetableringar.

De sakkunniga. De sakkunniga framhåller till en början, att motivet för att filialbildning å huvudkontorsorterna skulle vara tillståndsfri varit att etableringskontroll över dessa orter icke ansetts behövlig. I enlighet med denna ståndpunkt hade jämväl uttalats i propositionen att bank i fråga om större städer borde kunna få generellt tillstånd att inrätta flera avdelningskontor. Vid riksdagsbehandlingen av frågan hade utsagts att man torde kunna vänta att Kungl. Maj:t komme att med största varsamhet använda sin rätt att vägra bank tillstånd till inrättande av nytt avdelningskontor.

Emellertid hade prövningen av etableringsansökningar enligt de sakkunnigas mening blivit mera restriktiv än vad som sålunda avsetts vid tillkomsten av lagrummet. Detta syntes numera tolkas enligt sin ordalydelse, vilket innebure, att bank, som ville öppna nytt avdelningskontor utanför

huvudkontorsorten, finge leda i bevis, att den begärda etableringen vore behöfelig och lämplig.

De sakkunniga anför vidare:

Då fullständig frihet att öppna nya avdelningskontor föreligger beträffande huvudkontorsorten, råder alltså en betydande skillnad i berörda hänseende mellan sagda ort och övriga platser. Denna skillnad ter sig ej sällan irrationell för de största bankerna, av vilka de två som ha sina huvudkontor i Göteborg men sedan gammalt driva en betydande rörelse i huvudstaden måste begära Kungl. Maj:ts tillstånd för en kontorsetablering i Stockholm; å andra sidan kan en annan storbank med huvudkontor i Stockholm icke utan tillstånd öppna kontor i Göteborg, där banken också bedriver en stor rörelse. De skäl, som betingat den nuvarande tillståndsregeln, tala i sin mån för att uppställa krav på tillstånd för varje nytt kontor, som en bank önskar inrätta vare sig å huvudkontorsorten eller annorstädes. Tillståndsprövningen synes emellertid icke alltid behöva ankomma på Kungl. Maj:t. När en bank utvidgar sitt kontorsnät på en viss plats, är detta vanligen föranlett av rent praktiska skäl; särskilt under senare år har en sådan utvidgning ofta avsett ett kontor med uteslutande expeditionella uppgifter, genom vilket den rent banktekniska servicen gjorts lättare tillgänglig för viss del av kundkretsen. I dylika fall, där tillståndsprövningen kan antagas ej sällan bli av övervägande formell natur, torde beslutanderätten böra tillkomma bank- och fondinspektionen.

Sakkunnigförslaget stadgar i enlighet härmed att bank, som önskar öppna kontor å ort, där banken redan tidigare driver verksamhet, skall inhämta bank- och fondinspektionens medgivande. Därest bank vill utsträcka sitt kontorsnät till nya platser, skall liksom tidigare frågan prövas av Kungl. Maj:t.

Yttrandena. *Sparbanksinspektionen* understryker behovet av att en reglering av bankernas rätt att öppna avdelningskontor komme till stånd på sätt som föreslagits samt framhåller härvid främst angelägenheten av att hindra att kontor bleve inrättade endast i konkurrenssyfte utan nytta för det allmänna.

Av annan mening är *svenska bankföreningen*, som hävdar, att frågan om öppnande av nytt kontor å ort, där banken redan förut hade kontor, vore en rent praktisk organisationsfråga, som det borde få ankomma på banken att själv avgöra. Bankföreningen hemställde därför, att bestämmelsen om tillståndsprövning för inrättande av sådant avdelningskontor borde utgå ur förslaget.

Stockholms handelskammare framför liknande synpunkter.

Departementschefen. Gällande rätt innebär som framgått av det sagda, att bank måste ha särskilt tillstånd för att öppna avdelningskontor utanför huvudkontorsorten. De sakkunniga har menat, att de skäl, som motiverat tillståndsprövningen beträffande filialbildning utanför huvudkontorsorten, talade för tillståndsprövning även i fråga om filial inom denna ort. Mot bakgrunden härav har i sakkunnigförslaget upptagits regeln, att inrättandet av avdelningskontor alltid förutsätter myndighets tillstånd.

Enligt min uppfattning kan behovet av att föreskriva tillstånd för filialbildning knappast bedömas så enhetligt som skett vid de sakkunnigas överväganden i ämnet. Sålunda torde det finnas anledning att i detta hänseende göra åtskillnad mellan filialbildning på ort, där banken redan driver verksamhet, samt övrig filialbildning. Vad först angår ort, där banken har sitt huvudkontor eller redan utövar verksamhet vid avdelningskontor, måste nog sägas att inrättandet av ytterligare kontor i regel huvudsakligen framstår som en bankens interna organisationsfråga. Självfallet innebär detta konstaterande icke att jag underskattar betydelsen av att kontorsnätet på en sådan ort får en ur allmänna synpunkter rationell utformning. Det ligger dock närmast tillhands att låta bankerna själva bära ansvaret härför. Jag vill därför förorda, att bank i fråga om ort, där banken redan driver verksamhet vid kontor, skall äga att utan myndighets prövning öppna nytt kontor. Till undvikande av tvekan i tillämpningen användes i den föreslagna lagtexten icke begreppet ort utan termen kommun, med vilken avses borgerlig primärkommun.

Är fråga om filialbildning på ort, där banken förut icke har kontor, torde ett annat betraktelsesätt böra anläggas på behovet av tillståndsprövning. I dessa fall innebär inrättandet av ett nytt avdelningskontor ofta i mera utpräglad grad en utvidgning av bankens faktiska verksamhetsområde. Med hänsyn till bankväsendets nuvarande struktur — dels några få storbanker med huvudkontorsort i Stockholm eller Göteborg dels ett antal mindre provinsbanker och dels slutligen lokalt arbetande sparbanker och kassor för jordbrukskredit — framstår det som naturligt att bibehålla tillståndstvång då fråga är om kontorsetablering på nya orter. Härigenom säkras ett medinflytande för det allmänna vid utvidgning av en banks rörelse till orter som måhända redan ingår i en annan banks verksamhetsområde. Av dessa skäl stadgas i departementsförslaget att bank, som vill inrätta avdelningskontor i kommun, där banken tidigare icke har kontor, skall inhämta tillstånd därtill av Kungl. Maj:t. Liksom i sakkunnigförslaget tilläggas att medgivande må lämnas, när verksamheten finnes kunna vara till nytta för det allmänna.

Till nu behandlade regel om tillståndsprövning har anknutits en särskild föreskrift, enligt vilken Kungl. Maj:t vid medgivande till filialbildning kan foga förbehållet, att medgivandet avser endast den i ansökningen uppgivna filialen och sålunda icke lämnar banken frihet att i fortsättningen utan särskilt tillstånd inrätta ytterligare filialer inom kommunen i fråga. Situationen kan ibland vara den, att bank med berättigande kan resa anspråk på att få öppna ett representationskontor på viss ort, exempelvis i en hamnstad, samtidigt som det saknas skäl för att banken skulle på orten få bedriva lokal bankverksamhet vid ett flertal kontor. Möjligheten att meddela angivet förbehåll bereder i en dylik situation Kungl. Maj:t tillfälle att i vissa speciella fall lämna ett tillstånd, vilket måhända skulle ha förvägrats, om det automatiskt skulle ha medfört frihet för banken att öppna ytterligare kontor inom kommunen. Även där dylikt förbehåll med-

delats bör det få ankomma på banken själv att bestämma på vilken plats inom kommunen kontoret skall vara beläget.

69 §.

Paragrafen (68 § i sakkunnigförslaget) rör bankverksamhet genom ombud. Nuvarande regel angående bankombud återfinnes i 52 b § BL.

Gällande rätt. 52 b § BL föreskriver, att affärsbank, såvitt avser ort där banken icke är berättigad att utöva verksamhet vid kontor, icke må idka in- eller utlåning genom ombud eller eljest ha ombud för främjande av sin in- eller utlåning. Undantag meddelas dock för samarbete, som må kunna anordnas mellan affärsbank och jordbrukskassa. Vidare tillåtes att affärsbank anlitar annan affärsbank som ombud.

De sakkunniga. I sakkunnigförslaget har innehållet i 52 b § BL införts utan ändring.

Yttrandena. *Sparbankernas bankaktiebolag* har i detta sammanhang berört frågan om sitt eget samarbete med sparbankerna. Banken erinrar om att syftet med gällande regel i 52 b § BL varit att hindra, att bankerna för sin verksamhet på platser, där de icke hade kontor, använde sig av ombud, som arbetade på provisionsbasis. Banken framhåller också, att tvekan stundom uppkommit beträffande innebörden av regeln och dess räckvidd. Därefter heter det i yttrandet:

Banken, vars styrelse har sitt säte i Stockholm, äger enligt bolagsordningen icke bedriva rörelse vid avdelningskontor, och verksamheten skall i första hand bedrivas för tillgodoseende av sparbankernas intressen. Samtliga aktier i banken ägas av sparbanker, och över huvud kan banken betecknas som ett — numera omistligt — led i landets sparbanksväsende. — Utöver den primära rörelsen att emottaga sparbankernas överskottsmedel å olika räkningar samt att tillgodose deras tillfälliga kreditbehov och fungera som clearingorgan ha sparbankerna i ökad utsträckning anlitat bankens tjänster för viss in- och utlåning. Beträffande utlåningssidan har det därvid så gott som uteslutande varit fråga om krediter för nya hyresfastigheter och egna hem. Den begäran om medverkan från bankens sida i detta hänseende, som framställts från sparbankerna, har varit av olika natur och avsett såväl fasta som tillfälliga krediter. Stundom har det t. ex. gällt hjälp med del av kredit på grund av densammas storleksordning eller också begäran, att banken skulle lämna sekundärkrediten. Vid flera tillfällen har Bostadsstyrelsen begärt, att banken skulle biträda sparbank på viss ort med kreditgivningen till fastigheter för bostadsändamål. Ifråga om inlåningssidan har bl. a. förekommit, att sparbank hemställt, att banken ville emottaga medel, som uppgå till större belopp än vad sparbanken själv kan emottaga från en och samma kund.

Initiativet till de olika samarbetstransaktionerna utgår således i regel från sparbankerna och det är ytterst sparbankernas egna intressen, som bli avgörande för deras inställning och ställningstagande. Sparbanken kan därför icke anses som ombud i vanlig mening för banken, utan förhållandet är snarast det omvända, att banken lämnar biträde åt sparbankerna.

Banken har därför icke kunnat finna, att den verksamhet som sålunda utvecklats och som banken enligt bolagsordningen har att bedriva för tillgodoseende av sparbankernas intressen och det erforderliga samarbetet därvid mellan sparbankerna å ena samt banken å andra sidan icke skulle stå i överensstämmelse med bestämmelserna i banklagens § 52 b. En motsatt tolkning skulle icke endast strida mot gängse uppfattning av uttrycket ombud utan även sakligt sett leda till den orimliga konsekvensen, att bankens nyss angivna samarbete med sparbankerna skulle förhindras, medan banken enligt bestämmelsen i § 52 b andra stycket banklagen har rätt att såsom verkligt ombud använda bl. a. annat bankbolag. Banken vill i detta sammanhang erinra om att lagstiftaren tidigare saknat anledning att taga ståndpunkt i denna fråga, eftersom banken eller därmed jämförligt organ för sparbanksväsendet icke existerade vid tiden för tillkomsten av § 52 b banklagen.

Banken hemställer slutligen att, för den händelse dess nu återgivna tolkning av ombudsparagrafen icke skulle vara riktig, lagrummet måtte ändras så, att bankens samarbete med sparbankerna icke måtte hindras.

Svenska sparbanksföreningen har instämt i vad Sparbankernas bankaktiebolag uttalat angående betydelsen av att samarbetet mellan denna affärsbank och sparbankerna får fortgå obehindrat.

Även *landsorganisationen* framhåller lämpligheten av att undantagsbestämmelsen om affärsbanks samarbete med annan affärsbank och med jordbrukskassa även får avse affärsbanks samarbete med sparbank.

Departementschefen. Det samarbete, Sparbankernas bankaktiebolag bedriver med sparbankerna, står i överensstämmelse med bankens av Kungl. Maj:t godkända bolagsordning. BL:s regel angående ombudsverksamheten utformades före tillkomsten av Sparbankernas bankaktiebolag och är icke så avpassad, att den till sin ordalydelse klart medger nämnda samarbete i alla dess former. Självfallet måste det emellertid vara ett önskemål att den nya banklagens ombudsregel får en formulering, som otvetydigt sanktionerar sparbankernas avsedda kontakt med sin egen affärsbank. Såväl av denna anledning som av andra skäl finner jag, att förbudet mot ombudsverksamhet bör modifieras jämväl på så sätt, att affärsbank skall få anlita sparbank som ombud. En dylik generell utvidgning av undantaget från förbudet synes mig knappast kunna förorsaka menliga verkningar.

70 §.

Förevarande paragraf (69 § i sakkunnigförslaget) motsvarar med viss redaktionell jämkning 52 c § BL.

Om styrelse och firmateckning

Bestämmelserna i denna avdelning motsvarar stadgandena i 53—67 §§ BL. Några mera betydande ändringar innehåller icke förslaget. En del kompletteringar och jämkningar har emellertid vidtagits, främst i syfte att bringa bankreglerna i samklang med AL. Dock skulle även vid ett genom-

förande av förslaget vissa olikheter komma att finnas mellan AL och banklagstiftningen. Exempelvis är de föreskrifter om verkställande direktör, vilka upptagits i förslaget, av annan karaktär än AL:s motsvarande regler. Vidare går bestämmelserna om jäv för styrelseledamot att delta i vissa avgöranden något längre i förslaget än i AL. Ytterligare må nämnas att förslaget behåller den nuvarande regeln i 58 § BL att bankaktiebolags firma skall tecknas av minst två personer i förening.

Beträffande förvaltningsberättelsens framläggande och styrelseledamots skadeståndsskyldighet, vilka ämnen för närvarande regleras i 65 och 66 §§ BL, återfinnes förslagets bestämmelser i de särskilda kapitlen om styrelsens årsredovisning och om skadestånd.

71—73 §§.

Dessa paragrafer (70—72 §§ i sakkunnigförslaget) motsvarar 53 § BL.

Gällande rätt. Enligt 53 § BL skall aktieägarna utse en styrelse av minst fem och högst tolv ledamöter, med rätt likväl för Kungl. Maj:t att under vissa förhållanden medge att högst 15 styrelseledamöter utses. Ledamot av styrelsen skall vara aktieägare och bosatt här i riket. Mandattiden är högst fem år. Av ledamöterna får icke flera än en för varje påbörjat femtal vara befattningshavare i banken.

De sakkunniga. I det väsentliga överensstämmer de sakkunnigas förslag med gällande rätt. I några avseenden har dock avvikelser gjorts. Sålunda har i sakkunnigförslaget upptagits en enhetlig regel av innebörd att styrelsen skall bestå av minst fem och högst 15 ledamöter. Beträffande kvalifikationsvillkoren för ledamotskap i styrelsen föreslås det tillägget, att ledamot — utöver det att han liksom enligt gällande rätt skall vara bosatt här i riket — jämväl skall vara svensk medborgare samt myndig. Härvidlag överensstämmer förslaget med motsvarande bestämmelser i 79 § AL och 72 § FL. Det nuvarande kravet, att ledamot skall vara aktieägare, har slopats.

Enligt 72 § första stycket i sakkunnigförslaget skall styrelse väljas å bolagsstämma. Förslaget bereder emellertid möjlighet till att en eller flera av styrelseledamöterna enligt bestämmelse, som intagits i bolagsordningen, tillsättes i annan ordning. Såsom framgått finnes ingen motsvarighet till denna bestämmelse i BL.

Beträffande mandattiden för styrelseledamot har sakkunnigförslagets regler (72 § andra stycket) utformats i överensstämmelse med 77 § AL och 70 § FL. Styrelseledamot skall i enlighet härmed utses för tid intill dess ordinarie bolagsstämma hållits och får ej utses för längre tid än till och med den stämma, som skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter valet.

Yttrandena. Mot förslaget, att styrelseledamöterna delvis skulle kunna tillsättas i annan ordning än genom val å bolagsstämma, säger sig *svenska*

bankföreningen icke ha någon erinran, eftersom det låge i sakens natur och även klart framginge av den föreslagna lagstiftningens uppläggning i övrigt, att initiativet till bolagsordningsändring, som skulle medge en sådan ordning, uteslutande tillkomme bankaktiebolaget självt. *Handelskamrarna i Göteborg och Gävle* har framställt betänkligheter mot förslaget i denna del och anser sig ha funnit, att syftet med ändringen vore att det allmänna genom insättande av representanter i bankstyrelserna skulle få medbestämmanderätt i fråga om bankverksamhetens bedrivande.

Departementschefen. Bestämmelsen, att en eller flera — ej alla — ledamöter i bankaktiebolags styrelse, om stadgande härom finnes intaget i bankens bolagsordning, skall kunna tillsättas i annan ordning än genom val å bolagsstämma, ansluter sig till en jämförlig regel i 77 § andra stycket AL. Såsom svenska bankföreningen framhållit lär bestämmelsens tillämplighet bli beroende av initiativ från bankernas egen sida.

74 §.

Denna paragraf (73 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 56 § BL och innehåller bestämmelser om verkställande direktör och bankdirektion.

Gällande rätt m. m. BL erkände ursprungligen icke annat verkställande organ än bankens styrelse. Efter lagändringar år 1933 medger emellertid 56 § BL, att styrelsen uppdrar vissa ärendens prövning och avgörande till en eller flera styrelseledamöter eller andra personer, vilka brukar bilda den s. k. direktionen. Föreskrifter angående den befogenhet i olika avseenden, som uppdraget skall medföra, måste av styrelsen meddelas i en av denna för högst ett år i sänder fastställd instruktion. Styrelsen äger återkalla eller inskränka uppdraget och utan hinder av detsamma själv avgöra ärende av varje slag. BL stadgar härjämte, att vissa i lagen angivna slag av ärenden ovillkorligen skall avgöras av styrelsen.

AL upptar icke några bestämmelser om en kollegial direktion utan meddelar i stället regler om verkställande direktör. 78 § och följande paragrafer i AL föreskriver sålunda, att verkställande direktör skall finnas inom de större aktiebolagen och att endast en verkställande direktör får utses. Verkställande direktören skall handha den löpande förvaltningen, medan ledningen och förvaltningen i övrigt av bolagets angelägenheter skall tillkomma styrelsen. Han skall leda driften av bolagets rörelse, utöva tillsyn över dess befattningshavare, sörja för att bokföringen fullgöres i överensstämmelse med lag och att medelsförvaltningen är ordnad på betryggande sätt.

De sakkunniga. I sakkunnigförslaget har införts bestämmelsen, att i ett bankbolag allid skall utses verkställande direktör med åliggande att under styrelsens inseende leda verksamheten. De sakkunniga framhåller, att verkställande direktörens ställning bleve en annan i bankaktiebolagen än i de

vanliga aktiebolagen. Medan enligt AL den verkställande direktören vore ett särskilt bolagsorgan med i lagen angivna uppgifter, hade förslaget utformats så, att bankstyrelsen skulle i instruktion meddela erforderliga föreskrifter rörande verkställande direktörens kompetensområde. Hans befogenheter bleve därför närmast att anse som grundade på en överflyttning — delegation — från styrelsens sida. Av bl. a. detta skäl hade föreskrivits att han skulle utses inom styrelsen. Härigenom bleve särskilda regler om ansvarsfrihet och skadeståndsplikt för verkställande direktör obehövlige. Det ansvar, en styrelseledamot som tillika vore verkställande direktör kunde ådra sig, bleve alltså att bedöma enligt reglerna för styrelseledamot, men uppenbart vore att ansvaret rönne inverkan av huruvida en pliktförsummelse fölle inom området för de åt verkställande direktören anförtrödda uppgifterna.

Verkställande direktören är ej den ende, som skall kunna anförtröas ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsen. Denna skall nämligen, liksom enligt BL, ha en allmän befogenhet att delegera sådana ärenden på en eller flera personer, antingen dessa är styrelseledamöter eller ej. Sakkunnigförslaget lägger alltså icke hinder för direktionsbildning.

De sakkunniga har särskilt framhållit, att de instruktioner, i vilka befogenheten för verkställande direktören och för andra till direktionen hörande befattningshavare skulle anges, borde vara ändamålsenliga och tydligt avfattade.

Beträffande frågan om antalet verkställande direktörer i bank erinrar de sakkunniga om att enligt AL och FL flera verkställande direktörer ej kunde utses. Detsamma syntes böra vara regel även för bankerna. De sakkunniga ansåge emellertid, att det i vissa fall kunde vara lämpligt att uppdelade göromål, tillhörande den löpande förvaltningen i bank, på flera verkställande direktörer. En uppdelning på flera väsentligen fristående lokala förvaltningar tillämpades inom en av de större bankerna, vilken sedan gammalt haft tre verkställande direktörer. Enligt de sakkunnigas mening borde emellertid vissa angelägenheter, exempelvis uppsikten över likviditeten och redovisningen, aldrig uppdelas på flera personer. De sakkunniga föreslog på grund av det anförda, att flera verkställande direktörer skulle kunna utses endast där förhållandena så påkallade. Utsåges flera verkställande direktörer skulle instruktionen ange arbetsfördelningen mellan dem.

Yttrandena. *Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare* ifrågasätter lämpligheten av att flera verkställande direktörer skulle kunna utses samt framhåller, att det låge i begreppet »verkställande direktör» att endast en sådan kunde utses. Denne borde ha huvudansvaret för bankbolagets ledning. Om så erfordrades, kunde emellertid under denne finnas en eller flera vice verkställande direktörer.

Departementschefen. Förslaget att införa lagbestämmelser om tillsättande av verkställande direktör i affärsbank anser jag välgrundat. Härigenom bringas banklagstiftningen i överensstämmelse med vad som gäller enligt

AL och FL, och samtidigt får de i affärsbankerna redan fungerande verkställande direktörerna sin ställning lagfäst.

Vad angår verkställande direktörens befogenheter kan jag ansluta mig till åsikten, att dessa icke bör såsom skett i AL och FL närmare bestämmas i lag utan fastställas av styrelsen i särskild instruktion.

Departementsförslagets formulering av bestämmelsen om verkställande direktör avviker något från sakkunnigförslagets. Eftersom avsikten är, att verkställande direktören inom ramen för sin uppgift att »leda verksamheten» skall ha att avgöra frågor av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsen anser jag, att detta bör uttryckligen anges i lagtexten.

Liksom de sakkunniga anser jag att flera verkställande direktörer undantagsvis bör få utses. Jag vill emellertid betona nödvändigheten av att, vid tillsättande av flera verkställande direktörer, arbetsuppgifterna och därmed även ansvaret fördelas mellan dem på ett klart sätt.

Såsom de sakkunniga påpekat torde uppsikten över likviditeten alltid odelad böra åvila en av de verkställande direktörerna.

Beträffande den ansvarighet, som åvilar direktionsledamot utanför styrelsen, får jag hänvisa till 109 § andra stycket samt 177 och 178 §§ i departementsförslaget.

Fjärde stycket i förevarande paragraf företer viss redaktionell avvikelse från den av de sakkunniga föreslagna lagtexten. Slutligen har den av mig förordade uppmjukningen av reglerna rörande banks rätt att bevilja lån till vissa bankens befattningshavare (se 58 § i departementsförslaget) föranlett en jämkning av bestämmelserna i paragrafens femte stycke under punkt 3. Jämkningsen innebär, att styrelsen icke skall kunna fränhända sig handläggningen av ärende angående kredit till dylik befattningshavare.

75 §.

Paragrafen (74 § i sakkunnigförslaget) överensstämmer helt med 57 § BL.

76 §.

Denna paragraf (75 § i sakkunnigförslaget) motsvarar i huvudsak 67 § första och tredje styckena BL.

77 och 78 §§.

Paragraferna (76 och 77 §§ i sakkunnigförslaget) innehåller i anslutning till 84 § AL bestämmelser om ordförande i styrelsen, styrelsesammanträden och protokoll. Motsvarighet till dessa paragrafer saknas i BL.

I överensstämmelse med AL:s regler föreskrives i 77 § andra stycket i förslaget, att verkställande direktör eller annan befattningshavare i banken icke må vara ordförande i styrelsen. Motivet för bestämmelsen är att styrelsen har att utöva tillsyn över befattningshavarna och därför ej bör ledas av någon av dessa.

79 §.

Paragrafen (78 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 54 § och 55 § första stycket BL. Den meddelar bestämmelser om styrelsens beslutförhet och om villkoren i övrigt för giltighet av styrelsebeslut.

Gällande rätt. 54 § BL utgår från normalregeln, att för beslutförhet erfordras fulltalig styrelse. Dock må bolagsordningen medge, att styrelsen är beslutför, utan att samtliga ledamöter är tillstädes. Skulle bolagsordningen innehålla dylikt medgivande, kräver emellertid 54 §, att ärende ej må företas, med mindre, såvitt kunnat ske, samtliga styrelseledamöter erhållit tillfälle att delta i ärendets behandling.

Såsom styrelsens beslut skall enligt 55 § första stycket BL gälla, där ej annorlunda är bestämt i bolagsordningen, den mening, om vilken de flesta röstande förenat sig, men vid lika röstetal den mening, som biträdas av ordföranden vid sammanträdet.

De sakkunniga. Förevarande paragraf har i sakkunnigförslaget erhållit en lydelse, som helt ansluter sig till den i 85 § AL. I följande hänseenden representerar den föreslagna lydelsen avvikelser från ovan redovisade regler i BL.

Beslutförhetsregeln (78 § första stycket i sakkunnigförslaget) innebär, att styrelsen är beslutför, där de vid sammanträde tillstädesvarandes antal överstiger hälften av hela antalet styrelseledamöter, såframt ej för beslutförhet högre antal föreskrivits i bolagsordningen. Därtill är sedan som ett komplement fogad en regel liknande den i 54 § BL, nämligen att ärende likväl ej må företas, med mindre såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter eller, vid förfall för någon av dem, suppleant för honom erhållit tillfälle att delta i ärendets behandling.

BL:s stadgande (i 55 § första stycket) om vanlig majoritet som förutsättning för giltigt styrelsebeslut har i sakkunnigförslaget (78 § andra stycket) kompletterats med regeln att, om styrelsen icke är fulltalig, giltigt beslut må anses föreligga, endast om av de tillstädesvarande ett antal överstigande en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter enat sig.

Yttrandena. Beträffande förslaget att styrelsen icke är beslutför, om icke de vid sammanträde tillstädesvarandes antal överstiger hälften av hela antalet styrelseledamöter, ifrågasätter *svenska bankföreningen*, huruvida intresset av kongruens med AL i detta hänseende vore så stort, att man endast för den skull borde vidta den föreslagna ändringen. Någon olägenhet av den nuvarande ordningen hade, bankföreningen veterligt, aldrig förports. Ändringen skulle medföra olägenheten, att den ordning med ofta återkommande styrelsesammanträden, som vissa banker sedan gammalt tillämpat och som ansetts verksamt underlätta kontakten mellan styrelse och den verkställande ledningen, icke skulle vara praktiskt genomförbar under vissa tider av året.

Departementschefen. FL:s regler om beslutförhet (78 § första stycket) överensstämmer helt med motsvarande regler i AL. Något skäl att bestämmelserna angående beslutförhet för bankaktiebolags styrelse skulle avvika från vad som gäller för såväl vanliga bolag som försäkringsbolag torde knappast kunna förebringas. Jag kan därför icke biträda bankföreningens mening, att nuvarande bankregler i förevarande hänseende borde bevaras.

80 §.

Detta lagrum (79 § i sakkunnigförslaget), som upptar bestämmelser om jäv för styrelseledamot, motsvarar 55 § andra stycket BL samt 86 § AL och 79 § FL.

Gällande rätt. 55 § andra stycket BL förbjuder styrelseledamot att delta vare sig i handläggning av fråga rörande avtal mellan honom och bankbolaget eller i handläggning av fråga om avtal mellan bolaget och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bolagets. Vad sålunda stadgas äger motsvarande tillämpning beträffande gåva från bolagets sida samt rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man. AL och FL upptar i huvudsak samma jävsregler.

De sakkunniga. BL:s bestämmelser om jäv för styrelseledamot har överförts till sakkunnigförslaget. De sakkunniga har emellertid funnit skäl föreligga till en viss utsträckning av jävet, nämligen för det fall, då avtal skulle slutas mellan bankbolaget och någon som en styrelseledamot i banken företrädde, antingen ensam eller jämte annan. De sakkunniga erinrar om att detta problem diskuterats för de allmänna aktiebolagens del i förarbetena till AL (SOU 1941: 9, del II, s. 333) samt anför härom närmare:

Det uttalades att för en dylik utsträckning av jävet talade hänsynen till den pliktcollision som i sådant fall kunde uppkomma och att det naturligtvis vore lämpligt, att en styrelseledamot avhölle sig från att delta i behandlingen exempelvis av fråga om avtal med ett annat bolag, av vars styrelse han jämväl vore ledamot. En utvidgning av jävet i antydd riktning företogs emellertid ej, främst beroende på farhågor för att därigenom praktiska olägenheter skulle uppkomma särskilt vid koncernförhållanden. Bestämmelser om kontroll vid koncernförhållanden samt regler om skydd för aktieägarminoritet och om skadestånd ansågos enligt lagberedningen vara av större värde än en jävsregel, som lätt skulle kunna erhålla endast formell betydelse.

De sakkunniga gör gällande, att de praktiska olägenheter i koncernförhållanden, som en mera vidsträckt jävsregel skulle medföra, icke kunde tillmätas samma betydelse i fråga om bankaktiebolagen. Koncernförhållanden vore nämligen sparsamt förekommande inom bankvärlden. De sakkunniga fortsätter:

Det är icke ovanligt, att styrelseledamot i bankbolag jämväl är medlem av styrelsen för ett vanligt aktiebolag. Uppenbarligen är det icke lämpligt,

att en sådan person deltagar i beslut om kredit från banken till aktiebolaget. Ett förbud häremot skulle enligt uppgift även överensstämma med den ordning, som faktiskt tillämpas. Huruvida man bör gå ett steg längre och förbjuda även deltagande i överläggningen i ärendet synes mera tvivelaktigt. Den som genom en sådan regel uteslötes från behandlingen av kreditärendet skulle regelmässigt vara den i fråga om de relevanta omständigheterna mest initierade. Självfallet komme han under alla förhållanden att anlitas för att banken skulle vinna nödiga upplysningar i saken och man måste även utgå ifrån att han städse lämnades tillfälle meddela bankstyrelsen sin uppfattning beträffande kreditens tillrädlighet. I själva verket hade han därmed sagt sitt ord i överläggningen. En regel, som förbjöd honom att över huvud deltaga i behandlingen av ärendet, kan sålunda väntas få väsentligen formell betydelse. Ett förbud för styrelseledamoten att deltaga i beslutet synes — icke minst i fråga om företag under offentlig kontroll — innefatta en tillräcklig garanti mot de risker, varom här kan vara fråga. De sakkunniga ha ansett sig böra stanna härvid och kunna för denna ståndpunkt i viss mån åberopa lagberedningens ovannämnda uttalanden vid tillkomsten av nya aktiebolagslagen. Genom en jävsbestämmelse av denna begränsade innebörd kommer beslutet att fattas av personer inom bankledningen, som stå oberoende gentemot bankens medkontrahent, och ansvaret för beslutet att vila på dem. Självfallet kunna förhållandena vara sådana, att styrelseledamot bör, ehuru därtill ej föranledd av en tvingande lagregel, avhålla sig från att deltaga även i bankstyrelsens överläggningar. Därest en intressekollision föreligger av den art, att styrelseledamoten får anses i avtalet äga ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bankbolagets, gäller som nyss sagts redan enligt nuvarande lag förbud för honom att deltaga i behandlingen av avtalet.

Med hänsyn till det anförda har de sakkunniga i sitt förslag infogat den regeln, att ledamot av bankbolagets styrelse ej må delta i beslut angående avtal mellan banken och tredje man, som han ensam eller jämte annan äger företräda.

Departementschefen. Den utvidgning av ifrågavarande jävsregler, vilken föreslås av de sakkunniga, innebär, att styrelseledamot ej må delta i beslut angående avtal mellan banken och tredje man, som styrelseledamoten äger företräda. Som framgått har någon motsvarighet till denna föreskrift icke inrymmts i AL. Anledningen härtill har främst varit farhågor för att en sådan bestämmelse skulle leda till praktiska olägenheter vid s. k. koncernförhållanden. När två eller flera aktiebolag inginge i en koncern, vore det nämligen vanligt, att bolagen i stor utsträckning anlidade samma personer som styrelseledamöter. Jävsregeln skulle lägga vissa hinder i vägen för denna ordning.

Farhågor av detta slag torde emellertid icke ha samma berättigande för bankaktiebolagens del. Inom bankväsendet förekommer nämligen koncernförhållanden endast i mycket begränsad omfattning. Samtidigt bör det konstateras, att den diskuterade jävsregeln ter sig särskilt motiverad just beträffande bankaktiebolagen. De avtal mellan bankaktiebolaget och tredje man, vilka jävsregeln skulle träffa, komme givetvis att mestadels avse beviljande av lån från bankens sida. Att företrädaren för den lånesökande

parten skulle i sin egenskap av styrelseledamot i bankaktiebolaget få delta i beslutet angående utlämnande av lånet kan icke betecknas som tillfredsställande.

Jag är därför ense med de sakkunniga om behovet av den föreslagna nya jävsregeln. Liksom de sakkunniga anser jag det vara tillräckligt, att regeln endast tar sikte på deltagandet i själva beslutet i avtalsärendet. Att företrädaren för den främmande avtalsparten får inbegripas i de överläggningar, som föregår beslutet, kan många gånger vara en fördel och synes icke ge anledning till principiella betänkligheter.

81 §.

Lagrummet (80 § i sakkunnigförslaget), som motsvarar 61 § BL, ger regler angående ställföreträdarskap för bankbolag.

Enligt 82 § 1 mom. i förslaget skall liksom enligt BL bankaktiebolags firma tecknas av minst två personer i förening. Härav följer att en firmatecknare ej ensam utan allenast i förening med annan firmatecknare äger företräda banken.

Föreskrifterna i 87 § andra stycket och 90 § AL rörande verkställande direktörs rätt att företräda aktiebolag och teckna dess firma är icke aktuella för bankaktiebolagen med hänsyn till det sätt, varpå förslagets bestämmelser om verkställande direktör (74 §) utformats.

82 §.

Paragrafen (81 § i sakkunnigförslaget) innehåller bestämmelser angående bemyndigande att teckna bankaktiebolagets firma.

Motsvarigheter till denna paragraf finnes i 58 § BL. Här stadgas bl. a. att styrelsen må, där ej annat blivit bestämt i bolagsordningen eller av bolagsstämma, meddela bemyndigande för styrelseledamot att teckna bolagets firma. Enligt 82 § 2 mom. första stycket första punkten i förslaget skall styrelsens möjlighet att bemyndiga styrelseledamot eller styrelsesuppleant att teckna firman vara ovillkorlig, d. v. s. ej kunna inskränkas genom bestämmelse i bolagsordningen eller av bolagsstämma.

82 § 2 mom. första stycket andra punkten innehåller föreskrift om bemyndigande för annan än styrelseledamot eller styrelsesuppleant att teckna firman. Dessa bestämmelser har avfattats i anslutning till reglerna i 88 § första stycket andra punkten AL.

2 mom. andra stycket av förevarande paragraf saknar motsvarighet i BL. Här ges regler om firmateckning genom kontrasignation. Jämlikt dessa bestämmelser, som utformats efter förebild av 89 § AL, äger en kontrasignant teckna firman allenast tillsammans med firmatecknare, som ej är kontrasignant.

83 och 84 §§.

I 83 § (82 § i sakkunnigförslaget), som motsvarar 62 § första punkten BL och 91 § AL, föreskrives att styrelsen eller annan ställföreträdare för bankaktiebolag ej må vidta åtgärd i strid med vad som stadgas i 52 § andra styc-

ket första punkten och tredje stycket beträffande bolagsstämma. I fråga om styrelsen tillägges dock, att densamma äger till allmännyttigt ändamål använda tillgång, som i förhållande till bankbolagets ställning är av ringa betydelse.

I 84 § (83 § i sakkunnigförslaget) stadgas begränsning genom särskilda föreskrifter eller på grund av jäv av de befogenheter, som tillkommer styrelsen, annan ställföreträdare eller personer, som har uppdrag att avgöra på styrelsen ankommande ärenden. Paragrafen motsvarar 60 § BL och 92 § AL.

85 §.

Ifrågavarande lagrum (84 § i sakkunnigförslaget), som motsvarar 61 § andra punkten och 62 § andra punkten BL, upptar bestämmelser om verkan av att ställföreträdare för bankbolag vid rättshandling överskridit sin befogenhet. Paragrafen har avfattats i anslutning till 93 § första och tredje styckena AL.

86 §.

Paragrafen (85 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 63 § BL men har kompletterats med vissa föreskrifter i överensstämmelse med 94 § AL.

I anledning av vad patent- och registreringsverket anmärkt i sitt remissyttrande har en redaktionell jämkning vidtagits i de sakkunnigas lagförslag.

87 och 88 §§.

Dessa lagrum (86 och 87 §§ i sakkunnigförslaget) motsvarar 59 och 64 §§ BL samt 95—97 §§ AL. De innehåller föreskrifter angående behörighet att för bankbolag motta stämning eller annat meddelande m. m. samt om anmälan för registrering av ändring beträffande styrelsens sammansättning, firmateckningsrätt m. m.

88 § har i anledning av påpekande från patent- och registreringsverket undergått en redaktionell jämkning, i det att stadgande intagits om skyldighet för styrelsen eller verkställande direktör att till registreringsmyndigheten göra anmälan jämväl om ändrat hemvist för styrelseledamöter eller styrelsesuppleant eller för särskild firmatecknare. Härigenom bibehålles vad som redan gäller i BL och bringas förslaget i överensstämmelse med motsvarande stadganden i AL och FL.

Om styrelsens årsredovisning

Motsvarighet till bestämmelserna i denna avdelning — 89—94 §§ (88—93 §§ i sakkunnigförslaget) — finnes i stadgandena i 43 och 65 §§ BL.

Gällande rätt m. m. BL:s regler om den periodiska redovisningen är knapphändiga. Beträffande den egentliga resultatsredovisningen innehåller BL endast föreskriften i 65 § andra stycket, att vinst- och förlusträkning skall

redovisa bankbolagets samtliga inkomster och utgifter under året samt ange verkställda avskrivningar. I 43 § BL ges vissa bestämmelser i fråga om tillgångars och skulders upptagande i balansräkningen.

I AL har redovisningsbestämmelserna givits stort utrymme. Bestämmelserna återfinnes i en särskild avdelning och innehåller åtskilliga avvikelser från BL:s stadganden, bl. a. i fråga om tillgångarnas värdering. Beträffande vinst- och förlusträkningens innehåll meddelar AL — i syfte att åstadkomma en så klar och upplysande redogörelse för det allmänna aktiebolagets ställning och rörelseresultat som möjligt utan olägenhet för bolaget — regler i anslutning till ett i lagen intaget specificerat schema för dess upprättande (vinst- och förlusträkningsschema). Motsvarande gäller beträffande balansräkningen. Innebörden av AL:s regler angående förvaltningsberättelsen är, att i berättelsen skall lämnas sådana upplysningar, som är erforderliga för en riktig bedömning av bolagets ställning och rörelseresultatet samt bolagsledningens förvaltning, men som icke lämpligen kan lämnas i balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen.

En närmare redogörelse för BL:s och AL:s regler kommer att lämnas i samband med kommentaren till de särskilda paragraferna i förslaget.

I en den 30 november 1946 dagtecknad, inom justitiedepartementet utarbetad promemoria med förslag till vissa ändringar som i anledning av AL vore betingade i annan associationslagstiftning (se prop. nr 228/1947) ifrågasattes beträffande årsredovisningen i bankaktiebolag allenast vissa kompletteringar av 65 § BL. Den nuvarande föreskriften, att vinst- och förlusträkningen skall redovisa bolagets samtliga inkomster och utgifter under året ävensom ange verkställda avskrivningar, föreslogs bli utbytt mot en bestämmelse av mera allmänt innehåll. Vinst- och förlusträkningen skulle enligt detta förslag uppställas så, att en tillfredsställande redovisning erhöles för hur vinsten eller förlusten uppkommit. Därjämte förordades en regel om vilka upplysningar som borde lämnas i förvaltningsberättelsen.

I remissyttrande över promemorian framhöll svenska bankföreningen, att för bankernas vidkommande vinst- och förlusträkningarna samt förvaltningsberättelserna gemenligen torde få anses vara avfattade på ett tillfredsställande sätt.

De sakkunniga. Enligt de sakkunnigas mening borde banklagstiftningens redovisningsregler omarbetas och i likhet med AL:s sammanföras till en särskild avdelning. Vad anginge bestämmelsernas innehåll föreläge så stor skillnad mellan bankaktiebolag och allmänna aktiebolag, främst med hänsyn till den statliga kontrollen över bankerna, att någon närmare efterbildning av AL:s bestämmelser i detta ämne icke syntes sakligt motiverad.

I stor utsträckning ansluter sig sakkunnigförslaget till gällande regler i BL. Exempelvis överensstämmer reglerna i sakkunnigförslagets 90 § angående värderingen av tillgångarna i det väsentliga med stadgandena i 43 § BL. Bestämmelserna i sakkunnigförslagets 92 och 93 §§ angående vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse, vilka saknar direkta motsvarig-

heter i BL, har däremot delvis avfattats efter förebild av 102 och 103 §§ AL samt 95 och 96 §§ FL.

Departementschefen. På skäl som de sakkunniga åberopat kan jag ansluta mig till ståndpunkten, att AL:s synnerligen detaljerade regler angående årsredovisningen icke i alla avseenden lämpar sig som mönster för banklagstiftningens föreskrifter i ämnet. I betydande omfattning synes BL:s stadganden kunna bibehållas. Bl. a. lär de centrala frågorna om tillgångarnas värdering i princip böra regleras enligt hittillsvarande normer.

Till vissa särskilda spörsmål återkommer jag i det följande.

89 §.

Denna paragraf (88 § i sakkunnigförslaget), vilken överensstämmer med 98 § AL och 91 § FL, föreskriver, att styrelsen skall för varje räkenskapsår avge redovisning för sin förvaltning av bankens angelägenheter genom att minst en månad före ordinarie bolagsstämma till revisorerna avlämna balansräkning, avseende bankens ställning vid räkenskapsårets utgång, vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse. Till dessa föreskrifter, som har sin motsvarighet i 65 § första stycket första punkten BL, har fogats tillägget, att redovisningshandlingarna skall vara underskrivna av samtliga styrelseledamöter. Tillägget motiveras av redovisningshandlingarnas vikt och det ansvar, som åvilar styrelsens samtliga ledamöter för handlingarnas innehåll. Föreskriften, att samtliga ledamöter skall underteckna handlingarna, innebär att vid laga förfall för styrelseledamot suppleant för denne skall underteckna dem.

Ytterligare stadgas i förevarande paragraf att, därest beträffande redovisningshandling avvikande mening antecknats till styrelsens protokoll, yttrandet skall fogas till redovisningshandlingen.

90 §.

Paragrafen (89 § i sakkunnigförslaget), som saknar motsvarighet i BL, anger räkenskapsårets längd. Enligt paragrafen skall räkenskapsår för affärsbank vara helt år.

Såsom indirekt framgår av 8 § 1 mom. andra stycket i förslaget skall räkenskapsåret normalt motsvara kalenderåret.

91 §.

Denna paragraf (90 § i sakkunnigförslaget), som motsvarar 43 § punkterna 1)–4) och 6) BL, innehåller bestämmelser om tillgångars värdering samt om tillgångars och skulders upptagande i övrigt i bankstyrelsens redovisningshandlingar.

Gällande rätt m. m. I 43 § 1) BL anges såsom värderingsprincip för bankaktiebolags tillgångar, att de ej må upptas vare sig över sina verkliga värden eller till högre belopp än som motsvarar kostnaderna för deras för-

värvande eller anskaffande. Från denna huvudregel om värdering av tillgångarna enligt »lägsta värdets princip» göres emellertid i 43 § 2) det undantaget, att andra tillgångar än fast egendom, avsedd till stadigvarande bruk för bankbolaget, må upptas till högre belopp än som motsvarar kostnaden för deras förvärvande eller anskaffande, därest upplysning härom lämnas i förvaltningsberättelsen. Beträffande fast egendom, avsedd till stadigvarande bruk för bankbolaget, gäller enligt 43 § 4) den särskilda värderingsregeln, att egendomen ej får upptas till högre värde än det, vartill den varit uppförd i närmast föregående balansräkning. Förbättringar nedlagda å egendomen får dock medföra, att det enligt lägsta värdets princip ursprungligen fastställda värdet höjes i motsvarande mån.

43 § 3) stadgar, att osäkra fordringar skall upptas endast till de belopp, med vilka de beräknas komma att inflyta och att värdelösa fordringar skall avskrivas.

Slutligen föreskrives i 43 § 6) att kostnader för bankbolagets bildande, organisations- eller förvaltningskostnader ej må uppföras såsom tillgång.

I AL (100 §) göres i fråga om värderingen av aktiebolags tillgångar skillnad mellan tillgångar avsedda för stadigvarande bruk för bolaget (anläggningstillgångar) och andra tillgångar (omsättningstillgångar). Eftersom anläggningstillgångarna har sin betydelse därigenom, att de stadigvarande tjäna bolagets produktion eller rörelse, bör deras värde bedömas med hänsyn till deras nytta i sådant avseende för bolaget och någon betydelse icke tillmätas tillfälliga värdeförändringar. Omsättningstillgångarna åter är avsedda för förhållandevis snabb omsättning genom försäljning, och deras bokföringsvärde bör bestämmas med hänsyn därtill. I fråga om omsättningstillgångarna gäller sålunda enligt AL att de skall värderas efter lägsta värdets princip. Anläggningstillgångar får däremot i regel upptas till belopp motsvarande anskaffningskostnaderna, å vilket belopp avskrivningar sedan skall göras. Avskrivningar å anläggningstillgångar skall verkställas enligt en uppgjord avskrivningsplan. Därjämte föreskrives för särskilda fall skyldighet att verkställa extraordinära avskrivningar. Å andra sidan medges uppskrivning av anläggningstillgångs bokförda värde under förutsättning, att uppskrivningen motsvarar ett bestående värde hos tillgången och att beloppet användes till erforderlig avskrivning på värdet av andra anläggningstillgångar eller till ökning av aktiekapitalet. För vissa slag av tillgångar ges särskilda bestämmelser.

De sakkunniga. Såsom redan nämnts överensstämmer sakkunnigförslaget på denna punkt i det väsentliga med de nuvarande föreskrifterna i BL. Huvudregeln i 43 § 1) BL, att bankaktiebolags tillgångar ej får upptas vare sig över verkliga värdet eller till högre belopp än anskaffningskostnaden, har sålunda upptagits i förevarande paragrafs 1 mom.

Det från nämnda huvudregel stadgade undantaget i 43 § 2) BL, att banks tillgångar — dock ej fast egendom, avsedd till stadigvarande bruk för banken — må upptas över anskaffningskostnaden, därest upplysning härom

lämnas i förvaltningsberättelsen, har överförs till förevarande paragrafs 2 mom. Undantagsbestämmelsen har emellertid givits en snävare syftning så till vida som den skall gälla endast andra tillgångar än sådana, som är avsedda till stadigvarande bruk för bankbolaget, alltså bara omsättningstillgångarna enligt AL:s terminologi. I lagtexten har i tydlighetens intresse utsetts att det verkliga värdet utgör den övre gräns, över vilken omsättningstillgångarna icke får upptas.

Bortfallet av den för närvarande föreliggande möjligheten att uppta anläggningstillgångar — frånsett fast egendom — över anskaffningskostnaden kompenseras i sakkunnigförslaget av viss rätt till uppskrivning av anläggningstillgångarna. Stadgandet härom möter i förevarande paragrafs 3 mom. Anläggningstillgång får jämligt detta moments andra stycke första punkten som regel ej upptas till högre belopp än det, vartill den var uppförd i närmast föregående balansräkning. Om tillgången emellertid måste anses äga ett bestående värde, väsentligt överstigande sistnämnda belopp, må den enligt andra punkten i samma stycke upptas till högst detta värde, såframt tillsynsmyndigheten medgivit uppskrivningen. Rätten till uppskrivning begränsas såvitt angår fast egendom av föreskriften, att uppskrivningen ej får ske över taxeringsvärdet. De sakkunniga framhåller, att uppskrivning av anläggningstillgångar torde vara motiverad väsentligen för att möjliggöra avskrivning på värdet av andra tillgångar.

Första stycket av 3 mom. föreskriver, att kostnaderna för förbättring å anläggningstillgång får inräknas i anskaffningskostnaderna. En föreskrift av samma innebörd finnes i 100 § 1 mom. tredje stycket AL. Jämväl förbättring å anläggningstillgång kan alltså få föranleda, att tillgången uppskrives över sitt värde i nästföregående balansräkning.

I 4 och 5 mom. av förevarande paragraf i sakkunnigförslaget har upptagits stadganden, motsvarande dem i 43 § 3) och 6) BL. Föreskrifter av liknande slag finnes i 100 § 5 och 8 mom. AL.

De sakkunniga har slutligen uttalat, att goodwill's upptagande som tillgång vore främmande för sådan verksamhet, som bank dreve. Med hänsyn härtill har i sakkunnigförslaget icke influtit någon motsvarighet till bestämmelsen i 100 § 7 mom. AL, att goodwill må upptas såsom tillgång under viss begränsad tidrymd.

Yttrandena. Bank- och fondinspektionen betonar, att den föreslagna rätten för bank att efter samtycke av tillsynsmyndigheten uppskriva värdet av anläggningstillgång icke finge utnyttjas för att möjliggöra utdelning utan endast för att medge avskrivning av värdet av andra tillgångar. Härvid torde enligt inspektionens mening i praktiskt taget samtliga fall avskrivningen komma att likaledes hänföra sig till anläggningstillgångar. Tillsynsmyndigheten vore emellertid icke betagen rätten att tillåta avskrivning av andra tillgångar men inspektionen förutsatte, att sådant medgivande borde lämnas endast då särskilda förhållanden så påkallade.

Departementschefen. Som jag antytt inledningsvis i motiveringen till förvarande kapitel i förslaget, delar jag uppfattningen, att gällande regler rörande banktillgångars värdering i det väsentliga bör överföras till den nya banklagen. De särskilda jämkningar och kompletteringar av den nuvarande regleringen, vilka förordats av de sakkunniga, kan jag till alla delar godta.

I betänkandet framhålles att den föreslagna befogenheten att uppskriva anläggningstillgång har sitt berättigande främst genom att den möjliggör avskrivning på värdet av andra tillgångar. Därvid har ej uttalats att också den avskrivning, som korresponderade med uppskrivningen, skulle — i likhet med vad AL (100 § 2 mom.) kräver — avse anläggningstillgång. Det torde vara motiverat, att banklagstiftningen lämnar något större frihet i detta avseende än den allmänna aktiebolagslagstiftningen. I enlighet med vad bank- och fondinspektionen anfört lär dock avskrivningens hänförande till annan anläggningstillgång böra betraktas som det normala.

92 och 93 §§.

I dessa paragrafer (91 och 92 §§ i sakkunnigförslaget) återfinnes bestämmelserna om balansräkningens samt vinst- och förlusträkningens uppställning. Motsvarighet till dessa regler finnes i 43 § och 65 § andra stycket BL.

Gällande rätt m. m. Beträffande balansräkningens uppställning innehåller 43 § 5) BL endast föreskriften, att de belopp, till vilka grund- och reservfonder samt andra fonder uppgår, skall vart för sig uppföras bland skulderna, varjämte i lagrummet ges vissa bestämmelser angående redovisning av pensions- eller understödsfonder. Dessutom gäller för balansräkningens upprättande bokföringslagens föreskrifter.

I fråga om uppställningen av vinst- och förlusträkningen föreskriver BL endast (i 65 § andra stycket), att denna räkning skall redovisa bankbolagets samtliga inkomster och utgifter under året samt ange verkställda avskrivningar.

AL meddelar däremot omfattande och synnerligen detaljerade regler om balansräkningens samt vinst- och förlusträkningen, i det AL såsom tidigare nämnts innehåller normerade bestämmelser om dessa räkningars uppställning. Bestämmelserna i fråga finnes beträffande balansräkningens i 101 § och beträffande vinst- och förlusträkningen i 102 §. Sistnämnda lagrum inledes av en allmän regel, att vinst- och förlusträkningen skall så uppställas, att en med hänsyn till bolagets förhållanden och god köpmannased tillfredsställande redovisning erhålles för hur vinsten eller förlusten för räkenskapsåret uppkommit.

I princip nöjer sig AL med *nettoredovisning* för rörelsen men kräver, att vissa huvudposter — såväl i fråga om inkomster som utgifter — upptas var för sig. Emellertid har numera efter en lagändring den 24 mars 1950 — vidtagen på grundval av förslag av 1947 års insynskommitté — i 103 § AL införts bestämmelse om att årsredovisningen skall ange omsättningssumman, d. v. s. hela intäkten av rörelsen under räkenskapsåret, i den mån detta

finnes kunna ske utan förfång för bolaget. Efter denna komplettering av AL har man kommit bruttoredovisningen ganska nära. Att man icke kräver fullständig bruttoredovisning har huvudsakligen berott därpå, att en bruttoredovisning skulle ge en sådan inblick i bolagets inre förhållanden, att dess intressen skulle kunna allvarligt skadas. Ett legalt krav på en sådan redovisning skulle kunna medföra en försvagning av ett företags möjligheter att överleva en hänsynslös, kanske illojal, konkurrens. Ett annat skäl, som särskilt betonats i förarbetena till AL, har varit, att en övergång till bruttoredovisning endast skulle kunna ske efter tekniskt invecklade och även tidskrävande omläggningar av bolagens bokföring.

AL:s minimikrav i fråga om vinst- och förlusträkningens specificering i övrigt innebär i huvudsak, *dels* att intäkter och kostnader för rörelsen skall särskiljas från intäkter och kostnader, som icke avser den egentliga rörelsen, *dels* att om bolag driver av varandra väsentligen oberoende rörelsegränar, skall — »där det ej finnes kunna lända till förfång för bolaget» — intäkten av varje sådan rörelsegren redovisas särskilt.

De sakkunniga. Vad först angår uppställningen av balansräkningen kunde enligt de sakkunnigas mening AL:s regler icke lämpligen tas som mönster för banklagstiftningen. AL:s balansräkningsschema vore utformat med tanke på industriföretags redovisning och ägnade sig därför icke för bankbolagens förhållanden.

91 § 1 mom. i sakkunnigförslaget innehåller därför blott den bestämmelsen, att i balansräkningen tillgångar och skulder skall fördelas i poster på sätt som må anses påkallat med hänsyn till verksamhetens art och allmänna bokföringsgrunder. De sakkunniga har till denna föreskrift fogat kommentaren, att man för bankbolagens del torde kunna utgå från att balansräkningarna redan nu voro uppställda på ett i huvudsak tillfredsställande sätt.

Föreskrifterna i 43 § 5) BL angående redovisning av pensions- eller liknande fonder har införts i 2 mom. av 91 § i sakkunnigförslaget. I 3 mom. har upptagits bestämmelser rörande redovisningen av borgens- och ansvarsförbindelser samt pensionsförpliktelser. Bestämmelserna överensstämmer med 101 § 7 mom. AL.

I fråga om vinst- och förlusträkningens uppställning torde enligt de sakkunnigas uppfattning de synpunkter, som varit vägledande vid utformandet av AL:s redovisningsregler, i stort sett ha giltighet även beträffande affärsbankerna. Speciella omständigheter, som hade väsentlig betydelse i detta sammanhang, förelåge dock för affärsbankerna. Bland sådana för bankerna speciella förhållanden nämner de sakkunniga *dels* att bankerna stode under tillsyn av statlig myndighet, som publicerade uppgifter beträffande årsresultaten, och att härigenom en väsentlig del av insynsbehovet torde vara tillgodosett, *dels* att bankerna för sin rörelse vore i särskilt hög grad beroende av allmänhetens förtroende och därför vore starkt känsliga för att uppgifter, som publicerades, icke kunde misstolkas och därigenom framkalla för en lugn utveckling störande yttringar från en allmänhet, som erfarenhets-

mässigt vore benägen för starkt överdrivna reaktioner. Dessa för bankerna speciella förhållanden finge enligt de sakkunniga naturligen beaktas liksom även intresset av att bankerna lämnades möjlighet att i goda tider konsolidera sig, så att landet finge förmånen av ett starkt bankväsen i stånd att tåla påfrestningar under ekonomiska kriser.

För att kunna bestämma utformningen av regler för bankernas resultatsredovisning borde enligt de sakkunnigas mening främst undersökas vilka behov redovisningen skulle tillgodose, d. v. s. vilka det vore som kunde ha berättigade anspråk på närmare kunskap om resultatet av verksamheten. De sakkunniga yttrar härom:

En sådan undersökning ger vid handen, att mera omedelbara insynsintressen torde finnas hos *aktieägarna*, *fordringsägarna* (framför allt insättarna), *låntagarna*, *de anställda* och *staten*.

Vad först *aktieägarna* beträffar är det för dem angeläget, att redovisningen ger sådana upplysningar om huru den redovisade vinsten uppkommit, att ett bedömande av rörelsens räntabilitet (även på längre sikt) kan göras och att möjlighet till jämförelser med resultaten hos andra banker föreligger.

Insättarnas intresse för redovisningen torde vara begränsat till solvenssynpunkten. Härvid gäller det väl främst att avgöra, huruvida rörelsen försvaret och kan beräknas komma att försvara en uppnådd position i solvenshänseende; för detta bedömande är uppenbarligen kunskap om den verkliga rörelsevinsten och dess utveckling av betydelse.

Den omständigheten att bankverksamheten är oktrojerad innebär, att även *kredittagarna* kunna ha intresse av information i fråga om bankernas bokslut. Kredittagarna lära ha ett berättigat intresse av att möjlighet för dem föreligger att bedöma skäligheten av prissättningen för banks tjänster.

För de *anställda* har kunskap om resultatet av verksamheten betydelse dels med hänsyn till löneförhållandena — i detta avseende adresserar sig intresset icke endast till det enskilda företaget utan till hela bankväsendet — dels av hänsyn till framtida arbetsförhållanden och utkomstmöjligheter.

Statsmaktens behov av allmän kunskap om näringslivets förhållanden — bl. a. för utformningen av den ekonomiska politiken — berör även bankerna; det ekonomiska resultatet av bankernas verksamhet kan därvid ha väsentligt intresse. Den omständigheten, att bankerna driva sin verksamhet under Kungl. Maj:ts oktroj, kan utgöra motiv för vissa minimikrav i fråga om vad som bör kunna utläsas av resultatredovisningen. Dessa krav gälla främst den egentliga in- och utlåningsrörelsen men även de rörelsegrenar, som ha speciell karaktär, torde vara av intresse. Måhända kan man också göra gällande, att det förhållandet, att bankernas aktier i stor utsträckning äro spridda på ett stort antal ägare — varav många tillhöra småspararna — eller ägas av fonder och stiftelser av allmännyttig eller därmed jämförlig karaktär, givit aktieägarintresset en så allmänekonomisk och social betydelse, att staten på grund därav har intresse av att följa bankernas verksamhet. Statsmaktens insynsbehov för beskattningen tillgodoses genom taxeringsförordningens regler.

För att nämnda insynsintressen helt skulle kunna tillgodoses krävdes enligt de sakkunniga att av den publika redovisningen skulle kunna i detalj utläsas rörelsesresultatet av var och en av de olika grenarna inom bankverksamheten. Mot en redovisning av sådan omfattning kunde emellertid

resas två berättigade invändningar, nämligen att den för närvarande icke kunde åstadkommas utan väsentlig och kostnadskrävande omläggning och utökning av bokföringen och att den skulle ge konkurrenterna en alltför långtgående insyn. De sakkunniga vore därför av den uppfattningen, att ett legalt krav av denna innebörd icke kunde ställas på bankerna. Däremot syntes berättigade invändningar i berörda avseenden icke kunna göras mot en redovisning, som gäve besked om huru intäkterna fördelade sig på olika rörelsegrenar samt i vad mån resultatet påverkats av onormala eller tillfälliga kostnader. En sådan redovisning skulle vara av särskilt intresse beträffande resultatet av den egentliga in- och utlåningsverksamheten, och den skulle givetvis kunna användas även i fråga om andra rörelsegrenar, men mera väsentliga fördelar torde därmed icke vara att vinna.

Vid bedömandet av frågan vilka anspråk som borde uppställas rörande bankernas vinst- och förlusträkningar har de sakkunniga även framhållit den omständigheten, att god insyn i bankernas förhållanden redan nu kunde vinnas genom den av tillsynsmyndigheten redigerade bankstatistiken. Enligt sakkunnigförslaget skulle tillsynsmyndigheten även framdeles avgöra vad denna statistik skulle innehålla.

Ett ytterligare skäl att avstå från att närmare reglera bankernas uppgiftsskyldighet i avseende å vinst- och förlusträkningen vore enligt de sakkunnigas mening, att bankernas aktieägare efter införandet av den frågerätt, som de sakkunniga i annat sammanhang förordat (107 § i sakkunnigförslaget), finge sina möjligheter till insyn i företaget förbättrade.

De sakkunniga har på grund av det anförda och av hänsyn till det från bankhåll framförda önskemålet, att bankernas frihet att utforma sina förvaltningsberättelser icke måtte beskäras alltför mycket, icke föreslagit införandet av detaljerade föreskrifter angående vinst- och förlusträkningens uppställning. De sakkunniga påpekar i detta sammanhang, att tillsynsmyndigheten givetvis vore oförhindrad att enligt bestämmelserna i tillsynskapitlet meddela de erinringar och föreskrifter, som en ofullständig eller eljest mindre lämplig resultatsredovisning kunde påkalla.

Sakkunnigförslaget innehåller i överensstämmelse härmed endast det kravet å vinst- och förlusträkningens uppställning, att handlingen i fråga skall lämna en tillfredsställande redovisning för hur vinsten eller förlusten för året uppkommit. Denna regel återfinnes i 92 § i sakkunnigförslaget.

Yttrandena. *Svenska bankföreningen* förklarar, att den helt ansluter sig till de sakkunnigas regelförslag beträffande vinst- och förlusträknings uppställande.

Landsorganisationen anser, att möjligheterna till en normering av balansräkningens samt vinst- och förlusträkningens uppställning borde bättre tillvaratas, vilket liksom i fråga om aktiebolag och ekonomiska föreningar skulle underlätta bedömningen av bl. a. likviditet och solvens. De nu tillgängliga uppgifterna om bankerna vore icke lika lättlästa och överskådliga som balansräkningen i ett aktiebolag. Landsorganisationen ville i detta sam-

manhang framhålla det angelägna i att tillsynsmyndigheten från bankerna infordrade och regelbundet publicerade sådant statistiskt material, som vore av mera allmänt intresse, exempelvis en redovisning varje kvartal av in- och utlåningen fördelad på olika näringsgrenar.

Departementschefen. Det är ett naturligt krav, att redovisningen av bankaktiebolagens rörelse skall vara klar och överskådlig samt därigenom ge största möjliga kunskap om bankernas ställning och om resultatet av deras verksamhet. Samtidigt torde det böra konstateras, att detta krav icke får drivas hur långt som helst. Hänsyn måste nämligen tas till bankernas legitima intresse av att det ej genom redovisningen lämnas en sådan inblick i en banks affärsförhållanden, som kan lända till förfång för banken.

AL innehåller regler med stränga fordringar på redovisningens utförlighet och detaljrikedom. Lagen uppställer ett normalschema för balans- samt vinst- och förlusträkningarna, vilket innefattar minimivillkoren i fråga om redovisningen. Syftet med dessa schemabestämmelser är framför allt att skapa garantier för att uppgifterna angående värderingsreglernas iakttagande samt om aktiebolagens likviditet och räntabilitet blir tillräckligt upplysande. Bestämmelser av liknande natur återfinnes i lagen om ekonomiska föreningar, medan däremot FL icke meddelar något normalschema vare sig beträffande balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen.

De sakkunniga har ägnat ingående uppmärksamhet åt spørgsmålet, huruvida den allmänna aktiebolagslagstiftningens redovisningsregler borde efterbildas i banklagstiftningen. De har därvid funnit övertvägande skäl tala för att AL:s detaljerade bestämmelser om balansräkningens samt vinst- och förlusträkningens uppställning icke borde göras tillämpliga på bankaktiebolagen. Sakkunnigförslagets redovisningsregler har i stället utformats i nära anslutning till gällande rätt. Av skäl som jag angivit här ovan anser jag denna ståndpunkt befogad. Till förmån för densamma kan också åberopas att en utvidgning av kravet på redovisningens utförlighet därhän att resultatet av varje verksamhetsgren kunde utläsas i detalj skulle kräva en vidlyftig och kostnadskrävande omläggning av bokföringen. En annan på frågan inverkan omständighet är att bankaktiebolagen står under uppsikt av statlig tillsynsmyndighet, som genom sin publicering av bankstatistiken bereder insyn i bankernas förhållanden. Vad särskilt angår kontrollen över att värderingsreglerna iakttas torde denna myndighets övervakning av bankerna vara tillfyllest. För övrigt må här nämnas att möjligheterna till förbättrad insyn i bankverksamheten ytterligare skulle främjas, därast lagförslagets bestämmelser om en frågerätt för aktieägarna kommer att accepteras. På denna punkt får jag hänvisa till motiveringen under 108 § i departementsförslaget.

94 §.

Paragrafen (93 § i sakkunnigförslaget), som saknar motsvarighet i BL, innehåller bestämmelser om vilka upplysningar som bör ges i förvaltningsberättelsen.

De regler, som härvidlag ges i 103 § AL och 96 § FL återfinnes i stort uti förevarande paragraf. Enligt AL skall i förvaltningsberättelsen upplysning lämnas angående omsättningssumman, där ej uppgift härom ges i balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen. Att någon motsvarighet till denna bestämmelse icke införts i förslaget betingas av de olikheter beträffande redovisningsskyldighetens omfattning, vilka enligt förslaget skulle komma att råda mellan banklagstiftningen och den allmänna aktiebolagslagstiftningen.

Förslaget saknar likaså motsvarigheter till det i 103 § 1 mom. andra stycket AL upptagna kravet på att årsredovisningen skall innehålla vissa upplysningar om taxeringsvärden och brandförsäkringsbelopp å anläggningstillgångar ävensom till stadgandet i samma moment fjärde stycket om att redogörelse i viss omfattning skall lämnas beträffande vissa frågor om tillgångars värdering m. m. Nämda bestämmelser, som främst äsyftar att belysa ett företags dolda reserver, torde ej ha nämnvärd aktualitet för bankernas vidkommande.

Förevarande paragrafs tredje stycke innehåller bestämmelser om att i förvaltningsberättelsen skall ges visst besked om verkställda uppskrifningar av tillgångars värde.

Om revision

Förslagets bestämmelser i förevarande avdelning, omfattande 95—103 §§ (94—102 §§ i sakkunnigförslaget), överensstämmer i det väsentliga med 68, 69 och 69 a §§ BL. Rörande skadeståndsskyldighet för revisor, varom BL meddelar stadgande i 70 §, återfinnes regler i förslagets särskilda kapitel angående skadestånd.

Gällande rätt m. m. BL:s ursprungliga bestämmelser om revisionen inom bankaktiebolagen har omarbetats genom lagstiftning den 2 juni 1933, därvid föreskrifterna blivit betydligt mera utförliga än motsvarande regler i den då gällande 1910 års aktiebolagslag. Genom lag den 18 juni 1937 tillkom 69 a § BL, som innehåller regler om bankbolags personalstiftelser.

Enligt BL skall aktieägarna i bankaktiebolag årligen utse minst två revisorer. Därjämte skall bank- och fondinspektionen utse en revisor i varje bank. På revisorerna ställes det kravet, att de skall vara med det ekonomiska livet väl förtrogna personer, och minst en av de revisorer, aktieägarna utser, skall ha vunnit beprövad erfarenhet beträffande revisionsverksamhet. Revisorerna skall inom sig utse en ordförande att leda revisionen (68 §). För den av bank- och fondinspektionen utsedde revisorn skall inspektionen utfärda instruktion. Vid revisorernas sammanträden skall föras protokoll (69 §).

Önskemålet om en förbättrad revision har i AL tillgodosetts genom bestämmelser (105 o. följ. §§), som avser att stärka revisorernas ställning i förhållande till styrelsen, samt föreskrifter, som främst beträffande revisorerna i större aktiebolag uppställer krav på styrkt utbildning och erfarenhet

i revisionsverksamhet. Uppgår aktiekapitalet eller maximikapitalet till två miljoner kronor eller däröver eller är bolagets aktier eller av bolaget utgivna obligationer föremål för notering å fondbörs inom riket, skall minst en av revisorerna vara av handelskammare i riket auktoriserad revisor.

I AL öppnas möjlighet för revisorsvalets anordnande på en bredare grundval än styrelsevalet genom att medge minoritetsgrupper bland aktieägarna inflytande på revisorsvalet på det sätt, att en proportionell valmetod i enkel form kan bringas i tillämpning vid valet. Vid sidan härav bibehålles regeln i 1910 års lag, vartill motsvarighet saknas i BL, om rätt för aktieägarminoritet att få revisor förordnad genom länsstyrelsen.

De sakkunniga. De i BL givna föreskrifterna om revisionen syntes enligt de sakkunnigas mening vara tillfyllest. Nyheterna i AL i fråga om revisionen inom de allmänna aktiebolagen hade icke samma intresse för bankaktiebolagen, med hänsyn till att BL:s bestämmelser om revision redan nu vore utformade med tanke på att åstadkomma en självständig och effektiv granskning av bankbolagens förvaltning samt med tanke på att tillsynsmyndigheten genom särskild revisor alltid deltog i revisionen. Beträffande kvalifikationerna för revisorer påpekade de sakkunniga, att i de flesta affärsbanker en auktoriserad revisor hade utsetts till revisor antingen av aktieägare eller av bank- och fondinspektionen.

De sakkunniga ansåge sig på grund av det anförda ej böra föreslå några vittgående ändringar i reglerna om revisionen inom bankbolagen.

Departementschefen. Jag delar de sakkunnigas åsikt, att gällande regler angående bankrevisionen utan väsentliga förändringar bör överföras till den nya banklagen. För vissa smärre avvikelser från nuvarande föreskrifter redogöres här nedan.

95—97 §§.

Paragraferna (94—96 §§ i sakkunnigförslaget), som med vissa tillägg och några övervägande redaktionella jämkningar motsvarar 68 § BL, innehåller bestämmelser om revisorernas och revisorssuppleanternas tillsättande samt om revisors kvalifikationer.

Paragraferna innefattar följande nyheter i förhållande till gällande rätt.

95 § andra stycket stadgar, att revisorssuppleanter skall utses till samma antal som de ordinarie revisorerna. Denna föreskrift överensstämmer med reglerna i 105 § AL och 98 § FL. Regeln bekräftar den ordning, som redan nu ofta tillämpas inom bankerna.

97 § 1 mom. första stycket föreskriver, att revisor skall vara myndig, här i riket bosatt svensk medborgare. Nämda bestämmelse överensstämmer i huvudsak med 107 § 1 mom. första stycket AL.

Enligt 68 § första stycket andra punkten BL skall minst en av de revisorer, aktieägarna utser, ha vunnit beprövad erfarenhet beträffande revisionsverksamhet. I stället för nämnda bestämmelse har i 97 § 1 mom. andra styc-

ket i förslaget intagits stadgande om att minst en av de bolagsvalda revisorerna skall vara av handelskammare i riket auktoriserad revisor. Stadgandet torde endast stadfästa den ordning, som redan är den vanliga, och överensstämmer med vad som i AL är föreskrivet beträffande större allmänna aktiebolag.

97 § 1 mom. tredje stycket innehåller — utöver det i 68 § andra stycket BL intagna förbudet mot att till revisor utse den som är i bankens eller styrelseledamots tjänst eller står i underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot — jämväl vissa släktskapsjäv. Utvidgningen står i överensstämmelse med innehållet i 107 § 1 mom. tredje stycket AL och 100 § 1 mom. tredje stycket FL.

Enligt 97 § 2 mom. åligger det styrelsen eller styrelseledamot att, för den händelse revisorer ej utsetts till föreskrivet antal eller obehörig person utsetts till revisor i strid med jävsbestämmelserna, ofördröjligen anmäla detta till tillsynsmyndigheten. Anmälan må göras även av aktieägare eller borge-när. I AL 108 § förekommer en regel av jämförbart innehåll.

98 §.

BL:s regler i 68 § första stycket sista punkten samt 69 § tredje och fjärde styckena rörande utseende av ordförande bland revisorerna, kallelse till sammanträde och förande av protokoll har sammanförts i förevarande paragraf (97 § i sakkunnigförslaget).

99 och 100 §§.

Dessa paragrafer (98 och 99 §§ i sakkunnigförslaget), som med vissa — delvis blott redaktionella — ändringar och tillägg motsvaras av bestämmelser i 69 § första, andra, tredje och femte styckena BL, reglerar revisorernas skyldigheter.

Revisorernas allmänna plikter har upptagits i 99 § första och tredje styckena, som ansluter sig till motsvarande stadganden i 111 § 1 mom. första stycket AL. I 99 § andra stycket ålägges revisorerna liksom enligt 69 § tredje stycket BL att minst en gång varje halvår fullgöra viss granskningsskyldighet.

100 § i förslaget innehåller föreskrifter i överensstämmelse med 69 § första, andra och femte styckena BL.

101 och 102 §§.

Dessa paragrafer (100 och 101 §§ i sakkunnigförslaget) motsvarar med nedan angivna kompletteringar 69 § sjätte och sjunde styckena BL. Paragraferna stadgar skyldighet för revisorerna att avge årlig revisionsberättelse samt lämnar regler angående dennas innehåll.

Såsom tillägg till gällande bestämmelser har i 101 § tredje punkten intagits föreskrift om att revisorerna skall i balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen teckna påskrift angående dessa redovisningshandlingars

överensstämmelse med bolagets av revisorerna granskade böcker. Denna föreskrift ansluter sig till regeln i 112 § AL och 103 § FL.

I 102 § första stycket i förslaget har i överensstämmelse med reglerna i 113 § 1 mom. AL och 104 § 1 mom. FL uttryckligen föreskrivits att revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av granskningen samt uttalande huruvida anmärkning föreligger i avseende å de till revisorerna överlämnade redovisningshandlingarna, bankaktiebolagets bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av bolagets angelägenheter. Revisionsberättelsen må också uppta erinringar, som revisorerna anser böra komma till aktieägarnas kännedom.

I 102 § tredje stycket stadgas skyldighet för revisorerna att i berättelsen göra särskilt uttalande om vissa uppskrivningar av tillgångars värde, och i fjärde stycket samma paragraf i förslaget finnes uttrycklig föreskrift om att revisor äger foga reservation till revisionsberättelsen eller avge särskild revisionsberättelse.

103 §.

Paragrafen (102 § i sakkunnigförslaget) överensstämmer, fränsett vissa redaktionella ändringar, med 69 a § BL.

Om bolagsstämma

Förevarande avdelning i förslaget, som omfattar 104—108 §§ (103—107 §§ i sakkunnigförslaget), motsvarar i huvudsak 71—80 §§ under BL:s kapitel med samma rubrik.

De sakkunniga. I betänkandet erinras om att BL:s bestämmelser om bolagsstämma fränsett några smärre avvikelser vore hämtade från föreskrifter i 1910 års aktiebolagslag. Enligt de sakkunnigas uppfattning föreläge ej någon anledning till att i en ny banklag stadgandena i förevarande ämne skulle avvika från vad som gällde enligt AL. Sakkunnigförslagets bolagsstämmeregler har därför nära anslutits till motsvarande regler i AL. Såsom tidigare anmärkts har de föreslagna reglerna på detta område i stor utsträckning givits form av hänvisningar till AL:s föreskrifter. Sådana hänvisningar har gjorts beträffande aktieägares deltagande i och rösträtt å bolagsstämma, beträffande förfarandet i övrigt å stämma samt beträffande innehållet av kallelse till stämma.

Bestämmelsen i 79 § BL om att tillsynsmyndigheten efter anmälan av aktieägare skall utlysa bolagsstämma, därest styrelsen underlåter att sammankalla sådan, har icke överförts till sakkunnigförslaget. Det har syntts de sakkunniga, att ett dylikt stadgande kunde undvaras med hänsyn till att tillsynsmyndigheten enligt 149 § i sakkunnigförslaget själv kunde ta initiativ till bolagsstämmans sammankallande.

En nyhet i banklagstiftningen är de i 107 § i sakkunnigförslaget upptagna reglerna om aktieägares s. k. frågerätt å bolagsstämma.

Departementschefen. Jag biträder de sakkunnigas förslag i denna del. Beträffande de förordade bestämmelserna om frågerätten kommer jag att närmare motivera mitt ställningstagande här nedan.

104 och 105 §§.

104 § (103 § i sakkunnigförslaget) lämnar i sitt första stycke den inledningsvis berörda hänvisningen till AL:s regler (114—119 §§) angående förfarandet å bolagsstämma.

Enligt 104 § andra stycket är platsen för bolagsstämma den ort, där styrelsen har sitt säte. Samma regel finnes i 75 § första stycket BL. Stämman kan jämväl hållas å annan ort, såvida bolagsordningen innehåller stadgande därom.

105 § (104 § i sakkunnigförslaget) innehåller ett med 120 § AL och 112 § FL likalydande stadgande i fråga om fullmakt att företräda aktieägare på bolagsstämma. Bestämmelsen saknar motsvarighet i BL.

106 §.

Lagrummet (105 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 76 § första stycket, 77 § och 80 § BL. Det innehåller stadganden om tiden för hållande av ordinarie bolagsstämma och om frågor, som skall avgöras å stämman, m. m.

Enligt 77 § BL skall ordinarie bolagsstämma hållas inom fyra månader efter utgången av varje räkenskapsår. Tiden har i 106 § 1 mom. i förslaget angivits till tre månader. Samma tid har i allmänhet varit fastställd i bankernas bolagsordningar och svårigheter lär ej föreligga att iaktta en dylik regel.

106 § 2 mom. sista stycket förslaget erinrar slutligen om den i 152 § i förslaget stadgade skyldigheten att till tillsynsmyndigheten insända avskrift av balansräkningen jämte andra handlingar.

107 §.

Enligt 1 mom. i denna paragraf (106 § i sakkunnigförslaget) är aktieägare liksom enligt 76 § fjärde stycket BL berättigad att få ärende hänskjutet till prövning å bolagsstämma. I förslaget har tillagts en föreskrift att aktieägare, som gjort framställning om sådan prövning, skall gälda vissa kostnader i anledning av framställningen. Liknande stadganden finnes i 121 § sista stycket sista punkten AL och i 113 § tredje stycket andra punkten FL. Denna föreskrift lär icke beta bolagsstämman möjlighet besluta, att bolaget skall svara för kostnaderna.

2 mom. i förevarande paragraf motsvarar 78 § första, andra och tredje styckena BL. Här ges bestämmelser om vilka som har rätt att få till stånd extra bolagsstämma. Beträffande revisorernas rätt att påkalla extra stämman har den ändringen föreslagits att, om lika antal revisorer anser att extra stämman bör hållas som att extra stämman ej bör hållas, den förstnämnda meningen skall vara avgörande. Stadgandet överensstämmer med motsvarande regel i 122 § AL och 114 § FL.

I paragrafens 3 mom. har intagits bestämmelser om kallelse till bolagsstämma, som i huvudsak hämtats från 75 § andra stycket BL. Jämkning har dock skett efter förebild av 123 § AL beträffande kallelse i sådana fall, där för stämmobesluts giltighet kräves att beslutet fattas å två på varandra följande stämmor och att beslutet å den andra stämman biträdes av kvalificerad majoritet.

4 mom. i förevarande paragraf hänvisar till bestämmelserna i 124 § AL om innehållet av kallelse till bolagsstämma och förteckning över ärenden, som skall förekomma å stämma. Motsvarande stadganden finnes i BL blott beträffande innehållet i ärendeförteckningen.

108 §.

Förevarande lagrum (107 § i sakkunnigförslaget) saknar motsvarighet i BL. Här har upptagits bestämmelser rörande rätt för aktieägare att på fråga erhålla upplysningar å bolagsstämma av styrelsen angående bolagets förhållanden. Motsvarande bestämmelser finnes i 127 § AL och 119 § FL.

Bestämmelser om frågerätt i annan lagstiftning m. m. Redan 1910 års aktiebolagslag innehöll vissa regler om aktieägars rätt att å bolagsstämma erhålla upplysningar av styrelsen. Denna rätt har i AL väsentligt utvidgats. Frågerätten enligt AL liksom enligt FL går ut på att bolagsledningen, d. v. s. styrelsen och verkställande direktören, skall vara skyldig att på begäran av aktieägare dels å ordinarie bolagsstämma meddela upplysningar angående förhållanden, som kan inverka på bedömandet av värdet av bolagets tillgångar, av dess ställning i övrigt och av resultatet av dess verksamhet samt av styrelsens förvaltning dels eljest å ordinarie eller extra stämma meddela upplysningar i avseende å ärende som skall förekomma å stämman. Aktieägarnas frågerätt är emellertid begränsad så till vida, att upplysning skall meddelas allenast när det kan ske utan förfång för bolaget. Styrelsen får exempelvis ej lämna upplysningar, varigenom bolagets affärshemligheter skulle yppas för utomstående eller konkurrerande intressen främjas. Den enskilde aktieägarens intresse måste nämligen stå tillbaka för det samfälliga bolagsintresset. Om för lämnande av begärd upplysning erforderliga uppgifter ej är tillgängliga på stämman, skall upplysningen i viss ordning lämnas efter stämman.

Det ankommer på styrelsens bedömande, huruvida en upplysning bör kunna lämnas utan förfång för bolaget. Anser styrelsen av nämnda orsak hinder föreligga att ge den begärda upplysningen, skall upplysningen i stället lämnas till bolagets revisorer, vilka därefter inom viss tid skall avge ett särskilt yttrande i saken. Detta yttrande, som icke skall återge upplysningen utan endast innehålla uttalande om upplysningen bort föranleda ändring i revisionsberättelsen eller eljest ger anledning till erinran, skall hållas tillgängligt för aktieägarna.

I den förut omnämnda promemorian av den 30 november 1946 angående vissa ändringar, som i anledning av AL erfordrades i annan associations-

lagstiftning, förordades att i BL måtte upptas regler i förevarande ämne, därvid dock tvekan uttalades med hänsyn till stadgandet i 258 § BL att »enskilds förhållanden till bankbolag ej må i oträngt mål yppas». I de remissyttranden, som avgavs över promemorian, föranledde denna ståndpunkt gensagor. Svenska bankföreningen, som ansåg att skälen för sådana regler vore väsentligt svagare för affärsbankernas vidkommande än vad gällde vanliga aktiebolag, erinrade sålunda om att bankernas verksamhet vore ingående reglerad i BL, att bank- och fondinspektionen utövade kontroll över bankerna samt att, även om en bankledning under åberopande av banksekretessen kunde vägra att lämna svar å framställda frågor, dessa kunde formuleras så, att deras blotta framställande satte banksekretessen i fara. Den omständigheten, att bankledningarna måste väntas i ett stort antal fall avböja att lämna svar å framställda frågor eller icke ansåge sig kunna lämna fullständiga svar av hänsyn till banksekretessen eller bankens intressen, kunde befaras skapa misstroende och därigenom vara till skada för bankväsendet. — Liknande synpunkter framfördes av kommerskollegium.

De sakkunniga. De sakkunniga framhåller, att under deras överväganden yppats vissa betänkligheter mot införandet av frågerätt för affärsbanks aktieägare i överensstämmelse med AL:s regler i ämnet. Därvid hade åberopats bl. a. att en aktieägare merendels icke förvärvat sådan förtrogenhet med banksekretessens krav, att han kunde beakta dem vid valet och formuleringen av sina frågor. Den slutsats, som finge dras av bankledningens vägran att lämna svar, kunde därför i vissa fall blotta förhållanden, som borde ha skyddats av sekretessbestämmelserna.

Emellertid ansåge de sakkunniga att, även om det torde vara av mindre vikt att i lagen fastslå frågerätt för aktieägare i ett bankaktiebolag än för aktieägare i ett vanligt aktiebolag, det likväl vore tydligt, att reglerna i detta ämne i AL och FL vilade på den riktiga principen, att delägarna i en association borde kunna kräva att i viss utsträckning hållas underkunniga om företagets ställning. Aktieägarna borde sålunda rimligen kunna få upplysningar utöver vad som kunde inhämtas av redovisningshandlingarna, när det gällde att fatta beslut om fastställande av balansräkning och angående ansvarsfrihet åt styrelseledamöter. De sakkunniga föresloge därför, att i banklagstiftningen skulle införas bestämmelser om upplysningsplikt för styrelsen i ett bankaktiebolag i anslutning till vad som gällde för andra aktiebolag.

De sakkunnigas regelförslag på denna punkt har med någon redaktionell jämkning avfattats i enlighet med bestämmelserna i 127 § AL och 119 § FL, med det tillägget att upplysning ej får lämnas som kan leda till förnärande av enskilds rätt. I dylikt fall skall upplysning i stället lämnas till bankens revisorer. Denna modifikation vill enligt de sakkunnigas uttalande undanröja all tvekan om att upplysningar från styrelsens sida icke får åsidosätta banklagstiftningens sekretessregel.

Liksom enligt AL och FL skall upplysningen lämnas till revisorerna, även då dess utlämnande å bolagsstämma skulle vara till förfång för bolaget. De sakkunniga framhåller, att de befarade olägenheterna av en vidsträckt frågerätt i ej ringa mån torde motverkas av sistnämnda bestämmelse.

Yttrandena. *Svenska bankföreningen* erinrar om vad föreningen anförde i denna fråga i sitt yttrande över 1946 års promemoria samt förklarar, att den vidhölle uppfattningen, att frågerätten för bankernas del skulle innebära risker ur sekretessynpunkt, som icke borde underskattas. Den frågerätt, som funnes beträffande vanliga bolag, ersattes enligt bankföreningens mening i avsevärd mån av den offentliga kontrollen över bankerna. När denna kontroll tid efter annan förstärkts, hade det skett under åberopande bl. a. av att en banks verksamhet på grund av banksekretessen ej kunde bli föremål för samma publicitet som andra företags förhållanden. Något verkligt behov av frågerätt för bankernas del kunde icke anses föreligga. Bankföreningen hemställde därför, att de i sakkunnigförslaget härom upptagna bestämmelserna måtte utgå.

Departementschefen. Den här berörda s. k. frågerätten innebär, att aktieägare skall, i den mån det kan ske utan förfång för banken och utan förnärmade av enskilds rätt, kunna få upplysning av bankens styrelse angående förhållanden, som kan inverka på bedömandet av värdet av bankens tillgångar, av dess ställning i övrigt, av resultatet av dess verksamhet samt av styrelsens förvaltning av bankens angelägenheter.

Meningen, att frågerätten skulle vara av mera underordnad vikt för aktieägarna i bankaktiebolag än för aktieägarna i vanligt bolag, torde icke alldeles kunna fränkännas avseende. Sålunda är bankaktiebolagens rörelse reglerad i lag i helt annan utsträckning än de vanliga aktiebolagens, och vidare är bankverksamheten övervakad av statlig myndighet. När en frågerätt överväges för bankaktiebolagens vidkommande, bör härjämte beaktas att alltför oinskränkta befogenheter att utverka upplysningar skulle kunna leda till ett åsidosättande av banksekretessen.

Likväl kan det icke anses rimligt, att aktieägarna i bankbolagen skulle vara fullständigt utestängda från möjligheten att få besked angående bolagens ställning utöver vad som kan inhämtas av redovisningshandlingarna och den offentliga bankstatistiken. För ett riktigt bedömande av de angelägenheter, om vilka bolagsstämman har att besluta, måste aktieägarnas rätt till upplysningar från styrelsens sida vara av väsentligt värde. Jag vill i detta sammanhang erinra om att jag i likhet med de sakkunniga avstått från att föreslå skyldighet för bankerna att vid balans- samt vinst- och förlusträkningarnas upprättande tillämpa ett detaljerat redovisningssystem. Även detta förhållande talar för att bankernas aktieägare vid sidan av redovisningshandlingarna bör ha tillgång till en frågerätt som medel att vinna erforderliga upplysningar.

De sakkunnigas regelförslag i förevarande ämne har utformats så, att

den för bankaktiebolagen specifika sekretessprincipen icke kränkes. Regelkonstruktionen är alltså ägnad att avleda vissa av de invändningar, som riktats mot att banklagstiftningen skulle medge frågerätt. Såväl med hänsyn härtill som på grund av vad jag anfört här ovan vill jag tillstyrka sakkunnigförslaget.

Om talan mot styrelseledamot, stiftare, revisor eller aktieägare

109 §.

Paragrafen (108 § i sakkunnigförslaget) hänvisar till stadgandena i 128—132 §§ AL om ansvarsfrihet för styrelseledamot, om talan mot styrelseledamot å förvaltningen, om skadeståndstalan mot stiftare, revisor eller aktieägare samt om uppgörelse beträffande skadeståndsskyldighet, som åvilar stiftare, styrelseledamot eller revisor gentemot bolaget. Regler, som motsvarar AL:s stadganden i dessa ämnen, finnes i 81—85 §§ BL.

128 § AL föreskriver i likhet med 81 § BL, att ansvarsfrihet för styrelsen kan meddelas genom majoritetsbeslut, om ej en aktieägareminoritet, företrädande minst viss del av aktiekapitalet, röstar däremot. Har ansvarsfrihet icke beviljats må enligt 129 § AL talan å bolagets vägnar föras av aktieägare, som företräder minst nämnda del av aktiekapitalet. Den relevanta minoritetsposten är enligt BL en fjärdedel av aktiekapitalet. I 1910 års aktiebolagslag krävdes att minoriteten företrädde minst en femtedel av aktiekapitalet. Skyddet för en aktieägareminoritet har i AL utvidgats och tillerkännes en minoritet, företrädande minst en tiondel av hela aktiekapitalet.

129 § AL innehåller förutom nyss berörda regler ett med 83 § BL överensstämmande stadgande om aktieägars ansvar i visst fall för rättegångskostnad.

I fråga om talan mot revisor ges i 84 § BL endast en preskriptionsbestämmelse. Skadeståndstalan mot revisor kan föras endast av bankbolaget (eller dess konkursbo) men ej av aktieägare å bolagets vägnar. Den allmänna aktiebolagsrätten intar härvidlag en annan ståndpunkt och lämnar — under vissa förutsättningar — en aktieägareminoritet rätt att å bolagets vägnar föra sådan talan. AL:s regler på denna punkt återfinnes i 130 §, som också innehåller bestämmelser angående talan mot stiftare och aktieägare.

131 § AL motsvarar med visst tillägg 85 § BL. Paragrafen upptar regler om rätt till talan för aktiebolags konkursbo.

132 § AL, som innehåller bestämmelse om skadeståndsuppgörelse mellan bolaget, å ena, samt bl. a. stiftare, styrelseledamot och revisor, å andra sidan, saknar motsvarighet i BL.

Förevarande paragraf i förslaget har under departementsbehandlingen försetts med ett tillägg. Enligt detta skall de regler i AL, till vilka hänvisning skett, i vad de rör styrelseledamot äga tillämpning jämväl å den, som utan att vara styrelseledamot, erhållit sådant uppdrag, som sägs i 74 § andra stycket i förslaget.

**Om ändring av bolagsordningen och vissa andra fall, då särskild
röstpluralitet å bolagsstämma erfordras**

De i detta kapitel inrymda lagrummen, 110—114 §§ (109—113 §§ i sakkunnigförslaget), motsvaras av 86, 86 a, 86 b och 87 §§ BL och ansluter beträffande innehåll och avfattning nära till 133—137 §§ AL.

Gällande rätt m. m. Reglerna om den särskilda röstpluralitet, som erfordras för beslut om ändring av bolagsordningen, finnes upptagna i 86 § BL. För att dylikt beslut skall vara giltigt fordras att, där ej samtliga aktieägare förenar sig om beslutet, detta fattas på två på varandra följande bolagsstämmor, därav minst en ordinarie. Å första stämman kräves endast vanlig majoritet med hänsyn till avgivna röster, medan å andra stämman fordras att nytt majoritetsbeslut biträtts av viss pluralitet bland de röstande och i åtskilliga särskilt angivna fall att denna pluralitet tillika företrätt viss andel av aktiekapitalet. Bortsett från sistnämnda fall föreskrives att beslutet å sista stämman biträtts av minst två tredjedelar av de röstande. Nämnda villkor för beslut om ändring av bolagsordningen överensstämmer i stort sett med motsvarande regler i 1910 års aktiebolagslag. Ytterligare förutsättningar för bolagsordningsändring kan uppställas i bolagsordningen.

I AL (133 o. följ. §§) har i stort sett bibehållits den äldre aktiebolagslagens system för beslut om bolagsordningsändring och för vissa andra beslut, där särskilda krav för besluts giltighet ansetts påkallade. Fortfarande skall, där enighet om bolagsordningsändring ej föreligger mellan samtliga aktieägare, beslut fattas å två på varandra följande stämmor. Det tidigare kravet, att en av stämmorna skall vara ordinarie har dock uppgivits och ersatts med föreskrifter om kallelse till och tid för sista stämman (123 § sista stycket AL). Pluralitetsreglerna har i vissa avseenden mildrats i jämförelse med 1910 års aktiebolagslag, främst så till vida att kravet på samtycke från alla ägare av aktier av visst slag, vilkas rätt genom ett beslut försämras, respektive kravet på bifall av samtliga röstande vid vissa beslut, ersatts med lindrigare pluralitetsregler. I gengäld har enligt 136 § AL aktieägare, som röstat mot beslutet, tillerkänts rätt att begära lösen för sina aktier.

De sakkunniga. Det måste enligt de sakkunnigas uppfattning stundom möta betydande svårigheter att jämlikt AL:s regler åvägabringa beslut om bolagsordningsändring i stora aktiebolag med aktier spridda på ett stort antal ägare. I fråga om bankaktiebolagen finge detta förhållande anses vara än mera markant, eftersom bankbolagen hade stora aktiekapital och i regel ett mycket stort antal aktieägare. Det i AL för vissa fall uppställda kravet på att beslutet skall biträdas av aktieägare, representerande minst tre fjärdedelar av aktiekapitalet, kunde därför praktiskt sett ej uppfyllas i storbankerna. Med hänsyn till bankverksamhetens karaktär vore det emellertid även ur allmän synpunkt stundom önskvärt, att beslut om bolagsordningsändring, exempelvis om ökning av det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet, icke över hövan försvårades.

De sakkunniga har på grund av det anförda föreslaget, att beträffande kraven å besluts giltighet vissa lättnader borde genomföras utöver vad som följde av reglerna i AL. De sakkunniga har framhållit, att några nämnda värda risker för aktieägareminoriteter icke torde vara förbundna härmed, bl. a. på grund av att bankbolagen på ett helt annat sätt än vanliga aktiebolag vore föremål för allmän uppmärksamhet. För övrigt skulle varje beslut om ändring av affärsbanks bolagsordning liksom hittills stadfästas av Kungl. Maj:t.

I sakkunnigförslaget har införts föreskrift om personliga kallelser till aktieägare i vissa fall. Härigenom avsåges att skapa garantier för att en aktieägareminoritets rätt ej sattes åsido genom bristande kännedom eller insikt beträffande ett ifrågasatt bolagsstämmobeslut.

Kravet, att en av de stämmor, där beslut fattas, skall vara ordinarie, har till skillnad mot AL bibehållits i viss utsträckning i sakkunnigförslaget.

Den enligt AL åt aktieägare, som röstat mot ett beslut, inrymda rätten att begära lösen för sina aktier, har ej efterbildats i sakkunnigförslaget. Enligt de sakkunnigas mening torde ett stadgande härom knappast få större aktualitet för bankernas vidkommande.

Departementschefen. Beträffande de särskilda kraven för beslut i vissa ärenden råder i stort sett överensstämmelse mellan BL:s och gamla aktiebolagslagens regler. AL upptar däremot på vissa punkter mildare bestämmelser. De sakkunniga har velat gå något längre än AL i uppmjukande riktning. Som nämnts har detta förestavats av att bankbolagen har stora aktiekapital och i allmänhet ett mycket stort antal aktieägare, vilket åtminstone i fråga om vissa banker kan medföra, att de mest vittgående pluralitetskraven i AL praktiskt taget ej skulle kunna uppfyllas. Sakkunnigförslagets lättnader i jämförelse med AL skulle möjligen kunna inge vissa betänkligheter. Dessa måste dock sägas vara av enbart principiell natur. Reellt sett lär nämligen sakkunnigförslagets regler knappast vara ägnade att försvaga det skydd för aktieägarminoriteterna, vilket ifrågavarande pluralitetsregler syftar till. Sakkunnigförslaget i denna del föranleder därför i sak ingen erinran från min sida. I utformningen av de bestämmelser, som i departementsförslaget är upptagna i 114 §, har dock efter påpekande av patent- och registreringsverket vidtagits en redaktionell jämkning.

110 §.

Denna paragraf (109 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 86 § första—fjärde styckena BL och överensstämmer i det väsentliga med 133 § 1, 2, 4 och 5 mom. AL. Här återfinnes de ovan under kapitelrubriken avhandlade reglerna rörande förutsättningarna för ändring av bolagsordningen i olika hänseenden.

1 mom. i paragrafen har sin motsvarighet i 133 § 1 mom. AL och 86 § första stycket BL. För giltighet av beslut, som åsyftas i förevarande momens andra stycke, fordras att de som biträtt beslutet — förutom att de

skall utgöra minst nio tiondelar av samtliga röstande för det slag av aktier, vilkas rätt genom beslutet försämras — tillika företrätt nio tiondelar av de på stämman företrädde aktierna av detta slag. Sistnämnda villkor innefattar en lättnad i jämförelse med vad som nu gäller i BL och jämväl i jämförelse med bestämmelserna i AL. Enligt sistnämnda lag kräves nämligen att de som biträtt beslutet skall företräda — förutom nio tiondelar av samtliga röstande för nämnda slag av aktier — jämväl nio tiondelar av samtliga dessa aktier.

110 § 2 mom. i förslaget motsvarar 133 § 2 mom. AL och 86 § andra stycket BL. Stadgandena i detta moment innefattar en liknande lättnad i kravet å den kvalificerade majoriteten som 1 mom.

Detsamma gäller även bestämmelserna i 3 mom., till vilka motsvarighet finnes i 133 § 4 mom. AL och 86 § tredje stycket BL.

110 § 4 mom. upptar huvudregeln om den majoritet, som i allmänhet erfordras för giltigt beslut om bolagsordningsändring. Det enligt 86 § fjärde stycket BL gällande villkoret, att minst en av de bolagsstämmor, där beslutet fattas, skall vara ordinarie, har här utgått liksom i 111 § första stycket men har bibehållits i övrigt i 110 § liksom i 111 § andra stycket.

111 §.

Paragrafen (110 § i sakkunnigförslaget), som innehåller bestämmelser angående beslut om nedsättning av aktiekapitalet, motsvarar 86 b § BL och 135 § AL. Även denna paragraf innefattar vissa lättnader i kravet å giltigt beslut. Dessa hänför sig till de i paragrafens andra stycke angivna förutsättningarna för nedsättning genom minskning med lika belopp av samtliga aktier av visst slag.

112 §.

I paragrafen (111 § i sakkunnigförslaget) föreskrives att, om för giltighet av beslut, som avses i 110 och 111 §§, ytterligare något villkor är bestämt i bolagsordningen, detta skall lända till efterrättelse. Motsvarande föreskrifter finnes i 86 och 86 b §§ BL.

113 §.

Förevarande paragraf (112 § i sakkunnigförslaget), som motsvarar 86 a § BL och 134 § AL, ger föreskrifter om innehållet av vissa beslut om bolagsändring rörande aktiekapitalet.

114 §.

Paragrafen (113 § i sakkunnigförslaget) innehåller bestämmelse om registrering av bolagsordningsändring. Motsvarighet härtill möter i 87 § BL.

Formuleringen i paragrafen företer en mindre avvikelse från de sakkunnigas redigering.

Om talan å bolagsstämmobeslut

115 §.

Paragrafen (114 § i sakkunnigförslaget) har sin motsvarighet i 88 § BL och ansluter sig nära till 138 § AL. I paragrafen ges regler om talan mot bolagsstämmobeslut i allmänhet.

Enligt 88 § BL gäller att styrelsen, styrelseledamot eller aktieägare, som menar, att beslut som fattats å bolagsstämma icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot BL eller bolagsordningen, äger tala å beslutet genom stämning å bolaget inom två månader från beslutets dag. Om detta försummas, är rätten till klandertalan mot beslutet förlorad. Tillika ges en regel om möjlighet för domstol att, innan avgörande meddelas i mål angående klander av bolagsstämmobeslut, låta inhibera verkställigheten av beslutet.

1910 års aktiebolagslag innehöll bestämmelser i detta ämne, som nära överensstämde med BL:s. AL har däremot reglerat förevarande spörsmål på ett principiellt annorlunda sätt. Först ges i 138 § 1 mom. första stycket en allmän regel om rätt att genom stämning å bolaget föra talan å bolagsstämmobeslut, som förmenas icke ha tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot AL eller bolagsordningen. Sådan rätt tillerkännes jämväl den som av styrelsen obehörigen förvägrats att såsom aktieägare bli införd i aktieboken. Därefter stadgas i 138 § 1 mom. andra stycket att, om talan grundas på att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller eljest kränker allenast aktieägars rätt, talan skall instämmas inom tre månader från beslutets dag ävensom att beslutet blir gällande, därest detta försummas. Genom de nya reglerna har man velat uppdra en gräns mellan sådana ogiltighetsgrunder, som medför bolagsstämmobesluts s. k. nullitet, och sådana, som endast har till följd, att beslut kan klandras inom en snävt begränsad tid.

Tredje stycket i 138 § 1 mom. utgör ett undantag från innehållet i andra stycket. Enligt tredje stycket skall, om vid beslut, som måste anmälas för registrering, icke iakttagits vederbörliga föreskrifter om särskild röstpluralitet, beslutet vara ogiltigt, även om klandertalan icke väckts. Denna undantagsbestämmelse modifieras emellertid i sin tur genom en föreskrift som har samband med bestämmelserna i AL:s särskilda kapitel om registrering. Registrering skall enligt 192 § AL vägras bl. a. om beslut, som anmäles för registrering, finnes icke ha tillkommit i föreskriven ordning eller står i strid med lag eller författning. Vidare stadgas i 192 § att, om mot beslut föreligger annan grund till klandertalan, som avses i 138 § 1 mom. andra stycket, än att vid beslutet icke iakttagits föreskrifterna om röstpluralitet, detta icke utgör hinder mot registrering, sedan tid för anställande av klandertalan utgått utan att talan instämts. Har däremot pluralitetsreglerna åsidosatts, får registrering alltså icke verkställas, trots att klanderfristen utgått. Skulle emellertid även i sådant fall registrering ha kommit till stånd, sedan klan-

dertiden utgått, skall enligt förut antydda modifikation av regeln i 138 § 1 mom. tredje stycket det registrerade beslutet äga giltighet.

2 mom. i 138 § AL innehåller en mot nuvarande bankregel svarande bestämmelse angående domstols befogenhet att i mål om klander av bolagsstämmobeslut preliminärt förordna, att beslutet ej får verkställas.

138 § AL har fått stå som förebild för stadgandena i förevarande paragraf i förslaget. I 164 § 2 mom. andra punkten i förslaget har efter mönster av 192 § 2 mom. första stycket AL upptagits regler, som svarar mot stadgandet i förevarande paragrafs 1 mom. tredje stycket. Departementsförslagets utformning företer viss redaktionell avvikelse från sakkunnigförslagets.

116 §.

Denna paragraf (115 § i sakkunnigförslaget) överensstämmer i huvudsak med 89 § BL och 139 § AL. Den behandlar aktieägars rätt att föra klander-talan mot bolagsstämmobeslut om arvode åt styrelseledamot eller annan och innehåller bl. a. den nyheten i jämförelse med gällande rätt, att tiden, inom vilken ansökan om rättens prövning av arvode skall göras, i enlighet med AL:s regler utsträckts från två till tre månader.

Om förlängning av oktroj

117 §.

Förevarande paragraf (116 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 90 § BL.

Paragrafen upptar bestämmelsen, att ansökan om förlängning av bankaktiebolag meddelad oktroj skall göras sist inom sexton månader före utgången av den löpande oktrojen och att beslut om sådan ansökan skall fattas å ordinarie bolagsstämma. Förslaget innehåller det tillägget i förhållande till gällande regel, att ansökan skall inlämnas till tillsynsmyndigheten och åtföljas av avskrift av protokoll, som förts i ärendet.

I redaktionellt hänseende har efter påpekande från patent- och registreringsverket en mindre ändring gjorts i de sakkunnigas förslag.

Om likvidation och upplösning

Detta kapitel i förslaget har sin motsvarighet i BL under samma rubrik.

Gällande rätt m. m. Affärsbanks upplösning föregås vanligen av likvidation, d. v. s. ett förfarande, vars syfte är att åstadkomma realisation av bankens tillgångar och betalning av dess skulder. Bank kan träda i likvidation på grund av frivilligt beslut av bolagsstämma, frivillig likvidation. I vissa lägen kan för bank uppkomma skyldighet att träda i likvidation, tvångslikvidation. När likvidationen avslutats genom att slutredovisning framlagts beträffande densamma, är banken att anse som upplöst. Ett likvidationsförfarande i egentlig mening torde mera sällan komma till använd-

ning i fråga om bankerna. Den gängse formen för ett bankbolags upplösning torde nämligen vara, att bolagets tillgångar och skulder överföres till ett annat bankbolag, i samband med rörelsens övertagande av det senare bolaget. En formell förutsättning för detta tillvägagångssätt är dock, att det överlåtande bolaget träder i likvidation.

BL:s likvidationsregler avviker på vissa punkter från bestämmelserna i 1910 års aktiebolagslag. De händelser eller förhållanden, som medför skyldighet för bankbolag att träda i likvidation, är flera och strängare än enligt sagda lag. Träder bankbolag i likvidation, äger bank- och fondinspektionen förordna ombud att övervaka likvidationen. Däremot saknas den i 1910 års lag givna möjligheten för en aktieägarminoritet att påkalla utseende av god man att öva tillsyn över likvidatorernas förvaltning.

AL:s regler om likvidation och upplösning äsyftar att bereda ett ökat skydd för aktieägarnas och borgenärernas intresse av en rättvis och ändamålsenlig avveckling. En löpande kontroll har ansetts så mycket mera behöfelig jämväl under likvidationen som denna icke sällan är ganska långvarig och stundom omfattar en betydande ekonomisk verksamhet. AL har sålunda upptagit regler om obligatorisk kontroll under likvidationen genom likvidationsrevisor och om likvidatorernas redovisning. Årsredovisning skall avges genom avlämnande av balansräkning, likvidationsräkning, upptagande inkomster och utgifter under räkenskapsåret, och förvaltningsberättelse. Bestämmelser har givits rörande dessa handlingars innehåll.

De sakkunniga. De sakkunniga framhåller att, eftersom upplösning av ett bankaktiebolag vanligen skedde genom rörelsens övertagande av ett annat bankbolag, likvidationsreglerna i banklagstiftningen ur praktisk synpunkt vore av underordnad betydelse. Dock borde på detta område eftersträvas viss konformitet mellan banklagstiftningen och den allmänna aktiebolagslagstiftningen. Särskilt vore det angeläget att för bankerna införa systemet med en obligatorisk kontroll genom likvidationsrevisor. Denna kontroll torde enligt de sakkunnigas mening icke kunna uppvägas av den övervakning, som skedde genom det av tillsynsmyndigheten enligt 238 § BL och 157 § 1 mom. i sakkunnigförslaget förordnade ombudet.

Departementschefen. De sakkunnigas förslag till likvidationsregler synes mig i huvudsak kunna godtas. Till vissa detaljfrågor återkommer jag i den redogörelse för förslagets närmare innehåll som nu följer.

118 §.

Denna paragraf (117 § i sakkunnigförslaget) innehåller bestämmelser om villkoren för giltigt beslut om frivillig likvidation och överensstämmor i huvudsak med motsvarande bestämmelser i 86 § fjärde och femte styckena BL. BL:s krav att, där beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor, åtminstone den ena skall vara ordinarie, har slopats liksom

i förslagets 110 § 4 mom. beträffande beslut om ändring av bolagsordningen.

Anmärkas bör att, där likvidationsplikt inträder enligt 119 och 120 §§ i förslaget, bolaget självt bör äga möjlighet att fatta beslut om likvidation och att det för dylikt fall enligt 104 § första stycket i förslaget är tillfyllest, att beslutet fattas å stämman med enkel röstpluralitet.

Förevarande paragrafs andra stycke saknar motsvarighet i BL. Detta stycke upptar i överensstämmelse med 140 § andra stycket AL och 134 § andra stycket FL ett stadgande om att vid beslut om frivillig likvidation i beslutet kan inryckas bestämmelse, att likvidationen skall ta sin början först vid viss senare tidpunkt.

119 §.

Första stycket i paragrafen (118 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 93 och 96 §§ BL och innehåller bestämmelser om tvångslikvidation. Här har upptagits de i 93 § punkterna 1, 4 och 5 BL angivna fallen av tvångslikvidation, varjämte som grund för tvångslikvidation tillagts det förhållandet, att bolagets hela rörelse överlåtits. Sistnämnda bestämmelse har sin motsvarighet i 135 § FL. Den i 93 § punkten 2) BL förekommande bestämmelsen, att bankbolag skall träda i likvidation, då grundfonden ej blivit till hela sitt belopp inbetald inom ett år från det bolagets rörelse öppnades, har slopats i förslaget. Enligt 19 och 20 §§ i förslaget kan nämligen bankbolag icke registreras och följaktligen ej heller driva rörelse, förrän minimikapitalet till fullo inbetalats. Den i 93 § punkt 3) BL upptagna grunden för tvångslikvidation, nämligen att antalet aktieägare nedgått under 20, har icke överförts till förslaget på grund av att den i BL förekommande bestämmelsen om lägsta antal aktieägare föreslås skola utgå. — Beträffande domstolens föranstaltande om att likvidation, som är obligatorisk, kommer till stånd överensstämmer förslaget i huvudsak med vad som gäller enligt 96 § BL.

Förevarande paragrafs andra stycke, som saknar motsvarighet i BL, lämnar föreskrift om rättens skyldighet att vid tvångslikvidation göra vissa anmälningar. Liknande stadganden finnes i 141 § fjärde stycket AL och 135 § andra stycket FL.

120 §.

Förevarande lagrum (119 § i sakkunnigförslaget) reglerar det fall av tvångslikvidation, som anknyter till att bankaktiebolag gjort förluster av viss närmare angiven omfattning. Motsvarande bestämmelser i BL finnes i 91 §, 92 § första stycket och 96 §.

Gällande rätt m. m. Enligt 91 § första stycket BL skall, då bankaktiebolag gjort sådana förluster, att tio procent av grundfonden förlorats, styrelsen lämna meddelande därom på bolagsstämma. Andra stycket i samma lagrum ålägger styrelsen att, när helst anledning yppas till antagande, att bo-

laget gjort förluster av angiven omfattning, upprätta bokslut och kalla revisorerna att granska detsamma. Därest aktieägarna sist vid bolagsstämma enligt 91 § första stycket tecknat vad som erfordras för återställande av grundfonden till dess behöriga belopp och omedelbart inbetalt det tecknade beloppet eller ställt säkerhet för detta, äger bolaget enligt 92 § första stycket fortsätta rörelsen, Skulle pant icke ha ställts eller skulle tecknat tillskott icke ha inbetalts inom tre månader från stämman, skall bolaget träda i likvidation. 96 § BL innehåller slutligen bestämmelser om rättens likvidationsbeslut i anledning av den situation, som nu avses.

Vid bedömandet av huruvida viss del av aktiekapitalet gått förlorad skall enligt BL bolagets tillgångar värderas enligt samma principer som eljest gäller vid upprättande av bankbokslut. I 1910 års aktiebolagslag uppställdes däremot den regeln, att vid undersökning, huruvida brist i aktiekapitalet föreläge, tillgångarna skulle upptas till det verkliga värdet. Samma standpunkt i detta avseende intas av AL (146 § andra stycket) liksom av FL (139 § andra stycket).

De sakkunniga. De sakkunnigas regelförslag i detta ämne överensstämmer i sak ganska nära med nyss redovisade bestämmelser i BL. Vad angår utformningen har 142 och 146 §§ AL samt 136 och 139 §§ FL i viss mån tjänat som mönster. Exempelvis inledes de föreslagna reglerna liksom 146 § AL och 139 § FL med ett stadgande enligt vilket »särskild balansräkning» för utvisande av bolagets ställning ofördröjligen skall upprättas, när anledning yppas till antagande, att den relevanta förlusten är för handen.

Någon specialbestämmelse angående tillgångarnas värdering för nu ifrågavarande fall har icke förordats av de sakkunniga. Skillnaden mellan den allmänna aktiebolagsrätten och banklagstiftningen på denna punkt skulle alltså bibehållas vid ett genomförande av sakkunnigförslaget.

Yttrandena. *Svenska bankföreningen* finner det mindre lämpligt att föreskriva upprättande av särskild balansräkning, eftersom det icke givits någon specialbestämmelse om tillgångars värdering i balansräkningen och avsikten icke är att ändra nu gällande bestämmelser om tillgångars värdering. Enligt bankföreningens mening torde med förslaget blott avses att styrelsen skulle ha skyldighet att ofördröjligen upprätta bokslut. För den därvid framkomna balansräkningen borde reglerna i 90 § sakkunnigförslaget gälla. Det vore därför lämpligt, att hänvisning skedde till sistnämnda paragraf, varvid i fråga om dennas andra moment borde anges att där avsedd upplysning skulle lämnas i balansräkningen eller bilaga därtill.

Departementschefen. Till klarläggande av att samma värderingsregler som bankerna har att iakttä vid årsredovisningens upprättande skall tillämpas vid tillgångarnas upptagande i balansräkningen torde i lagtexten böra göras en hänvisning till den av bankföreningen omförmälda paragrafen (91 § i departementsförslaget).

121 §.

Paragrafen (120 § i sakkunnigförslaget), som motsvarar 92 § andra och tredje styckena BL, innehåller regler angående den rätt, som tillkommer aktieägare, vilka genom tillskott fyller uppkommen brist i aktiekapitalet för att därigenom förebygga att bolaget nödgas träda i likvidation.

Bestämmelserna innebär att aktieägare, som lämnar dylikt tillskott, äger få ersättning ur vinstmedel för det tillskjutna beloppet. Enligt BL omfattar denna rätt jämväl ränta efter sex procent om året. I förslaget utsäges däremot att räntan skall utgå efter den räntesats som avtalats, dock högst sex procent om året. Denna formulering innefattar en redaktionell avvikelse från de sakkunnigas textutformning. Jämkningsen har företagits i förtydligande syfte. Även i övrigt har ett par mindre textjämkningsar verkställts i den formulering, som föreslogs av de sakkunniga.

122 §.

Paragrafen (121 § i sakkunnigförslaget) saknar motsvarighet i BL. Här har intagits bestämmelser om kostnaderna i ärende angående tvångslikvidation, vilka bestämmelser till innehållet överensstämmer med 145 § AL och 138 § FL.

123 §.

De sakkunniga hade till förevarande paragraf (122 § i sakkunnigförslaget) utan ändring överfört den i 94 § BL upptagna regeln om att bolagsstämma vid beslut om likvidation skall utse en eller flera likvidatorer. I anledning av bestämmelsen i förslagets 82 § 1 mom., att bankaktiebolags firma skall tecknas av minst två personer i förening, har emellertid under departementsbehandlingen regeln om likvidatorernas antal jämkats därhän, att likvidatorer alltid skall utses till ett antal av minst två.

Förevarande paragraf innehåller i övrigt bestämmelser om skyldighet för bolagsstämma att hålla likvidatorsval vid tvångslikvidation och om tidpunkten, då bolaget skall anses ha trätt i likvidation. Förslaget har i denna del nära anslutits till motsvarande regler i 147 § AL och 140 § FL. Någon motsvarighet till nämnda båda lagars föreskrift om tillsättande av likvidatorer i annan ordning än genom val å bolagsstämma, i enlighet med bestämmelse i bolagsordningen, har dock ej upptagits i förslaget. Behov härav har ej ansetts föreligga för bankerna, bl. a. med hänsyn till att deras likvidation är föremål för speciell övervakning av tillsynsmyndigheten såsom framgår av 158 § i förslaget.

124 §.

Paragrafen (123 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 95 § BL och har utformats i viss anslutning till 148 § andra stycket AL och 141 § andra stycket FL.

Enligt förevarande paragraf inträder solidariskt ansvar för bankens för-

bindelser för dem som, med vetskap om att aktiekapitalet till minst en tiondel gått förlorat, underlåter att utse likvidatorer och deltar i beslut om fortsättande av bankens verksamhet.

Enligt 95 § BL inträder motsvarande ansvarighet, jämväl då bolagsstämman i de övriga tvångslikvidationsfallen underlåter att utse likvidatorer. Anledningen till att förslaget regel om ansvarighet icke omfattar dessa senare fall är den, att genom införandet av särskilda skadestandsregler tredje man likväl torde vinna erforderlig trygghet gentemot försumliga bolagsorgan.

125 §.

Denna paragraf (124 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 98 § BL. Den behandlar behörighetsvillkoren för uppdrag som likvidator, tiden för uppdraget och entledigande av likvidator.

Bestämmelserna, som utformats efter förebild av 149 § AL och 142 § FL, innefattar bl. a. den nyheten, att rätten äger på anmälan av tillsynsmyndigheten eller likvidationsrevisor entlediga likvidator, som visat motvilja eller försummelse vid fullgörandet av sitt uppdrag, och förordna annan i hans ställe.

126 §.

Lagrummet (125 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 97 § BL. Det har avfattats i huvudsaklig överensstämmelse med 150 § AL och 143 § FL. Här återfinnes bestämmelser om förordnande av likvidatorer genom rätten, då till registret anmälda behöriga likvidatorer saknas. Bestämmelserna i 97 § BL om särskilt kungörande med anledning av ansökan, som avses i paragrafen, har slopats såsom obehövliga, och med hänsyn härtill har jämväl BL:s föreskrifter om syssломannainstitutet utgått.

127 §.

Paragrafen (126 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 99 § BL samt överensstämmer till sin avfattning med 151 § AL och 144 § FL.

128 §.

Denna paragraf (127 § i sakkunnigförslaget) meddelar bestämmelser om likvidationsrevisorer. Institutet, som saknar motsvarighet i BL, har såsom förut under kapitelrubriken närmare angivits införts efter förebild av 152 § AL och 145 § FL.

129 och 130 §§.

Dessa paragrafer (128 och 129 §§ i sakkunnigförslaget) överensstämmer till sitt innehåll och avfattning nära med 154 och 155 §§ AL, respektive 146 och 147 §§ FL. 129 § motsvarar i allt väsentligt 100 § BL.

Paragraferna ger bl. a. föreskrifter om styrelsens skyldighet att avge redovisning för tiden intill dess likvidationen påbörjats, om aktieägares rätt att få ärende hänskjutet till bolagsstämman under likvidationen samt om kallelse till bolagsstämman under likvidationsperioden.

131 §.

Förevarande paragraf (130 § i sakkunnigförslaget) har beträffande första stycket en motsvarighet i 101 § första stycket BL. Andra och tredje styckena i paragrafen saknar däremot motsvarighet i BL.

Gällande rätt. I 101 § första stycket BL stadgas skyldighet för likvidatorerna att ofördröjligen söka kallelse å bolagets okända borgenärer samt förteckna dess tillgångar och skulder.

De sakkunniga. Bestämmelserna om skyldighet för likvidatorerna att ofördröjligen söka kallelse å bolagets okända borgenärer har överförts till förevarande paragraf i sakkunnigförslaget, vilken utformats efter förebild av 156 § AL och 148 § FL. Paragrafen innehåller i övrigt bestämmelser om skyldighet för likvidatorerna att ofördröjligen upprätta och i bolagets inventariebok införa inventarium och balansräkning samt lämnar därjämte föreskrifter om dessa handlingars innehåll.

Yttrandena. *Svenska bankföreningen* understryker i sitt yttrande, att proclamaförfarandet vore onödigt betungande för bankerna till följd av den med detsamma förenade skyldigheten för sökanden att uppge de kända borgenärerna och att bestämmelserna härom i preskriptionsförordningen borde för bankernas del uppmjukas vid en blivande överarbetning av förordningen. Bankföreningen ifrågasätter emellertid om icke, i avvaktan därpå, ordet »ofördröjligen» kunde utgå ur första stycket av förevarande paragraf i sakkunnigförslaget, så att i de fall, då den likviderande banken skulle uppgå i annan bank, likvidatorerna kunde få något rådrum att med den likviderande bankens kända borgenärer avtala om att dessa skulle godkänna den övertagande banken som gäldenär i den likviderande bankens ställe.

Departementschefen. Det i sakkunnigförslaget upptagna kravet på att ansökan om kallelse å bolagets okända borgenärer skall ske ofördröjligen har en motsvarighet såväl i BL som i AL och FL. Kravet torde närmast sammanhånga med den allmänna önskvärdheten av att likvidationsförfarandet genomföres utan onödigt dröjsmål. Eftersom vid kallelseansökningen skall fogas uppgift på de kända borgenärerna, måste det erkännas, att ifrågavarande krav kan orsaka speciella besvärigheter för banker och andra kreditinstitut. Det bör ju ihågkommas att till dessas borgenärer är att hänföra alla insättare. Jag vill därför icke motsätta mig bankföreningens hemställan, att ordet ofördröjligen uteslutes i den nya banklagen. Detta får emellertid icke uppfattas som ett avkall på det principiella kravet på skyndsamt i förevarande sammanhang. Kallelseansökningen bör således avges snarast möjligt. Skilda åtgärder synes kunna vidtas för undvikande av uppskov med ansökningen. Exempelvis torde förteckningar över de kända borgenärerna kunna iordningställas redan före likvidationstidpunkten. Vidare må framhållas att de förhandlingar, bankföreningen omnämnt i sitt

remissyttrande, åtminstone i vissa fall torde kunna påbörjas före det formella beslutet om att banken skall träda i likvidation.

132 §.

Här meddelas regler för det fall, att det under likvidationen uppkommer ovisshet, huruvida bankaktiebolags ekonomiska ställning är sådan, att konkursanledning föreligger. Paragrafen (131 § i sakkunnigförslaget) överensstämmer helt med 102 § BL. Någon motsvarighet till paragrafen finnes ej i AL eller FL. Genom bestämmelsen möjliggöres för likvidatorerna att frita sig från ansvarighet för den fortsatta likvidationen, när ovisshet är för handen i omnämnda avseende.

133 och 134 §§.

I dessa paragrafer (132 och 133 §§ i sakkunnigförslaget) har upptagits bestämmelser om förvaltningen under likvidationen.

133 § motsvaras delvis av 101 § andra och tredje styckena BL. Reglerna angående egendomens avyttring har utformats i anslutning till bestämmelserna i 157 § första och andra styckena AL samt 149 andra och tredje styckena FL.

134 § i förslaget överensstämmer med 104 § BL.

135 §.

Paragrafen (134 § i sakkunnigförslaget), som motsvarar 105 § BL, innehåller bestämmelser om firmateckning under likvidation samt ansvarighet vid underlåtenhet att verkställa behörig firmateckning. Bestämmelserna har kompletterats i överensstämmelse med 159 § AL.

I anledning av erinran från patent- och registreringsverkets sida har en mindre redaktionell ändring verkställts i sakkunnigförslaget.

136—138 §§.

Dessa lagrum (135—137 §§ i sakkunnigförslaget) innehåller bestämmelser om likvidatorernas årsredovisning och likvidationsrevisorernas revisionsberättelse i anslutning härtill samt om bolagsstämma för granskning av årsredovisningen. Reglerna har utformats efter mönster av 160—162 §§ AL och 152—154 §§ FL. BL:s enda motsvarigheter till dessa stadganden är regeln i 103 §, att likvidatorerna skall vara skyldiga att sist inom två månader efter varje räkenskapsårs slut upprätta en redogörelse för sin förvaltning under året och hålla denna tillgänglig för aktieägarna, samt föreskriften i samma lagrum att, om likvidationen ej avslutats inom två år, i nästa redogörelse skall uppges de hinder, som mött därför.

139 och 140 §§.

139 § (138 § i sakkunnigförslaget) motsvaras av 106 § BL. Reglerna, som rör skifte av bolagets behållna tillgångar, har utformats efter förebild av 163 § AL och 155 § FL.

140 § i förslaget (139 § i sakkunnigförslaget) inledes av en regel angående storleken av aktieägares lott vid skiftet. Regeln är i stort sett densamma som den nuvarande i 107 § BL. Innehållet i övrigt i förevarande paragraf saknar motsvarighet i BL. Här ges i överensstämmelse med 164 § AL och 156 § FL föreskrifter om bl. a. talan å skiftet och preskription av aktieägares rätt till utskiftade medel.

140 § första stycket innefattar ett tillägg i jämförelse med den av de sakkunniga förordade formuleringen. Tillägget har gjorts i anledning av erinran från patent- och registreringsverket.

141 och 142 §§.

Dessa paragrafer (140 och 141 §§ i sakkunnigförslaget) motsvarar 108 och 110 §§ BL. I överensstämmelse med gällande rätt stadgas i förevarande paragrafer skyldighet för likvidatorerna att avge slutredovisning och fastslås, att bolaget skall anses upplöst då sådan redovisning framlagts. Till dessa bestämmelser har i förslaget fogats vissa kompletterande föreskrifter, vilka hämtats från 165 och 166 §§ AL samt 157 och 158 §§ FL. Bl. a. stadgas att likvidationsrevisorerna skall avge revisionsberättelse över slutredovisningen.

Ett par smärre jämkningar har i anledning av påpekande från patent- och registreringsverket företagits i de sakkunnigas förslag till utformning av förevarande två paragrafer.

143—146 §§.

Dessa paragrafer (142—145 §§ i sakkunnigförslaget), som delvis motsvaras av 109, 111 och 112 §§ BL, ansluter sig till 168—171 §§ AL och 159—162 §§ FL. Här har intagits bestämmelser om bl. a. likvidationens fortsättande, då ny tillgång yppas eller eljest behov av likvidationsåtgärd uppkommer, om bankaktiebolags konkurs samt om talan mot likvidator eller likvidationsrevisor.

Anmälan till registreringsmyndigheten enligt 144 § tredje stycket skulle enligt sakkunnigförslaget göras av konkursdomaren, för det fall konkursförvaltare ej vore tillsatt. Denna bestämmelse torde sakna praktisk betydelse i fråga om bankaktiebolags konkurs och har därför fått utgå.

Om tillsyn å bankaktiebolag

I detta kapitel har intagits bestämmelser, som motsvaras av stadgandena i 230—239 §§ BL.

Stadgandet i 230 § första stycket BL, att bankbolag skall stå under tillsyn av en för hela riket gemensam bank- och fondinspektion, är i förslaget utbytt mot en i dess 3 § inrymd regel, enligt vilken tillsynen skall ombesörjas av en för hela riket gemensam »tillsynsmyndighet». Av den sär-

skilda kommentaren till sistnämnda paragraf framgår att det därvid förutskickats, att i tillsynskapitlet skulle intas bestämmelse av innehåll, att tillsynsmyndighet, som avses i lagförslaget, är bank- och fondinspektionen. Denna bestämmelse möter uti 162 § i förslaget.

147 och 148 §§.

Förevarande paragrafer (146 och 147 §§ i sakkunnigförslaget) reglerar tillsynsmyndighetens allmänna skyldigheter samt anger, hur tillsynen i allmänhet utövas. Motsvarande bestämmelser återfinnes i 230 a § BL.

Gällande rätt. Bank- och fondinspektionens allmänna skyldigheter anges i 230 a § BL vara att övervaka att bankbolagen i sin verksamhet ställer sig till efterrättelse lag och författning samt bolagsordningarna och särskilda föreskrifter. Övervakningen inbegriper dock icke kontroll av att bankerna iakttar sådana bestämmelser, som avser enskild delägars rättigheter och skyldigheter i förhållande till bankbolaget eller till annan delägare eller som angår bankbolagets inre angelägenheter. Bank- och fondinspektionen skall jämväl i övrigt, såvitt angår förhållanden, som kan inverka på bankbolagens säkerhet, med uppmärksamhet följa dessas verksamhet.

230 a § BL lämnar slutligen anvisning om att tillsynen skall utövas med ledning av de enligt BL till tillsynsmyndigheten insända handlingarna och genom upplysningar, som inhämtas vid bankundersökning eller annorledes.

De sakkunniga. I sakkunnigförslaget överensstämmer förevarande paragrafer huvudsakligen med gällande rätt. Beträffande avfattningen har emellertid en jämkning vidtagits. I 146 § andra stycket i sakkunnigförslaget har sålunda tillsynsmyndigheten ålagts att »i övrigt med uppmärksamhet följa bankbolagens verksamhet, i synnerhet såvitt angår förhållanden som kunna inverka på bolags säkerhet». Anledningen till denna utbyggnad av nuvarande formulering på denna punkt vore enligt de sakkunniga, att det självfallet ålåg tillsynsmyndigheten att allmänt inhämta kunskaper om bankverksamheten. Emellertid betonar de sakkunniga, att solvensövervakningen liksom tidigare borde — såsom framginge av sakkunnigförslaget — vara tillsynsmyndighetens främsta uppgift.

Yttrandena. Svenska bankföreningen anmärker, att den nyss återgivna ändrade avfattningen av lagrummet skulle innebära en väsentlig utvidgning av tillsynsmyndighetens befogenheter samt yttrar vidare:

Av motiveringen synes framgå, att de sakkunniga ansett den ändrade utformningen av stadgandet i huvudsak vara av redaktionell natur. Så är emellertid enligt bankföreningens mening icke fallet. Tvärtom skulle den till synes obetydliga ändringen innebära en väsentlig utvidgning av bankinspektionens befogenheter. Detta framgår särskilt vid en jämförelse med §§ 151 och 153 i förslaget, vilka såvitt nu är ifråga helt överensstämma med nu gällande lag. Enligt 151 § är sålunda bankbolags styrelse skyldig, bl. a., att meddela inspektionen eller den som äger företräda densamma alla de upplysningar rörande bolaget som av den äskas, och enligt 153 § första

stycket äger bankinspektionen, ändå att avvikelse från lag eller bolagsordningen icke skett, meddela de erinringar ifråga om bankaktiebolags verksamhet som inspektionen kan finna påkallade. Med den nuvarande definitionen på inspektionens allmänna skyldigheter äro uppenbarligen de bägge nämnda stadgandenas tillämpningsområden begränsade till den del av bankverksamheten som enligt lagen faller under bankinspektionens kompetensområde, nämligen — förutom övervakningen av att lag och bolagsordning efterlevas — till »förhållanden som kunna inverka på bankbolagens säkerhet». Definieras området för inspektionens allmänna kompetens på sätt nu föreslagits, skulle därav följa, att den berörda uppgiftsskyldigheten ävensom inspektionens erinringsrätt på motsvarande sätt utvidgades. Om något sådant verkligen varit avsikten, borde detta uppenbarligen ha anmärkts och ingående motiverats i betänkandet vid behandlingen av de ifrågavarande paragraferna. Då så icke skett, anser sig bankföreningen kunna utgå ifrån att en dylik utvidgning av inspektionens kompetensområde icke varit åsyftad med den ifrågavarande, såsom mera formell betecknade omarbetningen av stadgandet i 146 § andra stycket. Enligt bankföreningens mening är ett sådant ståndpunktstagande också väl grundat. Bankinspektionen bör även framdeles uteslutande ha till uppgift att övervaka bankernas solvens och likviditet. Den verksamhet hos bankerna som ligger vid sidan därom — såsom notariattjänst, inkassoverksamhet, personal- och lokalfrågor m. m. — finnes uppenbarligen ingen anledning att underställa bankinspektionens granskningsrätt.

Bankföreningen hemställer i anslutning härtill, att någon ändring i förevarande avseende icke måtte göras i vad som nu gäller enligt BL.

Departementschefen. Väl är det sant, att den offentliga tillsynen över bankaktiebolagen ytterst har till uppgift att övervaka de förhållanden, som kan inverka på bolagens säkerhet. Denna funktion lär dock knappast kunna karakteriseras såsom en uppsikt enbart över solvens- och likviditetsförhållandena i inskränkt mening. Inom bankrörelsen finnes verksamhetsgrenar, som utan att äga omedelbar betydelse för solvens och likviditet är ägnade att indirekt kunna influera på bankernas säkerhet. Ett exempel härpå torde få anses vara den verksamhet, som består i mottagande av värdehandlingar till förvaring och förvaltning. Jag kan sålunda icke ansluta mig till en uppfattning, enligt vilken exempelvis uppläggnings- och notariatstjänsten och det för densamma tillämpade kontrollsystemet generellt borde vara undandragna tillsynsmyndighetens insyn.

Med den aspekt, jag här anlagt på vad kontrollen av bankbolagens verksamhet måste inbegripa, kan det ifrågasättas, huruvida sakkunnigförslagets jämkning av nuvarande regelformulering är nödvändig. Emellertid synes gällande lydelse kunna ge näring åt en alltför snäv tolkning av tillsynens funktion. Ett visst förtydligande av den nuvarande regeln synes därför vara motiverat. Enligt min åsikt kommer regelns syfte bättre till uttryck, om tillsynsmyndigheten ålägges att följa bankbolagens verksamhet i den mån så erfordras för kännedom om de förhållanden, som kan inverka på bolags säkerhet eller eljest är av betydelse för en sund utveckling av bankverksamheten. Jag förordar därför, att andra stycket i 147 § utformas i enlighet härmed.

149 §.

Förevarande paragraf (148 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 68 § och 69 § andra stycket andra punkten BL. Den upptar stadganden om tillsynsmyndighetens deltagande i revisionen av bankerna genom särskilt förordnad revisor och om skyldighet för tillsynsmyndigheten att utfärda särskild instruktion för dylik revisor.

Paragrafen innehåller den nyheten, att tillsynsmyndigheten tillagts rätt att, då särskilda omständigheter föranleder därtill, utse mer än en revisor. Detta stadgande kan närmast få tillämpning för bank, som anlitar olika grupper av revisorer för skilda delar av kontorsorganisationen.

150 §.

Denna paragraf (149 § i sakkunnigförslaget) överensstämmer till sitt innehåll med 232 § BL och inrymmer rätt för tillsynsmyndigheten att sammankalla bankstyrelse och att utlysa extra bolagsstämma.

151 §.

Paragrafen (150 § i sakkunnigförslaget) saknar motsvarighet i BL. Här stadgas rätt för tillsynsmyndigheten att meddela föreskrifter om sättet för förande av bankaktiebolags räkenskaper, om förvaring av värdehandlingar samt om inventering av dessa.

Bestämmelser av delvis liknande innehåll återfinnes för närvarande i 5 § instruktionen för bank- och fondinspektionen. Samma ämne regleras i 7 § tredje stycket lagen den 14 juni 1946 (nr 313) om hypoteksaktiebolag.

Yttrandena. *Svenska bankföreningen* menar, att bestämmelser av ifrågasatt slag allttjämt lämpligen borde ha sin plats i instruktionen för tillsynsmyndigheten. Under alla förhållanden borde befogenheten att lämna närmare föreskrifter om förvaring och inventering av värdehandlingar vara begränsad till att avse värdehandlingar, som bank själv ägde eller innehade som pant. Förvaringen av värdehandlingar, som av banken mottagits under öppet eller slutet förvar, borde rimligen icke höra till tillsynsmyndighetens kompetensområde.

Departementschefen. I anledning av svenska bankföreningens uttalande får jag hänvisa till mitt anförande under 147 och 148 §§. Jag finner ej skäl biträda någon ändring av sakkunnigförslaget på denna punkt. Givet är att föreskrifterna om förvaring och inventering av värdehandlingar ej bör vara mera ingripande än som påkallas av insättarnas krav på trygghet. I huvudsak torde dessa föreskrifter kunna begränsas till att avse värdehandlingar under öppet förvar.

152 §.

Paragrafen (151 § i sakkunnigförslaget) innehåller regler om vissa skyldigheter, som åligger bankstyrelse, närmast gentemot tillsynsmyndigheten, och motsvarar 234 § BL.

De sakkunniga. I sakkunnigförslaget har tillagts en att-sats (den fjärde), innefattande skyldighet för styrelsen att till tillsynsmyndigheten lämna uppgifter för den s. k. årsstatistiken. Tillägget korresponderar med 1 § tredje stycket instruktionen för bank- och fondinspektionen (SFS 1922:206, jfr 1924:221 och 1936:540), enligt vilken det åligger inspektionen bl. a. att offentliggöra en översikt över bankbolagens ställning efter varje års bokslut.

Departementschefen. Det kan i olika sammanhang vara erforderligt att bankerna tillhandahåller statistiskt material utöver vad som lämnas till tillsynsmyndigheten i och för årsstatistiken eller eljest för myndighetens arbete. Jag förordar därför ytterligare ett tillägg, enligt vilket Kungl. Maj:t skall kunna ålägga bankaktiebolag att avge statistiska uppgifter därutöver.

I anledning av påpekande av patent- och registreringsverket har dessutom en redaktionell jämkning vidtagits i paragrafens utformning enligt sakkunnigförslaget.

153—157 §§.

I dessa paragrafer (152—156 §§ i sakkunnigförslaget) regleras tillsynsmyndighetens allmänna befogenheter. Förslaget innefattar icke någon ändring i gällande bestämmelser, men lagtexten har disponerats på annat sätt än i dessa och vidare har ett par tillägg fogats till de nuvarande reglerna.

153 § i förslaget motsvarar 235 § första och andra styckena BL och behandlar påföljderna av lag- och bolagsordningsöverträdelse.

I 154 § återfinnes bestämmelserna i 235 § tredje stycket och 235 a § BL om sanktioner gentemot missförhållanden av annan art.

I 155 § beskrives två fall av oktrojförverkande, som ej har någon motsvarighet i BL, nämligen förverkande på grund av underlåtenhet att inom vederbörlig tid hålla konstituerande stämma respektive att göra ansökan om registrering. Nämda båda tillägg har sin motsvarighet i 288 § FL.

Jämväl 156 § i förslaget saknar motsvarighet i BL. Paragrafen stadgar, att Kungl. Maj:t har att förordna om registrering av beslut, varigenom oktroj förklarats förverkad. Motsvarighet till denna bestämmelse finnes likaledes i 288 § FL.

157 §, som rör vitesföreläggande, överensstämmer med 236 § BL.

158 §.

1 mom. i denna paragraf (157 § i sakkunnigförslaget) upptar i överensstämmelse med 238 § BL regler om utseende av ombud för tillsynsmyndigheten vid bankaktiebolags likvidation samt angående ombudets och tillsynsmyndighetens befogenheter under likvidationen. Härjämte har i förevarande paragraf, såsom en konsekvens av att institutet likvidationsrevisor föreslås bli införd i banklagstiftningen, tillsynsmyndigheten tillerkänts rätt att jämväl utse sådan revisor.

Andra momentet i paragrafen saknar motsvarighet i BL. Hit har överförts bestämmelserna om tillsynsmyndighetens befogenheter i avseende å allmänt ombud i banks konkurs, d. v. s. de regler som nu återfinnes i 1 § första och tredje styckena, 2 § andra stycket och 3 § lagen den 18 september 1903 angående bankaktiebolags och sparbanks konkurs (jfr vad som å s. 70 uttalats angående sistnämnda lag).

159 §.

159 § (158 § i sakkunnigförslaget), som handlar om hur kostnaderna för banktillsynen skall bestridas, överensstämmer i sak med 239 § BL i lagrummets lydelse av den 19 februari 1954.

160 §.

Denna paragraf (159 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 230 § andra stycket BL.

De sakkunniga. I sakkunnigförslaget har till förevarande paragraf överförts förbudet i 230 § andra stycket BL för tillsynsmyndighetens ledamöter och tjänstemän att vara knutna till bank såsom ledamöter och tjänstemän. Härjämte förbjuder paragrafen myndighetens ledamöter och tjänstemän att vara aktieägare i bankbolag. Den sålunda föreslagna bestämmelsen har sin motsvarighet i 293 § FL.

Yttrandena. Bank- och fondinspektionen tillstyrker förslaget om förbud för inspektionsledamot och inspektionstjänsteman att äga bankaktie samt anför ytterligare:

Angelägenheten av att bankinspektionens tjänstemän stå helt oberoende av institutioner och personer, som de äro satta att övervaka, synes kräva att speciella restriktioner införas i avseende å tjänstemännens rättigheter att upptaga krediter eller teckna borgen för krediter hos dem som övervakas; en sådan regel torde i själva verket ha sedan många år upprätthållits som en frivillig överenskommelse. Lämpligen borde emellertid en föreskrift i ämnet upptagas i den för ämbetsverket gällande instruktionen, varvid bestämmelsen förslagsvis kunde utformas på det sätt, att befattningshavare, vilken tillika fungerade såsom ledamot i inspektionen icke ägde annorledes än mot s. k. myndlingssäkerhet (jfr 57 § första stycket i förslaget) upptaga kredit hos kreditinrättning eller person, över vilken han på grund av sin tjänst hade att utöva tillsyn.

Departementschefen. Jag finner de sakkunnigas förslag välgrundat och biträder därför detsamma.

Vad bank- och fondinspektionen anfört om att speciella restriktioner borde införas beträffande inspektionstjänstemännens rätt att uppta kredit hos bankerna anser jag vara befogat. Likaså delar jag uppfattningen, att hithörande spörsmål lämpligast bör få sin reglering i instruktionen för inspektionen. Vid den överarbetning av instruktionen, som blir påkallad i anslutning till den nya banklagstiftningens genomförande bör därför införas föreskrif-

ter i ämnet. Antingen kan dessa få den utformning, som inspektionen skisserat i sitt yttrande, eller också kan övervägas en ordning, enligt vilken här avsedda befattningshavare icke äger uppta bankkredit utan särskilt medgivande.

Det kan icke anses tillfredsställande, att här avsedda kreditjäv ej alls skulle beröras i själva banklagen. I förevarande lagrum har därför i andra stycket uttryckligen angivits att Kungl. Maj:t äger utfärda särskilda bestämmelser om de förutsättningar, under vilka ledamot av eller tjänsteman hos tillsynsmyndigheten äger erhålla kredit i affärsbank.

161 §.

Paragrafen (160 § i sakkunnigförslaget) överensstämmer med 231 § BL. Den ger föreskrifter om kungörelse vid igångsättande av bankrörelse och vid bankbolags trädande i likvidation.

162 §.

Här återfinnes den i tidigare sammanhang kommenterade bestämmelsen, att tillsynsmyndighet, som avses i detta lagförslag, är bank- och fondinspektionen.

Om registrering

Bestämmelserna i detta kapitel, 163—174 §§ (161—171 §§ i sakkunnigförslaget) överensstämmer i stort med föreskrifterna i 241—249 §§ BL. Dock föreslås den nyheten, att bank- och fondinspektionen skall vara registreringsmyndighet för bankaktiebolagen i stället för som hittills patent- och registreringsverket. Bestämmelsen härom finnes i 174 § i förslaget. Den allmänna regeln om att registreringspliktiga uppgifter skall inskrivas i särskilt bankregister har som i det föregående nämnts blivit införd i 3 § andra stycket.

Några av gällande lags föreskrifter om registrering avses bli överförda till den tillämpningskungörelse, varom stadgas i 193 § i förslaget. De föreskrifter, som här åsyftas, återfinnes för närvarande i 243 § sista stycket samt 245 § andra och tredje styckena BL.

163 §.

Paragrafen (161 § i sakkunnigförslaget), som motsvarar 241 § första stycket BL, innehåller föreskrifter angående ansökan om banks registrering och angående anmälan för registrering. Bestämmelsen i BL att, om anmälan avlämnas genom ombud eller insändes med posten, underskriften skall vara styrkt av vittnen har ansetts överflödigt och därför icke upptagits i förslaget.

164 §.

Detta lagrum (162 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 242 § första och andra styckena BL. Här ges bestämmelser om fall, då registrering skall väg-

ras. Reglerna överensstämmer i huvudsak med gällande rätt men har kompletterats i anslutning till 192 § AL.

2 mom. i paragrafen, som innehåller de mest väsentliga kompletteringarna, har delvis kommenterats vid behandlingen av 115 § i förslaget.

Motsvarighet till 242 § tredje stycket BL om klagan över vägrad registrering har införts under 175 § i förslaget.

165 och 166 §§.

Paragraferna (163 och 164 §§ i sakkunnigförslaget), som motsvarar 243 § första och andra styckena samt 245 § första stycket BL, anger vad som skall införas i bankregistret.

167—169 §§.

Dessa lagrum (165—167 §§ i sakkunnigförslaget) saknar motsvarighet i BL och har utformats i nära anslutning till 195, 196 och 198 §§ AL. Här meddelas vissa bestämmelser om registreringsmyndighetens åligganden i avseende å beslut om kapitalökning och om nedsättning av aktiekapitalet även som beträffande vissa därmed likartade beslut.

Beträffande 169 § har efter påpekande av patent- och registreringsverket en mindre redaktionell ändring företagits i vad de sakkunniga föreslagit.

170 §.

I paragrafen (168 § i sakkunnigförslaget) har intagits regler om verkan av att banks registrerade firma eller eljest verkställd inskrivning länder någon till förfång. Reglerna överensstämmer i huvudsak med 246 § BL.

171—173 §§.

Dessa lagrum (169—171 §§ i sakkunnigförslaget), som motsvarar 247—249 §§ BL och nära ansluter sig till 201, 202 och 204 §§ AL, innehåller bestämmelser om anteckning i registret, varigenom tidigare anteckning avföres, kungörande av vad i registret införes och verkan av registrering och kungörande.

Vissa av de i nämnda paragrafer i BL upptagna stadgandena har ansetts böra överflyttas till den i 193 § i förslaget omnämnda tillämpningskungörelsen.

174 §.

Här har i anslutning till 3 § i förslaget och i överensstämmelse med 162 § intagits ett stadgande om att bank- och fondinspektionen utgör registreringsmyndighet.

Om klagan över tillsynsmyndighetens och registreringsmyndighetens beslut

175 §.

Denna paragraf (172 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 237 § och 242 § tredje stycket BL.

Förevarande paragrafs första stycke, vilket till sitt innehåll helt överensstämmer med 237 § BL, ger regler om klagan över tillsynsmyndighetens beslut.

Andra stycket rör talan mot registreringsmyndighetens beslut. Här har den redaktionella jämkningen gjorts av nu gällande regel i 242 § tredje stycket BL, att besvärstiden ändrats från 60 dagar till två månader.

Paragrafens tredje stycke innehåller en efter förebild av 206 § AL och 318 § FL tillagd föreskrift rörande besvär över vissa med registreringsvägran jämförbara beslut.

De bestämmelser om stadgad tid för överklagning, som åsyftas i paragrafens första stycke, finnes intagna i en lag den 4 juni 1954 (nr 355).

Om skadestånd

I detta kapitel upptas under 176—181 §§ (173—178 §§ i sakkunnigförslaget) bestämmelser om den skadeståndsskyldighet som föreslås skola åvåldes stiftare av bankaktiebolag, dels person i organställning, dels ock aktieägare.

Gällande rätts motsvarigheter till dessa bestämmelser finnes i 66, 70, 104, 254 och 255 §§ BL.

Gällande rätt m. m. 66 § BL stadgar, att styrelseledamöter, som genom att överträda BL eller bolagsordningen eller eljest uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndar bolaget skada, skall svara för skadan en för alla och alla för en. Till följd av de allmänna bestämmelserna i 104 § BL angående likvidatorernas rättigheter och skyldigheter är jämväl likvidatorerna underkastade nyss angivna skadestandsregler. I 70 § BL regleras skadeståndsskyldigheten för revisor gentemot bolaget. Enligt 254 § första stycket punkt 4) BL är stiftare, som haft eller uppenbarligen bort ha vetskap om att vad bolaget övertagit enligt bestämmelse i teckningslistan blivit uppskattat till oskäligt värde, ersättningspliktig mot bolaget. 255 § BL, slutligen, stadgar skadeståndsskyldighet för bankbolags delägare, som genom att överträda BL eller bolagsordning tillskyndar bolaget skada, samt för styrelseledamöter, likvidatorer och delägare, som genom enahanda överträdelse tillskyndar tredje man skada.

AL:s särskilda skadestandsregler (207—212 §§) är något mera långtgående. Kretsen av de personer, som underkastas skadeståndsskyldighet, är sålunda vidare än i BL. Särskilt märkes att ansvarighet gentemot tredje man även stadgas för revisorer och med dem likställda. Å andra sidan upptar AL regler om nedsättning av skadeersättningen och om regressrätt mellan solidariskt ansvariga. AL:s skadestandsregler har efterbildats i FL (319—324 §§) och i lagen om ekonomiska föreningar (106—109 §§).

De sakkunniga. I sakkunnigförslaget har BL:s skadestandsregler utbyggts till nära överensstämmelse med AL:s motsvarande regler.

Departementschefen. Jag biträder — med viss komplettering — de sakkunnigas förslag till skadeståndsregler. Genom omarbetningen har reglerna kommit att nära anslutas till motsvarande bestämmelser i jämförbar associationslagstiftning. En närmare redogörelse för förslagets särskilda regler följer här nedan.

176 §.

Denna paragraf (173 § i sakkunnigförslaget) motsvarar 254 § punkt 4) BL. Här stadgas ersättningsskyldighet för stiftare, som vid bankaktiebolags bildande uppsåtligen eller av vårdslöshet förfarit på sådant sätt, att skada därigenom tillskyndats bolaget.

177 §.

Paragrafen (174 § i sakkunnigförslaget) reglerar i första och andra styckena den skadeståndsskyldighet, som i förhållande till bolaget åvilar person i organställning. I tredje stycket möter en allmän regel angående aktieägars skadeståndsplikt gentemot bolaget. Paragrafen har sin motsvarighet i stadganden i 66, 70 och 255 §§ BL.

Efter mönster av 208 § AL uppräknas i första stycket såsom skadeståndspliktiga, förutom såsom i BL styrelseledamot, revisor, likvidator och aktieägare, jämväl likvidationsrevisor samt ombud, som avses i 158 § i förslaget. Vid departementsbehandlingen har dessutom i uppräknningen intagits person, som utan att vara styrelseledamot erhållit uppdrag, varom förmäles i 74 § andra stycket i förslaget.

178 §.

Detta lagrum (175 § i sakkunnigförslaget) behandlar den skadeståndsskyldighet i förhållande till tredje man, som åvilar person i organställning. Likaså innehåller paragrafen en allmän regel angående aktieägars ansvarighet gentemot tredje man. I 255 § BL finnes viss motsvarighet till förevarande bestämmelser. Dessa har utformats efter förebild av 209 § AL.

Kretsen av skadeståndsskyldiga är densamma som i föregående paragraf i förslaget. Såsom tidigare anförts har ansvarighet gentemot tredje man införts jämväl för revisorer och med dem likställda. Liksom enligt gällande rätt kräves för skadeståndsskyldighet att den skadevällande handlingen skall ha inneburit en överträdelse av banklagen eller bolagsordningen.

179 §.

I denna paragraf (176 § i sakkunnigförslaget) stadgas en speciell skadeståndsskyldighet för aktieägare, som genom sitt inflytande medverkat till åtgärd, varigenom fördel uppenbarligen beretts vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare. Lagrummet, som saknar motsvarighet i BL, överensstämmer till sitt innehåll med 210 § AL.

180 och 181 §§.

Bestämmelserna i dessa paragrafer (177 och 178 §§ i sakkunnigförslaget) angående nedsättning av skadeersättningen i vissa fall, angående solidarisk

ansvarighet för flera ersättningsskyldiga samt angående regressrätt dem emellan har hämtats från AL och överensstämmer till innehållet helt med 211 och 212 §§ i nämnda lag.

Beträffande vissa spörsmål, som sammanhänger med nedsättning av någon medverkandes ersättningsskyldighet, må hänvisas till lagberedningens yttrande i förarbetena till 211 och 212 §§ AL (SOU 1941: 9, del II, s. 655 och 656).

Straffbestämmelser

182—186 §§.

Dessa paragrafer (179—183 §§ i sakkunnigförslaget), motsvarar 250—252 a §§ BL. Stadgandena i 253 § BL om att ådömda böter och viten skall tillfalla kronan samt angående förvandling av böter har såsom numera överflödiga icke överförts till förslaget (se lag den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff samt lag den 20 april 1951 (nr 175) med vissa bestämmelser om böter och viten).

182 § i förslaget motsvarar 250 § första stycket BL och stadgar straff för den, som här i riket driver bankrörelse, vartill han ej är berättigad. I 182 §:ns straffskala ingår dagsböter och fängelse.

Övriga paragrafer i detta kapitel har nära anslutits till 213—216 §§ AL och 326—329 §§ FL. Ett betydande avsteg från AL:s regler i 215 och 216 §§ har emellertid, i överensstämmelse med vad som skett i FL, gjorts därigenom, att ett flertal av förslagets föreskrifter av ordningskaraktär lämnats utan straffsanktion. Detta avsteg betingas av att banklagen skall tillämpas blott på ett ringa antal sammanslutningar, som i motsats till de allmänna aktiebolagen står under tillsyn av offentlig myndighet.

Särskilda bestämmelser

187 §.

Paragrafen (184 § i sakkunnigförslaget), som saknar motsvarighet i BL, upptar bestämmelser angående s. k. testamentarisk nyttjande- eller avkomsträtt till aktier. Innehållet överensstämmer helt med motsvarande regler i 220 § AL och 332 § FL.

188 §.

Denna paragraf (185 § i sakkunnigförslaget) motsvarar punkterna 1—3 samt 6 och 7 i 254 § BL. Här behandlas frågor, som sammanhänger med bankaktiebolags övertagande av annan bankrörelse.

Punkterna 4 och 5 i sistnämnda lagrum ersättes av föreskrifterna i 176 § respektive 109 § i förslaget.

I förhållande till sakkunnigförslaget innefattar förevarande paragraf viss redaktionell avvikelse, föranledd av erinran från patent- och registreringsverket.

189 §.

Detta lagrum (186 § i sakkunnigförslaget), som överensstämmer med 254 a § BL, stadgar, att bankaktiebolag icke får överta annat bankaktiebolags eller sparbanks rörelse utan Kungl. Maj:ts tillstånd.

190 §.

Paragrafen (187 § i sakkunnigförslaget) saknar motsvarighet i BL. Lagrummet ger föreskrifter om placering av och kontroll över tillgångarna hos banks pensionsstiftelse.

De sakkunniga. I betänkandet framhålles att affärsbankerna under senare år i växande omfattning skapat reserver för tryggnad av de anställdas pensionering. Detta hade ofta skett genom inrättande av särskilda pensionsstiftelser. År 1951 hade funnits 14 dylika stiftelser med ett sammanlagt fondkapital av omkring 65 miljoner kronor.

Enligt de sakkunnigas mening hade förvaltningen av dessa kapital skapat vissa problem, som borde bli föremål för prövning. Särskilt borde övervägas huruvida banks pensionsstiftelse borde, i motsats till vad gällde banken själv, äga obegränsad frihet vid placeringen av sina tillgångar.

De sakkunniga erinrar om att nu avsedda stiftelser vore något olika till sin juridiska konstruktion. Två av stiftelserna vore sålunda bildade enligt 1937 års lag om aktiebolags pensions- eller andra stiftelser och vore följaktligen i fråga om medelsförvaltningen bundna av bestämmelserna i nämnda lag och underkastade tillsyn av pensionsstyrelsen¹, två av stiftelserna lydde under den för stiftelser i allmänhet gällande lagstiftningen av år 1929 om tillsyn över stiftelser och övriga tio stiftelser vore s. k. fria stiftelser, vilka på grund av banken-stiftarens föreskrift undantagits från lagens tillämplighet.

Beträffande placeringen av stiftelsernas tillgångar anför de sakkunniga:

Enligt 1929 års lagstiftning skall stiftelses förmögenhet vara på nöjaktigt sätt placerad. Av förarbetena till lagen framgår, att uttrycket »nöjaktigt» valts för att placeringskraven icke onödigtvis skola nedbringa förmögenhetens avkastning; man torde därför kunna utgå från att tämligen stor placeringsfrihet finnes för de två pensionsstiftelser som, enligt vad nyss sagts, äro underkastade ifrågavarande lagstiftning.

Rörande placeringen av de tio fria pensionsstiftelsernas tillgångar finnas icke några andra bestämmelser än de, som stiftarna — d. v. s. bankerna själva — kunna ha fastställt i samband med stiftelsernas inrättande. Då härtill kommer att vederbörande bank antingen tillsätter stiftelsens styrelse eller har ett dominerande inflytande på valet av styrelseledamöter, och då vidare frågan om ansvarsfrihet för förvaltningen av stiftelsens angelägenheter enligt stiftelseurkunden avgöres av bankens styrelse eller bolagsstämman, torde man med fog kunna göra gällande, att medelsplaceringen i realiteten sker i enlighet med bankledningens intentioner.

Frånvaron av uttryckliga lagföreskrifter rörande placeringen av de fria pensionsstiftelsernas tillgångar har i och för sig lämnat öppet för bankerna att i stiftelserna placera tillgångar, som de på grund av banklagens

¹ Enligt kungl. kungörelse den 22 maj 1953 (nr 226) utövas tillsynen numera av riksförsäkringsanstalten.

bestämmelser själva icke må förvärva men som de av olika anledningar ansett vara av betydelse för sin verksamhet. Det har också förekommit, att bank önskat hos sin pensionsstiftelse placera tillgångar, som banken själv varit skyldig avveckla, såsom aktier, utgörande hela eller en väsentlig del av aktiekapitalet i ett bolag. En sådan placering av tillgångar i en pensionsstiftelse kan komma att på en omväg i bankernas verksamhet införa ett riskmoment som banklagen velat förebygga.

De sakkunniga erinrar vidare om att bank genom att avsätta en del av sina tillgångar till en pensionsstiftelse icke frigjort sig från sina pensionsförpliktelser. I den mån stiftelsens tillgångar icke försloge till täckande av dessa förpliktelser, måste banken av sina egna tillgångar sörja för pensioneringen. Förluster, som uppkomme vid placeringen av stiftelsens tillgångar, kunde därför i extrema fall gå ut över bankens borgenärer, däribland insättarna.

Med hänsyn till det nära sambandet mellan en bank och dess pensionsstiftelse borde därför enligt de sakkunnigas mening stiftelsen icke få utnyttja sin större placeringsfrihet på ett sätt, som stode i strid med grunderna för banklagstiftningens placeringsregler. Härvid borde dock beaktas att pensionsstiftelsernas och bankernas förpliktelser till sin karaktär vore olika. Bankernas förpliktelser avsåge sålunda till övervägande del återbetalning av gjorda insättningar och vore därför till sin natur kortfristiga, medan däremot de förpliktelser, som skulle fullgöras i första hand genom pensionsstiftelsernas medel vore långfristiga. En pensionsstiftelse borde på grund härav ha rätt att placera en avpassad del av sin förmögenhet i tillgångar, vilka såvitt möjligt vore undandragna verkningarna av en penningvärdesförsämring, såsom fastigheter och aktier. Stiftelsen borde exempelvis få förvärva en aktiepost i ett ansett bolag, förutsatt att posten icke vore större än vad som överensstämde med rimlig försiktighet vid normal kapitalplacering. Däremot borde det icke vara tillåtet för stiftelsen att förskaffa sig ett dominerande aktieinnehav i ett industriföretag. En sådan placering finge anses vara både främmande för pensionsstiftelsens ändamål och stridande mot grunderna för banklagens regler.

I de sakkunnigas förslag har i anledning av det anförda intagits stadgande om att pensionsstiftelse, vars förmögenhet huvudsakligen härrör från överföring av medel från bankaktiebolaget och som icke är underkastad bestämmelserna i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, icke får placera sina tillgångar på sätt som, med beaktande av stiftelsens ändamål, finnes strida mot grunderna för banklagens regler om placering av banks tillgångar. Uppsikten häröver skall ankomma på tillsynsmyndigheten.

Dessa bestämmelser — framhåller de sakkunniga — skulle i första hand gälla beträffande de s. k. fria pensionsstiftelserna men borde även avse de två stiftelser, som vore underkastade 1929 års lag om tillsyn över stiftelser. Anledning att undanta dessa stiftelser från tillsyn enligt 1929 års lag torde icke föreligga. (Anmärkas må att enligt särskild föreskrift i lagen länsstyrelsen äger att från tillsyn undanta stiftelse, som redan är underkastad

nöjaktig tillsyn eller för vilken tillsyn enligt lagen eljest på grund av särskilda omständigheter finnes icke vara behöfvlig.) Regeln borde även äga giltighet för varje annan stiftelse än pensionsstiftelse, där stiftelsen inrättats för anställdas eller deras efterlevandes välfärd.

Yttrandena. *Svenska bankföreningen* anför, att av motiveringen syntes framgå att man velat förebygga att en pensionsstiftelse förvärvade en dominerande aktiestock i ett industriföretag, varigenom banken genom sin nära anknytning till stiftelsen skulle kunna få ett avgörande inflytande över företaget. Bankföreningen menar, att detta resonemang vore väl långsökt för att tas till motiv för en ur principiell synpunkt så betänklig åtgärd som den föreslagna. Stiftelsekapitalet vore dock avsatt till personalens fromma av intjänade vinstmedel, som eljest skulle ha kunnat efter beskattning utdelas till aktieägarna. I personalens intresse låge uppenbarligen att stiftelsens medel förräntades på bästa möjliga sätt. Stiftelsen hade sina egna stadgar och vore föremål för revision i vanlig ordning. Det syntes då ligga helt vid sidan av tillsynsmyndighetens uppgifter att handha övervakningen av stiftelsens medelsplacering. Bankföreningen hemställde på grund av det anförda, att ifrågavarande paragraf i förslaget måtte utgå.

Liknande synpunkter har framförts av *handelskammaren i Gävle*.

Departementschefen. I sakkunnigbetänkandet har påvisats att affärsbankerna i tämligen betydande utsträckning inrättat pensionsstiftelser, vilka äger fullständig eller nära nog fullständig frihet att placera sina tillgångar efter eget gottfinnande. Sakkunnigförslaget går ut på att dessa stiftelser och vissa andra med dem jämförbara skall få sin placeringsfrihet något inskränkt. Begränsningen innebär närmare bestämt, att stiftelserna icke får placera sina tillgångar på sätt som, med beaktande av stiftelsernas ändamål, strider mot grunderna för banklagstiftningens regler beträffande placering av bankaktiebolagens tillgångar.

De förordade reglerna har motiverats med att hittillsvarande avsaknad av uttryckliga lagregler rörande placeringen av här åsyftade stiftelsers tillgångar gjort bankerna oförhindrade att med anlitande av stiftelsernas fria placeringsmöjligheter förskaffa sig tillgångar, som bankerna icke haft laglig rätt att själva förvärva. Ett dylikt tillvägagångssätt kunde enligt de sakkunniga medföra, att stiftelsernas placeringar bleve av riskbetonad karaktär. Skulle förluster uppkomma, kunde dessa i extrema fall tänkas gå ut över bankerna och därmed ytterst över insättarna, eftersom bankerna genom att avsätta en del av sina tillgångar till stiftelserna icke frigjorde sig från sina pensionsförpliktelser.

Under senare år har aktualiserats frågan om en utredning med uppgift att granska 1929 års allmänna lagstiftning om tillsyn över stiftelser och att framlägga förslag till en effektivisering av nämnda lagstiftnings skydd för stiftelsernas medel. Spörsmålet om ökat skydd för medel, avsatta till pensionsstiftelser, har för övrigt ett nära samband med frågan om pen-

sionsstiftelsernas ställning ur skattesynpunkt. Denna fråga har varit under omprövning inom den s. k. företagsbeskattningskommittén, som nyligen redovisat sitt betänkande (SOU 1954: 19).

Enligt min uppfattning torde det emellertid icke vara välbetänkt att i väntan på den lagstiftning, vartill nu berörda utredningar kan ge anledning, avstå från att meddela bestämmelser som reglerar placeringen av tillgångarna hos sådana stiftelser, som ej är underkastade 1937 års lag om aktiebolags pensions- eller andra stiftelser. Dessa bestämmelser bör ha till syfte bl. a. att ge möjlighet till full insyn i placeringen och vidare att förebygga att stiftelserna begagnas för ett direkt kringgående av banklagens bestämmelser om placering av bankernas medel. Jag tillstyrker att de sakkunnigas förslag på detta område lägges till grund för lagstiftning. Detta utesluter givetvis icke att tillsynsfrågan kan komma att ånyo aktualiseras i samband med en mera allmän omprövning av pensionsstiftelsernas ställning.

Uppmärksammas bör att den utformning, sakkunnigförslaget erhållit, tillåter ett rimligt beaktande av att stiftelsernas placeringar icke behöver hållas inom så snäva gränser som bankernas egna placeringar. Jag vill särskilt betona — något som även de sakkunniga framhållit — att stiftelserna i vidare mån än bankerna själva bör kunna placera sina tillgångar i fastigheter och aktier.

I anledning av vad bankföreningen yttrat rörande tillsynsmyndighetens uppgifter får jag hänvisa till min vid 147 § deklarerade mening, att i dessa uppgifter ingår jämväl övervakningen av förhållanden, som medelbart kan inverka på bankaktiebolagens säkerhet.

191 §.

Förevarande paragraf (188 § i sakkunnigförslaget), som helt överensstämmer med 258 § BL, stadgar att enskilds förhållanden till bankbolag ej må i oträngt mål yppas.

192 §.

Lagrummet (189 § i sakkunnigförslaget) har ej någon motsvarighet i BL men överensstämmer i sak med 224 § tredje stycket AL och 341 § tredje stycket FL. Här meddelas en allmän regel angående bestyrkande av avskrift, varom förmäles i lagförslaget. Särskild föreskrift rörande bestyrkande av avskrift finnes exempelvis i 10 § 1 mom. i förslaget.

193 §.

Denna paragraf (191 § i sakkunnigförslaget) motsvaras av 230 § tredje stycket och 239 § BL samt 249 § BL, jämförd med 126 § 1910 års aktiebolagslag. Här stadgas att Kungl. Maj:t har att meddela närmare bestämmelser rörande det i den föreslagna lagen avsedda bankregistret, om avgifterna för registrering och kungörande samt om tillsynsmyndighetens orga-

nisation och verksamhet, så ock de föreskrifter, som i övrigt finnes erforderliga för lagens tillämpning.

I sakkunnigförslagets kapitel med särskilda bestämmelser hade jämväl medtagits en regel, enligt vilken bankaktiebolag skulle i mål, för vilka ej annorlunda stadgades genom lag, lyda under allmän underrätt i den ort, där styrelsen hade sitt säte (190 § i sakkunnigförslaget). Regeln framstår som överflödig, eftersom rättegångsbalken i sitt 10 kap. 1 § innehåller uttryckligt stadgande i ämnet, och har därför icke överförts till departementsförslaget (jfr prop. 1944:4, s. 185).

Förslaget till lag angående införande av nya lagen om bankrörelse

De sakkunniga. De sakkunniga har ansett, att de bestämmelser, som erfordras beträffande den nya lagens ikraftträdande och dess tillämpning å äldre bankaktiebolag, bör sammanföras till en särskild promulgationslag.

Enligt sakkunnigförslaget till sådan lag skall nya banklagen i princip lända till efterrättelse även i avseende å bankaktiebolag, som registrerats enligt äldre lag. I äldre lag samt i nu gällande bolagsordningar förekommande bestämmelser, som strider mot nya lagen, kommer alltså att genom denna sättas ur kraft. 4 § av förslaget till promulgationslag upptar dock vissa undantag från denna huvudregel. Beträffande innehållet av undantagen hänvisas till lagtexten. Här nedan skall de viktigaste av dem beröras.

Det i nya banklagens 1 § intagna stadgandet angående förbud mot inlåning från allmänheten på räkning, som allmänneligen begagnas, skall ej äga tillämpning å bolag eller förening, som före lagens ikraftträdande erhållit vederbörligt tillstånd därtill (4 § 2 mom.). Stadgandet har sin motsvarighet i BL.

I 23 § nya lagen stadgas skyldighet att i varje aktiebrev ange den i 18 § nya lagen bestämda inskränkningen i rätten att förvärva aktier. Enligt 4 § 3 mom. i förslaget till promulgationslag skall nämnda skyldighet icke avse aktier, som utfärdats innan nya lagen trätt i kraft. Anledningen till detta undantag har varit, att bankerna icke ansetts ha möjlighet att å alla utelöpande aktiebrev ange förenämnda inskränkning. I samma moment meddelas vissa inskränkningar i nya lagens tillämplighet å bankaktiebolag med utelöpande aktier ställda till innehavaren.

Till 4 § 4 mom. i sakkunnigförslaget har från BL överförts övergångsbestämmelser, som tillkommit i samband med ändringar i BL genom lagen den 10 juli 1947 och rör särskilda frågor beträffande införing i aktieboken av aktieförvärv. Motsvarande övergångsbestämmelser återfinnes i 4 § 5 mom. promulgationslagen till AL och 4 § 2 mom. promulgationslagen till FL.

Bestämmelserna i 4 § 5, 6 och 7 mom. i sakkunnigförslaget har upptagits efter mönster av promulgationslagen till AL 4 § 6 mom. första stycket, 11 och 12 mom.

Enligt 5 § i sakkunnigförslaget skall nya banklagens förbud för ledamot av eller befattningshavare hos tillsynsmyndigheten att inneha aktier i bankbolag icke föranleda skyldighet för honom att avyttra vid lagens ikraftträdande ägda aktier.

I BL upptas föreskrift, att stadgandet i 2 § BL om förbud att använda ordet bank i firma ej skall äga tillämpning å aktiebolag, som före den 1 januari 1912 erhållit av Kungl. Maj:t stadfäst bolagsordning. De sakkunniga har ansett, att nämnda stadgande icke längre hade någon betydelse och därför icke borde överföras till förevarande promulgationslag.

Jämväl bestämmelsen i 260 § BL, att bankaktiebolag, som erhållit oktroj före den 1 januari 1912, kunde registreras enligt bestämmelserna i dessförrinnan gällande lag, vore enligt de sakkunnigas mening numera överflödig.

Yttrandena. Patent- och registreringsverket ifrågasätter, om icke med hänsyn till det fortfarande existerande Aktiebolaget Sundsvalls pantbank, vars bolagsordning stadfästes av Kungl. Maj:t den 21 april 1893, övergångsstadgandet i BL om rätt för aktiebolag, som före den 1 januari 1912 erhållit av Kungl. Maj:t stadfäst bolagsordning, att använda ordet bank borde överföras till förevarande promulgationslag.

Departementschefen. Det synes lämpligt, att såsom de sakkunniga föreslagit de bestämmelser, som erfordras i fråga om den nya lagstiftningens ikraftträdande och dess tillämpning å äldre bankaktiebolag, upptas i en särskild promulgationslag. Jag anser, att de av de sakkunniga förordade övergångsbestämmelserna i huvudsak kan godtas. Emellertid har jag funnit bestämmelserna böra i vissa hänseenden jämkas och i några avseenden kompletteras. I samband därmed har jämväl paragrafindelningen ändrats något.

Departementsförslaget upptar i 1 § föreskrift om tidpunkten för den nya banklagstiftningens ikraftträdande. Denna har synts mig böra fastställas till den 1 januari 1956.

Mot de sakkunnigas mening, att den nya lagens bestämmelser i princip skall lända till efterrättelse jämväl å bankaktiebolag registrerade enligt äldre rätt är givetvis icke något att erinra. Likaså anser jag mig helt kunna biträda de undantagsbestämmelser, som de sakkunniga i detta avseende föreslagit. Vissa ytterligare undantag är dock enligt min mening behövliga.

Beträffande styrelseledamöter, revisorer och suppleanter har i 72 §, 73 § andra stycket och 97 § 1 mom. nya lagen intagits delvis andra regler om kvalifikationsvillkor och mandattid än de som gäller i BL. Eftersom nämnda regler ej bör vinna tillämpning å styrelseledamöter, revisorer samt styrelse- och revisorssuppleanter, som är utsedda, då nya lagen träder i kraft, har i 4 § 6 mom. i departementsförslaget införts en bestämmelse härom.

Såsom patent- och registreringsverket påpekat finnes alltså ett aktiebolag som utan att vara bankaktiebolag har ordet bank i sin firmabeteckning och vars bolagsordning stadfästes av Kungl. Maj:t före den 1 januari 1912. Föreskriften i BL, att stadgandet om förbud att använda ordet bank ej

äger tillämpning å aktiebolag, som före den 1 januari 1912 erhållit av Kungl. Maj:t stadfäst bolagsordning, bör därför överföras till förevarande promulgationslag. I departementsförslaget har föreskriften intagits i 7 §.

Genom de nu gjorda tilläggen får promulgationslagen en något annan uppställning i departementsförslaget än i sakkunnigförslaget. 6 och 7 mom. i 4 § sakkunnigförslaget återfinnes sålunda i respektive 7 och 8 mom. i samma paragraf i departementsförslaget och 7 § i sakkunnigförslaget motsvarar slutligen 8 § i departementsförslaget.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen

28 a §, som införts i konkurslagen genom lag den 18 juni 1937, meddelar bestämmelser om återvinningstalan efter det medel överförts från aktiebolag, bankaktiebolag och försäkringsbolag till bolagets pensionsstiftelse eller annan personalstiftelse. För rätten att föra återvinningstalan är av betydelse, när den balansräkning, enligt vilken medlens överföring skett, inkommit till registreringsmyndigheten »eller, såvitt angår bankaktiebolag, till bankinspektionen». Efter ett genomförande av den föreslagna nya banklagstiftningen blir de citerade orden i lagrummet onödiga, varför de bör utgå.

Förslaget till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1937 om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser

Beträffande pensions- och andra personalstiftelser, som omnämnas i förevarande lag, skall vidtas vissa registreringsåtgärder och införingar i det allmänna aktiebolagsregistret. Jämlikt stadgande i lagens 36 § är lagen tillämplig även å bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag.

Därest det allmänna aktiebolagsregistret ej längre skall omfatta bankaktiebolagen utan ett särskilt bankregister skall inrättas i enlighet med förslaget till ny banklag, bör i 1937 års lag utsägas att i fråga om bankaktiebolag skall stadgandena om aktiebolagsregistret avse bankregistret. Nämda förtydligande bör införas i 36 § av 1937 års lag, där en motsvarande bestämmelse redan finnes beträffande försäkringsaktiebolagen.

39 § andra punkten i 1937 års lag innefattar ett stadgande, som föranletts av att beträffande bankaktiebolagen det av aktieägarna tillskjutna kapitalet benämnes grundfonden och ej, såsom beträffande aktiebolagen i övrigt, aktiekapitalet. Då denna skillnad enligt förslaget till banklag bortfaller, skulle stadgandet i fråga kunna upphävas såsom överflödigt. Lagändring synes emellertid onödig, då 39 § utgör en övergångsbestämmelse, som numera saknar aktualitet.

VI. Departementschefens hemställan

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats härvid fogade förslag till

- 1) *lag om bankrörelse;*
- 2) *lag angående införande av nya lagen om bankrörelse;*
- 3) *lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen; samt*
- 4) *lag angående ändring i lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.*

Föredragande departementschefen hemställer härafter, att lagrådets utlåtande över nämnda författningsförslag måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Ulf Thorselius

Förslag
till
lag om bankrörelse

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §.

Bankrörelse må, där ej annat följer av vad i lag eller författning är stadgat, drivas endast av bankaktiebolag, som därtill erhållit Konungens tillstånd (oktroj).

Med bankrörelse förstås i denna lag sådan verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning som av bank allmänneligen begagnas.

2 §.

Ej må annan än Sveriges riksbank, bankaktiebolag, postsparbanken, sparbank och Sveriges allmänna hypoteksbank i sin firma eller eljest vid beteckning av affärsrörelsen använda ordet bank. Beträffande användningen av ordet bank i registrerad understödsförenings firma är särskilt stadgat.

3 §.

Bankaktiebolag skola stå under tillsyn av en för hela riket gemensam tillsynsmyndighet, varom förmåles i 162 §.

För inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna lag skola anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är föreskrivet, skall föras bankregister hos registreringsmyndighet, varom förmåles i 174 §.

Om bankaktiebolags bildande

4 §.

1 mom. De som vilja stifta bankaktiebolag skola upprätta bolagsordning samt därå söka Konungens stadfästelse.

Stiftarna skola vara myndiga här i riket bosatta svenska medborgare och till antalet minst tio.

Den som är i konkurstillstånd kan ej vara stiftare.

Konungen prövar bolagsordningens överensstämmelse med denna lag samt lag och författning i övrigt, så ock om och i vad mån därutöver, med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av bolagets rörelse, särskilda bestämmelser må erfordras.

Finnes den tillämnade rörelsen vara nyttig för det allmänna, stadfäster Konungen bolagsordningen samt beviljar oktroj för en tid av högst tio år och därutöver intill slutet av då löpande räkenskapsår.

2 mom. Å beslut om ändring av stadfäst bolagsordning skall ock sökas Konungens stadfästelse. Konungen må uppdraga åt tillsynsmyndigheten att i Konungens ställe meddela stadfästelse å ändringsbeslut.

3 mom. Ansökan om stadfästelse skall inlämnas till tillsynsmyndigheten.

4 mom. Vid meddelande av oktroj äger Konungen stadga skyldighet för

bankaktiebolag att vid huvudkontoret och avdelningskontor, som bestämmes av Konungen, mottaga värdehandlingar till förvaring och förvaltning i enlighet med de i föräldrabalken och eljest i lag givna bestämmelserna.

5 §.

Bolagsordning för bankaktiebolag skall angiva:

1. bolagets firma;
 2. de rörelsegrenar bolaget må utöva;
 3. aktiekapitalet eller, där detta skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet;
 4. det belopp varå aktie skall lyda (nominella beloppet);
 5. den ort inom riket, där bolagets styrelse skall hava sitt säte;
 6. antalet styrelseledamöter och, där suppleanter för dem skola finnas, antalet styrelsesuppleanter, antalet revisorer, tiden för styrelseledamots uppdrag, så ock, där styrelseledamot och styrelsesuppleant ej skola väljas å bolagsstämma, huru de skola tillsättas;
 7. tiden för ordinarie bolagsstämmas hållande och vilka ärenden som skola förekomma å ordinarie stämma, utöver dem som omförmälas i 106 §; samt
 8. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till aktieägarnas kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna.
- Antalet styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och revisorer kan så bestämmas, att lägsta och högsta antalet anges.

6 §.

Bankaktiebolags firma skall innehålla ordet bank.

Ny firma skall tydligt skilja sig från annan, förut i laga ordning registrerad, ännu bestående banks firma, så ock från benämning å utländsk bankinrättning, som är allmänt känd här i riket.

7 §.

Aktiekapitalet skall fördelas i aktier å lika belopp i svenskt mynt. Där aktiekapitalet skall, utan ändring av bolagsordningen, kunna bestämmas till lägre eller högre belopp, må lägsta beloppet ej utgöra mindre än tredjedelen av högsta beloppet.

Vad för aktie skall inbetalas må ej bestämmas till lägre belopp än nominella beloppet. Sedan för aktie full betalning blivit erlagd, är aktieägaren icke pliktig att ytterligare tillskjuta något.

Aktie är mot bolaget odelbar. Å aktierna skola utfärdas brev, vilka ställas till viss man.

8 §.

1 mom. Skall för bankaktiebolag, vars aktiekapital skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, förbehåll träffas om aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier enligt bestämda grunder efter vad i 45 § sägs, eller skola, i den mån sådant må ske, grunderna för utövande av rösträtt och fattande av beslut å bolagsstämma avvika från vad därom finnes föreskrivet i denna lag, skall bestämmelse härom intagas i bolagsordningen.

Skall kalenderåret ej utgöra bolagets räkenskapsår, anges räkenskapsåret i bolagsordningen.

Där ej alla aktier skola medföra samma rätt, skall bolagsordningen angiva det belopp, vartill aktier av olika slag må kunna utgivas, och den rätt de skola medföra. Skola aktierna icke medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall, såframt aktiekapitalet skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, i bolagsordningen särskilt angivas den rätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som vid aktiekapitalets ökning må tillkomma varje slag av aktier.

2 mom. Ej må i bolagsordningen bestämmas annan inskränkning i rätten att förfoga över aktie än som framgår av 18 §.

Ej heller må i bolagsordningen intagas bestämmelse, som inskränker bolagsstämmas rätt att besluta om bildande av stiftelse enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser eller om överföring av vinstmedel till sådan stiftelse.

9 §.

Sedan oktroj beviljats, skola stiftarna upprätta teckningslista. Teckningslistan, som skall vara försedd med stiftarnas bevitnade namnunderskrifter, skall angiva:

1. det belopp, som skall inbetalas för aktie;
2. den tid, inom vilken inbetalning av aktie skall ske, samt, där inbetalningen må äga rum i poster, tiden för varje inbetalning;
3. där i bolagsordningen minimi- och maximikapital angivits men allenast visst belopp understigande maximikapitalet skall få tecknas, storleken av detta belopp; samt
4. den tid, ej överstigande sex månader från det oktroj beviljats, inom vilken konstituerande stämma skall hållas.

I teckningslistan skall jämväl intagas inrnan om den i 18 § stadgade inskränkningen i rätten att förvärva aktier. Äga andra än stiftare teckna aktier, må i teckningslistan föreskrivas, att tilldelning av aktier, som ej tillkomma stiftarna på grund av teckning före listans framläggande, skall ske efter stiftarnas bestämmande. Meddelas ej sådan föreskrift, skall i teckningslistan angivas den beräkningsgrund, efter vilken de aktier, som tecknas efter listans framläggande, i händelse av övertäckning skola å konstituerande stämman fördelas mellan tecknarna.

10 §.

1 mom. Teckning av aktier skall ske å teckningslistan i huvudskrift eller i avskrift som bestyrkts av notarius publicus eller landsfiskal eller av stiftarna. Vid teckningslistan skola vara fogade på enahanda sätt styrkta avskrifter av oktrojbeslutet och bolagsordningen.

Innan teckningslistan framlägges i huvudskrift eller avskrift, skall teckning av stiftarna hava ägt rum med angivande av dagen därför.

2 mom. Varje stiftare skall teckna minst en aktie. Av annan än stiftare må tecknas allenast det antal aktier, vilket återstår efter den teckning, som gjorts av stiftarna innan teckningslistan framlagts. Å varje lista skall finnas uppgift om det antal aktier, som envar av stiftarna tecknat, så ock om dagen för listans framläggande.

När aktieteckning sker, böra tecknarna vid sina namn angiva yrke och postadress.

11 §.

Ej må stiftare eller annan njuta gottgörelse av bankaktiebolaget för dess bildande utöver ersättning för utgifter, som för bildandet varit uppenbarligen nödvändiga. Ej heller må, utom i fall varom stadgas i 188 §, för aktie

tillskjutas annat än penningar eller stiftare förbehålla sig eller annan särskild förmån eller rättighet.

12 §.

Aktieteckning är ogiltig, där den göres annorledes än å teckningslista i huvudskrift eller sådan avskrift som i 10 § 1 mom. sägs, eller där listan saknar uppgift om aktieteckning av stiftarna efter vad i 10 § 2 mom. stadgas.

Aktieteckning med villkor är, utom i fall som stadgas i 188 §, ogiltig.

13 §.

Har ej beslut om bankaktiebolagets bildande fattats å konstituerande stämma inom den i teckningslistan föreskrivna tiden eller å stämma, till vilken frågan uppskjutits enligt 16 §, är aktieteckningen icke vidare bindande.

Detsamma skall gälla, där genom lagakraftgående beslut ansökan om bolagets registrering blivit avslagen.

14 §.

Ej må, sedan bankaktiebolaget registrerats, sådan grund för aktietecknings ogiltighet, som avses i 12 § och 13 § första stycket, göras gällande, utan så är att den hos registreringsmyndigheten anmälts före registreringen.

15 §.

Konstituerande stämma skall utlysas av stiftarna att inom tid, som blivit bestämd i teckningslistan, hållas å ort inom riket. Å stämman skola stiftarna framlägga de listor, å vilka aktieteckning skett, jämte oktrojbeslutet och bolagsordningen. Om tilldelning av aktier skall ske efter stiftarnas bestämmande, skall framläggas en av stiftarna undertecknad handling med uppgift om tilldelningen.

I fråga om kallelse till konstituerande stämma, om aktietecknares deltagande i förhandlingarna och utövande av rösträtt samt förfarandet i övrigt å stämman, så ock beträffande beslut och talan å beslut, som fattats på konstituerande stämma, skall i tillämpliga delar gälla vad i 21, 22, 25 och 26 §§ lagen om aktiebolag finnes stadgat, dock med iakttagande att där upptagna hänvisningar till bestämmelser i 23, 138, 139 och 192 §§ nämnda lag i stället skola avse motsvarande bestämmelser i 16, 115, 116 och 164 §§ denna lag.

16 §.

Å konstituerande stämman skall till avgörande företagas, huruvida bankaktiebolaget skall komma till stånd. Biträdes beslut om bolagets bildande av samtliga närvarande röstberättigade, eller finnas vid omröstning de flesta röstande med ett sammanlagt aktiebelopp av mer än halva det vid stämman företrädde aktiekapitalet och minst en fjärdedel av hela aktiekapitalet hava förenat sig därom, skall bolaget anses bildat. I annat fall är frågan om bolagets bildande förfallen.

Där minst en fjärdedel av de röstande eller ock röstande med ett sammanlagt aktiebelopp av minst en fjärdedel av det vid stämman företrädde aktiekapitalet påfordra det, skall med avgörande av frågan, huruvida bolaget skall komma till stånd, anstå till behandling å fortsatt stämma, som utsättes till viss dag minst fyra och högst sex veckor därefter. Å fortsatt stämma skall frågan om bolagets bildande avgöras utan vidare uppskov.

17 §.

Är bankaktiebolag bildat, skall å konstituerande stämman förrättas val av styrelse och revisorer.

18 §.

Aktie i bankaktiebolag må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas endast av svenska medborgare, så ock av svenska bolag och föreningar, vilka angivas i 18 § andra stycket lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, ävensom av andra svenska samfälligheter eller stiftelser. Har aktieförvärv skett annorledes än genom teckning eller överlåtelse, skall vad nyss stadgats icke i något fall medföra hinder för aktieägaren att med stöd av den företrädesrätt till teckning eller erhållande av nya aktier, vilken enligt denna lag eller den vid förvärvet gällande bolagsordningen är förenad med de förvärfvade aktierna, bekomma ytterligare aktier.

Förvärv av aktie, som skett i strid med innehållet i första stycket, är ogillt.

19 §.

Sedan styrelse och revisorer utsetts, må bankaktiebolaget enligt föreskrifterna i denna lag registreras, såframt full betalning behörigen erlagts för aktier med sammanlagt nominellt belopp ej understigande minimikapitalet.

Bolagets aktiekapital utgör det tecknade belopp för vilket tilldelning av aktier ägt rum, efter avdrag för aktier som må hava förklarats förverkade.

20 §.

Innan bankaktiebolaget registrerats, kan det ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. Sedan styrelse blivit utsedd, äger den dock föra talan i mål rörande bolagsbildningen, så ock eljest vidtaga åtgärd för utbekommande av tecknat aktiebelopp.

I fråga om ansvarighet för stiftare eller ställföreträdare för bolaget eller aktieägare, som handla å bolagets vägnar innan det registrerats, så ock beträffande avtal, som ställföreträdare ingått för oregistrerat bolag, skola bestämmelserna i 28 § andra stycket, 29 och 30 §§ lagen om aktiebolag äga motsvarande tillämpning, därvid i nämnda lagrum upptagna hänvisningar till 32, 87 och 204 §§ samma lag i stället skola avse 22, 81 och 173 §§ denna lag.

21 §.

Bliver bankaktiebolaget ej registrerat, äro styrelseledamöterna, en för alla och alla för en, ansvariga för att vad styrelsen uppburit å tecknade aktier återbäres till aktieägarna, efter avdrag för kostnad till följd av åtgärd som må vidtagas enligt 20 § första stycket. Återbäringen skall ock omfatta förkovran, där sådan uppkommit.

22 §.

Ansökan om bankaktiebolagets registrering skall göras av styrelsen senast ett år från det oktroj beviljats.

Ansökningen skall beträffande styrelseledamot och styrelsesuppleant innehålla uppgift om fullständiga namnet ävensom hemvist, så ock förklaring att dessa personer äro svenska medborgare och ej äro omyndiga.

I ansökningen skall uppgivas, av vilka och huru bolagets firma skall

tecknas, där den ej tecknas av styrelsen allenast på grund av denna lag. Skall firman tecknas av annan person än som avses i andra stycket, gäller vad där är stadgat även i fråga om sådan firmatecknare.

Bolagets postadress skall angivas.

Vid ansökningen skola fogas:

1. de listor, å vilka aktieteckningen ägt rum, jämte avskrift av desamma;
2. avskrift av protokollet vid konstituerande stämman;
3. två avskrifter av oktrojbeslutet och bolagsordningen;
4. avskrift av den i 15 § första stycket omförmälda handlingen rörande tilldelningen av aktier;

5. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad handling, innehållande *dels* uppgift om det tecknade belopp, för vilket tilldelning av aktier ägt rum, samt om det belopp, för vilket aktier må hava förklarats förverkade enligt 28 §, *dels* uppgift angående det belopp, som inbetalts å aktiekapitalet, och, där aktiekapitalet icke blivit till fullo inbetalt, sammanlagda nominella beloppet av de aktier, som till fullo inbetalts, *dels* ock försäkran att full betalning i penningar erlagts för aktier med sammanlagt nominellt belopp ej understigande det i bolagsordningen bestämda minimikapitalet.

Har å ansökningen varje styrelseledamot och styrelsesuppleant eller annan, som är bemyndigad att teckna bolagets firma, ej egenhändigt skrivit sin av vittnen styrkta namnteckning, skall vid ansökningen fogas en särskild bilaga, därå namnteckningen finnes och blivit styrkt av vittnen.

Om aktiebrev och aktiebok

23 §.

Aktiebrev skola undertecknas av styrelsen samt angiva bankaktiebolagets firma, ordningsnummer å den eller de aktier, å vilka breven lyda, akties nominella belopp och dagen för utfärdandet. Styrelseledamots namnteckning må kunna återgivas genom tryckning eller på annat dylikt sätt; dock skall varje aktiebrev vara egenhändigt underskrivet av minst en styrelseledamot.

I varje brev å aktie skall angivas den i 18 § bestämda inskränkningen i rätten att förvärva aktier. Kunna, då aktiebrev utgivas, enligt bolagsordningen aktier av olika slag finnas, skall aktieslaget anmärkas i aktiebrevet. Har i bolagsordningen intagits förbehåll, som i 45 § sägs, skall ock den i förbehållet bestämda inskränkningen angivas i varje brev å aktie som den avser.

Aktiebrev må ej utgivas, innan bolaget registrerats och full betalning erlagts för den eller de aktier å vilka brevet lyder. Vid ökning av aktiekapitalet må brev utgivas å högst så många aktier som enligt 42 § registrerats såsom till fullo betalda. Angående utgivande av brev å nya aktier vid sådan ökning av aktiekapitalet, som avses i 44 §, stadgas i nämnda paragraf. Aktiebrev må ej till aktieägaren utgivas, med mindre denne införts i aktieboken.

Angående utdelningskuponger till aktiebrev är stadgat i lagen om skuldebrev.

24 §.

Har aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärfvarens besittning och finnes sedan, att den, som verkställde överlåtelsen, ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äger nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro, och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

Förvärvaren skall anses hava varit i ond tro, ej allenast där han visste, att den, som verkställde överlåtelsen, icke var den, å vilken handlingen var ställd eller senast överlåtten, eller berättigad att handla å dennes vägnar, utan ock där han försummat att med skäligen omsorg pröva, huruvida så var fallet. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, är förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev gäller ock i fråga om pantsättning av dylik handling.

Har den, som till grund för förvärv av aktiebrev åberopar annat fång än överlåtelse, blivit införd i aktieboken, skall vid senare överlåtelse eller pantsättning av aktiebrevet vad förut i denna paragraf är stadgat äga tillämpning jämväl med avseende å förstnämnda fång.

Överlåtelse eller pantsättning av aktiebrev är ej gällande mot överlåtarens eller pantsättarens borgenärer, med mindre den till vilken överlåtelse eller pantsättning skett fått handlingen i besittning.

25 §.

1 mom. Över bankaktiebolags samtliga aktier har styrelsen att ofördröjligen efter bolagets bildande upplägga en aktiebok. Denna må bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem.

I aktieboken skola genom styrelsens försorg aktierna upptagas i nummerföljd med uppgift å aktietecknarna.

Av förvärvare vid konstituerande stämman eller hos styrelsen anmälda och styrkta förändringar i äganderätten till aktie skola ofördröjligen införas i aktieboken, där ej hinder möter av stadgandet i 18 §. Om förvärv av aktie ägt rum annorledes än genom överlåtelse, skall, om förvärvet ej införts i aktieboken, införing därav ske, när senare förvärv av aktien införes. Har förvärv av aktie ägt rum annorledes än genom överlåtelse, skall fångets beskaffenhet anmärkas i aktieboken. I denna skall antecknas dagen då införing sker.

Det åligger styrelsen att omedelbart före bolagsstämma vara tillstädes för att pröva de frågor om nya aktieägares införande i aktieboken som då kunna yppas. Dock skall, där enligt bolagsordningen rätten till deltagande i bolagsstämmas förhandlingar gjorts beroende av att anmälan därom sker viss tid före stämman, styrelsesammanträde för prövning av frågor som nyss sagts hållas omedelbart före anmälningstidens utgång.

Styrelsen åligger att låta envar, som sådant önskar, å bankaktiebolagets huvudkontor taga kännedom om aktieboken å de tider banken hålles öppen för allmänheten, ävensom, mot avgift, erhålla till riktigheten styrkt utdrag därur.

2 mom. Där hinder ej möter av stadgandet i 18 §, må styrelsen ej vägra att i aktieboken såsom ägare införa den som företer aktiebrev, såframt han kan till stöd för sin rätt till aktien åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser. Är sista överlåtelsten tecknad in blanco, må införing ej ske med mindre namnet utsättes i överlåtelsten.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning vid införing av förvärv på grund av skriftlig överlåtelse av aktiebrev, om förvärvet skett efter förvärv som ägt rum annorledes än genom överlåtelse och sistnämnda fång blivit infört i aktieboken.

Den till vilken aktie övergått är ej gentemot bolaget att anse såsom aktieägare, innan han införts i aktieboken.

När ny ägare av aktie införes i aktieboken, skall brevet förseas med på-

skrift om införingen med angivande av dagen därför. Har förvärvet skett annorledes än genom överlåtelse, skall tillika fångets beskaffenhet anmärkas i påskriften.

Om inbetalning av aktiekapital

26 §.

Senast inom två månader från bankaktiebolags bildande skall aktie till fullo betalas.

Ej må kvittning ske av skuld på grund av aktieteckning mot fordran hos bolaget, med mindre styrelsen det medgiver. Kvittning må icke medgivas, där den skulle lända till nackdel för bolaget eller dess borgenärer.

27 §.

Fordran å oguldet aktiebelopp må ej av bolaget överlätas eller pantsättas.

28 §.

Fullgöres ej inbetalning å aktie i rätt tid, äger styrelsen utsöka det förfallna beloppet, och skall ränta därå gäldas efter sex procent om året från förfallodagen.

Verkställes ej inbetalning inom en månad efter anmaning, äger styrelsen, där annan anmäler sig vilja övertaga aktien, förklara denna övertagen av honom eller, i annat fall, förklara aktien förverkad. Då aktie förklarats förverkad, kan vad å aktien inbetalts ej återfordras. Har aktie förklarats övertagen av annan, må ej heller vad som tidigare inbetalts återfordras, förrän den som övertagit aktien till fullo betalt denna.

Har från aktietecknare aktie övergått å annan, må aktien ej av styrelsen förklaras övertagen eller förverkad, med mindre anmaning enligt andra stycket gjorts hos den som senast i aktieboken införts såsom ägare till aktien.

I avseende å den, som förklarats hava övertagit aktie, skall vad om aktietecknare är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Anmaning skall innehålla erinran om påföljden av att den ej efterkommes. Anmaning skall anses vara given, när den kungjorts på det sätt, som gäller för kallelse till ordinarie bolagsstämma, samt, där aktietecknares postadress uppgivits eller upplysning om adressen utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt kan inhämtas, till honom försänts i rekommenderat brev.

29 §.

Ändå att aktie av styrelsen förklarats övertagen eller förverkad, är aktietecknaren, där bankaktiebolaget försättes i konkurs på ansökan som gjorts inom två år från utgången av den för aktiernas inbetalning bestämda tiden, skyldig att, såvitt borgenärers rätt därpå beror, fullgöra återstående inbetalning å aktien.

30 §.

Fullgöres, efter det ansökan om bankaktiebolagets registrering gjorts, ytterligare inbetalning å aktier, skall inom sex månader efter inbetalningen anmälan om sålunda inbetalt belopp göras för registrering. Anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter, skall innehålla försäkran att den anmälda inbetalningen på aktiekapitalet skett i penningar.

I anmälningen skall ock för registrering uppgivas sammanlagda nominella beloppet av alla de aktier som vid tiden för anmälningen äro till fullo inbetalda.

31 §.

Hava, sedan ansökan om bankaktiebolagets registrering gjorts, aktier förklarats förverkade, åligger det styrelsen eller verkställande direktör att för registrering av den sålunda skedda minskningen av aktiekapitalet ofördröjligen anmäla antalet förverkade aktier.

Om å dessa aktier något var inbetalt och registrering därav skett, skall anmälningen innehålla uppgift därom; och skall i registret införas, att det belopp, som förut registrerats såsom inbetalt å aktiekapitalet, minskats med det belopp, som inbetalts å de förverkade aktierna.

Om aktiekapitalets ökning

32 §.

Ökning av aktiekapitalet medelst ny aktieteckning må beslutas av bolagsstämma. Erfordras för beslutet ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet, må beslutet fattas först sedan stadfästelse å ändringen meddelats.

Förslag till ökningsbeslut, så ock ett av samtliga styrelseledamöter undertecknat yttrande över den föreslagna kapitalökningens betydelse för bankaktiebolaget skola genom styrelsens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängliga för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Där ej balansräkningen för nästföregående räkenskapsår fastställles å stämman, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den senaste fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser;

2. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad berättelse, däri upplysning lämnas, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för dess ställning vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över berättelsen.

33 §.

Beslutet om aktiekapitalets ökning skall angiva:

1. det belopp, varmed aktiekapitalet må ökas;

2. där enligt bolagsordningen aktier av olika slag kunna finnas, till vilket aktieslag de nya aktierna skola hänföras;

3. den företrädesrätt att teckna nya aktier, som enligt denna lag eller bolagsordningen må tillkomma aktieägare;

4. den tid, ej understigande en månad från den dag då beslutet enligt 35 § kungjorts i tidningarna, inom vilken aktieägare må begagna företrädesrätt till teckning;

5. akties nominella belopp och det belopp som skall inbetalas för aktie;

6. den beräkningsgrund, efter vilken vid överteckning de aktier som icke tecknats med företrädesrätt skola av styrelsen fördelas, där ej jämlikt stämmans beslut fördelningen skall ankomma på styrelsen; samt

7. det räkenskapsår, för vilket vinstutdelning å de nya aktierna först må utgå, varvid dock detta år må bestämmas senast till året efter det räkenskapsår, under vilket aktierna skolat till fullo inbetalas.

I ökningsbeslutet skall ock angivas det belopp, vartill aktiekapitalet upp-

går vid beslutets fattande, och vad därav svarar mot aktier som registrerats såsom till fullo inbetalda. Har ökning av aktiekapitalet förut beslutats, skall beträffande sista ökningen anmärkas, huruvida aktier som icke förklarats förverkade ännu ej registrerats såsom till fullo inbetalda.

Bestämmelse må i ökningsbeslutet meddelas, att det tecknade belopp, för vilket tilldelning av nya aktier sker, skall uppgå till visst angivet minimibelopp för att aktieteckningen skall bli bindande.

I fall, då beträffande de nya aktierna skall gälla sådant förbehåll om aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier som avses i 45 §, skall i beslutet intagas erinran därom.

34 §.

Bolagsstämmans beslut om aktiekapitalets ökning skall av styrelsen eller verkställande direktör ofördröjligen anmälas för registrering.

Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av protokoll rörande beslutet, så ock i huvudskrift och avskrift det i 32 § andra stycket första punkten omförmälda yttrandet samt berättelse och yttrande som avses i nämnda stycke 2. och 3.

Om villkor för registrering av beslutet är stadgat i 167 § 1 mom.

35 §.

Sedan bolagsstämman fattat beslut om aktiekapitalets ökning, skola teckningslista och kungörelse om beslutet upprättas samt undertecknas av samtliga styrelseledamöter.

I såväl teckningslistan som kungörelsen skall upptagas bolagsstämmans beslut om aktiekapitalets ökning. Har i ökningsbeslutet bestämmelse ej meddelats om tiden för inbetalning av nya aktier, skall sådan bestämmelse upptagas i teckningslistan och kungörelsen.

I teckningslistan och kungörelsen skall ock intagas erinran om den i 18 § stadgade inskränkningen i rätten att förvärva aktier.

Sedan ökningsbeslutet registrerats, skall styrelsen låta införa kungörelsen i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där styrelsen har sitt säte. Det åligger ock styrelsen att ofördröjligen i rekommenderat brev om bolagsstämmans beslut underrätta varje aktieägare, om vars postadress upplysning utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt kan inhämtas.

36 §.

Där alla förutvarande aktier medföra lika rätt till andel i bankaktiebolagets tillgångar och vinst, är varje aktieägare berättigad att, i den mån det kan ske, av de nya aktierna efter teckning erhålla det antal som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet. Finnas aktier av olika slag och medföra dessa icke lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i fråga om företrädesrätten till teckning av nya aktier gälla vad i bolagsordningen föreskrives.

37 §.

Aktieägare, som vill begagna honom tillkommande företrädesrätt till teckning av nya aktier, är skyldig att förete det eller de aktiebrev, å vilka teckningsrätten grundas; och skall genom styrelsens försorg sådant aktiebrev förses med påskrift att teckningsrätten begagnats.

38 §.

Teckning av de nya aktierna skall ske å teckningslistan i huvudskrift eller i avskrift, som bestyrkts av notarius publicus eller landsfiskal eller av två styrelseledamöter.

Vid teckningslistan skola vara fogade ett exemplar av bolagsordningen samt i avskrift de enligt 32 §, jämte förslaget till ökningsbeslut, framlagda handlingarna, så ock avskrift av kungörelsen om ökningsbeslutet samt i huvudskrift eller avskrift av styrelsen eller verkställande direktör undertecknad uppgift om de tidningar, i vilka kungörelsen om ökningsbeslutet varit införd, och om dagen därför, eller ock ett exemplar av dessa tidningar. Å varje teckningslista skall finnas uppgift om dagen för listans framläggande.

När aktieteckning sker, böra tecknarna vid sina namn angiva yrke och postadress.

39 §.

Teckning av ny aktie är ogiltig, där den ej göres å teckningslista i huvudskrift eller sådan avskrift som i 38 § sägs.

Teckning med villkor är, utom i fall som i 188 § stadgas, ogiltig.

Ej må sådan grund för aktieteckningens ogiltighet, som i första och andra styckena avses, göras gällande, utan så är att den anmälts hos registreringsmyndigheten, innan registrering jämlikt 42 § ägt rum i anledning av anmälan, som gjorts efter det aktien till fullo betalats.

40 §.

Sedan teckning av nya aktier avslutats, skall ofördröjligen genom styrelsens försorg tilldelning av nya aktier till aktietecknarna ske med tillämpning av vad i 36 § samt i ökningsbeslutet enligt 33 § första stycket 6. är föreskrivet. Rörande tilldelningen skall skriftlig uppgift upprättas och undertecknas av styrelsen. Aktierna skola genom styrelsens försorg ofördröjligen upptagas i aktieboken.

41 §.

Senast ett år från det bolagsstämman beslut om aktiekapitalets ökning fattades eller, om registrering av ökningsbeslutet vägrats och besvär däröver anförts, inom ett år från det besvären blivit bifallna, skall full betalning för ny aktie erläggas.

Bestämmelserna i 11 § om förbud mot tillskott å aktie i annat än penningar eller mot förbehåll om särskild förmån eller rättighet vid aktieteckning ävensom bestämmelsen i 26 §, att aktietecknare ej är berättigad till kvittning, gälla ock vid ny aktieteckning; och skall jämväl vid sådan teckning äga motsvarande tillämpning vad i 28 och 29 §§ finnes stadgat om skyldighet att erlægga betalning å aktie och om påföljd av underlåtenhet att fullgöra sådan skyldighet, så ock om anmaning att fullgöra inbetalning å tecknad aktie.

42 §.

1 mom. Senast sex månader efter utgången av den för inbetalning av de nya aktierna bestämda tiden skall för registrering anmälas, huru många nya aktier som till fullo betalats. Anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter, skall innehålla försäkran att den anmälda inbetalningen på aktiekapitalet blivit verkställd genom betalning i penningar.

I anmälningen skall för registrering uppgivas det tecknade belopp, för vilket tilldelning av nya aktier skett. Vid anmälningen skola fogas:

1. teckningslistorna jämte avskrift av desamma;
2. ett exemplar av de tidningar, i vilka kungörelsen angående bolagsstämmans beslut om ökningen varit införd; samt
3. avskrift av den i 40 § omförmälda uppgiften rörande tilldelningen av nya aktier.

Innehåller ökningsbeslutet bestämmelse om minimiteckning, må registrering ej ske, med mindre det tecknade belopp, för vilket tilldelning av nya aktier skett, uppgår till det i ökningsbeslutet angivna minimibeloppet och full betalning erlagts för nya aktier med sammanlagt nominellt belopp ej understigande minimibeloppet. Har, enligt vad i 167 § 2 mom. sägs, i registret antecknats att den tidigare anteckningen om ökningsbeslutets registrering avföres ur registret, är aktieteckningen icke vidare bindande, och skall vad å de tecknade aktierna inbetalats återbäras till aktietecknarna jämte fem procent ränta därå.

2 mom. Bliva efter anmälan som avses i 1 mom. nya aktier ytterligare till fullo betalda, skall inom sex månader efter inbetalningen antalet sådana aktier anmälas för registrering. Anmälningen skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter samt innehålla försäkran som i 1 mom. första stycket sägs.

3 mom. Aktiekapitalet skall, så snart registrering skett i anledning av anmälan enligt 1 eller 2 mom., anses ökat med sammanlagda nominella beloppet av det antal nya aktier som anmälts hava till fullo betalats.

4 mom. Om nya aktier förklaras förverkade, skola inom sex månader därefter styrelsen eller verkställande direktör för registrering anmäla antalet förverkade aktier. Med sådan anmälan skall dock anstå, till dess anmälan sker jämlikt 1 mom.

43 §.

Utan hinder av vad i 32—42 §§ finnes stadgat må styrelsen besluta aktiekapitalets ökning under förutsättning av bolagsstämmans godkännande. I sådant fall skall vad i nämnda paragrafer är föreskrivet äga motsvarande tillämpning, därvid dock skall iakttagas vad nedan är särskilt stadgat.

Sedan styrelsen fattat beslut om aktiekapitalets ökning, må kungörelse och underrättelse om beslutet samt aktieteckning ske.

Å bolagsstämmans beslut om godkännande av styrelsens ökningsbeslut samt å styrelsens skyldighet att viss tid före stämma hålla handlingar tillgängliga och på stämman framlägga handlingarna skola bestämmelserna i 32 § äga tillämpning.

Vad i 34 och 41 §§ sägs beträffande bolagsstämmans beslut om aktiekapitalets ökning skall tillämpas å bolagsstämmans beslut om godkännande av kapitalökningen.

Innan ökningsbeslutet godkänts av bolagsstämman, må ej de nya aktierna upptagas i aktieboken eller den i 42 § 1 mom. föreskrivna anmälningen för registrering äga rum.

44 §.

1 mom. Finnas i bankaktiebolag, enligt den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen och bolagsstämmans beslut i anledning av bolagets vinst enligt balansräkningen, besparade vinstmedel, som ej avsatts till reservfond, må aktiekapitalet ökas genom överföring av sådana vinstmedel.

I avseende å ökningsbeslutet skall gälla vad i 32 § första stycket är stadgat. Ökningsbeslutet skall angiva det belopp varmed aktiekapitalet skall ökas och, där enligt bolagsordningen aktier av olika slag kunna finnas, till vilket aktieslag de nya aktierna skola hänföras. Tillika skall beträffande ökningsbeslutets innehåll gälla vad i 33 § första stycket 7. och andra stycket sägs.

Förslag till ökningsbeslut skall genom styrelsens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängligt för aktieägarna

dels ock framläggas å stämman. Är stämman ej ordinarie bolagsstämma, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för samma år;

2. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad handling, innehållande dels upplysning, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande, dels ock försäkran, att anledning ej yppats att balansräkningen upprättats i strid med bestämmelserna i 91 §; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över sistnämnda handling.

Där alla förutvarande aktier medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, är varje aktieägare berättigad att av de nya aktierna erhålla det antal, som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet. Finnas aktier av olika slag och medföra dessa icke lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i fråga om rätten att erhålla nya aktier gälla vad i bolagsordningen föreskrives.

2 mom. Beslutet om ökningen skall genom styrelsens försorg kungöras på sätt i 35 § stadgas. Ökningsbeslutet skall därefter av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Vid anmälingen skola fogas *dels* två avskrifter av protokoll, som förts i ärendet, *dels* ett exemplar av de tidningar, i vilka beslutet varit infört, *dels* ock avskrift av den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen eller, där beslutet ej fattats å ordinarie bolagsstämma, av de handlingar, som efter vad i 1 mom. tredje stycket sågs skola hava framlagts å bolagsstämman.

Aktiekapitalet skall, så snart registrering av beslutet skett, anses ökat med det belopp, som enligt beslutet skall överföras till aktiekapitalet.

De nya aktierna skola i aktieboken upptagas i nummerföljd.

Ej må brev å ny aktie utlämnas till aktieägare, innan registrering av beslutet om ökningen skett och aktieägaren företett det eller de aktiebrev, varå rätten att erhålla ny aktie grundas. Genom styrelsens försorg skall sådant aktiebrev förses med påskrift angående uppvisandet. När brev å ny aktie utlämnas, skall ägaren införas i aktieboken.

Om aktiekapitalets nedsättning

45 §.

I bankaktiebolag, vars aktiekapital kan utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, må aktiekapitalet, såframt förbehåll därom träffats i den vid bolagets bildande stadfästa bolagsordningen, kunna genom inlösen av därvid utgivna aktier med ekonomisk företrädesrätt nedsättas enligt grunder som stadgas i förbehållet, dock ej under det i bolagsordningen bestämda minimikapitalet.

Sådan nedsättning av aktiekapitalet må även äga rum, där efter bolagets registrering stadfästelse meddelats å ändring av bolagsordningen, varigenom förbehåll som avses i första stycket intages i denna. I dylikt fall må dock nedsättningen ske allenast genom inlösen av aktier med företrädesrätt, utgivna på grund av sådant beslut om ökning av aktiekapitalet, som av bolagsstämman eller, enligt 43 §, av styrelsen fattats, sedan ändringen av bolagsordningen registrerats.

Då enligt de i förbehållet stadgade grunderna blivit bestämt att vissa aktier skola inlösas, skall styrelsen eller verkställande direktör ofördröjligen göra

anmälan för registrering av aktiekapitalets nedsättning med motsvarande belopp. Vid anmälan skall fogas, där inlösen beslutats av bolagsstämma, två avskrifter av protokollet i ärendet samt i annat fall i två exemplar en av styrelsen underskriven handling rörande bestämmandet av vilka aktier som skola inlösas. Då registrering skett, skall aktiekapitalet anses nedsatt, och må inlösen ej dessförinnan ske.

När aktie inlöses, skall aktiebrevet genom styrelsens försorg förses med påskrift om inlösandet.

46 §.

1 mom. Beslut om nedsättning av aktiekapitalet i annat fall än i 45 § sägs fattas av bolagsstämma efter vad i 111 och 112 §§ stadgas.

Förslag till nedsättningsbeslut skall genom styrelsens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bankaktiebolaget tillgängligt för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Där ej balansräkningen för nästföregående räkenskapsår fastställs å stämman, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den senaste fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser;

2. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad berättelse, däri upplysning lämnas, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för dess ställning, vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över berättelsen.

Handlägges nedsättningsfrågan å två stämmor, skall vad i andra stycket sägs gälla beträffande båda stämmorna.

Nedsättningsbeslutet skall angiva det belopp varmed aktiekapitalet skall nedsättas och det sätt varpå nedsättningen jämlikt 2 mom. skall genomföras. I beslutet skall ock upptagas föreskrift, att det nedsättningen motsvarande beloppet skall återbetalas till aktieägarna, eller att det skall avsättas till reservfonden, eller att det skall avsättas till en särskild fond att användas enligt beslut av bolagsstämma. Rörande olika delar av nämnda belopp kunna olika sådana föreskrifter meddelas.

Inom fyra månader från det nedsättningsbeslutet fattades eller, om klandertalan därå anställes, från det denna talan genom lagakraftgående dom ogillades, skall nedsättningsbeslutet av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av protokoll som förts i ärendet, så ock avskrift av den för nästföregående år fastställda balansräkningen eller, där fastställelse av balansräkningen ej skett i samband med nedsättningsbeslutet, av de i andra stycket 1, 2 och 3 omförmälda handlingarna.

Har anmälan ej inkommit inom föreskriven tid, är nedsättningsbeslutet förfallet.

2 mom. Nedsättning av aktiekapitalet genomföres genom inlösen av aktier, genom indragning av aktier utan återbetalning eller genom minskning av aktiernas nominella belopp.

Genom styrelsens försorg skall, när aktie inlöses eller nominella beloppet minskas mot återbetalning av aktiekapital, aktiebrevet förses med påskrift därom. Påskrift skall ock, så snart ske kan, verkställas, när aktie indragits eller nominella beloppet minskats utan återbetalning.

47 §.

1 mom. Beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 46 § må, där beslutet icke innefattar föreskrift, att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden, ej bringas till verkställighet utan rättens tillstånd.

Rättens tillstånd skall av styrelsen sökas senast inom sex månader efter det nedsättningsbeslutet registrerades. Vid ansökningen skola vara fogade bevis att beslutet blivit registrerat samt avskrift av fastställd balansräkning för nästföregående räkenskapsår, försedd med anteckning om bolagsstämans beslut rörande bankaktiebolagets vinst eller förlust. Rätten skall utfärda kallelse å bolagets borgenärer, med föreläggande för den som vill bestrida ansökningen att sist å viss dag, sedan sex månader förflutit, skriftligen hos rätten göra anmälan därom vid äventyr att han eljest anses hava medgivit ansökningen. Kallelsen skall anslås i rättens kansli sex månader före inställelsedagen samt kungöras i allmänna tidningarna och minst en tidning i orten tre gånger, första gången fem och tredje gången sist två månader innan den dagen inträffar. Styrkes inför rätten, att de borgenärer, vilka hos rätten bestritt ansökningen, blivit till fullo förnöjda för sina fordringar eller medgivit aktiekapitalets nedsättning eller att säkerhet, som av rätten godkännes, ställts för deras fordringar, skall ansökningen bifallas.

Har stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, hos bolaget fordran, som avses i 2 § nämnda lag, skall fordringen ej utgöra hinder mot bifall till ansökningen, där inför rätten visas att å fordringen avbetalats så stor del som svarar mot nedsättningen av aktiekapitalet.

Om ansökan, som gjorts inom föreskriven tid, så ock om beslut, som meddelats i anledning av ansökningen, skall genom rättens försorg undermåttelse ofördröjligen avsändas till registreringsmyndigheten.

Rättens beslut, varigenom tillstånd till nedsättningens verkställande givits, skall inom sex månader sedan beslutet vunnit laga kraft av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Anmälningen skall vara åtföljd av rättens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av lagakraftbevis.

Aktiekapitalet skall anses nedsatt, då rättens beslut om tillstånd blivit registrerat.

2 mom. Sådan nedsättning av aktiekapitalet, som avses i 1 mom., är, där bolaget försättes i konkurs på ansökan som gjorts inom ett år från det rättens beslut om tillstånd till nedsättningen efter verkställd registrering kungjordes i allmänna tidningarna, utan verkan mot borgenär, som ej samtyckt till nedsättningen eller som vid fordringens tillkomst ej ägde eller, enligt vad i 173 § stadgas, skall anses hava ägt kännedom om rättens beslut, varigenom nedsättning medgivits.

48 §.

Innefattar beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 46 § föreskrift att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden, skall aktiekapitalet anses nedsatt, då beslutet om nedsättningen blivit registrerat. I sådant fall må vinstutdelning till aktieägare icke äga rum, förrän rättens tillstånd därtill erhållits eller aktiekapitalet enligt verkställd registrering är ökat med ett mot nedsättningen svarande belopp.

Ansökan om rättens tillstånd till sådan vinstutdelning skall göras av styrelsen. Vid ansökningen skall fogas bevis att beslutet om nedsättningen blivit registrerat. Rätten skall utfärda kallelse å bankaktiebolagets borgenärer, med föreläggande för den, som vill bestrida ansökningen, att sist å

viss dag, sedan tre månader förflutit, skriftligen hos rätten göra anmälan därom vid äventyr att han eljest anses hava medgivit ansökningen. Kallelsen skall anslås i rättens kansli tre månader före inställelsedagen samt kungöras i allmänna tidningarna och minst en tidning i orten tre gånger, första gången två månader och tredje gången sist en månad innan den dagen inträffar. Bestrides ej ansökningen eller styrkes inför rätten, att de borgenärer, vilka hos rätten bestritt ansökningen, blivit till fullo förnöjda för sina fordringar eller medgivit vinstutdelning eller att säkerhet, som av rätten godkännes, ställts för deras fordringar, skall rätten lämna tillstånd att utan hinder av nedsättningen vinstutdelning därefter må äga rum.

Har stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, hos bolaget fordran, som avses i 2 § nämnda lag, utgör fordringen ej hinder mot bifall till ansökningen om tillstånd till vinstutdelning till aktieägarna, men skall, där vinstutdelning äger rum innan aktiekapitalet enligt verkställd registrering ökats med ett mot nedsättningen svarande belopp, skyldighet åvila bolaget att erlagga betalning för så stor del av stiftelsens fordran vid tiden för nedsättningsbeslutet som vinstutdelningen motsvarar av aktiekapitalet efter nedsättningen. Sådan skyldighet upphör när å fordringen avbetalats så stor del som svarar mot nedsättningen av aktiekapitalet.

Rättens beslut, varigenom tillstånd till vinstutdelning givits, skall, sedan det vunnit laga kraft, av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Anmälningen skall vara åtföljd av rättens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av lagakraftbevis.

49 §.

Egen aktie må bankaktiebolag ej förvärva i annan ordning än i 45 eller 46 § sägs eller mottaga såsom pant. Avtal, som träffats i strid med förbud varom nu sagts, är ogillt.

Om reservfond så ock om bolagsstämmas rätt att genom vinstutdelning eller eljest förfoga över bolagets egendom

50 §.

Av bankaktiebolags årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, skola minst femton procent avsättas till reservfond. Vid beräkning av det belopp, som sålunda minst skall avsättas, må ej från årsvinsten avdragas den andel däri, som kan hava tillerkänts styrelseledamot eller annan såsom arvode (tantiem). Sedan fonden uppgått till ett belopp motsvarande femtio procent av aktiekapitalet, må vidare avsättning till fonden upphöra; nedgår fonden under det sålunda stadgade beloppet, skall avsättning därtill ånyo vidtaga.

Till reservfonden skall alltid läggas vad på grund av aktieteckning må hava erhållits för aktierna utöver det nominella beloppet, så ock, där aktie förklarats förverkad, vad dessförinnan blivit inbetalt å aktien.

Nedsättning av reservfonden må beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått å bolagets verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga, till framtida förfogande avsatta medel.

51 §.

1 mom. Ej må till aktieägarna annorledes än i följd av aktiekapitalets nedsättning efter ty i 45 och 47 §§ sägs utbetalas annat än den vinst, som förefinnes enligt fastställd balansräkning för sista räkenskapsåret, i den

mån vinsten icke skall avsättas till reservfond. Angående förbud mot vinstutdelning är för visst fall stadgat i 48 §.

2 mom. Beslutas och verkställs vinstutdelning i strid med vad i 1 mom. eller 48 § stadgats eller med bestämmelse i bolagsordningen, äro de, som uppburit sådan utdelning, skyldiga att återbära denna jämte fem procent ränta därå.

Detsamma gäller, om utdelning skett av vinst som utvisats av fastställd balansräkning till följd därav att balansräkningen upprättats i strid med bestämmelser som avses i 91 och 92 §§; dock må utdelningen ej återkrävas från den, som vid dess uppbärande varken insåg eller bort inse balansräkningens oriktighet.

För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, äro de, som medverkat till beslutet om vinstutdelning eller verkställande av detta eller till upprättandet eller fastställandet av oriktig balansräkning, ansvariga efter de be-
träffande skadeståndsskyldighet i 177, 180 och 181 §§ stadgade grunderna.

3 mom. Sker nedsättning av aktiekapitalet medelst inlösen av aktier i strid med förbehåll som i 45 § sägs eller med bestämmelserna i nämnda paragraf eller äger nedsättning av aktiekapitalet rum i förening med återbetalning till aktieägarna enligt 47 § utan iakttagande av vad där i 1 mom. är föreskrivet, skall vad i 2 mom. första och tredje styckena här ovan är stadgat om återbäringsskyldighet och om ansvarighet för brist vid återbäringen äga motsvarande tillämpning.

52 §.

Det tillkommer bolagsstämma att i enlighet med bolagsordningens föreskrifter besluta, huruvida och i vad mån utdelning skall ske av den vinst som enligt 51 § må utbetalas till aktieägarna.

Bolagsstämma må ej besluta om användande av bolagets vinstmedel eller övriga tillgångar eller om åtagande av förpliktelser för ändamål, som uppenbarligen är främmande för föremålet för bankaktiebolagets verksamhet eller för verksamhetens syfte. Dock äger bolagsstämma använda tillgångar till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, såvitt det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt.

Bolagsstämma må ej heller, med mindre annat följer av vad i denna lag eller bolagsordningen är stadgat, besluta om sådan användning av bolagets tillgångar eller eljest om sådan åtgärd, att uppenbarligen fördel beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare.

Om rörelsen

53 §.

Med den inskränkning nedan sägs må bankaktiebolag, jämte in- och utlåning av penningar, idka annan verksamhet som därmed står i samband.

Om rätt för bankbolag att idka fondkommissionsrörelse är särskilt stadgat.

54 §.

Bankaktiebolag må för egen räkning driva handel allenast med guld samt in- och utländskt mynt, växlar, checkar, anvisningar ävensom obligationer och andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar, utom sådana som medföra rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare (*förlagsbevis*). Egendom, varmed bolag ej må driva handel för

egen räkning, äger bolag ej heller förvärva, där ej nedan i denna paragraf eller i 55 § annorlunda stadgas.

Bankbolag må förvärva:

dels fast egendom eller tomträtt, såframt med fånget åsyftas att bereda banken lokaler för dess inrymmande, eller bostadsrätt till lägenhet för sådant ändamål, aktie i bolag, som uteslutande har till syfte att förvalta för omförmälda användning avsedd fast egendom eller tomträtt och vars aktiekapital uppgår till minst en tredjedel av egendomens bokförda värde, eller förlagsbevis, utfärdat av bolag, som nu nämnts;

dels inventarier, vilka anskaffas för rörelsen eller till fastighet, som bankbolaget äger, eller till lokaler, som bolaget i övrigt innehaver;

dels ock, såframt tillstånd därtill lämnas av Konungen, aktie i annat svenskt bankbolag, i utländskt bankföretag eller i svenskt aktiebolag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, ävensom förlagsbevis, utfärdat av bolag eller företag som nu nämnts.

55 §.

Till skyddande av fordran må bankaktiebolag å offentlig auktion eller fondbörs inköpa egendom, som är för fordringen utmätt eller pantsatt, så ock såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom, där uppenbart är att bolaget eljest skulle lida avsevärd förlust, dock icke i någotdera fallet egen aktie. Om sålunda inköpt eller övertagen egendom utgöres av fastighet, gruva, fabrik eller annan liknande anläggning eller fartyg, må bankbolag i utbyte mot sådan egendom jämte tillhörande lös egendom förvärva aktie i bolag, som bildas för förvaltning av ifrågavarande egendom eller för fortsättande av en därmed bedriven verksamhet, eller förlagsbevis, utfärdat av sådant bolag. Bankbolag må ock förvärva aktie i bolag, vari bankbolaget på grund av bestämmelserna i detta stycke förut förvärvat aktie, där uppenbar fara är, att bankbolaget eljest skulle lida förlust.

Har bankbolag på grund av vad i första stycket stadgas förvärvat aktie i bolag eller av aktiebolag utfärdat förlagsbevis, må bankbolaget, om aktiebolaget överlåter sina tillgångar å annat aktiebolag, utbyta aktie eller förlagsbevis, som sålunda förvärvats, mot aktie i det andra aktiebolaget eller förlagsbevis utfärdat av detta bolag.

Egendom, som bankbolag förvärvat med stöd av bestämmelserna i denna paragraf, skall åter avyttras, så snart lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för bolaget.

Angående förvärv enligt denna paragraf skall anmälan ofördröjligen göras hos tillsynsmyndigheten.

56 §.

Bankaktiebolag må icke bevilja kredit, utan att säkerhet som av bolaget provas betryggande ställes antingen i fast eller lös egendom eller ock i fordringsrätt jämväl mot annan än den, åt vilken krediten beviljas. Utan hinder av vad sålunda stadgas må dock

1. stat, kommun eller annan därmed jämförlig samfällighet ävensom allmän kassa eller inrättning, vars reglemente blivit av Konungen fastställt, så ock bankbolag, sparbank eller utländskt bankföretag kunna erhålla kredit utan särskild säkerhet;

2. kortvarig kredit kunna utan särskild säkerhet beviljas affärsidkare i och för hans rörelse, därest med hänsyn till omständigheterna trygghet för förhindelsens fullgörande ändock kan anses föreligga;

3. av vederhäftig person dragen växel, betalbar å annan ort, kunna diskonteras, ehuru accept å densamma ej erhållits; samt

4. kredit utan särskild säkerhet till ett belopp i varje särskilt fall av högst sjuttiofemtusen kronor och sammanlagt högst en tiondel av bankbolagets eget kapital kunna lämnas småföretagare.

57 §.

Är lån icke ställt att betalas inom sex månader, skall bankaktiebolaget förbehålla sig rätt att uppsäga lånet till återbetalning senast inom sagda tid.

Utan att förbehålla sig rätt som i första stycket sägs må bankbolag i enlighet med närmare bestämmelser i bolagsordningen utlämna lån med längre löptid än sex månader till sammanlagt belopp av högst tjugu procent av bolagets eget kapital, dock att beträffande lån, för vilkas fulla gäldande staten är ansvarig, nämnda belopp må överskridas med sammanlagt högst fem procent av bolagets eget kapital. Lån som nu sagts må, där icke staten är ansvarig för dess fulla gäldande, icke ställas på längre återbetalningstid än tio år och ej heller uppgå till högre belopp i varje särskilt fall än etthundrafemtiotusen kronor. Beträffande lån, för vars fulla gäldande staten icke är ansvarig och för vilket säkerheten utgöres av borgen av annan än kommun eller därmed jämförlig samfällighet, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbetalning i förhållande till den tid, för vilken lånet beviljats.

58 §.

Bankaktiebolag må icke bevilja kredit till verkställande direktör i bolaget eller ställföreträdare för verkställande direktör eller till befattningshavare, åt vilken uppdragits att ensam eller i förening med annan avgöra på styrelsen ankommande ärenden, eller till revisor eller revisorssuppleant, ej heller till den som är gift med sådan person; och skall detsamma gälla beträffande bolag, förening eller annan sammanslutning, däri person som nyss sagts i egenskap av delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse. Utan hinder av vad sålunda stadgats må dock kredit beviljas dels mot säkerhet av värdehandling, vari omyndigs medel må utan överförmyndares samtycke anbringas, dels utan dylik säkerhet åt sammanslutning som nyss nämnts genom diskontering av växlar grundade å verkliga handelsaffärer, dels ock, såvitt angår kredit om högst tjugufemtusen kronor till befattningshavare som sägs i detta stycke, mot pant som prövas i och för sig innebära fullgod säkerhet.

Bankbolag må ej vid beviljande av kredit såsom säkerhet godtaga borgen av eller fordringsbevis utfärdat av person eller sammanslutning som i första stycket sägs. Ej heller må kredit beviljas mot växel, varå person eller sammanslutning som nu sagts är acceptant, trassent eller endossent, dock med undantag för växel, som är grundad å verklig handelsaffär och för vilken betalningsskyldighet åligger sådan sammanslutning.

Till den som utan att vara befattningshavare, varom i första stycket sägs, är ledamot av bankbolagets styrelse eller till sammanslutning, vari sådan styrelseledamot såsom delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse, må kredit icke beviljas utan mot pant, som prövas i och för sig innebära fullgod säkerhet, eller genom diskontering av växel, vilken är grundad å verklig handelsaffär.

59 §.

I fråga om kredit mot pant av aktier skall bankaktiebolag särskilt iakttaga

att vid kreditens meddelande förefinnes en med hänsyn till de pantsatta aktiernas beskaffenhet och omständigheterna i övrigt skäligen marginal mellan aktiernas marknadsvärde och kreditbeloppet; samt

att kreditbeloppet såvitt möjligt icke vid någon tidpunkt under kreditens fortbestånd överstiger aktiernas marknadsvärde.

Bankbolag må icke såsom pant mottaga aktie i bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse.

Vad nu stadgats om kredit mot pant av aktier skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kredit mot pant av förlagsbevis.

Föreskriften i 49 § angående förbud för bankbolag att som pant mottaga egen aktie skall även gälla i fråga om förlagsbevis som bolaget utställt.

60 §.

Vad i 56—59 §§ stadgats angående kredit skall äga motsvarande tillämpning i fråga om garantiförpliktelse, som bankaktiebolaget ikläder sig.

61 §.

Bankaktiebolag är pliktigt ägna särskild uppmärksamhet däråt, att icke åt samma eller med varandra i väsentlig ekonomisk intressegemenskap förbundna kredittagare eller mot säkerhet av aktier i samma eller i dylik gemenskap förbundna aktiebolag beviljas kredit i sådan omfattning, att därav kan uppkomma fara för bankbolagets säkerhet.

Såsom kredit skall även anses borgen och annan garantiförpliktelse till bankbolaget ävensom av bolaget ingången garantiförpliktelse för kredittagaren.

62 §.

Bankaktiebolag äger mottaga inlåning med dels ett belopp motsvarande summan av

a) bolagets ineliggande kassa;

b) vad för bolagets räkning inestår hos Sveriges riksbank eller riksgäldskontoret eller å postgiro eller hos annat inländskt bankbolag, svenska jordbrukskreditkassan eller centralkassa för jordbrukskredit;

c) bolaget tillhöriga, å inländsk bank, svenska jordbrukskreditkassan eller centralkassa för jordbrukskredit dragna checkar samt av sådan bank eller kassa utställda egna växlar, betalbara vid anfordran;

d) marknadsvärdet, dock högst nominella värdet, å bolaget tillhöriga av svenska staten utfärdade skattkammарväxlar samt å sådana bolaget tillhöriga obligationer, vilka utfärdats av svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller konungariket Sveriges stadshypotekskassa, under förutsättning att obligationernas återstående löptid icke överstiger fem år;

e) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å sådana bolaget tillhöriga obligationer, som avses under d) men vilkas återstående löptid överstiger fem år;

f) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å andra bolaget tillhöriga inhemska obligationer, vilka äro av fullgod beskaffenhet; samt

g) intill ett sammanlagt belopp, motsvarande högst tre gånger bolagets eget kapital och högst etthundra miljoner kronor, fordringar, för vilka säkerheten utgöres av

fullgoda inhemska obligationer, därvid obligationerna skola medräknas till så stor del av sitt värde som angives under d)—f) här ovan,

inteckning inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet uti

jordbruksfastighet eller sådan bostads- eller affärsfastighet, som är belägen inom område, för vilket stadsplan eller byggnadsplan fastställts, eller

inteckning i tomträtt till bebyggd fastighet, såvida den eller de byggnader, som finnas uppförda därå, äro avsedda väsentligen för bostadsändamål, inom sextio procent av senast fastställda taxeringsvärdet å byggnaderna;

dels ock ett belopp motsvarande, om bolagets eget kapital icke överstiger fem miljoner kronor, fem gånger det egna kapitalet samt, om bolagets eget kapital är större än nyss sagts, tjugufem miljoner kronor ökat med tio gånger skillnaden mellan bolagets eget kapital och fem miljoner kronor.

Såsom inlåning anses *dels* bankbolags samtliga skuldförbindelser utom vad som må vara outtaget av krediter i räkning, som bolaget beviljat, *dels* beloppet av de garantiförbindelser, som bolaget iklätt sig, i den mån dessa förpliktelser icke täckas av hos bolaget insatta, till bolaget pantförskrivna medel.

På ansökan av bankbolag äger Konungen, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt tillsynsmyndigheten, medgiva att av bolaget utställda förlagsbevis icke skola anses såsom inlåning samt att med bolagets eget kapital må likställas, intill ett belopp motsvarande högst hälften av bolagets aktiekapital, nominella värdet å förlagsbevis, utställda av bolaget.

63 §.

Bankaktiebolag är skyldigt att hålla en med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräcklig kassareserv, bestående av tillgångar som kunna med lätthet förvandlas i penningar.

Kassareserven skall jämte den inneliggande kassan minst uppgå till belopp lika med summan av

a) tjugufem procent av de förbindelser, som det åligger bolaget att fullgöra vid anfordran eller efter uppsägning inom kortare tid än en månad, garantiförbindelser och medel innestående å sparkasseräkning undantagna;

b) fyra procent av sådana bankbolagets förbindelser, som ej skola motsvaras av kassareserv enligt a), garantiförbindelser samt obligationer eller därmed jämförliga förbindelser undantagna.

Nedgår kassareserv under vad nu är sagt, skall den, så snart det kan ske, åter uppbringas till föreskrivet belopp.

Pantsatt sådan tillgång, som i första stycket sägs, må icke inräknas i kassareserven; dock att, där tillgången utgör säkerhet för avtalad kredit, som ej av bankbolaget till fulla begagnats, den må beräknas till det belopp, som bolaget enligt avtalet är berättigat att vid anfordran ytterligare utbetkomma.

64 §.

Ej må bankaktiebolag vid avtal om kredit eller eljest i sin rörelse förbehålla sig andel i vinst på affär, som bolaget självt icke äger avsluta.

Ej heller annorledes må bankbolag, där ej fråga är om utdelning å aktier eller vad bolaget såsom ägare av aktier eljest kan tillkomma, beredas andel i vinst på verksamhet, som bolaget självt icke äger bedriva.

65 §.

Vid beviljande av kredit må bankaktiebolag icke göra förbehåll därom, att kreditbeloppet eller del därav skall insättas hos bolaget för längre tid än sex månader eller på längre tids uppsägning än sex månader.

66 §.

Bankaktiebolag må ej utfärda tryckta eller graverade, till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser eller ikläda sig ansvarighet för sådana förbindelser.

Vad sålunda stadgats skall dock ej gälla av bankbolaget utställda räntebärande förlagsbevis lydande å minst etthundra kronor.

67 §.

Insättas penningar hos bankaktiebolag för att där innestå viss tid, mot eller utan ränta, skall bevis, som bolaget därom utfärdar, ställas till viss man och innehålla, att överlåtelse må ske endast till viss man samt att överlåtelsen bör till nye ägarens säkerhet anmälas hos bolaget.

En och samma insättares tillgodohavande på så kallad sparkasseräkning eller därmed likartad räkning må icke annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet ökas utöver femtontusen kronor. Då, efter vad i 70 § stadgas, för samma person utfärdats flera motböcker, skall dock vad nyss är sagt gälla i fråga om tillgodohavandet enligt varje särskild motbok.

Bankbolag må icke ikläda sig skyldighet att annorledes än viss tid, minst en vecka, efter uppsägning återbetala å sparkasseräkning insatta medel; styrelsen dock obetaget att, då sådant prövas kunna ske utan olägenhet, i särskilda fall medgiva utbetalning utan avvaktan på uppsägningstidens utgång. Insättning å sparkasseräkning antecknas i motbok som utlämnas till räkningshavaren. Då medel å sådan räkning lyftas, skall anteckning där- om göras i motboken. Ej må bolaget träffa förbehåll, som skulle medföra att betalning till annan än rätt innehavare av motboken kunde åberopas av bolaget.

I fråga om efterlysning och dödande av förkommen motbok gäller vad därom är särskilt stadgat.

68 §.

För inrättande av avdelningskontor i kommun, där bankaktiebolaget icke förut driver bankverksamhet vid kontor, fordras Konungens tillstånd. Sådant tillstånd må lämnas endast om verksamheten i kommunen finnes kunna vara till nytta för det allmänna.

Vid meddelande av tillstånd äger Konungen föreskriva, att tillståndet icke skall innebära rätt för bolaget att i kommunen driva verksamhet vid flera kontor än ett.

Inrättas avdelningskontor, för vilket icke erfordras tillstånd enligt detta lagrum, åligger det bolaget att ofördröjligen göra anmälan till tillsynsmyndigheten.

69 §.

Å ort, där bankaktiebolag icke är berättigat att utöva verksamhet vid kontor, må bolaget icke idka in- eller utlåning genom ombud eller eljest hava ombud för främjande av sin in- eller utlåning.

Vad sålunda stadgats gäller dock icke beträffande samarbete, som må kunna anordnas emellan bankbolag och sådan kreditkassa som avses i förordningen den 5 juni 1942 om jordbrukets kreditkassor, ej heller i fall, då det ombud som anlitas är ett annat bankbolag eller sparbank.

70 §.

Omyndig må utan särskild tillåtelse av förmyndaren förfoga över medel, som den omyndige, efter det han fyllt sexton år, själv insatt hos bank-

aktiebolag. Sådana medel må ej av bolaget utbetalas till förmyndaren utan den omyndiges samtycke. Har förmyndaren erhållit överförmyndarens tillstånd att omhändertaga medlen och därom hos bolaget företett bevis, äger den omyndige ej längre förfoga över medlen. I fall varom nu är sagt skall anteckning, att den omyndige ej äger förfoga över innestående medel, verkställas å bevis eller i motbok, som av bolaget utlämnats, när beviset eller motboken företes hos bolaget.

I fråga om medel, som stå under förvaltning av förmyndare eller god man efter vad i föräldrabalken är stadgat, må, utom såvitt angår ränta som innestått kortare tid än ett år, uttag utan överförmyndarens tillstånd göras allenast såframt förbehåll därom skett enligt 15 kap. 9 § andra stycket nämnda balk. Överförmyndaren äger när som helst förordna, att förbehållet ej skall gälla. Har sådant förordnande meddelats, skall anteckning därom verkställas å bevis, som utfärdats om insättningen, eller i motbok som utlämnats av bankbolaget. Överförmyndare, förmyndare och god man äga på begäran erhålla bevis angående beloppet av de medel, som insättas eller innestå, så ock, om meddelat tillstånd icke blivit använt, intyg därom.

Utan hinder därav, att motbok rörande insättning å sparkasseräkning eller därmed likartad räkning förut utfärdats, må ny motbok utfärdas för den, till vilkens förmån medel insättas med förbehåll som i andra stycket avses, så ock för omyndig, som fyllt sexton år, för vilken utfärdats motbok å medel, varöver den omyndige ej äger själv förfoga. Innestå medel, som förvaltas av förmyndare eller god man, å motbok med sådant förbehåll, må annan motbok utfärdas för insättning av medel utan förbehåll.

Om styrelse och firmateckning

71 §.

För bankaktiebolag skall finnas en styrelse bestående av minst fem högst femton ledamöter.

Styrelsen skall förvalta bankbolagets angelägenheter i enlighet med vad i denna lag är stadgat.

72 §.

Styrelseledamöterna skola vara myndiga, här i riket bosatta svenska medborgare.

Av styrelseledamöterna må icke flera än en för varje påbörjat femtal vara befattningshavare i banken.

73 §.

Styrelsen väljes å bolagsstämma; dock må enligt bestämmelse, som intagits i bolagsordningen, en eller flera av ledamöterna kunna tillsättas i annan ordning.

Styrelseledamot skall utses för tid intill dess ordinarie stämma hållits och må icke utses för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter valet. Ändå att den tid, för vilken styrelseledamot blivit utsedd, ej gått till ända, må han skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Styrelseledamot äger ock rätt att avgå före utgången av nämnda tid. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen, så ock, där styrelseledamot ej är vald å bolagsstämma, hos den som tillsatt honom.

Om styrelseledamot, som är vald å bolagsstämma, entledigas eller eljest

avgår eller avlider eller hinder för honom att vara styrelseledamot uppkommer enligt 72 § och suppleant ej finnes, åligger det övriga styrelseledamöter att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot för återstående mandattid. Meddelas icke annan föreskrift i bolagsordningen, må dock med valet anstå till nästa ordinarie bolagsstämma, såframt styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter samt antalet ej understiger fem.

74 §.

Styrelsen skall inom sig utse verkställande direktör att under styrelsens inseende leda verksamheten, däri inbegripet att i den utsträckning styrelsen bestämmer avgöra ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsens egen prövning. Där förhållandena så påkalla, må flera verkställande direktörer utses. Styrelsen skall även förordna styrelseledamot eller styrelsesuppleant att vara ställföreträdare för verkställande direktör.

Styrelsen må jämväl uppdraga åt annan än verkställande direktör att ensam eller i förening med annan avgöra ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsens egen prövning.

Angående den befogenhet i olika avseenden, som skall tillkomma verkställande direktör eller person som avses i andra stycket, åligger det styrelsen att meddela föreskrifter i en för ett år i sänder fastställd instruktion. Avser uppdraget beviljande av kredit, skola grunderna för kreditgivningen fastställas. Hava flera verkställande direktörer utsetts, skall instruktionen angiva huru ledningen av bankens verksamhet skall mellan dem fördelas. Styrelsen skall, så snart ske kan, till tillsynsmyndigheten insända avskrift av instruktionen ävensom, där ändringar vidtagas i densamma, meddela myndigheten därom.

Uppdrag som sägs i denna paragraf må när som helst återkallas eller inskränkas. Utan hinder av uppdrag äger styrelsen själv avgöra ärende av varje slag.

Styrelsen må icke åt enskild styrelseledamot eller annan uppdraga att avgöra ärende, som avser:

1. inrättande eller indragning av avdelningskontor eller övertagande av annan bankrörelse;
2. förvärv eller avyttring av fastighet, avsedd för bankens inrymmande;
3. beviljande av kredit till person, vilken är sådan befattningshavare som i 58 § första stycket sägs eller ledamot av bankaktiebolagets styrelse eller av den särskilda styrelse, som kan finnas inrättad vid avdelningskontor, eller till bolag, förening eller annan sammanslutning, vari sådan person är styrelseledamot eller såsom delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse; styrelsen dock obetaget att för person eller sammanslutning, som nu nämnts, fastställa vissa gränser, inom vilka utan styrelsens beslut i varje särskilt fall kredit må beviljas vederbörande i och för en av honom idkad rörelse;
4. förvärv av aktie eller förlagsbevis i andra fall, än då fråga är om aktie eller förlagsbevis, som är för bankbolagets fordran utmätt eller pantsatt;
5. fastställande av allmänna räntesatser för in- och utlåning; dock att beslut, där så påkallas av allmän ränteförändring, må utan styrelsens hörande meddelas för tiden intill nästkommande styrelsesammanträde;
6. antagande eller entledigande av ordinarie befattningshavare.

I denna paragraf meddelade bestämmelser angående kredit skola gälla även i fråga om garantiförpliktelse, som bankbolag ikläder sig.

75 §.

Direktör eller tjänsteman vid bankaktiebolags huvud- eller avdelningskontor, åt vilken uppdragits att ensam eller i förening med annan avgöra på styrelsen ankommande ärenden, må icke vara ledamot av styrelsen i bolag, vars huvudsakliga verksamhet består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse. I styrelsen för annat bolag må han icke vara ledamot, med mindre bankbolagets styrelse genom beslut, som biträdes av minst två tredjedelar av samtliga ledamöter, i varje särskilt fall därtill lämnar tillstånd. Den för vilken tillstånd ifrågasättes må icke deltaga i beslutet. Kallelse till styrelsesammanträde, då prövning av fråga om tillstånd äger rum, skall innehålla uppgift att sådan fråga förekommer vid sammanträdet.

76 §.

Vad i denna lag är stadgat om styrelseledamot och verkställande direktör skall i tillämpliga delar gälla beträffande styrelsesuppleant och ställföreträdare för verkställande direktör.

I bolagsordningen må närmare bestämmelser upptagas om de förutsättningar, under vilka suppleant eller verkställande direktörs ställföreträdare äger inträda i tjänstgöring, så ock, där flera suppleanter eller ställföreträdare finnas, om ordningen för deras inträde. Sådana bestämmelser må jämväl meddelas av den som utsett suppleanten. Bestämmelse som i detta stycke sägs må ej registreras.

77 §.

Inom styrelsen skall en ledamot vara ordförande. Har bolagsstämman ej utsett ordförande eller skall, där en eller flera ledamöter tillsatts i annan ordning än genom val å bolagsstämman, sådan ledamot ej enligt bolagsordningen tillika vara styrelsens ordförande, skall styrelsen välja ordförande. Vid lika röstetal skall valet avgöras genom lottning.

Verkställande direktör eller annan befattningshavare i banken må icke vara ordförande.

78 §.

Det åligger ordföranden att tillse att sammanträden hållas så ofta bolagsordningen föreskriver och eljest då så erfordras. Framställer styrelseledamot begäran om sammankallande av styrelsen, skall hans begäran efterkommas.

Vid styrelsens sammanträden skola föras protokoll, vilka skola till riktigheten bestyrkas av ordföranden och den ledamot styrelsen därtill utses. Protokollen skola föras i nummerföljd och förvaras på betryggande sätt.

79 §.

Styrelsen är beslutför, där de vid sammanträde tillstädesvarandes antal överstiger hälften av hela antalet styrelseledamöter, såframt ej för beslutförhet högre antal föreskrivits i bolagsordningen. Ärende må dock icke företagas, med mindre såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter eller, vid förfall för någon av dem, suppleant för honom erhållit tillfälle att deltaga i ärendets behandling.

Såsom styrelsens beslut gäller, där föreskrift om särskild röstpluralitet ej givits i bolagsordningen, den mening, om vilken vid sammanträde de flesta röstande förena sig, och vid lika röstetal den mening, som biträ-

des av ordföranden. Är styrelsen icke fulltalig, må beslut anses föreligga allenast där av de tillstädesvarande ett antal överstigande en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter enat sig.

80 §.

Ledamot av styrelsen må ej handlägga fråga rörande avtal mellan honom och bankaktiebolaget eller sådan fråga om avtal mellan bolaget och tredje man, i vilken han äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bolagets. Ej heller må han deltaga i beslut angående avtal mellan bolaget och tredje man, som han ensam eller jämte annan äger företräda. Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande gåva från bolaget, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man.

81 §.

Styrelsen äger, i den mån annat icke följer av vad i denna lag är stadgat, att handla å bankaktiebolagets vägnar i förhållande till tredje man samt att företräda bolaget inför domstolar och andra myndigheter. Samma behörighet tillkommer ock dem som efter vad i 82 § sägs äga teckna bolagets firma.

82 §.

1 mom. Bankaktiebolags firma skall tecknas av minst två personer i förening.

2 mom. Bemyndigande för styrelseledamot eller styrelsesuppleant att teckna bankbolagets firma må meddelas av styrelsen. Styrelsen äger ock bemyndiga annan än nu sagts att teckna bolagets firma, om tillåtelse därtill givits i bolagsordningen eller av bolagsstämman; dock må i dylikt fall bemyndigande ej lämnas den som är omyndig eller den som icke är här i riket bosatt svensk medborgare.

Styrelsen må föreskriva att firmatecknare vid firmateckning bör underskriva sitt namn endast såsom kontrasignant. Dylik firmatecknare äger teckna bankbolagets firma endast tillsammans med firmatecknare, som ej är kontrasignant. Föreskrives annan inskränkning i rätten att teckna bolagets firma än nu sägs, må den ej registreras.

Bemyndigande att teckna bankbolagets firma må när som helst av styrelsen återkallas.

83 §.

Styrelsen eller annan, som jämlikt 81 § är ställföreträdare för bankaktiebolaget, må ej förfoga över dess tillgångar eller ikläda det förpliktelser eller eljest vidtaga åtgärd i strid med vad i 52 § andra stycket första punkten och tredje stycket är stadgat beträffande bolagsstämma. Styrelsen äger dock till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång, som i förhållande till bolagets ställning är av ringa betydelse.

84 §.

I förhållande till bankaktiebolaget åligger det styrelsen och annan ställföreträdare för bolaget så ock personer, som innehava befogenhet att avgöra på styrelsen ankommande ärenden, att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter som meddelas i bolagsordningen eller av bolagsstämman. Personer som sist sagts ävensom annan ställföreträdare för bolaget än styrelsen äro ock skyldiga att ställa sig till efterrättelse föreskrift, som meddelas av styrelsen. Dock må icke efterkommas föreskrift, där den finnes

såsom stridande mot denna lag eller bolagsordningen ej vara gällande, icke heller föreskrift av bolagsstämma om sådan åtgärd avseende förvaltningen av bolagets angelägenheter, vars verkställighet styrelsen finner innebära ett uppenbart åsidosättande av bolagets intressen.

Den som enligt 80 § icke må för bankbolaget handlägga fråga om avtal äger ej heller befogenhet att utan särskilt uppdrag av styrelsen företräda bolaget i avseende å avtalet.

85 §.

Har styrelsen eller annan företagit rättshandling å bankaktiebolagets vägnar men därvid handlat i strid med vad i 83 § är stadgat eller med föreskrift, som avses i 84 §, eller eljest överskridit sin befogenhet, är rätts handlingen ej gällande mot bolaget, såframt tredje man insåg eller bort inse att sådant överskridande förelåg.

Har styrelsesuppleant utövat styrelseledamots befogenhet, är det förhållandet, att förutsättning för hans inträde i styrelseledamots ställe saknades, utan verkan gentemot tredje man, där denne ej insåg eller bort inse nämnda förhållande.

86 §.

Skriftlig handling, som utfärdas för bankaktiebolag, bör undertecknas med bolagets firma, och skola de, som teckna firman, därvid underskriva sina namn.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare för bankbolaget utfärdat handling utan firmateckning och framgår icke av dess innehåll, att den utfärdats å bolagets vägnar, svara de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för bolaget, samt den till vilken handlingen ställts, av bolaget erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

87 §.

Angående behörighet för styrelseledamot, så ock för den, som eljest be myndigats teckna bankaktiebolagets firma, att mottaga delgivning i rättegång mot bolaget är stadgat i rättegångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga tillämpning jämväl då annat meddelande skall delgivas bolaget.

Vill styrelsen kära till bankbolaget, skall styrelsen kalla aktieägarna till bolagsstämma för val av ställföreträdare att föra bolagets talan i tvisten. Stämning delgives genom att föredragas å stämman.

88 §.

Sker ändring i avseende å de till styrelseledamöter eller styrelsesuppleanter utsedda personerna eller i fråga om rätten att teckna bankaktiebolagets firma eller ändras bolagets postadress eller ändrar styrelseledamot, styrelsesuppleant eller särskild firmatecknare adress, skall styrelsen eller verkställande direktör därom ofördröjligen göra anmälan för registrering. Å denna anmälan skall vad i 22 § andra, tredje och sjätte styckena sägs äga motsvarande tillämpning. Vid anmälan, som ej avser allenast adress-

ändring, skall fogas avskrift av protokoll eller annan handling som bestyrker anmälningen.

Rätt att göra anmälan enligt första stycket tillkommer den som beröres av anmälningen.

Om styrelsens årsredovisning

89 §.

Det åligger styrelsen att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av bankaktiebolagets angelägenheter genom avlämnande av balansräkning, avseende bolagets ställning vid räkenskapsårets utgång, vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse. Dessa redovisningshandlingar skola vara underskrivna av samtliga styrelseledamöter.

Har beträffande redovisningshandling avvikande mening antecknats till styrelsens protokoll, skall yttrandet fogas till redovisningshandlingen.

Minst en månad före ordinarie bolagsstämma skall styrelsen till revisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna för det förflutna räkenskapsåret.

90 §.

Räkenskapsår för bankaktiebolag skall vara helt år, dock må räkenskapsår vid rörelsens början ävensom vid omläggning av räkenskapsår avse del av år eller utsträckas att omfatta högst aderton månader.

91 §.

Jämte vad i bokföringslagen är stadgat skola i avseende å bankaktiebolags inventarium, balansräkning samt vinst- och förlusträkning gälla följande bestämmelser.

1 mom. Tillgångarna må, såframt ej nedan annorlunda stadgas, icke upptagas vare sig över verkliga värdet eller till högre belopp än det vartill kostnaderna för deras anskaffning uppgått.

2 mom. Andra tillgångar än sådana, som äro avsedda till stadigvarande bruk för bankbolaget, må, såframt upplysning om förhållandet lämnas i förvaltningsberättelsen, upptagas till högre belopp än som motsvarar kostnaderna för deras anskaffning, dock ej över verkliga värdet.

3 mom. Hava under räkenskapsåret kostnader nedlagts för förbättring å tillgång avsedd till stadigvarande bruk för bankbolaget eller hava sådana kostnader balanserats från tidigare räkenskapsår, må de inräknas i anskaffningskostnaderna.

Tillgång varom nu sagts må ej eljest upptagas till högre belopp än det vartill den var uppförd i närmast föregående balansräkning. Dock må tillgång, vilken måste anses äga ett bestående värde väsentligt överstigande nämnda belopp, upptagas till högst detta värde, såframt tillsynsmyndigheten medgivit uppskrivningen. I fråga om fast egendom må ej i något fall uppskrivning ske över senast fastställda taxeringsvärdet.

4 mom. Osäkra fordringar skola upptagas högst till det belopp varmed de beräknas komma att inflyta. Värdelösa fordringar må icke upptagas såsom tillgång.

5 mom. Kostnader för bolagsbildningen eller för ökning av aktiekapitalet, så ock förvaltningskostnader må icke upptagas såsom tillgång.

92 §.

1 mom. I balansräkningen skola tillgångar och skulder fördelas i poster på sätt som må anses påkallat med hänsyn till verksamhetens art och allmänna bokföringsgrunder.

2 mom. Fond må ej redovisas under benämningen pensionsfond eller understödsfond eller under annan benämning, som utmärker att fonden bildats för tryggnad av pension eller eljest för anställdas eller deras anhörigas välfärd. Har efter vad i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser är stadgat sådan stiftelse bildats, skall skuld på grund av överföring av medel från bankaktiebolaget till stiftelsen redovisas i särskild post med upptagande av stiftelsens benämning, därvid skuld på grund av överföring som beslutats vid balansräkningens fastställande, skuld för ränta för det år balansräkningen avser, i den mån den ej avräknats mot utgifter, och skuld på grund av tidigare överföringar skola angivas för sig.

3 mom. Inom linjen skall anmärkas sammanlagda beloppet av bankaktiebolagets borgens- och övriga ansvarsförbindelser, i den mån de icke upptagits bland skulderna. Tillika skall inom linjen upptagas av bolaget ställda panters sammanlagda bokförda värde.

Inom linjen skall ock angivas sammanlagda beloppet för år av pensioner, utgående på grund av förpliktelse, vilka ej upptagits såsom skuld i balansräkningen eller motsvaras av där upptagen skuld till pensionsstiftelse. Pensionsförpliktelser, som i närmast föregående balansräkning upptagits såsom skuld, må ej redovisas inom linjen.

93 §.

Vinst- och förlusträkning skall så uppställas att en tillfredsställande redovisning erhålles för huru vinsten eller förlusten för räkenskapsåret uppkommit. Därvid skall iakttagas att intäkter och kostnader fördelas i lämpliga poster.

94 §.

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bankaktiebolaget, upplysning lämnas om sådana för bedömningen av bolagets ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens förvaltning viktiga förhållanden, vilka ej framgå av balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen, så ock om händelser av väsentlig betydelse för bolaget, jämväl där de inträffat efter räkenskapsårets slut.

I förvaltningsberättelsen skall uppgivas medelantalet under räkenskapsåret i bankbolagets tjänst anställda personer. I den mån motsvarande uppgifter ej lämnas i vinst- och förlusträkningen, skall ock i särskilda poster upptagas sammanlagda beloppet av utbetalda löner och ersättningar under räkenskapsåret dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels ock till övriga befattningshavare i bolaget.

Har uppskrivning av tillgång, avsedd till stadigvarande bruk för bolaget, verkställt för räkenskapsåret, skall redogörelse lämnas för grunden till uppskrivningen, för det belopp varmed uppskrivning skett och för användningen av beloppet. Att i förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning, därest andra tillgångar upptagits till högre belopp än kostnaderna för deras anskaffning, stadgas i 91 § 2 mom.

Styrelsen skall i förvaltningsberättelsen framställa förslag i anledning av bankbolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen.

Om revision

95 §.

Styrelsens förvaltning samt bankaktiebolagets räkenskaper skola granskas av minst två å bolagsstämma valda revisorer.

Då revisorer väljas, skola lika många suppleanter utses.

Angående revisor som förordnas av tillsynsmyndigheten stadgas i 149 §.

96 §.

Revisorer och revisorssuppleanter skola årligen utses för tid intill dess nästa ordinarie stämma hållits. Revisor må, ändå att den tid för vilken han blivit utsedd ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den som tillsatt honom.

Den, som utsetts till revisor eller revisorssuppleant, skall därom ofördröjligen underrättas.

97 §.

1 mom. Revisor skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare. Samtliga revisorer skola vara med det ekonomiska livet väl förtrogna personer.

Minst en av de å bolagsstämma valda revisorerna skall vara av handelskammare i riket auktoriserad revisor.

Till revisor må ej utses den, som är befattningshavare i bankaktiebolaget eller eljest intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller till annan befattningshavare i ledande ställning i bolaget, ej heller styrelseledamots eller sådan befattningshavares make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svägerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svägerlag, att den ene är gift med den andres syskon.

2 mom. Hava revisorer ej utsetts till antal som i denna lag och bolagsordningen är föreskrivet eller hava revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelse i 1 mom., åligger det styrelsen och styrelseledamot att ofördröjligen om förhållandet göra anmälan till tillsynsmyndigheten. Anmälan må göras även av aktieägare eller borgenär.

3 mom. Vad i denna paragraf stadgats om revisor skall äga motsvarande tillämpning å revisorssuppleant.

98 §.

Revisorerna skola inom sig utse en ordförande att leda revisionen. Revisorerna skola sammanträda så ofta de finna nödigt. Det åligger ordföranden att kalla till sammanträde.

Vid revisorernas sammanträden skall föras protokoll.

99 §.

Det åligger revisorerna vid fullgörandet av sitt uppdrag
att granska bankaktiebolagets böcker och andra räkenskaper;
att taga del av styrelsens och bolagsstämmans protokoll samt av de föreskrifter rörande bolagets kreditgivning, som utfärdats av styrelsen eller bolagets direktörer;

att verkställa inventering eller kontrollera verkställd inventering av bolagets kassa och övriga tillgångar;

att tillse huruvida bolagets organisation av och kontroll över bokföringen och medelsförvaltningen är tillfredsställande; samt

att, sedan de redovisningshandlingar som i 89 § omförmälas avgivits för bolaget, granska nämnda redovisningshandlingar.

Minst en gång varje halvår skola revisorerna:

granska större krediter och andra större placeringar av bankbolagets medel;

granska av styrelsen vidtagna åtgärder i fråga om förvaltning och avyttring av jämlikt 55 § inköpt eller övertagen egendom;

taga del av de förelägganden och erinringar, som av tillsynsmyndigheten kunna hava gjorts till styrelsen eller bolagets direktörer; samt

taga del av rapporter över inspektioner och undersökningar rörande bolagets huvud- och avdelningskontor samt rörande av bolaget ägda företag av större betydelse.

I övrigt skola revisorerna vidtaga de åtgärder som för ett behörigt fullgörande av revisionsuppdraget må vara erforderliga.

100 §.

Revisorerna hava att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som meddelas av bolagsstämma och ej innefatta inskränkning i deras i lag stadgade skyldigheter eller eljest strida mot lag eller författning eller mot bolagsordningen.

Styrelsen skall giva revisor tillgång till bankaktiebolagets böcker, räkenskaper och andra handlingar samt i övrigt det biträde, som av honom påkallas för uppdraget. Av revisor begärd upplysning angående förvaltningen må ej av styrelsen vägras.

Revisorerna skola skriftligen delgiva styrelsen de erinringar i fråga om bankbolagets verksamhet, till vilka deras granskning må giva anledning.

101 §.

Revisorerna skola för varje räkenskapsår avgiva en av dem undertecknad revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två veckor före ordinarie bolagsstämman. Revisorerna skola ock inom samma tid till styrelsen återställa de till dem överlämnade redovisningshandlingarna. Därvid skola revisorerna hava å balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen tecknat påskrift med yttrande, huruvida dessa handlingar överensstämma med bolagets av dem granskade böcker eller icke, och skall påskriften i övrigt beträffande granskningen innefatta hänvisning till revisionsberättelsen.

102 §.

Revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av revisorernas granskning samt uttalande, huruvida anmärkning i avseende å de till revisorerna överlämnade redovisningshandlingarna, bankaktiebolagets bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av bolagets angelägenheter föreligger eller icke. Föreligger anledning till anmärkning, skall denna angivas i revisionsberättelsen. Revisorerna äga ock i berättelsen meddela erinringar, som de anse böra komma till aktieägarnas kännedom.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande

angående omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen;

angående bankbolagets förvaltningsutgifter;

angående den inre kontrollen inom bolaget;

angående fastställelse av balansräkningen;

angående ansvarsfrihet för styrelseledamöterna; samt

angående styrelsens förslag i anledning av bolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen.

Har tillgång upptagits till högre värde än i senaste fastställda balansräkning eller har tillgång som anskaffats under räkenskapsåret upptagits till högre värde än anskaffningskostnaden, skall särskilt uttalande därom göras i revisionsberättelsen.

Revisor, som hyser från de i revisionsberättelsen gjorda uttalandena skiljaktig mening eller eljest finner särskilt uttalande påkallat, äger till revisionsberättelsen foga yttrande därom, såframt han ej avger särskild revisionsberättelse.

103 §.

Hör till bankaktiebolag stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, skall revisorernas granskning avse jämväl stiftelsens förvaltning samt dess räkenskaper; och skall vad som stadgas i 100 § andra stycket beträffande bolagets styrelse äga motsvarande tillämpning å styrelse eller god man för stiftelsen.

Där stiftelse, som sägs i första stycket, står under särskild förvaltning, skola revisorerna, samtidigt med överlämnande till bankbolagets styrelse av revisionsberättelsen, till styrelsen eller gode mannen för stiftelsen överlämna särskilt yttrande rörande granskningen av stiftelsens förvaltning och räkenskaper. I revisionsberättelsen skola revisorerna yttra sig om granskningen av stiftelsens förvaltning och dess räkenskaper.

Om bolagsstämma

104 §.

Aktieägares rätt att deltaga i handhavandet av bankaktiebolagets angelägenheter utövas å bolagsstämma. I fråga om aktieägares deltagande i förhandlingarna och aktieägares rösträtt så ock beträffande styrelseledamöters och revisorers närvaro vid bolagsstämma samt förfarandet i övrigt å stämma skall i tillämpliga delar gälla vad som finnes stadgat i 114—119 §§ lagen om aktiebolag, därvid dock skall iakttagas, att i 114 och 119 §§ upptagna hänvisningar till bestämmelser i 39 och 133 §§ nämnda lag i stället skola avse motsvarande bestämmelser i 25 och 110 §§ denna lag.

Bolagsstämma skall sammanträda å den ort, där styrelsen har sitt säte, såframt ej enligt bolagsordningen stämma må hållas å annan ort inom riket.

105 §.

Den som vill föra talan såsom fullmäktig för aktieägare å bolagsstämma skall, där ej aktieägaren å stämman muntligen bemyndigar honom därtill, styrka sin behörighet genom skriftlig dagtecknad fullmakt. Fullmakt är ej gällande för stämma, som börjar senare än fem år efter fullmaktens utfärdande.

106 §.

1 mom. Inom tre månader efter utgången av varje räkenskapsår skall hållas ordinarie bolagsstämma, å vilken styrelsen har att framlägga redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det sistförflutna räkenskapsåret.

Genom styrelsens försorg skola de handlingar, som sålunda skola framläggas å stämman, under minst två veckor närmast före denna å bankaktiebolagets huvudkontor hållas tillgängliga för aktieägarna i tillräckligt antal exemplar ävensom ofördröjligen översändas till aktieägare som med uppgivande av postadress anholder därom.

2 mom. Å ordinarie bolagsstämma skola till avgörande företagas frågorna om fastställelse av balansräkningen med de ändringar eller tillägg, som må finnas erforderliga, samt om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamö-

terna för den tid redovisningen omfattar. Stämman skall ock fatta beslut i anledning av bankbolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen.

Med beslut i nämnda frågor skall dock anstå till fortsatt stämma å viss dag minst en och högst två månader därefter, om det påfordras av aktieägare, vilkas sammanlagda röstetal utgör minst en femtedel av röstetalet för samtliga vid stämman företrädde aktier eller som företräda sammanlagt minst en tiondel av hela aktiekapitalet. Utöver nämnda tid är uppskov med sådant beslut ej medgivet.

Om skyldighet att inom viss tid till tillsynsmyndigheten insända avskrift av balansräkningen jämte andra handlingar stadgas i 152 §.

107 §.

1 mom. Aktieägare är berättigad att få ärende hänskjutet till prövning å ordinarie stämma, såframt han hos styrelsen skriftligen framställer yrkande därom minst tio dagar före stämman. Föranleder yrkandet särskilt tillkännagivande och meddelande till aktieägarna, skola kostnaderna därför gäldas av den som framställt yrkandet.

2 mom. Styrelsen äger, när den finner lämpligt, kalla aktieägarna till extra bolagsstämma.

Revisorerna må, om deras granskning föranleder därtill, skriftligen med angivande av skälet påfordra, att styrelsen skall utlysa extra bolagsstämma att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka sådan påfordran, äga revisorerna själva utlysa stämma. Äro icke samtliga revisorer ense om stämmas utlysande, gäller den mening, varom de flesta förena sig, eller vid lika röstetal deras mening, som anse extra stämma böra hållas.

Extra bolagsstämma skall ock av styrelsen utlysas, då det för uppgivet ändamål skriftligen påfordras av aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet eller den mindre del därav som kan vara bestämd i bolagsordningen.

3 mom. Kallelse till bolagsstämma skall utfärdas av styrelsen i enlighet med bolagsordningens föreskrifter. Kallelseåtgärderna skola vara vidtagna senast två veckor före ordinarie och senast en vecka före extra stämma. Uppskjutes stämma till dag som infaller mer än en månad därefter, skall kallelse utfärdas till den fortsatta stämman.

Där för giltighet av bolagsstämmobeslut erfordras att det fattas å två på varandra följande stämmor, må kallelse till sista stämman ej ske, innan första stämman hållits. Är icke någon av stämmorna ordinarie, skola mellan dem förflyta minst två månader. Kallelse till sista stämman skall, där för besluts giltighet erfordras att det å denna stämma biträdas av minst nio tiondelar utav samtliga röstande eller utav samtliga röstande för aktier av visst slag, ske i rekommenderat brev till varje i aktieboken införd aktieägare eller i sist angivna fall till varje ägare av aktie av nämnda slag, om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas.

4 mom. Om innehållet av kallelse till bolagsstämma och förteckning över ärenden, som skola förekomma å stämma, skall gälla vad som föreskrives i 124 § lagen om aktiebolag, därvid i nämnda lagrum gjord hänvisning till 121 § samma lag i stället skall avse 1 mom. ovan i denna paragraf.

108 §.

Styrelsen är pliktig att å ordinarie bolagsstämma, i den mån det av aktieägare äskas och kan ske utan förfång för bankaktiebolaget eller för-

närmande av enskilds rätt, meddela till buds stående närmare upplysningar angående förhållanden, som kunna inverka på bedömandet av värdet av bankaktiebolagets tillgångar, av dess ställning i övrigt och av resultatet av dess verksamhet samt av styrelsens förvaltning av bolagets angelägenheter.

Det åligger styrelsen att jämväl eljest å bolagsstämma meddela aktieägare upplysning efter vad nu är sagt i avseende å ärende, som skall förekomma å stämman.

Om för lämnande av begärd upplysning erfordras uppgifter, som ej äro tillgängliga å stämman, skall upplysningen inom två veckor därefter skriftligen hos bankbolaget hållas tillgänglig för aktieägarna ävensom översändas till aktieägare, som framställt begäran om densamma.

Finner styrelsen att begärd upplysning icke kan av styrelsen utan förång för bankbolaget eller förnärmande av enskilds rätt lämnas å stämman, skall upplysningen i stället lämnas till bolagets revisorer inom två veckor därefter. Revisorerna skola inom en månad efter stämman till styrelsen avgiva skriftligt yttrande, huruvida den begärda upplysningen lämnats till dem samt huruvida upplysningen enligt deras mening bort föranleda ändring i revisionsberättelsen eller eljest giver anledning till erinran. Där det är fallet, skall ändringen eller erinringen angivas i yttrandet. Revisorernas yttrande skall av styrelsen hållas hos bolaget tillgängligt för aktieägarna samt i avskrift översändas till aktieägare, som framställt begäran om upplysningen.

Om talan mot styrelseledamot, stiftare, revisor eller aktieägare

109 §.

Vad som stadgas i 128—132 §§ lagen om aktiebolag angående ansvarsfrihet för styrelseledamot, om talan mot styrelseledamot å förvaltningen, om skadeståndstalan mot stiftare, revisor eller aktieägare samt om uppgörelse beträffande skadeståndsskyldighet, som åvilar stiftare, styrelseledamot eller revisor gentemot bolaget, skall äga motsvarande tillämpning i avseende å bankaktiebolag. Därvid skall iakttagas att i nämnda paragrafer upptagna hänvisningar till 48, 63, 64, 66, 127, 208 och 210 §§ samma lag i stället skola avse 32, 43, 44, 46, 108, 177 och 179 §§ denna lag.

De stadganden i lagen om aktiebolag, till vilka hänvisats i första stycket, skola i vad de röra styrelseledamot äga tillämpning jämväl å den, som utan att vara styrelseledamot erhållit uppdrag som sägs i 74 § andra stycket denna lag.

Om ändring av bolagsordningen och vissa andra fall, då särskild röstpluralitet å bolagsstämma erfordras

110 §.

1 mom. Beslut, som innefattar sådan ändring av bolagsordningen att rättsförhållandet mellan redan utgivna aktier rubbas, är ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom. Försämras genom beslutet allenast vissa aktiers rätt, erfordras dock samtycke endast av ägarna till nämnda aktier, och skall därjämte angående beslutets fattande å två på varandra följande bolagsstämmor gälla vad som är för varje särskilt fall stadgat i 2 och 4 mom.

Finnas aktier av olika slag och rubbas genom beslutet rättsförhållandet mellan aktieslagen, erfordras för giltighet av beslutet, utöver vad i 2 eller 4 mom. är stadgat, allenast att beslutet å den sista stämman biträtts av nio

tiondelar av samtliga röstande för det slag av aktier, vilkas rätt genom beslutet försämras, och att de som biträtt beslutet tillika företrätt nio tiondelar av på stämman företrädde aktier av detta slag.

För giltighet av beslut om sådan ändring av bolagsordningen, att det där bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet höjes eller att det belopp, vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, höjes eller sänkes eller att nytt aktieslag skall kunna utgivas, erfordras, ändå att genom beslutet rättsförhållandet rubbas mellan aktier av olika slag, iakttagande allenast av vad som är för varje särskilt fall stadgat i 3 och 4 mom.

2 mom. Beslut om ändring av bolagsordningen, som avser grunderna för utövande av rösträtt och för fattande av beslut å bolagsstämma, är ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor, därav minst en ordinarie, samt å den sista stämman biträtts av minst nio tiondelar av samtliga röstande och de som biträtt beslutet tillika företrätt minst nio tiondelar av det på stämman företrädde aktiekapitalet.

Innebär ett i samband med nedsättningsbeslut enligt 46 § fattat beslut allenast sådan ändring av bolagsordningen i ämne varom i detta mom. förmäles, som erfordras för att förhindra att förhållandet mellan aktier av olika slag rubbas genom nedsättningen, gäller med avseende å sistnämnda beslut vad i 4 mom. stadgas.

3 mom. Där aktier av olika slag finnas och dessa ej medföra lika rätt till andel i bankaktiebolagets tillgångar och vinst, är beslut om sådan ändring av bolagsordningen, att det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet eller det belopp, vartill aktier skola kunna utgivas av något av nämnda slag, höjes eller ock att nytt aktieslag skall kunna utgivas, icke giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor, därav minst en ordinarie, samt å den sista stämman biträtts av minst tre fjärdedelar av samtliga röstande och, där genom beslutet visst aktieslags rätt försämras, de som biträtt beslutet tillika företrätt minst tre fjärdedelar av de för sistnämnda slag av aktier röstande och minst nio tiondelar av på stämman företrädde aktier av detta slag. I samband med sådant beslut må beslut i samma ordning fattas om den ändring av bolagsordningen, att det belopp, vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, sänkes.

4 mom. Beslut om annan ändring av bolagsordningen än ovan avses är ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträtts av minst två tredjedelar av samtliga röstande.

111 §.

Beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 46 § är, där icke samtliga aktieägare förenat sig därom, ej giltigt, med mindre beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträtts av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Rubbas genom beslutet rättsförhållandet mellan aktierna, erfordras därjämte å den sista stämman samtycke av ägarna av de aktier, vilkas rätt genom beslutet försämras.

Har i bankaktiebolag, där aktier av olika slag finnas, beslut fattats, som avser nedsättning av aktiekapitalet genom minskning med lika belopp av samtliga aktier av visst slag och innehåller beslutet tillika, att till reservfonden skall avsättas ett mot nedsättningen svarande belopp, är änskönt genom beslutet den rätt som tillkommer dessa aktier försämras, beslutet giltigt, där det fattats å två på varandra följande bolagsstämmor, därav minst en ordinarie, och å den sista stämman biträtts av minst nio tiondelar

av samtliga röstande för nämnda slag av aktier och de som biträtt beslutet tillika företrätt minst nio tiondelar av på stämman företrädde aktier av detta slag.

Erfordras för beslut om nedsättning av aktiekapitalet, som avses i 46 §, ändring av vad i bolagsordningen stadgas rörande aktiekapitalet eller rörande akties nominella belopp, skall beslut om sådan ändring av bolagsordningen fattas i sammanhang med nedsättningsbeslutet.

112 §.

Är för giltighet av beslut, som avses i 110 eller 111 §, ytterligare något villkor bestämt i bolagsordningen, skall det lända till efterrättelse.

113 §.

Beslutas sådan ändring av bolagsordningen, att nytt aktieslag skall kunna utgivas, eller i bankaktiebolag, där aktier av olika slag finnas, sådan ändring av bolagsordningen, att det där bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet eller det belopp, vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, höjes, skall i beslutet angivas det belopp, vartill aktier av varje särskilt slag skola kunna utgivas, och, där beslutet avser utgivande av nytt aktieslag, den rätt som i förhållande till de förutvarande aktierna skall tillkomma det nya aktieslaget.

Skola aktierna icke medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i beslutet särskilt angivas den rätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som vid aktiekapitalets ökning skall tillkomma varje slag av aktier.

114 §.

Sedan stadfästelse meddelats å beslut om ändring av bolagsordningen, skall beslutet av styrelsen ofördröjligen anmälas för registrering. Ändringsbeslutet må ej gå i verkställighet innan registrering skett. Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av beslutet om stadfästelse.

Om talan å bolagsstämmobeslut

115 §.

1 mom. Menar styrelsen, att beslut, som fattats å bolagsstämman, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller bolagsordningen, äger styrelsen därå väcka talan mot bankaktiebolaget. Samma talerätt tillkommer ock styrelseledamot och aktieägare ävensom den som förmår visa, att styrelsen obehörigen vägrat att införa honom såsom aktieägare i aktieboken.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast aktieägars rätt, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, är beslutet gällande.

Hava vid bolagsstämmobeslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller bolagsordningen upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, är, ehuru klandertalan ej väckts, beslutet icke gällande, utan så är att i strid med 164 § 2 mom. registrering av beslutet ägt rum.

2 mom. Har talan å bolagsstämmobeslut väckts, äger domstolen, när skäl därtill förekommer, att innan målet avgöres förordna, att beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där beslutet är av beskaffenhet att böra registreras, meddelande ofördröjligen genom rättens försorg avsändas för registrering.

Domstols dom, varigenom bolagsstämmbeslut upphävs eller ändrats, gäller jämväl för de aktieägare som ej fört talan.

116 §.

Har bolagsstämman bestämt arvode åt styrelseledamot, revisor eller tjänsteman i bankaktiebolaget eller eljest åt någon för fullgörande av honom meddelat uppdrag, äga aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet, inom tre månader från beslutets dag hos rätten göra skriftlig ansökan om prövning av arvodets storlek, därest det förmenas vara för högt; och äger rätten efter vederbörandes hörande jämka arvodet, om det finnes uppenbarligen vara bestämt till oskäligt belopp.

Om förlängning av oktroj

117 §.

Ansökan om förlängning av bankaktiebolag meddelad oktroj skall, ställd till Konungen, inlämnas till tillsynsmyndigheten sist sexton månader före utgången av den löpande oktrojen.

Beslut om sådan ansökan skall fattas å ordinarie bolagsstämma. Vid ansökningen skall fogas avskrift av protokoll som förts i ärendet.

Om likvidation och upplösning

118 §.

Beslut om bankaktiebolags trädande i likvidation i andra fall än i 119 och 120 §§ sägs är icke giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträts av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Är för giltighet av beslutet ytterligare något villkor bestämt i bolagsordningen, skall det lända till efterrättelse.

Föreligger ej fall som i 119 eller 120 § sägs, må bolagsstämman kunna i beslutet föreskriva, att likvidationen skall inträda först å viss kommande dag högst två månader därefter, dock senast å första dagen av nästa räkenskapsår.

119 §.

Har bankaktiebolaget icke öppnat sin rörelse inom ett år från bolagets bildande,

eller har bolagets hela rörelse överlåtits,

eller har meddelad oktroj gått till ända utan att ny oktroj beviljats,

eller har Konungen förklarat oktrojen förverkad,

och har ej på grund av anmälan inom sex veckor därefter enligt 127 § i registret blivit infört att bolaget trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot eller aktieägare eller på anmälan av tillsynsmyndigheten och efter bolagets hörande, förklara att bolaget skall träda i likvidation; och skall rätten förelägga bolaget att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att registrering skett på grund av anmälan enligt 127 §, vid äventyr att eljest likvidatorer förordnas av rätten.

Genom rättens försorg skall ofördröjligen avsändas dels för registrering meddelande om beslutet att bolaget skall träda i likvidation, dels ock till tillsynsmyndigheten underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

120 §.

Yppas anledning till antagande att bankaktiebolag gjort sådana förluster att en tiondel av aktiekapitalet gått förlorat, åligger det styrelsen att ofördröjligen upprätta särskild balansräkning för utvisande av bolagets ställning. I balansräkningen skola tillgångarna upptagas enligt vad därom stadgas i 91 §. Visar balansräkningen, att aktiekapitalet till en tiondel gått förlorat, skall styrelsen, sedan yttrande däröver inhämtats av revisorerna, ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för prövning av balansräkningen och frågan om bolaget skall träda i likvidation. Minst en vecka före stämman skola genom styrelsens försorg avskrift av balansräkningen och av revisorernas yttrande avsändas till tillsynsmyndigheten samt huvudskriften eller avskrift hållas hos bolaget tillgänglig för aktieägarna. Huvudskriften skall ock framläggas å stämman.

Har ej senast vid den bolagsstämma, varom nyss nämnts, av aktieägare tecknats och inbetalts vad som erfordras för att fylla bristen i aktiekapitalet, äger styrelseledamot eller aktieägare hos rätten göra ansökan att bolaget skall förklaras skyldigt att träda i likvidation. Anmälan om förhållande som nu sagts må ock göras av tillsynsmyndigheten.

Sker ansökan eller anmälan, skall rätten ofördröjligen utfärda kallelse å bolaget samt å aktieägare, som vilja yttra sig i ärendet, att inställa sig för rätten å utsatt dag, minst två och högst fyra månader därefter, då frågan om bolagets trädande i likvidation skall prövas av rätten. Kallelsen skall delgivas bolaget på sätt om stämning i tvistemål är stadgat. Det åligger styrelsen att genast utlysa bolagsstämma för meddelande om kallelsen.

Visas att aktiekapitalet till den del som i första stycket sägs gått förlorat, och har ej senast å den för ärendets handläggning utsatta dagen anmälts och styrkts att bristen i aktiekapitalet blivit fylld, skall rätten förklara bolaget skyldigt att träda i likvidation. I fråga om beslutet och om förordnande av likvidatorer, så ock om avsändande av meddelande för registrering och underrättelse till tillsynsmyndigheten skall gälla vad som stadgas i 119 §.

121 §.

Aktieägare, som verkställt tillskott för återställande av aktiekapitalet enligt vad i 120 § avses, äga att av bankaktiebolagets blivande behållna vinstmedel erhålla åter vad av dem blivit tillskjutet jämte ränta efter den räntesats som avtalats, dock högst sex procent om året, innan annan utdelning må ske. Träder bolaget i likvidation, förrän sådant tillskott blivit till fullo återguldadt, skall, sedan bolagets skulder blivit betalda, tillskottet, dock utan beräkning av ränta för tid efter bankrörelsens upphörande, återgäldas av bolagets tillgångar så långt de därtill förslå, innan någon utskiftning å aktierna må äga rum.

Har, efter det tillskott enligt 120 § förekommit, i anledning av uppkommen förlust nytt tillskott gjorts, skola de aktieägare, som verkställt senare tillskott, i förhållande till aktieägare som förut verkställt tillskott äga sådan företrädesrätt, varom förmäles i första stycket.

122 §.

I ärende varom i 119 och 120 §§ förmäles skall för de kostnader som sökanden fått vidkännas för delgivning eller kungörelse av kallelse samt för expeditioner i ärendet gottgörelse till honom utgå av bankaktiebolagets medel, där bolaget förklarats skola träda i likvidation eller rätten eljest prövar skäligt att gottgörelse utgår.

Har ärendet upptagits på grund av anmälan från tillsynsmyndigheten,

skola kostnaderna för kungörelse och delgivning av kallelse gäldas med bolagets medel. Om dessa ej lämna tillgång därtill, skall kostnaden gäldas av statsverket.

123 §.

Beslutar bolagsstämman, att bankaktiebolaget skall träda i likvidation, skall stämman välja två eller flera likvidatorer. Stämman må ock utse en eller flera suppleanter.

Har rätten enligt 119 eller 120 § förklarat att bolaget skall träda i likvidation, åligger det styrelsen att genast sammankalla bolagsstämman för val av likvidatorer, ändå att ändring sökes i beslutet.

Då likvidatorer utsetts å bolagsstämman eller förordnats av rätten, skall bolaget anses hava trätt i likvidation, såframt ej bolagsstämman, efter vad i 118 § sägs, beslutat att likvidationen skall inträda först å senare dag.

124 §.

Utser ej bolagsstämman likvidatorer inom en månad efter det balansräkning framlagts å stämman, ändå att aktiekapitalet till den del som i 120 § sägs gått förlorat, äro de, som med vetskap om förhållandet deltaga i beslut om fortsättande av bankaktiebolagets verksamhet eller handla å dess vägnar, ansvariga för uppkommande förbindelser en för alla och alla för en såsom för egen skuld.

125 §.

Likvidator skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare.

Uppdraget att vara likvidator gäller intill dess likvidationen blivit avslutad, men den som meddelat uppdraget må när som helst entlediga likvidatorn och utse annan i hans ställe. Bolagsstämman äger ock utse likvidator i stället för likvidator, som förordnats av rätten i annat fall än nedan i fjärde stycket sägs.

Om likvidator, som är vald å bolagsstämman, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara likvidator uppkommer enligt första stycket och suppleant ej finnes, åligger det övriga likvidatorer att ofördröjligen sammankalla stämman för val av ny likvidator.

Visar likvidator uppenbarligen motvilja eller försummelse vid fullgörande av sitt uppdrag, äger rätten, på anmälan av tillsynsmyndigheten eller likvidationsrevisor och efter likvidatorns hörande, entlediga honom och förordna annan i hans ställe. Har rätten entledigat likvidator och i hans ställe förordnat annan, skall underrättelse därom med angivande av dennes fullständiga namn och postadress genom rättens försorg ofördröjligen avsändas till tillsynsmyndigheten.

Vad i denna paragraf är stadgat om likvidator skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant för likvidator.

126 §.

Finnes bankaktiebolag, som enligt verkställd registrering trätt i likvidation, sedermera sakna till registret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten på ansökan av aktieägare, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som äger företräda bolaget, eller på anmälan av tillsynsmyndigheten, där det bliver kunnigt för myndigheten, förordna likvidatorer.

Genom rättens försorg skall till tillsynsmyndigheten ofördröjligen avsändas underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

127 §.

Likvidatorerna skola ofördröjligen för registrering anmäla att bankaktiebolaget trätt i likvidation eller, där likvidationen efter vad i 118 § sägs skall inträda å viss kommande dag, att bolaget träder i likvidation nämnda dag. Anmälningen skall innehålla uppgift om dagen för val eller rättens förordnande. I övrigt skall beträffande anmälan för registrering rörande likvidator eller suppleant för honom eller i fråga om rätt att under likvidationen teckna bolagets firma eller om ändring av bolagets postadress vad som för där avsedda fall är stadgat i 22 och 88 §§ äga motsvarande tillämpning.

128 §.

Å den bolagsstämma, vid vilken likvidatorer utses, skall jämväl väljas en eller flera likvidationsrevisorer att granska likvidatorernas förvaltning och bolagets räkenskaper under likvidationen. Hava likvidatorer förordnats av rätten, skola de ofördröjligen sammankalla aktieägarna till stämma för sådant val. Bolagsstämma må ock utse en eller flera suppleanter. Likvidationsrevisor och suppleant må när som helst entledigas och annan utses i hans ställe.

Vad som är stadgat i 96 § andra stycket, 97 §, 98 §, 99 § första och tredje styckena, 100 §, 103 § första stycket och 107 § 2 mom. om revisor och suppleant för revisor samt om revisors rättigheter och skyldigheter skall i tillämpliga delar gälla beträffande likvidationsrevisor och suppleant, där ej annat följer av vad nedan föreskrives.

Angående likvidationsrevisor som förordnas av tillsynsmyndigheten stadgas i 158 §.

129 §.

Då bankaktiebolaget trätt i likvidation, åligger det styrelsen att ofördröjligen avgiva redovisning för sin förvaltning av bolagets angelägenheter under tid, för vilken redovisningshandlingar ej förut framlagts å bolagsstämma.

Redovisningshandlingarna skola av likvidatorerna ofördröjligen i huvudskrift eller avskrift överlämnas till revisorerna, som hava att inom en månad avgiva revisionsberättelse. Redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen skola av likvidatorerna så snart ske kan framläggas å bolagsstämma; och skall å denna stämma till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter för den tid redovisningen omfattar.

I fråga om styrelsens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande å bolagsstämma, tillhandahållande under viss tid före denna och insändande till tillsynsmyndigheten, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av talan mot styrelseledamot skall i tillämpliga delar gälla vad i denna lag rörande dessa ämnen finnes föreskrivet.

130 §.

1 mom. Vad som är stadgat i 107 § 1 och 2 mom. om rätt för aktieägare att få ärende hänskjutet till prövning å bolagsstämma och att påfordra utlysande av stämma skall äga motsvarande tillämpning under likvidation, varvid såsom ordinarie skola anses stämmor enligt 129, 138 och 141 §§.

2 mom. Om kallelse till bolagsstämma under likvidation skall gälla vad om kallelse till extra stämma är stadgat; dock skola föreskrivna kal-

lelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämma som avses i 129, 138, 141 eller 146 §.

131 §.

Det åligger likvidatorerna att söka kallelse å bankaktiebolagets okända borgenärer samt upprätta och i bolagets inventariebok införa inventarium och balansräkning.

I inventarium och balansräkning för bankaktiebolag i likvidation skola upptagas bolagets tillgångar och skulder, tillgångarna till verkliga värdet. Aktiekapitalet skall i balansräkningen upptagas inom linjen. Finnes skuld till stiftelse, som bildats enligt lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, skall skulden i balansräkningen redovisas i särskild post. I övrigt skall beträffande inventarium och balansräkning för bankaktiebolag i likvidation gälla vad i 7 och 8 §§ bokföringslagen är stadgat.

Likvidatorerna skola ofördröjligen överlämna ett av dem underskrivet exemplar av balansräkningen till likvidationsrevisorerna.

132 §.

Hava under likvidationen bankaktiebolagets tillgångar så nedgått i värde, att fara är för handen, att de ej fullt förslå till skuldernas gäldande, och är ej ställningen sådan, att bolagets egendom genast bör avträdas till konkurs, skola likvidatorerna om ställningen, så snart det kan ske, lämna meddelande å bolagsstämma och till denna kalla jämväl de kända fordringsägare, vilka ännu icke erhållit betalning.

133 §.

Likvidatorerna skola förvalta bankaktiebolagets angelägenheter under likvidationen. Det åligger dem att så snart ske kan förvandla bolagets egendom i penningar, i den mån det erfordras för likvidationen, samt att verkställa betalning av bolagets skulder. Bolagets rörelse må fortsättas allenast i den mån det är nödvändigt för en ändamålsenlig avveckling. Likvidatorerna skola ock föranstalta om skifte av bolagets behållna tillgångar.

Har ombud förordnats av tillsynsmyndigheten enligt 158 §, må bolagets egendom ej avyttras under hand utan ombudets samtycke. Finnes han hava utan skäl vägrat sitt samtycke, äger myndigheten på ansökan av likvidatorerna tillåta försäljningen. Samtycke, som nu är sagt, är ej av nöden, där likvidatorerna vilja till gällande börspris överlåta å fondbörs noterat värdepapper.

134 §.

Med de jämkningar, som följa av vad i 133 § eller eljest om likvidation är stadgat, skall i fråga om likvidators befogenhet att företräda bankaktiebolaget så ock om deras rättigheter och skyldigheter i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i denna lag är stadgat angående styrelse eller styrelseledamot.

135 §.

Under likvidation skall bankaktiebolagets firma tecknas med tillägg av orden »i likvidation». I övrigt skall vad i 86 § första stycket finnes föreskrivet i fråga om undertecknande av handling, som utfärdas för bolaget, äga motsvarande tillämpning under bolagets likvidation.

Har av likvidatorerna eller annan ställföreträdare för bolaget handling utfärdats utan sådan firmateckning som i första stycket sägs och framgår icke av handlingens innehåll såväl att den utfärdats å bolagets vägnar som

ock att bolaget är i likvidation, svara de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för bolaget och att detta var i likvidation, samt den till vilken handlingen ställts av bolaget erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

136 §.

Det åligger likvidatorerna att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av bankaktiebolagets angelägenheter genom avlämnande av balansräkning avseende bolagets ställning vid räkenskapsårets utgång, likvidationsräkning och förvaltningsberättelse. Dessa redovisningshandlingar skola vara underskrivna av samtliga likvidatorer. Vad som är stadgat i 89 § andra stycket skall äga motsvarande tillämpning.

Likvidatorerna skola i likvidationsräkningen upptaga redovisning för inkomster och utgifter under räkenskapsåret, därvid inkomsterna å försäljning av bolagets tillgångar skola fördelas efter de i balansräkningen upptagna tillgångsposterna samt bland utgifterna skola för sig upptagas dels belopp, som erlagts i betalning för bolagets skulder, och dels övriga utgifter i lämpliga poster.

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, upplysning lämnas om likvidationens gång. Hava tillgångar i balansräkningen upptagits till lägre eller högre värde än i närmast föregående balansräkning, skola i förvaltningsberättelsen angivas de belopp, med vilka nedsättning eller höjning skett av de under särskild post i balansräkningen upptagna tillgångarnas sammanlagda värde.

Har likvidationen ej avslutats inom två år, skola i nästa förvaltningsberättelse de hinder uppgivas, som mött därför.

Inom två månader efter räkenskapsårets slut skola likvidatorerna till likvidationsrevisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna.

137 §.

Inom en månad efter det redovisningshandlingarna överlämnats till likvidationsrevisorerna skola dessa till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och bolagets räkenskaper för räkenskapsåret ävensom återställa handlingarna. Revisionsberättelsen, som skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna, skall innehålla uttalande, huruvida enligt deras mening likvidationen onödigt fördröjes eller icke. Om revisionsberättelsens innehåll i övrigt och om redovisningshandlingarnas förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i 101 §, 102 § och 103 § andra stycket andra punkten. Hör till bolaget stiftelse som i 103 § sägs, skall vad som är stadgat i andra stycket första punkten av samma paragraf äga motsvarande tillämpning.

138 §.

Sedan likvidationsrevisorerna till likvidatorerna avlämnat sin revisionsberättelse, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för granskning av redovisningen. Rörande framläggande av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen å stämman och deras tillhandahållande åt aktieägarna under viss tid före stämman skall gälla vad i 106 § 1 mom. stadgas.

Angående insändande i avskrift av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till tillsynsmyndigheten gäller vad som stadgas i 134 §, jämförd med 152 §.

139 §.

När den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställelsedagen är förbi och all veterlig gäld blivit betald, skola bolagets tillgångar skiftas. Är någon del av gälden tvistig eller ej förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas och återstoden skiftas.

Sker skifte annorledes än nu är sagt eller befinnas innehållna medel ej lämna tillgång till gälds betalning, är i händelse av bolagets oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som uppburit något vid skiftet, skyldig att återbära vad han bekommit. För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, äro likvidatorerna ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 177, 180 och 181 §§ stadgade grunderna.

140 §.

Aktieägare är berättigad att vid skifte av bankaktiebolagets behållna tillgångar bekomma vad å hans aktier belöper i förhållande till hela aktiekapitalet. Innehåller bolagsordningen bestämmelser, som avvika från vad sålunda stadgas, skola de lända till efterrättelse.

Då utskiftning verkställes, skola aktiebrevet genom likvidatorernas försorg förses med påskrift därom.

Förmenar aktieägare, att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper enligt första stycket, skall han vid talans förlust anhängiggöra sin talan mot bolaget inom tre månader efter det slutredovisning framlades å bolagsstämma. I fråga om aktieägars återbäringsskyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad som stadgas i 139 § äga motsvarande tillämpning.

Har aktieägare icke inom fem år efter det slutredovisning framlades å bolagsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, är han förlustig sin rätt därtill. Äro medlen i förhållande till de skiftade tillgångarna att anse som ringa, äger rätten på anmälan av likvidatorerna förordna att de skola tillfalla allmänna arvsfonden; i annat fall skall vad som är stadgat i 143 § äga tillämpning.

141 §.

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart ske kan avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Berättelsen skall ock innehålla redogörelse för utskiftning.

Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidations tiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse över förvaltningen under likvidationen och återställa handlingarna. Om revisionsberättelsens innehåll och om redovisningshandlingarnas förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i 101 §, 102 § och 103 § andra stycket andra punkten. Hör till bankaktiebolaget stiftelse som i 103 § sägs, skall vad som är stadgat i andra stycket första punkten av samma paragraf äga motsvarande tillämpning.

Efter det revisionsberättelsen avlämnats till likvidatorerna, skola dessa ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för granskning av slutredovisningen. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättel-

sens framläggande å stämman och tillhandahållande åt aktieägarna under viss tid före stämman skall gälla vad som stadgas i 106 § 1 mom.; dock äger aktieägare allenast på egen bekostnad bekomma avskrift av nämnda handlingar.

Angående insändande i avskrift av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till tillsynsmyndigheten gäller vad som stadgas i 134 §, jämförd med 152 §.

142 §.

Då likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag och å bolagsstämman framlagt slutredovisning för sin förvaltning, anses bankaktiebolaget upplöst; och skall anmälan därom ofördröjligen göras för registrering.

Vid anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga likvidatorer, skola fogas avskrift av protokoll som förts i ärendet ävensom bevis om dagen för utfärdande av kallelsen å okända borgenärer.

143 §.

Yppas, efter det bankaktiebolaget skall anses upplöst enligt 142 §, tillgång för bolaget eller väckes talan mot bolaget eller uppkommer eljest behov av likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas. Anmälan härom skall av likvidatorerna ofördröjligen göras för registrering.

Beträffande kallelse till den bolagsstämma, som efter likvidationens återupptagande först skall hållas, gäller att senast två veckor före stämman dels kungörelse om stämmans hållande skall införas i allmänna tidningarna och tidning inom den ort, där bolagets styrelse har sitt säte, dels ock kallelse med posten skall avsändas till varje i aktieboken införd aktieägare, om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas. Är i bolagsordningen något ytterligare föreskrivet om kallelse till ordinarie stämma, skall det iakttagas.

144 §.

Rörande beslut om avträdande av bankaktiebolags egendom till konkurs skall meddelande samtidigt med kungörelsen om beslutet genom konkursdomarens försorg avsändas för registrering.

Under konkurs företrädes bolaget såsom konkursgäldenär av styrelsen eller, där vid konkursens början likvidatorer voro utsedda, av dessa; dock må i behörig ordning kunna utses nya styrelseledamöter eller nya likvidatorer.

Det åligger konkursförvaltaren, då konkurs avslutats, att för registrering ofördröjligen avsända meddelande därom med angivande huruvida överskott finnes eller icke.

145 §.

Där efter avslutande av bankaktiebolags konkurs överskott ej finnes, anses bolaget upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott, skall likvidation verkställas och gälla i avseende därå bestämmelserna i 123—128 samt 130—142 §§. Har ej inom en månad efter konkursens avslutande för registrering anmälts, att bolaget trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot, aktieägare eller borgenär eller på anmälan av registreringsmyndigheten, förklara, att bolaget skall träda i likvidation. I fråga om ärendets handläggning och om beslutet skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i 119 §.

Hade bolaget, i fall som avses i andra stycket, trätt i likvidation, innan dess egendom avträdde till konkurs, skall gälla vad som är stadgat i 143 §.

146 §.

Bolagsstämma äger besluta att talan skall anställas mot likvidator eller mot likvidationsrevisor. Enskild aktieägare äger ock för bolagets räkning men i eget namn föra sådan talan. Beträffande dylik talan skall vad som är stadgat i 171 § lagen om aktiebolag äga tillämpning.

Om tillsyn å bankaktiebolag

147 §.

Tillsynsmyndigheten skall övervaka, att bankaktiebolagen i sin verksamhet ställa sig till efterrättelse denna lag och andra författningar, såvitt de hava särskilt avseende å banker, ävensom de för bolagen gällande bolagsordningarna samt de föreskrifter, som med stöd av stadgande i lag eller bolagsordning meddelats av bolagsstämma eller styrelse.

Det åligger tillsynsmyndigheten att jämväl i övrigt med uppmärksamhet följa bankbolagens verksamhet i den mån så erfordras för kännedom om de förhållanden som kunna inverka på bolags säkerhet eller eljest äro av betydelse för en sund utveckling av bankverksamheten.

Tillsynsmyndigheten är icke på grund av vad här föreskrivits pliktig att övervaka iakttagandet av sådana bestämmelser, som avse enskild aktieägarers rättigheter eller skyldigheter i förhållande till bankbolaget eller till annan aktieägare eller som angå bolagets inre angelägenheter.

148 §.

Tillsynen utövas med ledning av handlingar, vilka jämlikt denna lag insändas till tillsynsmyndigheten, ävensom upplysningar, som inhämtas vid bankundersökning eller annorledes. Bankundersökning skall anställas så ofta sådan av myndigheten anses erforderlig eller av Konungen anbefalles.

149 §.

Tillsynsmyndigheten skall förordna en eller, då särskilda omständigheter därtill föranleda, flera revisorer att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och bankaktiebolagets räkenskaper. Myndigheten äger när som helst återkalla förordnande som här avses och i stället utse ny revisor.

För revisor som förordnats av tillsynsmyndigheten skall myndigheten utfärda instruktion.

150 §.

Tillsynsmyndigheten äger sammankalla bankstyrelse, när sådant prövas nödigt. Har styrelsen icke efterkommit av myndigheten framställd begäran om utfärdande av kallelse till extra bolagsstämma, må kallelse utfärdas av myndigheten.

Den som enligt av Konungen meddelade bestämmelser har befogenhet att företräda myndigheten äger närvara vid bolagsstämma eller av myndigheten utlyst styrelsesammanträde och deltaga i överläggningarna.

151 §.

Där tillsynsmyndigheten så finner erforderligt, må myndigheten meddela närmare föreskrifter om sättet för förande av bankaktiebolags räkenskaper, om förvaring av värdehandlingar samt om inventering av dessa.

152 §.

Bankaktiebolags styrelse åligger:

att när som helst för den befattningshavare hos tillsynsmyndigheten, som enligt av Konungen meddelade bestämmelser har att i sådant avseende företräda myndigheten, samt för den särskilda undersökning, Konungen kan finna för gott att anställa, hålla bolagets kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning;

att genast efter varje månads slut enligt formulär, som av myndigheten meddelas, upprätta och till denna insända en översikt, utvisande bolagets tillgångar och skulder, ävensom uppgift om de räntesatser bolaget under föregående månad tillämpat vid in- och utlåning;

att, så snart det kan ske, till myndigheten insända i avskrift styrelsens förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning ävensom, efter verkställd revision, den däröver avgivna berättelsen tillika med annan handling angående bolagets förvaltning eller räkenskaper, vilken revisorerna må hava avlämnat till styrelsen;

att dels på tid som myndigheten bestämmer tillställa myndigheten de uppgifter, som denna prövar erforderliga för att kunna upprätta en översikt över resultatet av bolagets verksamhet under räkenskapsåret samt bolagets ställning efter årets slut, dels härutöver, efter Konungens bestämmande, avgiva ytterligare statistiska uppgifter rörande bolagets verksamhet och ställning;

att jämväl i övrigt meddela myndigheten eller sådan befattningshavare därstädes, som ovan sagts, alla de upplysningar rörande bolaget, som av dem äskas; samt

att, där myndigheten finner anledning till antagande, att bolaget gjort sådana förluster, att tio procent av aktiekapitalet förlorats, på myndighetens anmodan ofördröjligen låta upprätta balansräkning enligt 120 § och kalla revisorerna att granska densamma.

153 §.

Har styrelse eller bolagsstämman fattat beslut, vilket står i strid med lag eller bolagsordningen, må tillsynsmyndigheten förbjuda verkställighet av beslutet. Myndigheten må ock förelägga styrelsen att, om beslut som nyss sagts gått i verkställighet, göra rättelse där så kan ske samt att fullgöra vad styrelsen åligger enligt lag eller bolagsordningen. Sådant föreläggande må dock, utom vad angår innehållet av vinst- och förlusträkning eller balansräkning, icke av myndigheten meddelas i fråga om i lag givna föreskrifter, vilkas överträdande är belagt med straff.

Sker svårare avvikelse från denna lag eller bolagsordningen, har myndigheten att göra anmälan därom till Konungen, som äger förklara oktrojen förverkad.

154 §.

Ändå att avvikelse från lag eller bolagsordningen icke skett, äger tillsynsmyndigheten meddela de erinringar i fråga om bankaktiebolags verksamhet, som myndigheten kan finna påkallade.

Kan verksamheten till följd av allvarliga missförhållanden beträffande bolagets ledning befaras komma att bli till skada för det allmänna, må myndigheten förelägga bolagets styrelse att vidtaga för ändamålet erforderliga åtgärder. Underlåter styrelsen att ställa sig sådant föreläggande till efterrättelse, skall gälla vad i 153 § andra stycket sägs.

155 §.

Har, sedan oktroj beviljats för bankaktiebolag, icke inom föreskriven tid hållits konstituerande stämma, ankommer det på Konungen att efter anmälan av tillsynsmyndigheten förklara oktrojen förverkad. Detsamma gäller, där ansökan om bolags registrering icke göres inom ett år efter det oktroj beviljats eller genom lagakraftätagande beslut ansökan om bolags registrering blivit avslagen.

156 §.

Om registrering av beslut, varigenom oktroj förklarats förverkad, förordnar Konungen.

157 §.

Vid meddelande av föreskrift eller förbud enligt denna lag äger tillsynsmyndigheten förelägga och utdöma vite.

158 §.

1 mom. Träder bankaktiebolag i likvidation, äger tillsynsmyndigheten förordna ombud, som har att närvara vid likvidatorernas sammanträden, med rätt att yttra sig till protokollet, samt att i övrigt övervaka likvidationen.

Likvidatorerna skola bereda ombudet tillfälle att när som helst inventera bankbolagets kassa och övriga tillgångar samt granska bolagets böcker, räkenskaper och andra handlingar; och må av ombudet begärd upplysning angående förvaltningen ej av likvidatorerna förvägras.

Tillsynsmyndigheten äger under bankbolags likvidation i avseende å likvidatorer och bolagsstämma enahanda befogenhet, som, innan bolaget trätt i likvidation, enligt denna lag tillkommer myndigheten beträffande styrelse och bolagsstämma.

Tillsynsmyndigheten må, där så prövas erforderligt, förordna likvidationsrevisor. Beträffande denne skall vad om revisor i 149 § sägs äga motsvarande tillämpning.

2 mom. Har bankaktiebolags egendom avträtts till konkurs, förordnar tillsynsmyndigheten ett allmänt ombud att såsom konkursförvaltare deltaga i konkursboets förvaltning med den eller de förvaltare, som utses på sätt i konkurslagen stadgas.

Utan hinder av beslut, som kan vara fattat om delning av förvaltningen av boet, äger allmänna ombudet deltaga i förvaltningen i alla dess delar.

Tillsynsmyndigheten må när som helst entlediga ombudet och utse annan i hans ställe. Över sådant beslut må klagan ej föras.

Om arvode till ombud gäller vad i konkurslagen är i allmänhet stadgat beträffande arvode till konkursförvaltare.

159 §.

Till bestridande av kostnaden för tillsynsmyndighetens organisation och verksamhet skall bankaktiebolag årligen erlägga bidrag efter visst, för bolagen lika förhållande till sammanlagda beloppet av bolagets eget kapital vid utgången av nästföregående kalenderår, dock icke över tre hundra delar procent. Närmare föreskrifter om fastställande av bidrag och bidrags erläggande meddelas av Konungen.

Det åligger bankbolag jämväl att till revisor, ombud eller likvidationsrevisor, som förordnas enligt 149 § eller 158 § 1 mom., utgiva ersättning med belopp som tillsynsmyndigheten bestämmer.

160 §.

Ledamot av eller befattningshavare hos tillsynsmyndigheten må ej vara ledamot i styrelsen för eller anställd hos bankaktiebolag. Ej heller må ledamot av eller befattningshavare hos myndigheten vara aktieägare i sådant bolag.

I fråga om beviljande av kredit till ledamot av eller befattningshavare hos tillsynsmyndigheten äger Konungen utfärda särskilda bestämmelser.

161 §.

Genom kungörelse i allmänna tidningarna skall tillkännagivas, när bankaktiebolag börjar sin rörelse, så ock när bankbolag träder i likvidation; och skall underrättelse om dagen, då sådant sker, insändas till tillsynsmyndigheten.

162 §.

Tillsynsmyndighet, som avses i denna lag, är bank- och fondinspektionen.

Om registrering

163 §.

Ansökan om bankaktiebolags registrering och anmälan för registrering skola ingivas eller i betalt brev med posten insändas till registreringsmyndigheten. Sådan ansökan eller anmälan skall vara åtföljd av stadgade avgifter.

164 §.

1 mom. Hava vid ansökan om registrering av bankaktiebolag eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan ansökan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall stadgade, eller prövas beslut om bildande av bankbolag icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller hinder mot registrering av bolaget eljest möta på grund av föreskrifterna i denna lag eller annan lag eller författning, skall registrering vägras.

2 mom. Hava vid anmälan för registrering eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan anmälan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall stadgade, eller prövas beslut, som anmäles för registrering och för vars giltighet Konungens stadfästelse ej erfordras, icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag eller eljest strida mot lag eller författning eller mot bolagsordningen eller vara till sin avfattning i något viktigare hänseende otydligt eller vilseledande, skall registrering vägras. Är annan grund till sådan klandertalan mot bolagsstämmobeslut, som avses i 115 § 1 mom. andra stycket, än att vid beslutet i denna lag eller bolagsordningen upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, är det dock ej hinder mot registrering, sedan tid för väckande av klandertalan utgått utan att talan väckts.

3 mom. Vägras registrering, skall registreringsmyndigheten ofördröjligen med posten översända underrättelse om beslutet med skälen därför till bolaget eller, där anmälan skett med tillämpning av 88 § andra stycket, till den som gjort anmälningen, om han uppgivit postadress.

165 §.

Beviljas bankaktiebolags registrering, skall registreringsmyndigheten låta i registret införa:

1. dagen för oktrojbeslutet och för beslutet om bolagets bildande;
2. bolagets firma;
3. de rörelsegrenar bolaget må utöva;
4. det belopp vartill, jämlikt den av styrelseledamöterna lämnade uppgiften, aktiekapitalet uppgår, så ock, där aktiekapitalet skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet;
5. akties nominella belopp;
6. det belopp som enligt förenämnda uppgift blivit inbetalt å aktiekapitalet, samt, där aktiekapitalet ej till fullo inbetalts, inom vilken tid återstående inbetalning skall fullgöras;
7. där aktiekapitalet icke blivit till fullo inbetalt, sammanlagda nominella beloppet av de aktier som enligt samma uppgift till fullo betalats;
8. den ort inom riket där styrelsen har sitt säte;
9. bolagets postadress;
10. tiden för ordinarie bolagsstämmas hållande;
11. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämmas skall ske och andra meddelanden skola bringas till aktieägarnas kännedom, ävensom den tid före stämman, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;
12. varje styrelseledamots och styrelsesuppleants så ock, där eljest någon är bemyndigad att teckna bolagets firma, dennes fullständiga namn och hemvist; samt
13. av vilka och huru bolagets firma skall tecknas, där den ej tecknas av styrelsen.

Innehåller bolagsordningen bestämmelse eller förbehåll, varom förmåles i 8 § 1 mom., skall anmärkning om bestämmelsen eller förbehållet införas i registret. Beträffande bestämmelse som avses i 8 § 1 mom. tredje stycket skall tillika angivas det belopp, till vilket aktier av olika slag utgivits och må kunna utgivis.

166 §.

Göres, efter det bankaktiebolag registrerats, anmälan om förhållande, som enligt denna lag skall anmälas för registrering, skall, där registrering beviljas, vad sålunda anmälts anmärkas i registret.

167 §.

1 mom. Beslut om ökning av aktiekapitalet må, evad ökningen skall ske medelst teckning av nya aktier eller utgivande av nya aktier enligt 44 §, ej registreras, med mindre registrering skett därom, att det belopp, vartill aktiekapitalet uppgår efter vad i 19 § sägs, blivit till fullo inbetalt.

Har beslut om aktiekapitalets ökning förut fattats och anteckningen om beslutets registrering ej avförts ur registret efter vad nedan i 2 mom. sägs, må beslut om ytterligare ökning ej registreras, innan på grund av förra beslutet tecknat belopp, därför tilldelning av nya aktier skett, med avdrag för aktier som förklarats förverkade, blivit till fullo inbetalt och detta förhållande registrerats.

Vad i första och andra styckena stadgats i avseende å beslut om ökning skall, i fall som avses i 43 §, tillämpas å registreringen av bolagsstämmans godkännande av ökningsbeslutet.

2 mom. Har i fall, då beslut om ökning av aktiekapitalet innehåller bestämmelse om minimiteckning, registrering ej skett efter vad i 42 § 1 mom. sägs, skall registreringsmyndigheten förklara ökningsbeslutet förfallet samt därom ofördröjligen med posten översända underrättelse till bolaget. Sedan beslutet om förklaringen vunnit laga kraft, skall i registret antecknas att på

grund av förklaringen den tidigare anteckningen om ökningsbeslutets registrering avföres ur registret.

3 mom. Har styrelsen enligt 43 § fattat beslut om aktiekapitalets ökning, må registrering på grund av anmälan enligt 42 § ej ske förrän bolagsstämmans godkännande av ökningsbeslutet registrerats.

168 §.

Har i fall, då enligt 47 § rättens tillstånd erfordras för verkställighet av beslut om nedsättning av aktiekapitalet, ansökan om sådant tillstånd ej gjorts inom föreskriven tid eller har ansökan genom lagakraftätagande beslut avslagits eller har beslut om tillstånd icke anmälts för registrering inom den därför stadgade tiden, skall registreringsmyndigheten förklara nedsättningsbeslutet förfallet samt därom ofördröjligen med posten översända under rättelse till bankaktiebolaget. Sedan beslutet om förklaringen vunnit laga kraft, skall i registret antecknas, att på grund av förklaringen den tidigare anteckningen om nedsättningsbeslutets registrering avföres ur registret.

169 §.

1 mom. Har beslut fattats om sådan ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet eller minimikapitalet att detta överstiger det belopp, vartill aktiekapitalet vid beslutets fattande uppgår, må registrering allenast samtidigt ske av beslutet om bolagsordningsändringen och av beslut om erforderlig ökning av aktiekapitalet.

Skall ökningen av aktiekapitalet äga rum medelst ny aktieteckning, skall vid registrering av beslutet om bolagsordningsändringen antecknas, att den ej är verkställd.

Har ökningsbeslutet enligt 167 § 2 mom. av registreringsmyndigheten genom lagakraftätagande beslut förklarats förfallet, skall ock beslutet om bolagsordningsändringen anses förfallet och anteckning i registret ske, att på denna grund den tidigare anteckningen om detta besluts registrering avföres ur registret. Anmäles för registrering att full betalning erlagts för så många nya aktier, att aktiekapitalet uppgår till minimikapitalet enligt den beslutade bolagsordningsändringen, skall vid registrering i anledning av anmälningen tillika antecknas, att bolagsordningsändringen är verkställd, och åligger det myndigheten att tillställa bolaget bevis därom. Göres ej sådan anmälan inom tre år efter utgången av den i 41 § stadgade tiden, skall myndigheten, efter det bolagets styrelse erhållit tillfälle att yttra sig, hos Konungen anmäla förhållandet, och ankommer det på Konungen att besluta erforderlig jämkning i bolagsordningen. I registret skall införas anteckning om jämkningen, och skall bevis om bestämmelsens nya lydelse av myndigheten tillställas bolaget.

2 mom. Har beslut fattats om sådan ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet eller maximikapitalet att detta understiger det belopp, vartill aktiekapitalet vid beslutets fattande uppgår, må registrering allenast samtidigt ske av beslutet om bolagsordningsändringen och av beslut om erforderlig nedsättning av aktiekapitalet.

Innefattar nedsättningsbeslutet icke föreskrift om att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden, skall vid registrering av beslutet om bolagsordningsändringen antecknas, att den ej är verkställd.

Har nedsättningsbeslutet enligt 168 § av registreringsmyndigheten genom lagakraftätagande beslut förklarats förfallet, skall ock beslutet om bolagsordningsändringen anses förfallet och anteckning i registret ske, att på denna grund den tidigare anteckningen om detta besluts registrering avföres ur registret. Vid registreringen av rättens tillstånd till nedsättningens verkstäl-

lande enligt 47 § skall tillika antecknas att bolagsordningsändringen är verkställd, och åligger det myndigheten att tillställa bolaget bevis därom.

3 mom. Då för genomförande av beslut om nedsättning av aktiekapitalet erfordras ändring av aktiernas nominella belopp, må registrering allenast samtidigt ske av nedsättningsbeslutet och beslut om erforderlig ändring av bolagsordningens bestämmelse om akties nominella belopp. I fråga om registreringen av beslutet om sådan bolagsordningsändring skall vad som är stadgat i 2 mom. andra och tredje styckena om registrering av bolagsordningsändring rörande aktiekapitalet äga motsvarande tillämpning.

170 §.

Företer bankaktiebolags registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, försäkringsregistret eller bankregistret tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äger han hos domstol föra talan om förbud för bolaget att efter viss tid använda förstnämnda firma samt om skadestånd.

Menar någon eljest, att en i bankregistret verkställd inskrivning länder honom till förfång, må talan om registreringens upphävande samt om skadestånd föras vid domstol.

171 §.

Har genom lagakraftätagande dom förklarats, att en i registret gjord inskrivning ej bort ske eller att beslut, som registrerats, är ogiltigt, eller att eljest visst förhållande, varom inskrivning skett, ej föreligger, skall på anmälan av part i registret antecknas, att på nämnda grund den tidigare anteckningen avföres ur registret.

Har, sedan i registret gjorts anteckning rörande beslut om avträdande av bankaktiebolags egendom till konkurs, överrätt förklarat, att beslutet ej bort meddelas, skall på anmälan därom i registret göras anteckning enligt vad som stadgas i första stycket.

Vid anmälan, som ovan sägs, skall fogas avskrift av rättens avgörande, så ock i fall, som i första stycket sägs, lagakraftbevis.

172 §.

Vad i bankregistret införes, med undantag av meddelande om konkurs varom förmåles i 144 §, skall genom registreringsmyndighetens försorg ofördröjligen kungöras i allmänna tidningarna.

Där i annat fall än som avses i 171 § andra stycket i registret antecknas, att tidigare anteckning avföres därur, skall kungörelse därom äga rum efter vad ovan sägs.

173 §.

Det som i enlighet med denna lag blivit infört eller antecknat i bankregistret och kungjort i allmänna tidningarna, skall anses hava kommit till tredje mans kännedom, där ej av omständigheterna framgår, att han varken ägde eller bort äga vetskaper därom.

Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blivit eller bort bliva infört eller antecknat i registret, icke med laga verkan åberopas mot annan än den, som visas hava ägt vetskaper därom.

Finnes enligt Konungens förordnande tryckt samling av anmälningar till registret, skall i fråga om behörighet att inför domstol, länsstyrelse eller överexekutor företräda bankaktiebolaget vad samlingen, i den mån den kommit myndigheten till handa, innehåller, äga vitsord för myndigheten, där ej annat förhållande visas vara för handen.

174 §.

Registreringsmyndighet, som avses i denna lag, är bank- och fondinspektionen.

Vid bestämmandet av bidrag enligt 159 § första stycket skall hänsyn jämväl tagas till kostnaden för registreringsmyndighetens organisation och verksamhet.

Om klagan över tillsynsmyndighetens och registreringsmyndighetens beslut

175 §.

Över beslut, som meddelas av tillsynsmyndigheten, må klagan föras hos Konungen inom den tid som är stadgad för överklagande av förvaltande myndighets beslut, men beslutet går ändå i verkställighet, där icke Konungen annorlunda förordnar.

Den som icke åtnöjes med registreringsmyndighetens beslut, varigenom registrering vägrats, må sist inom två månader från beslutets dag däröver anföra besvär hos Konungen.

Över beslut om sådan förklaring, som avses i 167 § 2 mom. och 168 §, må jämväl besvär anföras i den ordning, varom i andra stycket stadgas.

Om skadestånd

176 §.

Har stiftare uppsåtligen eller av vårdslöshet vid bankaktiebolags bildande så förfarit att skada därigenom tillskyndats bolaget, är han pliktig att ersätta bolaget skadan.

177 §.

Har styrelseledamot eller person som utan att vara styrelseledamot erhållit uppdrag varom förmäles i 74 § andra stycket, revisor, likvidator, likvidationsrevisor eller ombud som avses i 158 § 1 mom. vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat bankaktiebolag skada, är han pliktig att till bolaget utgiva ersättning för skadan.

Där medhjälpare, som av revisor eller likvidationsrevisor anlits för granskningsuppdraget, vid uppdragets utförande uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat bolaget skada, skall revisorn svara för skadan.

Har aktieägare genom överträdelse av denna lag eller bolagsordningen uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat bolaget skada, är ock han pliktig att till bolaget utgiva ersättning för skadan.

178 §.

Har styrelseledamot eller annan som avses i 177 § första stycket genom överträdelse av denna lag eller bolagsordningen uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat tredje man skada, är han pliktig att till denne utgiva ersättning för skadan. Detsamma gäller, där aktieägare genom sådan överträdelse uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat tredje man skada.

179 §.

Har i bankaktiebolag styrelsen, styrelseledamot eller likvidator tillskyndat bolaget eller aktieägare skada genom åtgärd, som innebär att fördel uppenbarligen beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare, skall skyldighet att utgiva ersättning för skadan åvila jämväl aktieägare, som uppsåtligen genom begagnande av sitt inflytande över styrelseledamot eller likvidator medverkat till åtgärden. Innefattar åtgärd, vartill aktieägare sålunda medverkat, överträdelse av denna lag eller bolagsordningen till skada för borgenär hos bolaget eller annan tredje man, är aktieägaren ock skyldig att utgiva ersättning till denne.

180 §.

Ävilar ersättningsskyldighet stiftare jämlikt 176 § eller styrelseledamot eller annan enligt 177 § första eller andra stycket eller 178 § första punkten och föreligger allenast ringa vårdslöshet, må ersättningen nedsättas, där det med hänsyn jämväl till skadans storlek och omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Har aktieägare ådragit sig ersättningsskyldighet jämlikt 177 § tredje stycket, 178 § andra punkten eller 179 §, må ock ersättningen nedsättas, där det med hänsyn till hans skuld och omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Nedsättning efter vad nu är sagt skall ej äga rum, om den ersättningsskyldiges förfarande innefattade brottslig handling.

181 §.

Äro flera ersättningsskyldiga för skada efter vad som är stadgat i 176—180 §§, skola de svara för ersättningen en för alla och alla för en, den vars ersättningsskyldighet nedsatts enligt 180 § dock allenast med det nedsatta beloppet. Sinsemellan skola de taga del i ersättningens gäldande efter ty med hänsyn till den större eller mindre skuld, som finnes ligga envar av dem till last, samt till omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Straffbestämmelser

182 §.

Driver någon här i riket bankrörelse, vartill han ej är berättigad, straffes med dagsböter eller fängelse.

183 §.

Med dagsböter eller fängelse straffes:

1. stiftare, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i teckningslista eller i handling, som framlägges på konstituerande stämman, eller i ansökan om stadfästelse å bolagsordningen;

2. styrelseledamot eller annan, som i anmälan för eller ansökan om registrering eller i försäkrän eller annan handling som fogas därvid uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift;

3. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i handling, som hålles tillgänglig för aktieägare eller aktietecknare eller som framlägges på bolagsstämma, eller i påskrift å sådan handling eller i handling eller meddelande som kungöres eller sändes till aktieägare;

4. styrelseledamot, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 89, 120 eller 129 §, uppsåtligen förfar i strid med bestämmelserna i 91 §, 92 § 2 och 3 mom., 93 § eller 94 §;

5. likvidator som vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 131, 136 eller 141 § uppsåtligen förfar i strid med bestämmelserna i nämnda lagrum;

6. revisor eller likvidationsrevisor, där han i revisionsberättelse eller annan handling, som framlägges på bolagsstämma eller annorledes hålles tillgänglig för aktieägare eller aktietecknare, eller i påskrift å sådan handling uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift rörande bankaktiebolagets angelägenheter eller uppsåtligen eller av

grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, ändå att anledning därtill föreligger;

7. revisor eller likvidationsrevisor, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i yttrande, vilket enligt 103 § andra stycket första punkten, 137 § eller 141 § överlämnas till styrelse eller god man för stiftelse, som avses i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.

184 §.

Med dagsböter eller fängelse straffes ock:

1. styrelseledamot, likvidator eller befattningshavare hos bankaktiebolag, vilken uppsåtligen eller av vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i översikt, som avses i 152 §, eller vid lämnande av upplysning enligt 148, 152 eller 158 §;

2. styrelseledamot, med vars begivande utfärdas aktiebrev, som är ställt till innehavaren, eller aktiebrev, i vilket mot föreskrift i 23 § andra stycket den i förbehåll som i nämnda lagrum sägs bestämda inskränkningen icke angivits;

3. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen låter i aktieboken verkställa införing i strid med bestämmelserna i 25 § 1 mom. andra eller tredje stycket, 25 § 2 mom. första eller andra stycket, 40 § tredje punkten eller 44 § 2 mom. tredje stycket eller fjärde stycket sista punkten eller underlåter att ombesörja, att förändring i äganderätten till aktie införes i aktieboken jämlikt 25 § 1 mom. tredje eller fjärde stycket eller 25 § 2 mom. första eller andra stycket;

4. styrelseledamot eller likvidator, som uppsåtligen eller av vårdslöshet i strid med bestämmelserna i 48 § första stycket eller 51 § verkställer utbetalning till aktieägare;

5. revisor, likvidationsrevisor eller revisors eller likvidationsrevisors medhjälpare som, oaktat han insett eller bort inse, att skada därav kunnat följa, yppar något av vad vid verkställd granskning kommer till hans kännedom, utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande av hans uppdrag;

6. den som uppsåtligen lämnar oriktig uppgift i försäkran som avses i 104 §, jämförd med 115 § lagen om aktiebolag.

185 §.

Med dagsböter straffes:

1. styrelseledamot, där han vid upprättande av balansräkning, som avses i 89 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i 92 § 1 mom., eller vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 89 eller 129 §, av vårdslöshet förfar i strid med bestämmelser som avses i 183 § 4.;

2. likvidator, där han vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 131, 136 eller 141 §, av vårdslöshet förfar i strid med bestämmelser som avses i 183 § 5.;

3. revisor eller likvidationsrevisor, där han annorledes än i 183 § 6. sägs vid upprättande av revisionsberättelse, som avses i 102, 129, 137 eller 141 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i nämnda lagrum.

186 §.

Med dagsböter straffes ock

1. den som, i annat fall än i 184 § 2. och 3. avses, underlåter att iakttaga föreskrift i 23 §, 25 §, 40 § tredje punkten eller 44 § 2 mom. tredje stycket

eller fjärde stycket sista punkten så ock den som bryter mot föreskrift i 44 § 2 mom. fjärde stycket första punkten eller 49 §;

2. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att verkställa påskrift å aktiebrev enligt 37 §, 44 § 2 mom. fjärde stycket, 45 § sista stycket eller 46 § 2 mom. andra stycket;

3. ledamot i styrelse eller god man för bankaktiebolags personalstiftelse, där han underlåter att iakttaga vad som åligger honom enligt 103 § första stycket;

4. den som bryter mot vad som stadgas i 69 §.

Särskilda bestämmelser

187 §.

1 mom. Har någon genom testamente erhållit nyttjanderätten till aktier i bankaktiebolag eller ock avkomsten av sådana aktier med bestämmelse, till betryggande av hans avkomsträtt, att aktierna skola sättas under särskild vård, skall, där enligt testamentet rätten att i bolaget företräda aktierna skall tillkomma nyttjande- eller avkomsträttshavaren, beträffande denne, såvitt angår rätten att i bolaget företräda aktierna, gälla vad i denna lag om aktieägare är stadgat.

Såväl ägaren som nyttjande- eller avkomsträttshavaren skall på anmälan bliwa införd i aktieboken. Vid införingen skall anteckning göras om äganderättsförvärvet och om den med nyttjande- eller avkomsträtten förenade rätten att i bolaget företräda aktierna. I fråga om införing av nyttjande- eller avkomsträttshavaren skall i övrigt vad som är stadgat om införing av aktieägare äga motsvarande tillämpning, dock skall påskrift om införing ej ske å aktiebrevet. Styrkes att nyttjande- eller avkomsträtten upphört, skall anteckning därom göras i aktieboken.

Skall försäkran som avses i 104 §, jämförd med 115 § lagen om aktiebolag, avgivas av nyttjande- eller avkomsträttshavare, skall försäkran lämpas därefter.

2 mom. När god man på grund av förordnande jämlikt 18 kap. 4 § 5. föräldrabalken förvaltar aktier för blivande ägares räkning, skall blivande ägare på anmälan av gode mannen införas såsom ägare i aktieboken med anteckning om förvärvet och om förordnandet.

188 §.

Bildas bankaktiebolag eller ökas bankbolags aktiekapital för övertagande av annan bankrörelse, må andel i vad bolaget sålunda skall övertaga utgöra vederlag för aktie i bolaget samt teckning ske med villkor, att sådant tillskott skall få göras; och skall i övrigt i ty fall gälla denna lags bestämmelser om bankbolags bildande och aktiekapitalets ökning med följande tillägg och undantag:

1. Vid bankbolags bildande skall teckningslista och vid aktiekapitalets ökning bolagsstämman beslut om ökningen innehålla jämväl alla de om bankrörelsens övertagande träffade bestämmelserna. Vad som stadgas i 9 och 33 §§ föranleder ej därtill att värdet av det, som för aktie skall tillskjutas i annat än penningar, skall i teckningslista eller i bolagsstämmas beslut om ökning av aktiekapitalet uppskattas till visst penningbelopp.

2. Där vid bankbolags bildande ej samtliga tecknare enligt bestämmelse i teckningslistan äro berättigade att för aktie tillskjuta annat än penningar, äger å konstituerande stämman tecknare, vilken berättigats att göra tillskott i annat än penningar, ej deltaga i omröstning, som i 16 § sägs; ej heller

må sådan tecknare eller av honom tecknade eller eljest förvärfvade aktier vid omröstningen tagas i beräkning.

3. Vad som stadgas i 36 § äger ej tillämpning.

4. Tillgång, som bankbolag på sätt ovan sägs övertagit, skall vid dess införande i bolagets böcker upptagas till skäligt värde.

5. Har bankbolag övertagit annat bankbolags rörelse och finnes bland sistnämnda bolags tillgångar egendom, varmed bankbolag ej må driva handel för egen räkning, må den egendom, även om sådant fall ej är för handen, som i 54 § andra stycket samt 55 § första och andra styckena omförmäles, förvärfvas av det övertagande bolaget. Egendom, som bankbolaget på detta sätt förvärfvat, skall, i den mån egendomen ej, jämlikt vad i nyssnämnda lagrum stadgas, må av bolaget behållas åter avyttras, så snart lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för bolaget.

189 §.

Ej må bankaktiebolag övertaga annat bankbolags eller sparbanks rörelse, med mindre Konungen, där övertagandet icke finnes vara till skada för det allmänna, lämnar tillstånd därtill.

190 §.

Finnes till trygghande av pensioner åt pensionstagare eller anställda hos bankaktiebolag samt efterlevande till pensionstagare och anställda eller ock för anställdas eller deras efterlevandes välfärd annorledes än genom beredande av pension särskild stiftelse, vars förmögenhet huvudsakligen härrör från överföring av medel från bolaget men som icke är underkastad bestämmelserna i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, har tillsynsmyndigheten att tillse att stiftelsens tillgångar ej placeras på sätt som med beaktande av stiftelsens ändamål finnes strida mot grunderna för de angående placering av bankbolags medel i denna lag givna föreskrifterna. Har så skett, må tillsynsmyndigheten förelägga stiftelsen att vidtaga rättelse.

Det åligger dem som företräda stiftelsen att, närhelst tillsynsmyndigheten begär det, hålla stiftelsens kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning ävensom lämna myndigheten alla de upplysningar rörande stiftelsen, som av myndigheten äskas.

191 §.

Enskildas förhållanden till bankaktiebolag må ej i oträngt mål yppas.

192 §.

Avskrift varom i denna lag förmäles skall, där ej särskild föreskrift givits, vara till riktigheten bestyrkt av två personer, som vid sina namn böra angiva yrke och postadress.

193 §.

Närmare bestämmelser rörande det i denna lag avsedda bankregistret, om avgifterna för registrering och kungörande samt om tillsynsmyndighetens och registreringsmyndighetens organisation och verksamhet, så ock de föreskrifter, som i övrigt utöver vad denna lag innehåller finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Förslag

till

lag angående införande av nya lagen om bankrörelse

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den nu antagna lagen om bankrörelse skall jämte vad här nedan stadgas träda i kraft den 1 januari 1956.

2 §.

Genom nya lagen upphäves, med de begränsningar nedan stadgas, lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

1 mom. Den nya lagen skall lända till efterrättelse jämväl i avseende å bankaktiebolag, som registrerats enligt äldre lag. Därvid skall dock iakttagas vad nedan stadgas.

2 mom. Vad som är stadgat i 1 § om förbud mot inlåning från allmänheten på räkning, som av bank allmänligen begagnas, skall ej äga tillämpning å bolag eller förening, som före lagens trädande i kraft av Konungen erhållit rätt till sådan inlåning.

3 mom. Stadgandet i 23 § andra stycket första punkten äger icke tillämpning å aktiebrev, som utfärdats innan nya lagen trätt i kraft.

I fråga om bankaktiebolag, som hava utelöpande aktier ställda till innehavaren, skola bestämmelserna i 24 § första, andra, tredje och fjärde styckena, 25 § 1 mom. tredje och fjärde styckena samt 25 § 2 mom. icke gälla för dylika aktier, och skall ej heller å sådana aktier tillämpas föreskriften nedan i 4 mom. andra punkten.

4 mom. I fall, då införelse i aktieboken skett före den 1 januari 1948, äga bestämmelserna i 24 § fjärde stycket och 25 § 2 mom. andra stycket icke tillämpning. Har den, som åberopar annat förvärv av aktiebrev än överlåtelse, blivit i aktieboken införd före nämnda dag, och har ej, inom tre år efter samma dag ansökan gjorts om aktiebrevets dödande eller talan mot innehavaren instämts om bättre rätt till aktiebrevet, skall dock, när överlåtelse eller pantsättning därefter sker, vad i nämnda lagrum är stadgat äga motsvarande tillämpning.

5 mom. Har beslut av bolagsstämman fattats före nya lagens ikraftträdande skola i fråga om beslutet, om talan därå samt om beslutets registrering och verkställande bestämmelserna i äldre lag äga tillämpning, dock att vederbörlig inskrivning skall ske i bankregistret.

6 mom. De styrelseledamöter, revisorer och suppleanter, som äro valda, då nya lagen vinner tillämpning, må utan hinder av bestämmelserna i 72 §, 73 § andra stycket och 97 § 1 mom. nya lagen utöva sitt uppdrag under den tid, för vilken de äro valda.

7 mom. Bestämmelsen i 105 § andra punkten skall icke tillämpas å full-

makt, som utfärdats före lagens ikraftträdande; dock skall sådan fullmakt ej gälla för stämman, som börjar senare än fem år efter ikraftträdandet.

8 mom. Hava likvidatorer för bankaktiebolag utsetts, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag gälla i avseende å likvidationen, dock att vederbörlig inskrivning skall ske i bankregistret.

5 §.

Stadgandet i 160 § första stycket andra punkten medför icke skyldighet för ledamot av eller befattningshavare hos tillsynsmyndigheten att avyttra av honom vid lagens ikraftträdande ägda aktier.

6 §.

Skall, enligt vad som stadgas i 4 § denna lag, bestämmelse i äldre lag gälla, skall även vad i samma lag må vara föreskrivet om straff för överträdelse av bestämmelsen lända till efterrättelse.

7 §.

Bestämmelsen i 2 § nya lagen angående förbud att använda ordet bank i firma skall ej äga tillämpning å aktiebolag, som före den 1 januari 1912 erhållit av Konungen stadfäst bolagsordning.

8 §.

Det ankommer på Konungen att meddela de föreskrifter, vilka betingas av att patent- och registreringsverket icke vidare skall vara registreringsmyndighet för bankaktiebolag.

Förslag

till

lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen

Härigenom förordnas, att 28 a § konkurslagen¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

28 a §.

Har på sätt i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser stadgas, beslut fattats om överföring av medel från aktiebolag, bankaktiebolag eller försäkringsaktiebolag till pensionsstiftelse eller annan personalstiftelse, som hör till bolaget, och finnas bolagets borgenärer därav hava lidit märklig skada, skall, om den balansräkning enligt vilken medlens överföring skett icke till registreringsmyndigheten inkommit tidigare än ett-hundraåttio dagar innan konkursansökningen gjordes eller, där registrering av stiftelsen skett först efter det balansräkningen inkommit, registreringen icke ägt rum tidigare än nyss är sagt, överföringen av medlen på talan av konkursboet återgå.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1937:526.

Förslag

till

**lag angående ändring i lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags
pensions- och andra personalstiftelser**

Härigenom förordnas, att 36 § lagen den 18 juni 1937 om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser skall erhålla följande ändrade lydelse.

36 §.

Vad i denna lag stadgas om aktiebolag skall äga tillämpning jämväl å bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag. Därvid skall hänvisning, som ovan gjorts till stadgande i lagen om aktiebolag, gälla motsvarande stadgande i lagen om bankrörelse och lagen om försäkringsrörelse, och skall i fråga om bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag vad i denna lag stadgas rörande aktiebolagsregistret avse bankregistret och försäkringsregistret.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 15 december 1954.

Närvarande:

justitieråden LECH,
REGNER,
GÖSTA LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 30 september 1954 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 24 september 1954, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om bankrörelse;
- 2) lag angående införande av nya lagen om bankrörelse;
- 3) lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen; samt
- 4) lag angående ändring i lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av e. o. hovrättsassessorn Peter Westerlind.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Förslaget till lag om bankrörelse

Lagrådet:

Den bolagsrättsliga regleringen i förslaget har i stort sett haft aktiebolagslagen till förebild. Emellertid har endast i mycket begränsad utsträckning använts metoden att direkt hänvisa till stadganden i aktiebolagslagen. I allmänhet ha föreskrifterna, även när de erhållit samma eller väsentligen samma innehåll som motsvarande regler i aktiebolagslagen, utformats som självständiga stadganden. Härigenom har lagtexten kommit att bli mycket vidlyftig, och det kan ifrågasättas om ej hänvisningsmetoden med fördel kunnat anlitas i större omfattning. Särskilt vill det synas som om avdelningen om likvidation och upplösning därigenom skulle kunnat bli avsevärt kortare. I vad mån lagtexten i stället skulle blivit mindre lättillgänglig och överskådlig är dock vanskligt att bedöma utan en ingående undersökning av vilka lagtekniska möjligheter som på de olika punkterna stått till buds, och en sådan undersökning har lagrådet ansett sig ej ha haft tillräcklig anledning att företaga.

Såsom departementschefen framhållit torde den nya lagen böra medföra vissa följdändringar i annan lagstiftning utöver dem till vilka förslag framlagts. Med hänsyn till de skäl departementschefen anfört för att låta dessa ändringar anstå till ett senare sammanhang har lagrådet ej funnit anledning till erinran mot att så sker.

1 §.

Lagrådet:

I förslaget behandlas, liksom i gällande lag sedan däri ingående bestämmelser om solidariska bankbolag upphört att gälla, i huvudsak bankaktiebolagen och deras rörelse. Vissa inledande paragrafer och därtill anslutna straffbestämmelser hava emellertid avseende å bankrörelse i allmänhet. Sålunda meddelas bestämmelser om vad som skall förstås med bankrörelse och om rättighet att bedriva sådan rörelse samt stadgas straff för den som bedriver bankrörelse utan att vara därtill berättigad. Vidare givas föreskrifter rörande användning av ordet bank i firma eller eljest vid beteckning av affärsrörelse.

Angående rättighet att bedriva bankrörelse innehåller 1 § gällande lag dels i första stycket stadgande, att förutom riksbanken allenast bankaktiebolag må bedriva bankrörelse, och dels i tredje stycket hänvisning till vad särskilt är stadgat angående postsparbanken, sparbank, centralkassa för jordbrukskredit och järnkontoret, så ock angående vissa aktiebolag som driva lånerörelse samt den av postverket bedrivna postgironrörelsen. Dessa stycken ersättas i förslaget med föreskriften i 1 §, att bankrörelse, där ej annat följer av vad i lag eller författning är stadgat, må drivas endast av bankaktiebolag, som därtill erhållit Konungens tillstånd.

Genom att nuvarande uppräknings i tredje stycket uteslutits har åstadkommits viss redaktionell förenkling. Den föreslagna ändringen medför emellertid också en saklig skillnad därigenom, att enligt förslaget nya bestämmelser om undantag från regeln att blott bankaktiebolag må driva bankrörelse skulle kunna meddelas i administrativ ordning, medan sådana för närvarande kräva lagändring. Även bortsett härifrån synes ändringen mindre lämplig. Det får anses riktigast att i lagen om bankrörelse såsom för närvarande angivas undantagen från den nämnda huvudregeln och den därtill anslutna straffbestämmelsen.

Lagrådet hemställer därför, att i förevarande paragraf dels i första stycket, på samma sätt som för närvarande, erinras om den bankrörelse som bedrivs av riksbanken, dels i ett tredje stycke alltjämt upptages hänvisning till vad som särskilt är stadgat angående postsparbanken och postgironrörelsen samt sparbank, centralkassa för jordbrukskredit och järnkontoret. Däremot torde hänvisningen numera ej behöva avse aktiebolag som bedriva lånerörelse.

3 §.

Lagrådet:

Enligt förslaget skall tillsynen över bankaktiebolagen och förandet av bankregistret ankomma å bank- och fondinspektionen. För att eventuell förändring av denna myndighets namn ej skall behöva medföra ett flertal ändringar i lagen äro i 162 och 174 §§ meddelade särskilda bestämmelser, att densamma är tillsyns- respektive registreringsmyndighet, och användas i övrigt sistnämnda beteckningar. Det synes emellertid vara fördelaktigt om redan i 3 §, som upptager de allmänna reglerna angående tillsyn och registrering, angives å vilken myndighet dessa uppgifter ankomma, och härigenom torde syftet med den föreslagna anordningen bliva lika väl tillgodosett. Lagrådet hemställer därför, att 162 § och berörda bestämmelse i 174 § ersättas genom ett nytt tredje stycke i 3 §, upptagande stadgande att bank- och fondinspektionen är tillsyns- och registreringsmyndighet, samt att i 3 § första och andra styckena förekommande hänvisningar till 162 och 174 §§ uteslutas.

4 §.

Lagrådet:

Nu gällande banklag upptager i 3 § ett stadgande, att stiftarna skola vara här i riket bosatta svenska medborgare, och motsvarande stadgande i 1910 års aktiebolagslag hade enahanda innehåll. Av förarbetena till sistnämnda lag framgår, att jämväl svenska juridiska personer inbegrepos (NJA II 1910 art. 14 s. 10 f.).

Jämväl i förevarande paragraf i förslaget stadgas, att stiftarna skola vara här i riket bosatta svenska medborgare. Med detta uttryck åsyftas emellertid — såsom utvisas av föreskriften att stiftarna skola vara myndiga samt även framgår av andra bestämmelser i förslaget — allenast fysiska personer.

7 §.

Lagrådet:

Andra stycket i förevarande paragraf innehåller bestämmelser, till vilka motsvarigheter finnas i 3 § andra stycket aktiebolagslagen och 8 § tredje stycket lagen om försäkringsrörelse, men saknar, i motsats till sistnämnda båda lagrum, föreskrift om hur betalningen för aktie skall erläggas. Där emot upptager 11 § i förslaget en bestämmelse, att utom i fall varom stadgas i 188 § för aktie ej må tillskjutas annat än penningar. Av motiven till 26 § i förslaget synes framgå att med sistnämnda bestämmelse avsetts att reglera även hur aktie skall betalas. Emellertid innebär förslaget, att sådant tillskjutande av andel i annan bankrörelse som omförmäles i 188 § ej skall utgöra det enda undantaget från regeln, att betalningen skall erläggas i penningar, utan att därjämte skall finnas den möjlighet till kvittning mot fordran hos bankaktiebolaget, varom stadgas i 26 §. Det vill därför synas

som om 11 § bort upptaga en hänvisning jämväl till 26 §. Lämpligast synes dock vara att den grundläggande bestämmelsen om hur aktie skall betalas, i överensstämmelse med placeringen av motsvarande föreskrifter i aktiebolagslagen och lagen om försäkringsrörelse, får sin plats i andra stycket av förevarande paragraf. Det synes vidare lämpligt att bestämmelsen avfattas så, att den anger de paragrafer där undantagsfallen regleras.

Beträffande möjligheten att fullgöra penninglikvid annorledes än med reda penningar ha de sakkunniga uttalat, att i banklagen syntes kunna undvaras motsvarighet till föreskrifterna i 219 § aktiebolagslagen, enligt vilka med omedelbar betalning i penningar jämställas vissa andra betalningssätt, och att det ej heller torde vara erforderligt att upptaga regeln i 40 § tredje stycket aktiebolagslagen att, innan styrelse valts, inbetalning å aktie må verkställas allenast genom insättning för bolaget å bankräkning, från vilken medel ej må lyftas innan bolaget vunnit registrering. I enlighet med dessa uttalanden ha föreskrifter av nu angivna innebörd ej upptagits i förslaget. De skäl som föranlett införande av bestämmelser av ifrågavarande innehåll i aktiebolagslagen och sedermera jämväl i lagen om försäkringsrörelse torde emellertid äga giltighet även i fråga om bankaktiebolag. I sådant avseende må erinras om att enligt 26 § i förslaget aktie skall till fullo betalas inom så kort tid från bolagets bildande som två månader och att det med hänsyn härtill i fråga om bankaktiebolag kan vara särskilt påkallat, att delbetalning sker före den tidpunkt, då styrelseval skall äga rum. Lagrådet vill fördenskull förorda, att i lagen om bankrörelse införas motsvarigheter till berörda föreskrifter i aktiebolagslagen och lagen om försäkringsrörelse. Om så sker, bör motsvarigheten till 40 § tredje stycket aktiebolagslagen i förevarande lag utgöra ett tredje stycke i 26 §. De föreskrifter som skulle motsvara 219 § aktiebolagslagen synas böra bilda en särskild paragraf, vilken lämpligen kunde, efter mönster av aktiebolagslagen och lagen om försäkringsrörelse, upptagas i avdelningen Särskilda bestämmelser och utgöra den första paragrafen i denna avdelning.

Under hänvisning till det anförda hemställes beträffande 7 § i förslaget, att i andra stycket efter första punkten inskjutes ett stadgande av ovan angivet innehåll.

11 §.

Lagrådet:

Beaktas vad lagrådet anförts vid 7 §, följer därav att innehållet i andra punkten av förevarande paragraf bör inskränkas till en bestämmelse, att utom i fall varom stadgas i 188 § stiftare ej må förbehålla sig eller annan särskild förmån eller rättighet.

13 §.

Lagrådet:

Andra stycket synes böra kompletteras så, att bestämmelsen däri får avseende jämväl å det andra fall då enligt 155 § andra punkten oktroj må förklaras förverkad.

15--17 §§.

Lagrådet:

Dessa paragrafer innehålla bestämmelser om konstituerande stämman. Härutinnan har dels givits direkta stadganden, dels gjorts hänvisningar till aktiebolagslagen. En av dessa hänvisningar avser 26 § sistnämnda lag. Då denna paragraf i sin tur hänvisar till andra paragrafer i samma lag, har det blivit nödvändigt att angiva vilka paragrafer i banklagen sistnämnda hänvisningar i stället skola avse. En förenkling står därför att vinna genom att hänvisningen till 26 § aktiebolagslagen uteslutes och de där givna bestämmelserna i stället direkt upptagas i banklagen. Bestämmelserna, som angå talan å beslut på konstituerande stämman, torde lämpligen böra införas efter övriga föreskrifter rörande sådan stämman och kunna bilda 17 §. Den i 17 § upptagna föreskriften bör då lämpligen placeras i 16 §. Vad angår 16 § synes första stycket kunna överföras till 15 §. Andra stycket åter, vars innehåll knappast är av den art att uttryckligt stadgande erfordras, kan ersättas med en hänvisning till 23 § 1 mom. tredje stycket aktiebolagslagen. Denna hänvisning bör, jämte övriga hänvisningar till aktiebolagslagen, ävenledes ha sin plats i 15 §.

I enlighet med det sagda vill lagrådet förordna följande. I 15 § upptages såsom ett första moment förslagets 15 § första stycket, såsom ett andra moment dess 16 § första stycket och såsom ett tredje moment ett stadgande av innehåll, att i övrigt skall beträffande konstituerande stämman i tillämpliga delar gälla vad i 21 och 22 §§, 23 § 1 mom. tredje stycket samt 25 § lagen om aktiebolag finnes stadgat. Till 16 § flyttas innehållet i förslagets 17 §, och 17 § bör upptaga samma stadgande som 26 § aktiebolagslagen, vars hänvisningar ersättas med hänvisningar till motsvarande bestämmelser i banklagen.

18 §.

Lagrådet:

Såsom de sakkunniga framhållit anses nuvarande banklagens regel, att aktieägarna i bankaktiebolag skola vara svenska medborgare, icke medföra någon begränsning i svenska juridiska personers rätt att förvärva bankaktier. Till skydd mot utländskt inflytande över bankerna har i förevarande paragraf upptagits ett stadgande, enligt vilket bankaktier ej må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av andra svenska bolag eller föreningar än dem som angivas i 18 § andra stycket lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. Ett förvärvsförbud av denna omfattning skulle dock bliva vidsträcktare än som kan anses betingat av stadgandets syfte, och den gränsdragning mellan ofarliga och ej ofarliga rättssubjekt den föreslagna regeln innebär kan svårigen anses rationell. Det må erinras om att förbudet skulle drabba alla aktiebolag med undantag allenast av bankaktiebolag, försäkringsaktiebolag och sådana aktiebolag som erhållit statslån från egnahems-länefonden. Handelsbolag skulle utan undantag bliva betagna rätten att

förvärva bankaktier, och detsamma skulle gälla om ideella föreningar. Ett tillräckligt skydd torde erhållas, om förvärvsförbudet, vad angår svenska bolag och föreningar, bestämmes att avse andra rättssubjekt än sådana som utan hinder av inskränkningens bestämmelser äga förvärva fast egen- dom eller gruva. Lagrådet hemställer, att ifrågavarande stadgande måtte ändras till att erhålla nu angivna innebörd.

Inskränktes rätten att förvärva bankaktier i förhållande till vad som nu gäller, synes, vare sig inskränkningen får den ena eller andra omfattning- en, i promulgationslagen till den nya lagen böra upptagas en övergångs- bestämmelse av enahanda innebörd som övergångsstadgandet i slutet av 12 § första stycket inskränkningenslagen.

22 §.

Lagrådet:

Enligt stadgande i förevarande paragrafs femte stycke skall vid ansök- ningen om registrering fogas en av samtliga styrelseledamöter underteck- nad handling innehållande — förutom uppgift angående det belopp, som inbetalts å aktiekapitalet, och, där aktiekapitalet icke blivit till fullo in- betalt, sammanlagda nominella beloppet av de aktier som till fullo betalts — försäkran att full betalning i penningar erlagts för aktier med samman- lagt nominellt belopp ej understigande det i bolagsordningen bestämda mi- nimikapitalet. Upptager handlingen ej en sådan försäkran, skall enligt 164 § i förslaget registrering vägras. Tydligt är emellertid, eftersom betalning i penningar ej skall utgöra det enda behöriga sättet att fullgöra betalnings- skyldighet för aktie, att för registrering ej alltid kan krävas en sådan för- säkran. Däremot kan och bör städse fordras uppgift om det sätt varpå in- betalningen å aktiekapitalet skett. Av uppgiften synes böra framgå i vad mån vederlag för aktier utgjorts av andel i annan bankrörelse ävensom, där betalningen ej i sin helhet fullgjorts genom sådant tillskott, i vad mån den verkställts genom betalning i penningar eller därmed jämslidd betalning och i vilken utsträckning kvittning mot skuld till aktietecknare förekommit. Emellertid torde det ej vara erforderligt att i lagtexten lämna anvisning om uppgiftens närmare innehåll. Ej heller synes det nödvändigt att kräva att uppgiften iklädes form av en försäkran. Att märka är därvidlag att enligt de i 183 § i förslaget upptagna straffbestämmelserna oriktig eller vilsele- dande uppgift i ifrågavarande handling bestraffas med tillämpning av en och samma straffskala vare sig den lämnats i form av försäkran eller icke.

På grund av vad nu anförts hemställes, att förevarande stadgande änd- ras så, att i stället för försäkran av angivet innehåll kommer att krävas uppgift om det sätt varpå inbetalningen å aktiekapitalet skett.

26 §.

Lagrådet:

Beträffande förevarande paragraf hänvisas till vad lagrådet anført vid 7 §.

30 §.

Lagrådet:

Under hänvisning till vad lagrådet anfört vid 22 § hemställes, att föreskriften i förevarande paragrafs första stycke, att den ifrågavarande anmälningen skall innefatta försäkran att den anmälda inbetalningen skett i penningar, ändras till att anmälningen skall innehålla uppgift om det sätt varpå inbetalningen skett.

41 §.

Lagrådet:

Med hänsyn till stadgandet i 39 § i förslaget, att teckning av ny aktie med villkor skall, utom i fall varom i 188 § stadgas, vara ogiltig, synes ej erforderligt att vid sidan därav, såsom skett i förevarande paragrafs andra stycke, föreskriva att förbudet i 11 § mot förbehåll om särskild förmån eller rättighet skall gälla vid ny aktieteckning. Beaktas detta och iakttages vad lagrådet hemställt vid 7 §, synes andra stycket lämpligen kunna erhålla den kortare lydelsen, att vad i 7 § samt 28 och 29 §§ är stadgat om betalning för aktie skall äga motsvarande tillämpning vid ny aktieteckning.

42 §.

Lagrådet:

Under hänvisning till vad lagrådet anfört vid 22 § hemställes, att föreskrifterna i förevarande paragrafs 1 mom. första stycket andra punkten och 2 mom. andra punkten angående innehållet i de anmälningar som där omförmälas ändras i enlighet med vad lagrådet vid 22 och 30 §§ förordat i fråga om inbetalningar å det ursprungliga aktiekapitalet.

45 §.

Lagrådet:

Ur första stycket torde orden »därvid utgivna» böra uteslutas, då detta uttryck eljest kommer att medföra en begränsning av stadgandets räckvidd, som icke lär vara åsyftad.

47 §.

Lagrådet:

Enligt 1 mom. andra stycket andra punkten skall, då bankbolag i fall varom förmäles i första stycket söker rättens tillstånd till nedsättning av aktiekapitalet, vid ansökningen fogas, förutom bevis att nedsättningsbeslutet blivit registrerat, jämväl avskrift av fastställd balansräkning för nästföregående räkenskapsår, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust. Då emellertid rätten — i motsats till vad som gäller enligt aktiebolagslagen — icke behöver ha tillgång till balansräkningen vare sig vid kallelseförfarandet eller vid tillståndsprövningen, torde stadgandet om balansräkningens fogande till ansökningen böra uteslutas ur förevarande moment.

Om rörelsen

Lagrådet:

Beträffande ordningsföljden mellan vissa av de under denna rubrik upptagna paragraferna synas 65 §, som gäller beviljande av kredit, och 64 §, vars första stycke rör samma ämne, böra komma i omedelbart sammanhang med kreditreglerna i 56—61 §§. Förslagsvis kunde 64 och 65 §§ få bliva 62 och 63 §§, medan förslagets 62 och 63 §§ som avse inlåning och kassareserv i stället skulle bliva 64 och 65 §§.

Föreskrifterna i 70 § om förfoganderätt över omyndigs insatta medel synas stå i naturligt samband med bestämmelserna i 67 § om insättning. Lämpligt förefaller därför, att 70 § placeras såsom 68 § och att 68 och 69 §§ följaktligen betecknas såsom 69 och 70 §§.

62 §.

Lagrådet:

För att — därest sparbankerna enligt föreliggande förslag till lag om sparbanker m. m. medgivas mottaga inlåning på checkräkning — bland de tillgångar som omnämnas i paragrafens första stycke under c) även skola få medtagas bankaktiebolaget tillhöriga checkar som dragits å sparbank, synes stadgandet lämpligen böra ändras till att avse bolaget tillhöriga, å inländsk penninginrättning dragna checkar samt av inländsk bank, svenska jordbrukskreditkassan eller centralkassa för jordbrukskredit utställda egna växlar, betalbara vid anfordran.

67 §.

Lagrådet:

I tredje stycket har befogenhet tillagts bankbolags styrelse att medgiva utbetalning från sparkasseräkning utan avvaktan på uppsägningstidens utgång. Från gällande lag har därvid överförts stadgandet, att sådant medgivande skall lämnas efter prövning i varje särskilt fall. I praktiken lär emellertid stadgandet icke tillämpas enligt sin lydelse; någon prövning torde i allmänhet ej företagas av vederbörande banktjänsteman och för visso icke av styrelsen. Syftet med bestämmelsen synes bli tillräckligt tillgodosett även om möjlighet lämnas öppen att genom generellt beslut, gällande tills vidare, medgiva att utbetalningar få ske utan avvaktan på uppsägningstidens utgång. Med en ändring i sådan riktning skulle också uppnås överensstämmelse med vad som gäller för sparbankerna i förevarande hänseende. Lagrådet vill därför föreslå, att orden »i särskilda fall» i tredje stycket måtte få utgå.

74 §.

Lagrådet:

Enligt förevarande paragraf äger styrelsen ej blott åt verkställande direktör utan jämväl åt annan uppdraga att ensam eller i förening med annan

avgöra ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsens egen prövning. Härutinnan överensstämmer förslaget med gällande rätt. En sådan delegation av styrelsens befogenheter skall enligt förslaget medföra vissa rättsverkningar i fråga om delegatens ansvar för de avgöranden han träffar. När den som avgjort ett ärende, som kan ifrågasättas hava ankommit på styrelsens egen prövning, är befattningshavare hos bankbolaget, blir det med hänsyn härtill av betydelse att kunna fastställa, om delegation föreläggat eller det skall anses att befattningshavaren redan på grund av sin tjänst haft att självständigt handlägga ärendet. I princip synes det avgörande böra vara, om föreskrift rörande befattningshavarens befogenhet i det hänseende, varom är fråga, meddelats i sådan instruktion som avses i paragrafens tredje stycke. Endast om så varit fallet, torde ovannämnda särskilda rättsverkningar böra inträda.

78 §.

Lagrådet:

De i förevarande paragrafs andra stycke efter mönster av aktiebolagslagen upptagna detaljbestämmelserna angående bestyrkande av styrelsens protokoll m. m. hava närmast karaktären av ordningsföreskrifter och torde, såsom obehöfliga när fråga är allenast om bankaktiebolag, kunna utgå. Bibehållas bestämmelserna synes till förebyggande av slutsatsen, att för dessa bolag ej skulle gälla samma regel, jämväl böra medtagas det bland motsvarande föreskrifter i aktiebolagslagen upptagna stadgandet om rätt för styrelseledamot att få särskild från styrelsens beslut avvikande mening antecknad till protokollet.

81 §.

Justitierådet Lind:

Här upptagna bestämmelser motsvara vad som föreskrives i 87 § första stycket aktiebolagslagen. Nämnda paragraf innehåller därutöver i ett andra stycke stadgande, varigenom verkställande direktören erhåller viss behörighet att utåt företräda bolaget.

Att någon motsvarighet till detta stadgande icke upptagits i förslaget lär bero på att verkställande direktören — och annan som erhållit uppdrag enligt 74 § andra stycket — måste anses äga fullmakt genom den instruktion det åligger styrelsen att utfärda. Med denna utgångspunkt synes emellertid en jämförelse med aktiebolagslagen kunna ge anledning till någon tvekan huru rättsläget enligt förslaget gestaltar sig.

Främst gäller frågan huruvida och i vad mån allmänna regler om ställningsfullmakt bliva tillämpliga och kunna förläna behörighet utöver instruktionen. Ett annat spørsmål är huruvida en instruktion, vilken fastställer ett vidsträckt verksamhetsområde men icke innehåller uttrycklig bestämmelse med avseende å rättshandlingar som enligt lag skola ske skriftligen, bör principiellt uppfattas så att dylika rättshandlingar äro undantagna.

Den otydlighet som må förefinnas i dessa hänseenden synes dock icke innebära sådan praktisk olägenhet, att till undanröjande av tolkningssvårigheter uttryckligt stadgande erfordras. Det torde kunna överlämnas åt rätts-tillämpningen att lösa hithörande spörsmål i den mån de till äventyrs bli aktuella.

85 §.

Lagrådet:

Efter ordet »annan» i första stycket torde, såsom i aktiebolagslagen skett, böra insättas »ställföreträdare» för att utmärka, att den som företagit rätts-handlingen skall hava haft behörighet utåt ehuru han överskridit sin befogenhet.

95 §.

Lagrådet:

I denna paragraf, vilken inleder avdelningen om revision, stadgas i första stycket, att styrelsens förvaltning samt bankaktiebolagets räkenskaper skola granskas av minst två å bolagsstämma valda revisorer. I tredje stycket erinras sedermera om att 149 § innehåller stadganden angående revisor som förordnas av tillsynsmyndigheten. Av 149 § framgår, att dylik revisor skall med övriga revisorer deltaga i dem åliggande granskning. Det vore enligt lag-rådets förmenande önskvärt om detta framginge redan av förevarande para-graf. Vidare är tredje stycket ägnat att framkalla den uppfattningen, att 149 § ger uttömmande regler rörande av tillsynsmyndigheten förordnad revisor. Så är dock icke fallet; åtskilliga av stadgandena i förevarande av-delning skola uppenbarligen vara tillämpliga beträffande samtliga reviso-rer. Detta bör lämpligen komma till tydligare uttryck i lagtexten.

Lagrådet hemställer att nu anförda synpunkter beaktas genom viss om-redigering av förevarande paragraf, förslagsvis på det sätt att tredje stycket uteslutes och första stycket får det innehållet, att styrelsens förvaltning och bankaktiebolagets räkenskaper skola granskas av minst två å bolagsstämma valda revisorer samt, enligt vad i 149 § är stadgat, en eller flera revisorer ut-sedda av tillsynsmyndigheten.

96 §.

Lagrådet:

Första stycket andra punkten av förevarande paragraf innehåller ett gene-rellt stadgande om revisors skiljande från sitt uppdrag, tillämpligt även be-träffande revisor som utsetts av tillsynsmyndigheten med stöd av 149 §. Tillsynsmyndigheten äger emellertid på grund av ett särskilt stadgande i sistnämnda paragraf när som helst återkalla av myndigheten meddelat revi-sorsförordnande. Då sist återgivna bestämmelse lämpligen bör kvarstå, hem-ställer lagrådet, att lydelsen av nu ifrågavarande lagrum jämkas så att det-samma kommer att avse endast å bolagsstämma vald revisor.

97 §.

Lagrådet:

Stadgandet i paragrafens 2 mom. om anmälan till tillsynsmyndigheten för den händelse revisorer ej utsetts till föreskrivet antal m. m. har uppenbarligen avseende endast å bolagsstämmas revisorsval. Enligt lagrådets förmenande bör detta lämpligen komma till uttryck i lagtexten.

100 §.

Lagrådet:

I paragrafens första stycke åläggas revisorerna att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter som meddelas av bolagsstämman och ej innefatta inskränkning i deras i lag stadgade skyldigheter eller eljest strida mot lag eller författning eller mot bolagsordningen. Något undantag göres härvid icke för av tillsynsmyndigheten förordnad revisor. För denne gäller därjämte den särskilda instruktion som myndigheten har att utfärda (se 149 §). I syfte att förebygga konflikt mellan av bolagsstämman meddelade särskilda föreskrifter och innehållet i sagda instruktion hemställer lagrådet, att första stycket av förevarande paragraf göres tillämpligt endast å bolagets egna revisorer. Det är — även utan att detta direkt utsäges i lagen — givet att av tillsynsmyndigheten förordnad revisor bör efterkomma vad bolagsstämman kan ha föreskrivit, i den mån sådan föreskrift ej strider mot instruktionen eller eljest mot revisors författningsenliga eller i bolagsordningen bestämda åliggande.

102 §.

Justitieråden Lech, Regner och Lind:

Enligt 74 § i förslaget skall bankaktiebolags styrelse utse en av ledamöterna att såsom verkställande direktör under styrelsens inseeende leda verksamheten. Där förhållandena så påkalla, må flera verkställande direktörer utses. I verkställande direktörs uppdrag ingår att i den utsträckning styrelsen bestämmer avgöra ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsens egen prövning.

Avgörandet av sådana ärenden skall därjämte, liksom enligt gällande lag, av styrelsen kunna delegeras åt en eller flera andra personer, vare sig dessa äro styrelseledamöter eller ej. Härigenom möjliggörs utom direktionsbildning även delegation av hithörande ärenden, enkannerligen beviljande av kredit, till underlydande regionala eller lokala styrelser.

I fråga om skadeståndsskyldighet gentemot bolaget och tredje man skall enligt det remitterade förslaget delegat som ej är styrelseledamot vara likställd med verkställande direktör och annan styrelseledamot. På grund av föreskrift i 109 § skola vidare å dylik delegat liksom å styrelseledamot äga tillämpning de stadganden i 128—132 §§ lagen om aktiebolag som röra ansvarsfrihet för styrelseledamot, talan mot styrelseledamot å förvaltningen och uppgörelse beträffande skadeståndsskyldighet.

Beträffande ansvarsfrihet kommer till följd härav såväl för styrelseledamot som för delegat att gälla bland annat föreskriften i 128 § aktiebolagslagen att, om talan å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser ej anställts inom sex månader från det redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades på bolagsstämma, det skall så anses som om ansvarsfrihet blivit beviljad.

Såvitt angår styrelseledamot anknyter sistnämnda bestämmelse till föreskriften i 106 § i förslaget, att å ordinarie bolagsstämma skall till avgörande företagas jämte annat frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna, och till stadgandet i 102 §, att revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande angående ansvarsfrihet för styrelseledamöterna. Däremot omnämnes i dessa paragrafer ej frågan om ansvarsfrihet för delegat som ej är styrelseledamot. För tillämpning å sådan delegat av nyssnämnda bestämmelse i 128 § aktiebolagslagen synes det emellertid utgöra en förutsättning, att jämväl frågan om ansvarsfrihet för honom skall förekomma på den ordinarie stämman, och denna fråga torde därför böra nämnas i 106 § vid sidan av frågan om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna. Följdriktighet samt frågans vikt torde även kräva att revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande beträffande ansvarsfrihet för delegat.

Av angivna skäl hemställes att andra stycket av förevarande paragraf ändras så, att däri jämte ansvarsfrihet för styrelseledamöterna även omförmäles ansvarsfrihet för den som utan att vara styrelseledamot erhållit uppdrag enligt 74 § andra stycket.

Regeringsrådet Lorichs:

Av vad jag anför vid 109 § framgår att jag har vissa erinringar mot förslaget i vad angår frågan om ansvarsfrihet för delegat som icke är styrelseledamot. Skulle förslaget emellertid därutinnan lagfästas, ansluter jag mig till vad lagrådets övriga ledamöter vid förevarande paragraf samt vid 106 och 129 §§ hemställa.

106 §.

Justitieråden Lech, Regner och Lind:

Under hänvisning till vad som anförts vid 102 § hemställes, att i 106 § 2 mom. första stycket bland de ärenden som skola förekomma å ordinarie bolagsstämma även nämnas frågan om ansvarsfrihet för den som utan att vara styrelseledamot erhållit uppdrag enligt 74 § andra stycket.

Regeringsrådet Lorichs:

Jag hänvisar till vad jag anført vid 102 §.

107 §.

Lagrådet:

I 1 mom. av denna paragraf stadgas att, om aktieägares yrkande att få ärende hänskjutet till ordinarie stämma föranleder särskilt tillkännagivande

och meddelande till aktieägarna, kostnaderna därför skola gäldas av den som framställt yrkandet. I remissprotokollet har återgivits ett uttalande i sakkunnigbetänkandet, att stadgandet icke betoge bolaget möjlighet besluta, att bolaget skulle svara för kostnaderna. Med hänsyn till stadgandets kategoriska avfattning synes emellertid, om det anses påkallat att bereda möjlighet till sådant beslut, vara erforderligt att särskild bestämmelse därom upptages. Enligt lagrådets mening synes dock ej föreligga anledning att — med avvikelse från motsvarande bestämmelse i aktiebolagslagen — införa någon dylik undantagsregel.

108 §.

Lagrådet:

Paragrafen ålägger styrelsen att på begäran av aktieägare i viss utsträckning lämna upplysningar angående bankaktiebolagets förhållanden. I upplysningsplikten stadgas bl. a. den inskränkningen, att upplysningarna skola kunna lämnas utan förnärmande av enskilds rätt. Enligt motiven har därmed avsetts att undanröja all tvekan om att upplysningar från styrelsens sida icke få åsidosätta den i förslaget, efter förebild i nuvarande banklagen, upptagna regeln, att enskildas förhållanden till bankaktiebolag ej må i oträngt mål yppas. Uppenbarligen kunna enskilda äga sådant intresse av att deras förhållanden till banken ej yppas, att en särskild inskränkning i styrelsens upplysningsplikt på den grund är påkallad. Emellertid torde bestämmelserna i förevarande paragraf få anses innebära, att upplysningar som styrelsen meddelar i den ordning paragrafen förutsätter och i de hänseenden som där angivas knappast någonsin kunna anses lämnade i oträngt mål. Den inskränkning i upplysningsplikten som betingas av enskildas intresse av att sekretessen även i nu förevarande fall bevaras synes därför ej böra anknyta till den allmänna sekretessregeln. I stället bör väljas ett uttrycksätt som ger vid handen att styrelsen vid upplysningspliktens fullgörande har att beakta även nyssnämnda intresse. För att upplysning skall vägras torde ej böra krävas att den skulle lända enskild till förfång. Å andra sidan bör det ej utgöra tillräcklig grund för vägran att enskild skulle tillskyndas olägenhet, om än aldrig så obetydlig. Till utmärkande härav kunde som förutsättning för upplysningars meddelande stadgas, att det kan ske utan nämnvärd olägenhet för enskild. Vid bedömandet huruvida olägenhet som skulle uppkomma är att anse som nämnvärd bör kunna i viss mån beaktas vikten av de intressen som upplysningarna skulle tillgodose.

109 §.

Regeringsrådet Lorichs:

Enligt andra stycket skola beträffande sådan uppdragshavare (delegat) varom här är fråga gälla samma bestämmelser som för styrelseledamot i fråga om beviljande av ansvarsfrihet, bolagets skadeståndstalan och uppgörelse rörande skadeståndsskyldighet. Förslaget torde således innebära bl. a. att frågan om skadeståndstalan skall å bolagets vägnar föras mot sådan

delegat icke kan avgöras av styrelsen utan att beslut härom är uteslutande förbehållet aktieägarna å bolagsstämma.

Förslaget synes mig i sistnämnda hänseende icke vara väl förenligt med de för aktiebolaget såsom associationsform konstitutiva bestämmelserna. Enligt dessa ankommer det på bolagsstämman att avgöra frågan om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna och — i fråga om vanliga aktiebolag — även verkställande direktör; å andra sidan åligger det dessa att direkt inför bolagsstämman redovisa för sin förvaltning. En motsvarande redovisnings-skyldighet borde i princip åläggas envar, som genom ett dechargebeslut befrias från skadeståndsansvar. Dylik skyldighet föreslås dock icke för delegater och skulle för övrigt icke lämpligen kunna stadgas, då årsredovisningen därigenom skulle komma att belastas med en mängd detaljer till men för överskådligheten. Vidare må framhållas att uppdragandet åt bolagsstämman att ensam avgöra frågan om ansvarsfrihet för delegaterna lär komma att strida mot den funktionsfördelning som enligt svensk aktiebolagsrätt eljest föreligger mellan styrelsen såsom förvaltande organ och bolagsstämman. Huruvida skadeståndstalan skall föras mot av styrelsen tillsatta och denna underordnade förvaltningsorgan är i sig själv en fråga av förvaltningsnatur, som principiellt faller inom styrelsens kompetensområde och icke utan tvingande skäl synes böra undandragas dess beslutanderätt. Ytterligare må i detta sammanhang framhållas, att dechargebeviljandets betydelse framträder icke enbart i det mera negativa beskedet därom att skadeståndstalan kommer att underlåtas utan även — och kanske framför allt — däri att det innebär ett positivt godkännande av styrelsens förvaltning i stort. En motsvarande positiv betydelse lär svårigen kunna tillmätas ett beslut om ansvarsfrihet för styrelsen underordnade förvaltningsorgan, vilka kanske bilda bankledningens yttersta organisatoriska förgrening.

Även ur praktisk synpunkt kan ifrågasättas om förevarande förslag kan anses tillrädligt. Aktieägarna ha icke själva beklätt ifrågavarande personer med deras uppdrag och ha väl i allmänhet icke heller i bolagsordningen eller eljest uppdragit gränser för deras befogenhet. De torde därför i regel sakna naturligt intresse av att söka bilda sig en självständig uppfattning om deras sätt att handhava uppdragen. Deras möjligheter härtill äro ej heller stora. Naturligare torde vara att det liksom enligt gällande rätt får ankomma på styrelsen att i första hand verkställa denna prövning — givetvis med rätt för styrelsen att med eget yttrande underställa ärendet bolagsstämman för avgörande — och att revisorerna i den mån de under sin granskning uppdaga något anmärkningsvärt i fråga om delegaternas förvaltning anmäla detta för styrelsen.

Grunden till att ifrågavarande stadgande upptagits i förslaget är tydligen den, att då, såsom av 177—181 §§ framgår, delegater och styrelseledamöter jämställts i fråga om förutsättningarna för inträdande av skadeståndsskyldighet m. m., det ansetts naturligt att jämställa dem även i fråga om möjligheterna att bli befriade från skadeståndsanspråk. I och för sig torde det vara rimligt att införandet av föreslaget skadeståndsansvar för delegater

åtföljes av bestämmelser om kortare preskriptionstid. Härav följer emellertid icke att preskriptionsbestämmelserna böra utformas på samma sätt för delegater som för styrelseledamöter. Närmare till hands synes ligga att preskriptionsregler och i övrigt erforderliga bestämmelser om skadeståndstalan visserligen införas men utan att de förknippas med bolagsstämmebeslut rörande ansvarsfrihet. Härigenom skulle bestämmelserna ock komma att bli tillämpliga även under likvidationsförfarande, vilket synes principiellt riktigt.

Andra stycket i förevarande paragraf bör därför enligt min mening ersättas med särskilda bestämmelser om skadeståndstalan mot delegater. Bestämmelserna synas lämpligen böra ges det innehållet att talan om skadestånd på grund av förvaltningsåtgärd, som med stöd av uppdrag, varom förmåles i 74 § andra stycket, vidtagits av uppdragshavare, ej må av bankbolag anställas sedan ett år förflutit från det redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades å bolagsstämma med mindre sådant förhållande föreligger varom stadgas i 128 § fjärde stycket lagen om aktiebolag. Vidare lär böra stadgas, att om bolaget försatts i konkurs på ansökan, vilken gjorts inom två år från bolagsstämma som nyss sagts, i fråga om konkursboets rätt att föra talan skall gälla vad i 131 § nämnda lag stadgas. Slutligen synes böra upptagas att i fråga om aktieägares rätt att föra skadeståndstalan samt om uppgörelse mellan bolaget och uppdragshavare vad som stadgas i 130 § första stycket och 132 § lagen om aktiebolag skall äga motsvarande tillämpning.

118 §.

Lagrådet:

I förslaget saknas motsvarighet till den i 140 § aktiebolagslagen förekommande, grundläggande bestämmelsen, att bolagsstämman äger besluta om likvidation. Stämmans befogenhet härutinnan framgår endast indirekt av förevarande paragraf. Lämpligt synes vara, att paragrafen inledes med ett stadgande, att bolagsstämma äger besluta, att bankaktiebolaget skall träda i likvidation. Härav föranledes viss jämkning av fortsättningen av paragrafen.

124 §.

Lagrådet:

Bestämmelsen i förevarande paragraf angående ansvarighet för bankbolags förbindelser, därest likvidatorer ej utses inom en månad efter det å bolagsstämma framlagts balansräkning utvisande att en tiondel av aktiekapitalet gått förlorat, har motsvarighet i 148 § andra stycket aktiebolagslagen. I samma stycke stadgas därutöver att, om bristen i aktiekapitalet blir fylld eller beslut om nedsättning av aktiekapitalet som i 142 § sägs blir registrerat, ansvarighet ej äger rum för förbindelse som därefter uppkommer. Detta tillägg sammanhänger med att enligt 142 § aktiebolagslagen skyldighet att söka aktiebolag i likvidation, då aktiekapitalet till viss del gått förlorat, upphör därest inom viss angiven tid bristen blivit fylld eller registrering skett

om sådan nedsättning av aktiekapitalet att täckning därför föreligger. Såvitt angår det fall att bristen i aktiekapitalet fylles innehåller förslaget i 120 § en bestämmelse av samma innebörd. Med avseende å detta fall torde i förevarande paragraf böra införas en tilläggsbestämmelse av samma innehåll som i 148 § aktiebolagslagen.

Lagrådet hemställer därför, att till bestämmelsen i 124 § fogas det tillägg att, om bristen i aktiekapitalet varder fylld, ansvarighet ej äger rum för förbindelse som därefter uppkommer.

129 §.

Justitieråden Lech, Regner och Lind:

Bestämmelsen i andra stycket om behandling å bolagsstämma av fråga om ansvarsfrihet synes av skäl som anförts vid 102 och 106 §§ böra avse ej blott styrelsens ledamöter utan även delegat, varom stadgas i 74 § andra stycket. Likaledes torde dylik delegat böra omfattas av hänvisningen i 129 § tredje stycket i den mån den är tillämplig å honom. I enlighet härmed förordas att i sistnämnda stycke till ordet styrelseledamot fogas orden »den som erhållit uppdrag enligt 74 § andra stycket» och att i andra stycket orden »åt styrelsens ledamöter» uteslutas.

Regeringsrådet Lorichs:

Jag hänvisar till vad jag anfört vid 102 §.

152 §.

Lagrådet:

Paragrafen stadgar i tredje att-satsen skyldighet för styrelsen att till tillsynsmyndigheten insända i avskrift bl. a. styrelsens förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning. Skyldigheten bör avse jämväl den av bolagsstämman fastställda balansräkningen. Lämpligen torde böra föreskrivas att avskrift av stämmoprotokollet skall insändas. Uppräkningen i stadgandets senare del — efter ordet »balansräkning» — synes därför, med någon förenkling av de nu förekommande ordalagen, böra upptaga revisionsberättelsen med tillhörande handlingar ävensom protokoll över förhandlingarna vid ordinarie bolagsstämma.

157 §.

Lagrådet:

Enligt denna paragraf skall tillsynsmyndigheten kunna både förelägga och utdöma vite. Härutinnan överensstämmer förslaget med nuvarande lagen om bankrörelse.

Även i åtskilliga andra fall har förvaltningsmyndighet tillagts befogenhet att utdöma vite. I regel ankommer utdömandet dock på domstol. Ur synpunkten av den enskildes rättssäkerhet tala också starka skäl för att utdömandet förbehålles domstolarna. Skälen äro desamma som kunna an-

föras för att allenast domstol bör få ådöma straff. Genom utdömandet får nämligen vitet väsentligen karaktär av straff, vilket särskilt visar sig i det förhållandet att när uttryckligt förbud däremot saknas vitet liksom ådömda böter skall vid bristande betalning förvandlas till frihetsstraff.

Särskilda betänkligheter måste anses möta mot att låta samma förvaltningsmyndighet både förelägga och utdöma vite.

Av ett rättsfall (NJA 1951 s. 116) framgår att domstol vid utdömandet äger jämka beloppet av försuttet vite som förvaltningsmyndighet förelagt. Genom samma rättsfall har fastslagits att förvaltningsmyndighet, oaktat förelagt vite ej blivit utdömt, äger meddela nytt föreläggande vid högre vite.

Enligt förslaget kunna de vitesförelägganden tillsynsmyndigheten äger meddela avse vidtagandet av varjehanda åtgärder inom ramen för ett bankbolags verksamhet. Föreläggandena kunna innefatta ståndpunktstaganden i rättsliga frågor av stor betydelse. Vidare kan det finnas erforderligt att bestämma vite till ett mycket avsevärt belopp.

Att i praktiken vitesförelägganden mot bankbolag torde behöva tillgripas endast i sällsynta undantagsfall, synes ej utgöra tillräcklig anledning att låta den nya banklagen kvarstå på den principiellt otillfredsställande ståndpunkt som den gällande lagen företräder.

På nu anförda skäl hemställer lagrådet att tillsynsmyndigheten ej tilläggas befogenhet att utdöma vite.

158 §.

Lagrådet:

Bestämmelserna i 2 mom. motsvara jämte en bestämmelse i 144 § första stycket stadganden som nu äro upptagna i 1—3 §§ lagen den 18 september 1903 angående bankaktiebolags och sparbanks konkurs. Vid överföringen har emellertid icke medtagits föreskriften i 2 § första stycket, att det allmänna ombud som förordnats att deltaga i konkursboets förvaltning äger beträffande medförvaltare göra sådan anmälan som i 80 § konkurslagen sägs. Också denna föreskrift synes böra upptagas i 2 mom., förslagsvis i omedelbar anslutning till stadgandet i andra stycket där föreskriften således skulle komma att utgöra en andra punkt.

Att tillsynsmyndigheten, såsom första punkten i tredje stycket föreskriver, när som helst kan entlediga det allmänna ombudet och utse annan i hans ställe synes så starkt grundat i sakens natur, att det ej behöver uttryckligen stadgas. Vad åter angår andra punkten, enligt vilken sådant beslut ej må överklagas, utgör denna bestämmelse ett undantag från den allmänna regeln i 175 §, att klagan över tillsynsmyndighetens beslut må föras hos Konungen. Tillräcklig anledning att göra avvikelse från denna regel när det gäller beslut av nyssnämnda innehåll synes ej föreligga, så mycket mindre som jämlikt uttryckligt stadgande i 175 § beslutet, om det överklagas, ändock går i verkställighet där icke Konungen annorlunda förordnar. Även för den händelse stadgandet i första punkten av ifrågavarande stycke

bibehålles hemställer lagrådet därför, att bestämmelsen i andra punkten måtte uteslutas.

162 och 174 §§.

Lagrådet:

Under hänvisning till vad som anförts vid 3 § hemställes att bestämmelserna i 162 § och 174 § första stycket uteslutas.

182 §.

Lagrådet:

Enligt 252 § i gällande lag är överträdelse av stadgandet i 2 § angående användande av ordet bank i firma eller eljest vid beteckning av affärsrörelse belagd med dagsböter. Då anledning torde saknas att borttaga denna straffsanktion, hemställes att den nuvarande straffbestämmelsen bibehålles. Föreskriften torde kunna upptagas som ett andra stycke i förevarande paragraf.

184 §.

Lagrådet:

Enligt denna paragraf skall med dagsböter eller fängelse straffas bl. a. styrelseledamot, med vars begivande utfärdas aktiebrev, i vilket mot föreskrift i 23 § andra stycket icke angivits förbehåll varom stadgas i 45 §. Enahanda ansvar synes böra drabba styrelseledamot, med vars begivande utfärdas aktiebrev, i vilket — likaledes mot föreskrift i 23 § andra stycket — icke angivits den i 18 § bestämda inskränkningen i rätten att förvärva aktier. Lagrådet hemställer att det i förevarande paragraf under 2 upptagna stadgandet kompletteras i enlighet härmed.

186 §.

Lagrådet:

I punkten 2 av förevarande paragraf föreskrives bötesstraff för styrelseledamot eller likvidator som underlåter att verkställa påskrift å aktiebrev i enlighet med vad därom stadgas i vissa uppräknade lagrum. Uppräkningen synes, för vinnande av önskvärd överensstämmelse med motsvarande straffbestämmelser i lagen om aktiebolag och lagen om försäkringsrörelse, böra kompletteras med en hänvisning till 140 § andra stycket, vilket lagrum innehåller bestämmelse rörande påskrift å aktiebrev om verkställd utskiftning.

190 §.

Lagrådet:

Avsikten med bestämmelsen angående placeringen av sådana stiftelsers tillgångar som omförmälas i paragrafen torde komma till bättre uttryck, om bestämmelsen gives det innehåll, att tillsynen skall avse, att tillgångarna äro placerade på sätt som med beaktande av stiftelsens ändamål och med

hänsyn jämväl till vad i lagen är föreskrivet angående placering av bankbolags medel bereder skälig säkerhet. Lagrådet förordar att lydelsen av paragrafen jämkas i enlighet härmed.

Förslaget till lag angående införande av nya lagen om bankrörelse

Lagrådet:

Bland de i 260 § av 1911 års lag om bankrörelse införda övergångsbestämmelserna till lagen är i fjärde stycket under 7 upptaget ett stadgande avseende vissa undantag från lagens tillämpning i fråga om bankaktiebolag, vars verksamhet grundats på tillåtelse meddelad före lagens ikraftträdande den 1 januari 1912. Enligt stadgandet skulle, därest i sådant bankbolags ordning icke meddelats föreskrift om skyldighet för bolaget att underkasta sig de bestämmelser, vilka för bankaktiebolag bleve stadgade i allmän författning, bestämmelserna i 1911 års lag icke äga tillämpning såvitt de avsåge ämnen, rörande vilka blivit i bolagsordningen särskilt stadgat. Därutinnan skulle i stället gälla vad bolagsordningen innehölle, dock att 1911 års lag gällde till efterrättelse i fråga om ändring av bolagsordningen, om det sätt varpå bolaget skulle företrädas och dess firma tecknas, om likvidation och upplösning, om registrering, om tillsyn och om ansvar.

Enligt vad som upplysts är denna övergångsbestämmelse allttjämt av viss betydelse; bland annat lärer på grund av densamma för ett bankaktiebolag gälla undantag från det i 51 § i 1911 års lag upptagna, till 66 § i förslaget överförda förbudet för bankbolag att utfärda tryckta eller graverade förbindelser, ställda till innehavaren eller till viss man eller order.

För att den nya lagen ej skall medföra upphävande av dylika från tiden före 1911 års lagstiftning härrörande och allttjämt bestående särregler hemställer lagrådet, att i förevarande lagförslag införes föreskrift, att i fråga om bankaktiebolag, vars verksamhet grundas på tillåtelse, meddelad före den 1 januari 1912, skall vad i ovannämnda bestämmelse i 1911 års lag stadgats med avseende å giltigheten av sistnämnda lag äga motsvarande tillämpning beträffande den nya lagens giltighet.

Genom lagen den 26 juni 1918 om ändring i vissa delar av 1911 års lag upphävdes rätten för enskild man och för handelsbolag, i vars firma ingick personnamn, att driva bankrörelse. Därvid stadgades emellertid, att enskild man eller handelsbolag, som vid lagens ikraftträdande den 1 juli 1918 sedan minst två månader tillbaka dreve bankrörelse, ägde fortsätta rörelsen till och med den 31 december 1920 samt att, om synnerliga skäl därtill vore, Konungen ägde medgiva, att rörelsen jämväl därefter finge tillsvidare fortsättas. Vidare föreskrevs, att i dessa fall enskild man eller handelsbolag dock icke under några omständigheter ägde efter den 30 september 1919 utöva bankrörelse vid avdelningskontor å annan ort än där

huvudkontoret vore beläget, ej heller, efter lagens ikraftträdande, å ort, där kontor för rörelsen icke inrättats, idka inlåning genom ombud eller eljest hava ombud för främjande av sin inlåning. För överträdelse av sistnämnda föreskrifter stadgades bötesstraff; om förseelsen upprepades skulle den brottslige tillika kunna dömas förlustig sin rätt att driva bankrörelse.

Lagrådet har inhämtat att av de enskilda företag, som omfattades av berörda övergångsbestämmelser till 1918 års lag, åtminstone ett — ett kommanditbolag i landsorten — alltjämt består och bedriver bankrörelse. Såsom orsak till att i förslaget icke gjorts förbehåll för detta fall har angivits, att det förväntats att rörelsen skulle upphöra; det har emellertid tillika upplysts att så ej ännu skett.

Med hänsyn till vad sålunda blivit upplyst och då genom den nya lagen icke torde böra ske inskränkning i rätten för enskild man eller handelsbolag att i enlighet med 1918 års övergångsbestämmelser fortsätta bestående rörelse, hemställas om upptagande i förevarande förslag av bestämmelse, att vad i sagda övergångsbestämmelser stadgats om rätt för enskild man eller handelsbolag att driva bankrörelse fortfarande skall äga tillämpning.

Enligt 70 § andra stycket förslaget till lag om bankrörelse må medel, som stå under förvaltning av förmyndare eller god man efter vad i föräldrabalken är stadgat, icke — utom såvitt angår ränta som inestått kortare tid än ett år — utan överförmyndarens tillstånd uttagas med mindre förbehåll därom skett enligt 15 kap. 9 § andra stycket sagda balk.

Nämnda stadgande i förslaget skall ersätta bestämmelse av samma innebörd i 52 c § i nuvarande lag, vilken bestämmelse erhöll sin nu gällande lydelse genom lag den 31 maj 1940, som trädde i kraft den 1 januari 1941. I denna lag meddelades emellertid vissa övergångsbestämmelser beträffande medel, som sistnämnda dag inestodo å räkning hos bankaktiebolag utan villkor att de finge lyftas allenast med överförmyndarens tillstånd. I fråga om sådana medel skulle så anses som om förbehåll enligt 8 kap. 9 § andra stycket lagen om förmynderskap, numera ersatt genom ovannämnda lagrum i föräldrabalken, gjorts att de finge lyftas utan sådant tillstånd. Vad sålunda sagts skulle också gälla medel, som efter ikraftträdandet av 1940 års lag insattes å räkningen, och ränta som lades till kapitalet.

Då det icke kan anses klart att fortsatt giltighet av sistnämnda övergångsbestämmelser saknar betydelse, förordar lagrådet, att desamma erhålla motsvarighet i förslaget. Därvid torde lydelsen böra jämkas så, att av bestämmelserna framgår att de avse tillämpning av 70 § i förslaget till lag om bankrörelse, varjämte hänvisning bör ske till föräldrabalken i stället för till förmynderskapslagen.

I enlighet med vad som anmärkts vid 18 § i förslaget till lag om bankrörelse hemställas, att i 4 § av förevarande lagförslag upptages en övergångsbestämmelse av enahanda innebörd som stadgandet i slutet av 12 § första stycket i 1916 års inskränkningsslag.

Enligt vad som upplysts erfordras ej längre motsvarighet till den i övergångsbestämmelserna till 1911 års lag upptagna och till 4 § 2 mom. av före-

varande förslag överförda bestämmelsen angående inlåningsrätt för vissa bolag och föreningar. På grund härav förordas att bestämmelsen får utgå ur förslaget.

Beträffande den ordning i vilken övergångsbestämmelserna böra upptagas synes vara att förorda, att föreskriften om fortsatt tillämpning av 260 § fjärde stycket 7) i 1911 års lag upptages under 4 § 2 mom. i förevarande lagförslag i stället för den där införda bestämmelsen, vilken enligt vad nyss sagts bör uteslutas, samt att stadgandet angående fortsatt rätt för enskild man och handelsbolag att driva bankrörelse får utgöra en ny paragraf, som kan erhålla plats mellan förslagets 6 och 7 §§. De övriga ovan förordade övergångsbestämmelserna torde böra införas i 4 §, bestämmelsen rörande 18 § som ett nytt moment mellan 2 och 3 mom. samt bestämmelsen rörande 70 § som ett nytt moment mellan 4 och 5 mom.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen

Lagrådet:

Enligt 28 a § konkurslagen i dess nu gällande lydelse anknytes viss rättsverkan till den tidpunkt då aktiebolags balansräkning inkommit till registreringsmyndigheten »eller, såvitt angår bankaktiebolag, till bankinspektionen». Särbestämmelsen för bankbolag är betingad av att enligt gällande banklag balansräkningen icke skall insändas till patent- och registreringsverket såsom registreringsmyndighet utan till bank- och fondinspektionen såsom tillsynsmyndighet. Innebörden av förevarande förslag är att sagda särbestämmelse uteslutes såsom onödig, om bank- och fondinspektionen i enlighet med förslaget till ny lag om bankrörelse blir registreringsmyndighet för bankbolag. Banklagsförslaget skiljer emellertid konsekvent mellan inspektionens ställning såsom registrerings- och såsom tillsynsmyndighet och det är alltså till ämbetsverket i dess sistnämnda egenskap som bankbolags balansräkningar skola insändas. Därest förevarande paragraf nu ändras — vilket i och för sig vill synas överflödigt — torde ändringen därför böra inskränkas till att ordet »bankinspektionen» utbytes mot ordet »tillsynsmyndigheten».

Förslaget till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Harriet Stangenberg

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 december 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets den 15 december 1954 avgivna utlåtande över de den 24 september 1954 till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) lag om bankrörelse;
- 2) lag angående införande av nya lagen om bankrörelse;
- 3) lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen; samt
- 4) lag angående ändrad lydelse av 36 § lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden följande.

A. Förslaget till lag om bankrörelse

De erinringar, lagrådet avgivit vid sin granskning av det remitterade förslaget, rör i övervägande utsträckning detaljfrågor. Med vissa undantag, vilka framgår av vad som anföres i det följande, har jag funnit erinringarna böra beaktas. Beträffande skälen för och innebörden av de ändringar och kompletteringar, som i anledning härav vidtagits i förslaget, får jag ansluta mig till lagrådets utlåtande.

Utöver vad som nu angivits har lagrådets granskning föranlett vissa smärre redaktionella jämkningar i förslaget.

3, 162 och 174 §§.

I 3 §, som ingår i kapitlet »Inledande bestämmelser», konstateras allmänt att bankaktiebolagen skall stå under tillsyn av central tillsynsmyndighet samt att s. k. bankregister skall föras hos registreringsmyndighet. Av 162 och 174 §§ framgår därefter att bank- och fondinspektionen skall vara såväl tillsynsmyndighet som registreringsmyndighet.

Lagrådet har uttalat sig för att redan 3 § skall ange å vilken myndighet tillsyns- och registreringsuppgifterna ankommer. Skulle 3 § utformas i enlighet med lagrådets önskemål, följer bl. a. att 162 § måste i sin helhet utgå.

Enligt mitt bedömande erbjuder den redigering, som lagrådet förordat, knappast någon fördel i förhållande till indelningen i förslaget. De närmare stadgandena om vilken myndighet som skall utöva här ifrågavarande funktioner torde nämligen ha sin naturliga plats i de särskilda kapitlen om tillsyn och registrering. Med hänsyn härtill finner jag icke anledning frångå förslaget i förevarande avseende.

62—65 samt 68—70 §§.

Beträffande ordningsföljden mellan dessa paragrafer, som tillhör kapitlet »Om rörelsen», har lagrådet rekommenderat vissa förändringar.

Såväl sakkunnigförslaget som departementsförslaget har i fråga om det kapitel, vilket reglerar bankernas rörelse, med endast obetydliga jämkningar bibehållit den indelning, som användes i gällande banklag. De förändringar, lagrådet förordat, finner jag icke medföra några egentliga fördelar. Det må för övrigt framhållas, att ett bevarande av den hävdvunna ordningsföljden mellan hithörande bestämmelser bl. a. torde kunna underlätta jämförelsen mellan de hittillsvarade reglerna och deras motsvarigheter i den föreslagna nya lagen. Detta synes vara av särskilt värde beträffande nu ifrågavarande centrala stadganden om själva bankverksamheten. Jag anser mig därför icke kunna biträda lagrådets förordande av annan ordningsföljd mellan rubricerade lagrum.

102, 106, 109 och 129 §§.

Första stycket av 109 § hänvisar till de i lagen om aktiebolag upptagna stadgandena om ansvarsfrihet för styrelseledamot, talan mot styrelseledamot å förvaltningen, skadeståndstalan mot stiftare, revisor eller aktieägare samt uppgörelse beträffande skadeståndsskyldighet, som åvilar stiftare, styrelseledamot eller revisor gentemot bolaget. I paragrafens andra stycke stadgas att de bestämmelser i aktiebolagslagen, till vilka sålunda hänvisats, skall i vad de rör styrelseledamot äga tillämpning jämväl å den, som utan att vara styrelseledamot erhållit uppdrag att avgöra ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsens egen prövning (s. k. delegat). Lagrådets flesta ledamöter har icke rest erinran mot innehållet i 109 §, medan däremot en ledamot velat utbyta stadgandet i andra stycket mot delvis självständiga bestämmelser om skadeståndstalan mot delegat. Vad sistnämnda ledamot anfört synes mig ge vid handen, att en dylik mera fristående reglering kan innefatta vissa praktiska fördelar framför den konstruktion, som valts i det remitterade förslaget. Andra stycket av 109 § har med hänsyn härtill fått sin utformning ändrad i enlighet med vad som förordats av ifrågavarande ledamot av lagrådet.

Vid sådant förhållande bortfaller behovet av att verkställa de jämkningar i 102 och 106 §§ samt i 129 § andra stycket, vilka rekommenderats av lagrådets flesta ledamöter. Det tillägg till 129 § tredje stycket, som dessa uttalat sig för, synes däremot ha sitt berättigande även med den ståndpunkt jag intagit till utformningen av 109 §. Tillägget ifråga har därför införts.

107 §.

Vad lagrådet uttalat angående den tvingande karaktären av stadgandet i 1 mom. andra punkten synes böra tillmätas avseende. Banklagssakkunnigas i remissprotokollet återgivna uttalande, att bankbolaget självt skulle kunna överta ansvaret för de i stadgandet omförmälda kostnaderna, lär sålunda icke ha fog för sig.

187—194 §§.

I enlighet med lagrådets rekommendation har i förslaget intagits ett särskilt lagrum, jämlikt vilket med omedelbar inbetalning i penningar av aktiebelopp likställes vissa andra betalningssätt. Detta lagrum har, likaledes i överensstämmelse med vad lagrådet förordnat, fått utgöra den första paragrafen i kapitlet »Särskilda bestämmelser» och har sålunda erhållit paragrafnumret 187. Till följd härav har de paragrafer, vilka i det remitterade förslaget hade nummerbeteckningarna 187—193, upptagits under paragrafnumren 188—194.

B. Förslaget till lag angående införande av nya lagen om bankrörelse

Lagrådet har hemställt om vissa ändringar i förslaget. Vad lagrådet anført härom torde böra iakttas. Förslaget har därför överarbetats i enlighet med lagrådets hemställan.

C. Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen

Den textjämkning i särskilt avseende, vilken lagrådet förordnat beträffande detta lagförslag, har verkställts.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att de sålunda ändrade lagförslagen ävensom förslaget till lag angående ändrad lydelse av 36 § lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, mot vilket lagförslag lagrådet icke anført någon erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Harald Haggquist